

KÉT LÉLEK UTJA

REGÉNY

**IRTA
WILKIE COLLINS**

**ANGOLBÓL FORDITOTTA
BENEDEK ELEK**

**BUDAPEST,
Révai testvérek kiadása.
1883.**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5572-77-7 (online)
MEK-16423

TARTALOM

ELSŐ KÖTET.

BEVEZETÉS.

A doboz.

ELSŐ FEJEZET.

A zöld tó fölszine.

MÁSODIK FEJEZET.

Két fiatal sziv.

HARMADIK FEJEZET.

Swedenborg és a Sybilla.

NEGYEDIK FEJEZET.

A függöny legördül.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Az én történetem.

HATODIK FEJEZET.

Az ő története.

HETEDIK FEJEZET.

Az asszony a hidon.

NYOLCADIK FEJEZET.

A rokon lelkek.

KILENCEDIK FEJEZET.

Természetes és természetfeletti.

TIZEDIK FEJEZET.

A St.-Antonio kut.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Az ajánlólevél.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Brandt asszony balsorsa.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

A be nem hegedt seb.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Brandt asszony otthon.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Az akadály legyőz.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Anyám naplója.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Shetland vendégszeretete.

MÁSODIK KÖTET.

ELSŐ FEJEZET.

Az elsötétített szoba.

MÁSODIK FEJEZET.

A macskák.

HARMADIK FEJEZET.

A zöld lobogó.

NEGYEDIK FEJEZET.

Ő közénk lép.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Ujra szükség van rám.

HATODIK FEJEZET.

A csók.

HETEDIK FEJEZET.

A Szent Pál árnyékban.

NYOLCADIK FEJEZET.

Követem hivatásomat.

KILENCEDIK FEJEZET.

Beszélgetés anyámmal.

TIZEDIK FEJEZET.

Beszélgetés Brandt asszonnyal.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Szerelem és pénz.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Sorsunk elszakaszt.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Visszapillantás.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Dunrosz kisasszony.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Az orvos véleménye.

TIZENHATODIK FEJEZET.

Végső pillantás a zöld tóra.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Éji megjelenés.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET.

Szárason és tengeren.

ZÁRADÉK.

Az asszony írja és fejezi be a történetet.

ELSŐ KÖTET.

BEVEZETÉS.

A doboz.

Nagy ideje annak, hogy feleségemmel az Egyesült-Államokból London megtekintésére induljunk.

Ajánló levélben nem volt hiány. Az egyiket sógorom, feleségem bátyja írta.

E levél egy angol gentleman ajtait nyitá meg, kit régi barátai tiszteltek, becsültek.

- Mr. George Germainet életének igen érdekes szakában fogjátok megismerni, - mond sógorom bucsuzáskor. - Utolsó levelében jelenté, hogy megházasodott. A nőről mitsem tudok, sem azt, hogy és mikép ismerkedett meg vele barátom, csak azt az egyet tudom szentül, hogy Germaine akár nőtlen akár házas létére, kedvemért tárt karokkal fogad benneteket Angliában.

Amint Londonba értünk első gondunk volt ajánló levelünkkel mr. Germainet fölkeresni.

Másnap reggel a Towert látogattuk meg - az amerikaiak e kedvenc nevezetességét. Az Egyesült-Államok polgárai a régi jó idők eme ereklyéiből szeretnek oly következtetéseket vonni, mik a nemzet szemében a köztársaság dicsőségét csak emelik.

Midőn visszatértünk lakásunkra, mr. és mrs. Germaine névjegye arról tanuskodott, hogy látogatásunkat viszonzták. Még ugyanazon este megkaptuk a meghívót egy kis barátságos lakomára. Mrs. Germaine irt nőmnek, s figyelmeztette, hogy ne várjunk valami nagy társaságot.

- Mióta visszatértünk nászutunkból, - írja mrs. Germaine, - ez első meghívásunk. Férjem néhány régi barátjával óhajtjuk önöket megismertetni, ez az egész.

Amerikában ép úgy, mint hallomás szerint Európa minden részében, az udvariasság azt parancsolja, hogy pontosan megjelenjünk a kitűzött időre. Egyedül csak Londonban uralkodik az az udvariatlan és illetlen szokás, a háziakat ebédjükkel jól megvárakoztatni és elég, ha mentségünk e köznap frázis: „sajnáljuk, hogy kissé megkéstünk”.

Mi valóban teljes okkal áldhattuk tudatlanságunkat, hogy oly pontosan megjelentünk a kitűzött időre; a többi vendéget csakugyan egy jó félórával megelőztük.

Fogadtatásunk oly szívélyes, oly mesterkéletlen őszinte volt, hogy szinte otthon képzeltük magunkat, s a fiatal házaspár rokonszenvünket azonnal megnyerte. Főkép az asszonyka egészen elbűvölt. Arcában, lényében annyi természetes báj, mozdulataiban annyi egyszerű kellem rejlett, s hangja oly zeneszerű, dallamos volt, hogy minket amerikaiakat ellenállhatatlanul megbabonázott. Hogy e házasság boldog, az látható volt. Két ember szövetsége, kiknek lelke egygyé forrt, kik ugyszólva egymásnak voltak teremtvé.

E rövid félóra alatt, - míg hála a nagy világ bon-tonjának házigazdáinkkal egyedül lehattunk, a társalgás oly kedélyes szint öltött, mintha már mind a négyen régi jó barátok lettünk volna.

Pont nyolckor megjelent az első angol vendég. Minthogy nevét elfeledtem, engedtessek meg az Abc-hez folyamodnom - nevezzük tehát A. urnak. Midőn A. ur belépett, házigazdám és neje ijedten néztek egymásra. Látszott, hogy nem egymagában várták.

Mr. Germaine azonnal e kérdéssel fogadta barátját, hogy neje hol van?

- Heves főfájás gyötri, - mond mr. A. mentegetőzve - s megbizott, hogy sajnálatát kifejezzem.

Alig végezte be A. ur szavait, midőn a második vendég is megjelent - szintén egyedül. Az abc-hez ragaszkodva, legyen ő B. ur. A háziakon ismét látható volt a megdöbbenés és nagy bámulatomra mr. Germaine ismételte előbbi sajtáságos kérdését.

- És kedves neje?

A felelet némi változtatással majdnem ugyanaz volt, mit A. ur udvariasan elszótagolt.

- Rendkívül sajnálom, de mrs. B.-t kegyetlen főfájás lepte meg. Gyakran szenved s engem kért, hogy mentsem ki önök előtt.

Mr. és mrs. Germaine ismét összenéztek. Arcuk világosan mutatta, hogy ez utóbbi mentség rosszat sejtetett velük. Mrs. Germaine nyugodt volt és komoly. Hosszu szünet állt be. A. és B. urak bűnük tudatában egyik zugba huzódtak, míg mi nőmmel a képeket néztük sorra.

E kínos helyzetből mrs. Germaine oldott föl bennünket. Ugy látszott még ketten hiányoztak a meghívottak közül.

- Mit gondolsz George, asztalhoz ülünk, vagy megvárjuk mr. és mrs. C-t? - kérde férjétől.

- Várjunk még öt percig, - mondá röviden, A. és B. urra tekintve, kik bűnös módra még most is ott álltak a szoba szögletében.

Az elfogadó szoba ajtaja széttárult. Tudtuk, hogy a várt vendégek: egy nő és férje; kimondhatlan várakozással meredtünk az ajtóra. Utolsó reményünk C. urban összpontosult. Vajjon ez előre megcsodált ismeretlen hölgy meghozza-e jövetelével a megnyugvást? Még most is borzadály fog el, ha visszagondolok. Mr. C. egyedül jött.

Mr. Germaine most már megfordította a kérdést.

- Neje talán beteg?

C. ur koros egyéniség volt s úgy látszott még abból az időből, midőn az udvariasság törvénye sérthetetlennek tekintett. Midőn megpillantá barátait feleségeik nélkül a sarokban, elszégyelte magát és neje elmaradását pironkodva igyekezett mentegetni, hogy mrs. C. meghült, mennyire sajnálja, hogy férjét el nem kísérhette s több eféle.

E harmadik esetnél Mr. Germaine visszafojtott haragja is féket vesztett s kifakadt.

- Két gonosz főfájás és egy meghülés, az sok! - kiáltott föl gunyos udvariassággal mr. Germaine. - Nem tudom uraim, kedves nejeik miként egyeznek meg, ha egészségesek, de szenvedő állapotukban ez egyetértés igazán megható, bámulatra méltó!

Ez éles kifakadás közben jelentették, hogy tálalva van.

Nekem jutott a szerencse mrs. Germainet asztalhoz vezethetni! Nagy volt a sértés, mit férje barátainak nejei rajta elkövettek, de izgatottságát csakis karomon nyugvó kezének reszketése árulta el. Most tiszszerezen érdekelt. Csak is egy oly nő viselhet el egész este ily morális martiromságot ennyi nyugalommal, ki a szenvedést megszokta s kit az élet iskolája önuralomra tanított és megtört.

Azt hiszem nem túloztam, ha így gondolkozom házigazdánk nejeről. Csak vessük latba a körülményeket, melyek közt vele megismerkedtünk.

Ilyen volt az a lakoma, melyet mr. és mrs. Germaine egybekelésük után tiszteletünkre rendezett. Mr. Germaine három legjobb barátját hívta meg nejeikkel, hogy saját feleségét bemutassa és a három jó barát a meghívást készséggel el is fogadta. Hogy mi történt a meghívás és lakoma között, természetesen nem tudhattuk, annyi azonban világos volt, hogy a három nő megegyezett abban, hogy Germaine asztalánál férjeik által képviseltessék magukat; az egészben az volt még a legcsodálatraméltóbb, hogy a derék férjek nem átallották nejeik durvaságát szentesíteni s a legköznapiabb s azért a legsértőbb mentséggel állítani be.

Lehet-e egy nőre férje előtt kegyetlenebb megaláztatást képzelni, mint ezt, két idegen jelenlétében, kik távol országból jöttek fölkeresésükre? Alig hiszem, hogy nincs elég erős szóm, mely kellően kifejezné azt, mit egy nemeslelkű nő ily bánásmód mellett érezhetett?

Asztalhoz ültünk. Lehetetlen leírnom e kimondhatatlanul kellemetlen, kényelmetlen, szomorú lakomát! Még csak visszagondolnom rá is nehezemre esik.

Feleségemmel tőlünk telhetőleg igyekeztünk a társalgást folyamatban tartani, de mondhatom nehéz és sikertelen föladat volt; azt a három üresen maradt helyet nem lehetett elfeledtetni, világosan beszélt az magáért. Akárhogy küzdöttünk, újra meg újra ott volt az, mint a nyomasztó kedélyhangulat okozója. Világos, hogy valamely szárnyra kapott hír tönkre tette a jó barátok szemében annak a nőnek jó hírnevét, ki ott ült köztünk az asztalfőn.

Elmondott mentségük és az üresen maradt székek után, mit volt mit tenniük üdvösebbet a vendégeknek, mint hogy amint csak lehetett távoztak, magukra hagyva a sértett házaspárt. És ezt az első kínáló alkalmánál A. B. C. ur meg is tette, ki becsületére legyen mondva, a nők tettét láthatólag szégyenelte. Rövid idő múlva, mi is készülődtünk. De mrs. Germaine kért, hogy maradjunk még.

- Csak néhány percig kérem, - suttogá férjére tekintve. - Valami közlendőm van, mielőtt önök távoznak.

És ezzel karon fogta férjét s a szoba tulsó részébe vezeté. Néhány pillanatig halkán beszélgettek s a tanácskozást a férj egy kézcsokkal rekeszté be.

- Tégy amint jónak látod, kedvesem, - mondá, - teljesen reád bízom.

Mr. Germaine szomoruan, elgondolkozva ült le közénk. Mrs. Germaine egy szekrényt nyitott ki s kezében egy kis táskával tért vissza.

- Nem tudom eléggé kifejezni, mily végtelen hálával tölt el az önök jósága, - mondá egyszerű méltósággal. - Önök igen súlyos helyzetben annyi gyengédséggel bántak velem, amit csak régi bizalmas barátoktól várhatunk. És e jóságot én csakis teljes bizalommal viszonzozhatom némileg. Itéljék meg maguk, vajjon a mai kegyetlen megaláztatást megérdemeltem-e?

És szeme könybe lábadt. Elhallgatott, hogy kissé lecsöndesüljön. Kértük, ne folytassa, s kérésünkhöz férje is csatlakozott. Megköszönte, de azért tovább folytatá. Mint minden mélyen érző lélek, a körülmények parancsához szabta elhatározását.

- Csak néhány szavam van, - mondá nőmhez fordulva. Ön az egyetlen nő, ki megtisztelt bennünket. A többiek elmaradása elég világosan szól. Hogy igazuk van-e vagy nincs, nem merem eldönteni. Drága férjem óhajtá e meghívást, ő, ki előtt egész életem nyitott könyv. Szegény, tévesen azt hitte, hogy az ő becsülése barátainak is mérvadó lesz, egyikünk sem sejtette, hogy bárki is ismerje és felfödözze szomorú, végzetes multamat. Jóságát csakis azzal viszonzozhatom némileg, ha tudatához juttatom önt azon eseményeknek, miknek ama hölgyek nyomára jöttek. Valóban csodás módon vagyok ma mr. Germaine hitvese. Minden tartózkodás nélkül híven írta azt meg férjem házasságunk első szakában azon rokonai számára, kiknek jó véleménye lelkén fekszik. Kézirata e kis dobozban van. Mint kiváló kegyért esedezem, olvassák el végig és azután itéljenek, méltó vagyok-e tisztességes nők társaságára.

És ezután szelid, szomorú mosolylyal átnyujtá a táskát és jó éjt kívánt. Nőm izgatottságában minden formaszűrőseget feledve szívélyesen megcsókolta. A testvéri szeretet e csekély jelénél összeomlott az erős akarat és a szegény asszony keservesen zokogott.

Nőm érzelmeit teljesen osztám, csak sajnos, nem fejezhettem ki övéhez hasonló módon. A lépcsőn megragadtam az alkalmat és a férjet buzdítani igyekeztem.

- Mielőtt ezt elolvasnám, - mondám a táskára mutatva, - egyet bizonyosan tudok és ez az, hogy ha már házias ember nem volnék, angyali nejét irigyelném öntől uram, erről biztosíthatom.

- Ha ön olvasta az ott leirtakat, - mond szintén a kéziratra mutatva, - csak akkor fogja ön igazán érteni, álbarátaim mily fájdalmat okoztak ma.

Másnap reggel nőmmel felbontottuk a dobozt és elolvastuk Mr. George Germaine házasságának sajtóságtörténetét.

ELSŐ FEJEZET. A zöld tó fölszine.

Szállj vissza emlékezet a mult sötét tömkelegébe, husz év örömmel vegyített fájdalomára. Ébredj föl ismét gyermekkorom emlékezete, a kis tó kanyargós, zöld partjait állítsd szemeim elé. Jőjj vissza hozzám, gyermekszerelmem, első tiz évéd ártatlan szépségével. Hozd vissza rám, én angyalom, azt a létet, melyet úgy éltünk le, mint ahogy csak az édenben lehet, mielőtt a bűn és fájdalom lángpallossával ki nem üldözött a világba.

Március havában voltunk. Az évszak utolsó vad szárnyasai a tó fölött libegtek, melyet a suffolki nép a zöld tó fölszínének nevezett. A zöld partot szeszélyes kanyarulatain aláhajladozó fák szegélyezék, s a vízbe mártogatózva, tükröződtek, - innen kapta a tó nevét. A déli vég árnyas kis öblözetében állott néhány csónak, köztük az enyém, a csinos kis vitorlás csónak külön kikötőcskében ringott. Észak felé a nagy háló állott, melyet „Kacsales”-nek neveztek; ebben fogták össze a vadmadarakat, melyek telenként ezrével látogatták a zöld tó fölszínét. Kis Mary és én kézenfogva sétáltunk oda, hogy az utolsó kacsa törbecsalatásának tanui legyünk.

A sajátos madárfogó fölső része kikandikált a tó vízből egész ivsorban, melyet hajlékony ágak alkottak és finom hálóval volt bevonva. Mind kisebbedve haladtak az ivék hálóikkal az öböl titkos kanyarulatai szerint be egész a partig. Az ivék közül a part felé fa sövényzet futott, mely elég magas volt arra, hogy egy térdelő embert a tó fölszínén uszkáló madarak elől elrejtessen. Helylyel-közzel nyílások voltak a sövényzeten, melyeken egy kisebb kutya ki s beférhetett. Ez volt a kacsales egyszerű szerkezete.

E napokban én tizenhárom éves voltam, Mary pedig tiz. A tóhoz vezető utunkon Mary atyja volt kalauzunk és kísérlőnk is egyuttal. A jó ember atyám birtokán ispán volt s egyuttal a kacsafogás művészetében a legnagyobb mester. Segéde összesen egy kis borzkutya volt, csalogatók gyanánt Suffolkban rendesen szelid kacsákat szoktunk használni. A kis kutya is valódi mester volt saját szakmájában, oly ügyes kis teremtés, mely a legirigyelendőbb előnyökkel változatlan jó kedvet és természetes értelmességet egyesített.

A kutya az ispán után haladt, pár lépéssel mögöttük mentünk mi ketten.

Amint a sövényzethez értünk, a kutya szépen leült, várva, amig rá szükség lesz. Az ispán és a kacsafogó gyermekek végig lopóztak a sövényzet mögött s a legutolsó nyíláson kinéztek a tóra, mely fölött így szabadon elláthattak. Szélcsöndes nap volt; a tó tükrét egy fuvallat nem mozzantá meg, bágyadt szürke fellegek vonták be az eget s a napot elzárták szemeink elől. A sövényzet nyílásán mi is kipillantottunk. A vadkacsák a kacsales területén együtt voltak, tollaikat békén tisztogatva.

Az ispán jelt adott a kis kutyának. Ez ránézett gazdájára, majd megindult s lassan haladva előre, átbújt a lyukon s azon a keskeny földcsíkon jelent meg, mely a sövényzet legszélén a

vizbe hajlott. Először egy kacsza fődözte föl a kutyát, majd megint egy másik; majd egy féltucat figyelme fordult rá. Ez új tárgy, mely az egyhangu háttérben megjelent, csakhamar a kacsák összes érdeklődésének központjává lön. A legszélsők lassacskán föléje kezdettek uszni, ő pedig mozdulatlanul üldögélt a parton. Kettesével-hármasával csakhamar az egész kacsasereg zöme mind követte az előcsapatot. Az ebhez mind közelebb-közelebb uszva, egyszerre nagy hirtelen megállottak a ravasz kacsák, s egymás mellett üldögélve, tisztas távolból nézegették a part új tüneményét, a kutyát.

Az ispán, ki a sövényzet mögött térdelt, halkán mondá e szót: „Trim!” Amint nevét hallá, megfordult a kutya s a nyíláson visszavonulva, eltűnt a kacsák láttávolából. A vadmadarak mozdulatlanul ültek a víz színén, csodálkoztak és várták, mi lesz? Egy perc múlva a kutya körül ment s a sövényzet legközelebbi nyílásán bujt ki, mely jóval idebb volt.

A kutya másodszori föllépte újabb feltűnést keltett a kacsák körében. Ezek most egy lökással előbbre usztak, hogy a kutyát közelebről s jobban láthassák; majd, hogy biztosított állásukat el ne veszítsék, megint megállapodtak; ez alkalommal a kacsales legszélső ive alatt. A kutya ismét eltűnt és a kacsák újra várakoztak.

Kis szünet után a kutya harmadszor is megjelent a sövényzet harmadik nyílásán, mely még jóval idebb, már az öböl fölött esett. Harmadszor is még beljebb csalta a kacsákat kíváncsiságuk, mind beljebb, a kacsales veszélythozó ivi közé. Negyedszer s ötödször is újra kezdődött a játék, a kutya a víz madarait lépésről-lépésre csalogatta be a kacsales közepébe. Trim, ott utoljára jelent meg. A kacsák utoljára usztak újra idebb, utoljára állottak meg nagy óvatosan a víz színén.

Ekkor természetesen már késő volt. Az ispán megrántotta a zsinórokat. A nehezekkel ellátott hálózat függélyesen hullott bele a vízbe s elzárta a kacsalest. A kacsák most tucat-számra estek kíváncsiságuk áldozatául, - semmi más csalogatót nem használtunk pedig, csak azt a kis kutyát. Pár óra múlva mint levágott vad vándoroltak a London felé vezető úton a piacra.

Amint a cifra komédia utolsó része is elvégződött, a kis Mary vállamra tette kezét, lábujjaira állott és fülembe sugta:

- George! Jőjj velem haza: Valamit akarok mutatni neked, amit érdekesebb megnézni, mint a kacsákat.

- Micsoda az?

- Meglepetés. Nem mondom meg.

- Adsz egy csókot is?

A bájos kis teremtes napbarnította puha karjait nyakam köré fonta és így szólt:

- Annyi csókot György, amennyit csak kívánsz!

Oly ártatlanul mondotta ezt s én is úgy tettem, mint ő. A kedélyes, jószívű ispán, ki kacsái mellől egy percre visszapillantott, látta, amint gyermekes enyelgéssel egymást átölelve tartjuk. Vastag mutatóujjával megfenyegetett s azután bizonytalan és méla mosolylyal így szólt:

- Oh George urfi, George urfi! Ha édes atyja ura hazajő, azt hiszi, semmit se szól arra, hogy fia és örököse az ispán lányával csókolózik?

- Ha atyám hazajő, mondám nagy elhatározottsággal, megmondom neki az igazat. Megmondom, hogy az ön lányát nőül fogom venni.

Az ispán hangosan föl kacagott s ismét kacsáihoz fordult.

- Ej, ej, hallottuk amint magában mormogá, hiszen gyerekek még! Nem kell még szegénykéket elválasztani egymástól.

Mary s én nem szívesen hallottuk, ha minket gyerekeknek mondtak. Igazság szerint egyikünk egy tizéves kis hölgy, a másik pedig tizenhárom éves ur volt. Otthagytuk az ispánt és kézenfogva mentünk ismét haza.

MÁSODIK FEJEZET.

Két fiatal sziv.

- Nagyon gyorsan nő - mondá az orvos anyámnak - s korához képest fölötte okos fiu. Tartsa vissza hat hónapig az iskolától, asszonyom, hadd járjon-keljen itthon a szabad levegőn. És ha könyvet lát meg kezében, vegye el tőle. Ezek az én rendeleteim.

E szavak döntöttek életem felett.

Hogy az orvos tanácsát kövessem, nem foglalkoztam semmivel s egyedül, testvérek és játszótársak nélkül ögyelegtem egyszerü falusi házunk környékén. Az ispán leánya szintén egyetlen gyermeke volt szüleinek s neki se voltak játszótársai. Magányos bolyongásainkban a tó partján találkoztunk. Az elválhatatlan játszótársak gyöngéd szerelmesekké lettek s jegyesi viszonyunk teljesen megérlelődött, mielőtt az iskolába visszatértem, mignem aztán - egymáséi lettünk.

Nem tréfa az mit irok. Bármennyire esztelennek tetszhetik is ez az „értelmes emberek” előtt, mi gyermekekül valóságos szerelmesek voltunk - ha ugyan ilyen gyermekek létezhetnek.

Nem ismerénk egyéb örömet annál, a melyet egymás társaságában találtunk fel. Haragudtunk az éjre, mert elválasztott; rimánkodva kértük szülőinket mindaketten, hogy engedjék meg egy szobában aludnunk. Nehezteltünk, boszusak voltunk szülőinkre, ha kinevettek s további vágyaink felől kérdeztek. Ha visszapillantok amaz időre, gyermekkorom e napjaitól egész férfikoromig, oly élénken emlékszem a boldog órákra, melyeket akkor átéltem. A későbbi időből nem tudnék egyetlen elragadó érzést is hasonlítani ahhoz, melyet akkor kimondhatlanul s folyvást érzék s amely egész fiatal szivemet eltölté, ha együtt bolyongtam Maryval a mezőn; ha vele csolnakáztam a tavon s ha egy kegyetlen éj után újra tárt karjaiba repülheték, mintha hónapok meg hónapok választottak volna el egymástól.

Minő vonzerő csatolt oly szorosan egymáshoz, abban a korban, mikor még a két nem rokonszenvező vonása mindkettőnkben elrejtőzve alvék?

Mi ezt nem tudtuk, de nem is gondoltunk ennek megfejtésével. Szerettünk ösztönszerűleg, mint a madár, mely ösztönét követve repül.

Ebből azonban nem kell azt következtetni, hogy talán oly adományokkal és tulajdonokkal voltunk megáldva, melyek bizonyos tekintetben a velünk egykori gyermekek fölébe emeltek. - Olyanok voltunk mi is mint a többiek. Az iskolában okos fiunak mondtak, de hisz ezer meg ezer fiu volt ezer más iskolában, akik épen olyan eminensek voltak, mint én, s épen olyan kitünő bizonyítványokat kaptak, mint én. Hogy az igazat megvalljam, semmi egyébbel nem tüntem ki, ha nem azzal, hogy - mint mondani szokták - „nagy voltam koromhoz képest.” A mi Maryt illeti, ő sem volt olyan különösen bájos lánygyermek. Gyöngye gyermek volt, szelid, szürke szemekkel s halovány arccal, gyakran félénk, csöndes és tartózkodó volt, kivéve, ha egészen egyedül volt én velem. Szépsége, mely gyermek éveiben ékesité, a kifejezés mesterkéetlen tisztaságában és szeretetreméltóságában, és hajának abban a bájos vörösbarna színében állott, mely kellemesen és gyönyörűen váltakozó fényben sugárzott. Jóllehet külső

tekintetre mind a ketten egészen közönséges gyermekek valánk, mindazonáltal az ő lelke és az enyém egy titokteljes rokon vonással látszék összekötve lenni, mely nemcsak előttünk volt titokszerű, de annyira mélyen is szendergett bennünk, hogy a mienknél vénebb és okosabb főeknek is dolgot adhata fölfedezése.

Önök természetesen azt kérdik, hogy szülőink nem iparkodtak-e megakadályozni ezt az idő előtti hajlamot, még a mikor ártatlan enyelgés volt ez egy fiu- és egy leánygyermek között.

Atyám nem, egyszerűen abból az okból, mert távol volt a háztól.

Nyugtalan, vállalkozó természetü ember volt ő. Miután birtokát adóssággal megterhelten örökölte, a legmagasabb becsvágya az volt, hogy csekély jövedelmét növelje saját iparkodásával, hogy házat tartson Londonban s a parlamentben politikai hírnévre tegyen szert. Egy régi barátja, ki Amerikába vándorolt volt ki, egy gazdasági vállalatot ajánlott föl neki a nyugoti államokban, mely által mind a ketten megalapíthatnák szerencséjüket. Atyám izgékony fantáziáját megragadta az eszme. Egy évig volt távol házunktól az Egyesült-Államokban; keveset tudtunk róla ez idő alatt. Leveleiben csak annyit irt, hogy legközelebb mint Angolország egyik leggazdagabb embere tér vissza.

Ami meg anyámat illeti, ő a leggyöngédebb, a leggyöngébb szívü asszony volt a világon s egyetlen vágya: hogy boldognak lásson engem.

A két gyermek csinos kis szerelmi regénye szórakoztatá, érdekelte őt. A Mary atyjával egyetemben tréfálózva beszélt a két család leendő egyesülésén, a nélkül, hogy legkevesbé is gondolt volna a jövőre, s csak sejtelve is lett volna arról, a mi atyám visszatértekor történhetnék, „Minden napnak meg van az ő saját boldogsága és fájdalma”: ez vala anyám jelszava egész életében és egészen megnyugodott az ispán okoskodásában, melyet már közlénk a következő szavakban: „Hiszen gyerekek, nincs mért elválasztani még szegényeket!”

A család egyik tagja azonban már komolyabban fogta fel a dolgot.

Atyám fivére látogatóba jött hozzánk. Észrevett mindent azonnal, és természetesen ő is mosolygott rajtunk először. De amint mélyebben tekintett a dologba, megváltozott gondolkozásmódja. Meggyőződött nemsokára, hogy anyám mennyire esztelenül cselekedett, látta, hogy az ispán egyike a legderekabb szolgálóknak, de mindazonáltal e dologban érdekek vezetnek, s látta továbbá azt is, hogy én egy fiatal agyafurt vagyok, kinek természetes tehetsége rendkívül korán fejlődött ki az - ostobaságokra. Nagybátyám e tapasztalatait őszintén elmondta anyámnak, s megkérte, hogy engem magával vihessen Londonba és ott tartson addig, míg az ő gyermekeivel való társalgás s gondos felügyelet észre térítenek.

Anyám vonakodott ez ajánlatot elfogadni, mert ő jobban ismerte jellememet, mint nagybátyám. Míg anyám kétségeskedett, habozott, nagybátyám meg türelmetlenül várta az elhatározást, én helyettük röviden elintéztem a dolgot. Megszöktem hazulról.

Egy levelet hagytam hátra, melyben kijelentém, hogy semmiféle hatalom el nem szakíthat Marytól, s hogy amint nagybátyám elhagyta házunkat, visszatérek azonnal s igyekezem megnyerni anyám bocsánatát. Dacára a legpontosabb nyomozásoknak, nem tudták fölfedezni rejtekhelyemet. Nagybátyám azzal a jövendöléssel utazott el, hogy a család szegényére fogok felnőni s megígérte, hogy a legközelebbi postával értesíteni fogja atyámat a felőlem táplált nézetei felől.

Elrejtőzésem titka nemsokára kiviláglott aztán.

Az ispán anyjának hálósobájában rejtőztem volt el, a nélkül, hogy csak sejtette is volna ezt az ispán. Önök kérdik: hát az ispán anyja, tudott-e róla? Mire én azt felelem: hogy igen is tudta és - többet mondok - büszke volt rá, hogy rejteget; nem családom elleni ellenséges szándékból tette ő ezt, de kötelességét vélte teljesíteni.

De hát ugyan minő jelleme volt az öreg asszonynak? Hagyjuk őt maga helyett beszélni, ezt a csaknem egy varázslónővel versenyző nagyanyját a gyöngéd kis Marynak, ezt a modern Sybillát, ki Suffolk vidékén Dermody néven vala ismeretes.

Midőn e sorokat írom, oly élénken elevenül meg alakja előttem, amint kötve vagy olvasva, fiának alacsony házában a lakszoba ablakánál ült, s a nap fénye vállaira verődött. Dermody asszony kicsiny, sovány, mozgékony öreg asszony volt, tüzes fekete szemekkel, melyeket sűrű fehér szemöldök árnyalt be, magas, ráncos homlokkal és sűrű, fehér hajjal, melyet fejkötő takart. A vidéken az volt a hire, - s nem is alap nélkül, - hogy rangos, nevelést kapott nő volt s lemondott rangról, jó életmódról, hogy egy oly férfit nevéjé legyen, ki rangra jóval alatta állott. E lépését sohase bánta meg, legalább családjá szerette hinni, hogy: nem. Látszat után ítélve: férje emléke szent volt előtte; az ő szelleme volt a védszellem, mely ébren vagy alva, nappal vagy éjjel őrködék felette.

Miután e hitéhez szilárdul ragaszkodott, nem befolyásolták a szellemidézések modern kinövéssei, melyek a szellemek jelenlétét esetlen ördögidéző művészetekkel s asztalokon és székeken produkált bolond jegyekkel akarják összeköttetésbe hozni. Dermody nemesebb tévhite lényeges részét alkotta az ő vallásos meggyőződéseinek, azoknak a meggyőzéseknek, melyek később Swedenborg misztikus tartalma könyveiben kifejezésre találtak. A svéd látnok művei voltak az egyetlen könyvek, melyeket olvasott. Swedenborg tanait az angyalokról, különböző szellemekről és az erkölcsi magaviselet tisztaságáról összekeverte saját vad fantáziájával rokon szemléleteivel s az így szerzett rajongó vallási tanokat nemcsak az ispán házában prédikálta, hanem szomszédai közt is terjesztette.

Fia házában, menyé halála után, ő volt a legfőbb hatalom, s ép úgy dicsekedhetett házi kötelességei, mint az angyalok és szellemekkel való szellemi közlekedésének hü teljesítésével. Hosszu ideig el tudott társalogni meghalt férje szellemével, miáltal egyszerű hallgatóságban néma borzadályt költött fel. Az ő misztikus szemléleti módszerének oly valami szentnek és szépnek látszott a köztem és Mary közti szerelmi viszony, hogy azt a társadalom alacsony és közönséges törvényei szerint nem is lehetett megítélni. Rövid imádságokat és dicsőítéseket irt számunkra, melyeket találkozásunk, vagy kirándulásaink alkalmával kellett használnunk. Fiát komolyan figyelmeztette, hogy két fiatal szent lénynek tekintsen minket, akik égi ösvényen haladnak, mely ugyan a földön kezdődik, de a mely boldog véget egy jobb létben fog találni, oda fent az angyaloknál. És most tessék elképzelni, amint én a kétségbeesés könnyeivel ez asszonyhoz mentem és kijelentém előtte elhatározásomat, hogy: inkább meghalok, mintsem elszakíttatni engedjem magam Marytól - és meg lesz magyarázva a vendégszeretet, melyet a szent Dermody asszony háza nyújtott.

Egy igen nagy hibát követtem el, midőn rejtekhelyemet elhagyni készültem. Távozásomkor következőleg hálálkodtam a vén asszonynak: Nem fogom elárulni, legyen megnyugodva asszonyom. Anyám soha se fogja megtudni, hogy ön hálósobájában rejtegetett.

A Sybilla erre száraz, csontos kezeit vállamra tette s visszanyomott a székre, melyről épen felállottam volt.

- Fiu! kiáltá ő, átszurva tüzes szemeivel, azt hiszed, hogy tettem én valaha olyasmit életemben, a miért szégyelnem kellene magamat? Hiszed, hogy szégyenlem magamat e tettemért? Várj csak. Hogy félre ne érthessen anyád, irni fogok neki.

Nagy, rézkarimájú pápaszemét orrára csiptette és elkezdett írni. Mihelyt gondolatai elhagyták vagy egy kifejezést keresett, melyet nem talált meg azonnal, vállain keresztül visszatekintett, mintha egy látható lény állana ott és figyelemmel kísérné levelét - férje szelleme volt, kit segítségül hívott - majd szeliden mosolyogva nyugodtan folytatá az írást.

- Igy! - szólalt meg és egy elbocsátó kézmozdulattal átadta a levelet. Az ő nézetei és az enyéimék le vannak itt írva. Menj gyermekem, megbocsátok neked. E levelet add át anyádnak.

Mindég ugyanazzal a formasierőséggel és méltóságos kimértséggel beszélt, kifejezésben úgy mint mozdulatban.

Elvittem anyámnak a levelet. Olvastuk és megbámultuk közösen. Férje mindig jelenlevő szellemének befolyása alatt, következőleg irt Dermody asszony:

„Asszonyom! Az ön nézete szerint bizonyára nagy bátorságot veszek magamnak, midőn önnek írok. Én fiának segítségére voltam a nagybátyával való dacolásban. Nemcsak, hanem meg is erősítettem őt abban a szándékában, hogy örökre hü lesz Dermody Mary unokámhoz.

Tartozom azzal önnek és magamnak is, hogy felvilágosítsam az indító okokról, melyek e lépésre ösztönöztek. Én azt hiszem, hogy minden igaz szerelem előre el van határozva az égben és meg van szentelve. S a lelkek, melyek egy jobb hazában örök egyesülésre vannak kiszemelve, az isteni utmutatást követve, fölkeresik egymást idelent, hogy a földi életben frigyre lépjenek. Csak a hol az egymásnak szánt lelkek feltalálják egymást, ott köthető boldog házasság.

Ha a rokon lelkek egyszer találkoztak, semmiféle hatalom el nem választhatja őket.

Az isteni törvény szerint pedig mindig fel kell találniok egymást és egyesülniök kell. Kényszerítheti őket a világi bölcsesség egészen különböző életpályákra; megcsalhatja őket a világi bölcsesség vagy ők maguk egymást megcsalva, léphetnek hamis földi frigyre; mind nem változtat semmit. Be kell következni annak az időnek, a midőn a frigy földinek és hamisnak bizonyul, és az elválasztott lelkek ismét feltalálják egymást, hogy ide lent egyesüljenek, dacára minden emberi erőlködésnek, dacára minden világi igaz és hamis fogalmaknak.

Ez az én hitem s én ezt megőriztem egész életemen keresztül. Szilárdul ragaszkodtam a hithez mint leány, mint asszony és mint özvegy és mindig helyesnek találtam.

Abból az osztályból való vagyok én is, a melyhez ön tartozik, asszonyom. Az alacsony anyagi tudományokból nyertem én is oktatást. Hála istennek már fiatal koromban megtanultam ismerni az igazi szerelmet és az igazi lélekközösséget. Férjem a munkás osztályhoz tartozott, tehát a társadalom ama rétegébe házasodtam bele, melyből Krisztus egykor tanítványait válogatá ki. Nem képes emberi szó kifejezni azt a boldogságot, melyet egyesülésünkben már ide lent találtam, - halála nem választott el. Mellettem áll, míg e levelet írom. Látni fogom őt utolsó órámban, amint a fényes folyam partjain az angyalsereg közt áll és vár reám.

Most már láthatja ön, hogy milyen szemmel nézem a köteléket, mely gyermekeink fiatal lelkeit összeköti, midőn még ugyszólván az első lépéseket teszik az életben.

Higyje meg asszonyom, hogy az, mit férjének fivére öntől követelt, valóságos szentségtörés volt. Megvallom őszintén, hogy a mit ez alkalommal tettem, rokona szándékának megakadályozására, az erény parancsának tartom. Ön nem várhatja tőlem, hogy azért, mert fia az uraság örököse és az én unokám az ispánjának leánya, ezt a véletlent komoly

akadálynak vegyem az egyesülésre nézve, mely az égben előre el volt határozva. Dobja el ön is azokat a keresztyéhez nem méltó társadalmi előítéleteket. Nem vagyunk-e mindnyájan egyenlők az isten előtt? Szavaim megfontolásától nemcsak fiának boldogsága, de az ön lelki nyugodalma is függ. A későbbi években nem foghatja megakadályozni, asszonyom, e két gyermeklélek előre meghatározott házassági frigyét, a felől ők biztosítva vannak. Ha elváltatja most őket, ön lesz a felelős mindazon áldozatok és fájdalmakért, a melyeken át kell, hogy keressék később a visszavezető utat, George és az én Marym.

Most már lelkiismeretem ledobta terhét. Megmondtam mindent. Ha szabadon beszéltem vagy tudtomon kívül fájdalmat okoztam önnek, asszonyom, bocsásson meg nekem a ki vagyok önnek alázatos szolgálója

Dermody Heléna.

Igy végződött a levél.

Anyám elhatározta, hogy válasz nélkül hagyja. Félt, mint sokan az ő szegény szomszédjai közül, Dermody asszonytól egy kissé s emellett nem hitt a miszterikus dolgokban. Engem megpirongatott, megdorgált, megbocsátott - így végződött az ügy.

Néhány hétre ismét visszatértünk Maryval korábbi benső viszonyunkhoz. De fájdalom, vége lett, a mikor épen legkevésbé vártuk. Egy reggel anyám levelet kapott atyámtól, melyben nagy meglepetésére arról értesíté, hogy egész váratlanul kénytelen lett átvitorlázni Angliába s már meg is érkezett Londonba, hol halaszthatatlan ügyek tartják vissza. Mihelyt azonban szabad lehet, meg fog jőni, tehát minden nap várhatjuk.

E levél nagy kétséggel tölté el anyám lelkét, férje amerikai spekulációinak sikerültére nézve. Hirtelen elutazása az Egyesült-Államokból, titokteljes tartózkodása Londonban, egy közlő válság előhírnökei valának az ő szemeiben. A mult ama homályos napjairól irok én most, midőn vasutak és villanyos távirók még csak arany álmak voltak feltalálók fejében. Ily gyors fordulat nem állott volna be atyámnál, ha bizalmába fogad minket is. Nekünk nem maradt fenn más választás, mint remélni és várni.

Napok teltek napok után s még mind csak arról szóltak atyám levelei, hogy Londonban kell vesztegelnie. Így érkezett meg a reggel, amelyen Maryval és az ispánnal kimentünk, hogy megnézzük az utolsó vad madarakat, mint kerülnek be a kacsafogóba, és még mindig hiába vártuk, hiába, hogy a ház urát üdvözölhessük.

HARMADIK FEJEZET. Swedenborg és a Sybilla.

Ott veszem föl elbeszélésem fonalát, a hol az első fejezetben elejtettem.

Mint emlékezhetnek, Mary és én magára hagytuk az ispánt a kacsalesnél, s utunkat Dermody háza felé vettük.

Mikor a kertrácsozathoz közelednénk, házunk egyik szolgáját láttam ott várakozni. Anyámtól hozott üzenetet - üzenetet számomra.

- George urfi, urnóm azt üzeni, hogy azonnal jöjjön haza; levél jött a postával. Az ur Londonból postakocsin indult el, és értesített, hogy a nap folyamában várhatjuk.

Mary arca elkomolyodott e szavakra. - Valóban haza kell menned, George, rebegette ő, - mielőtt láttad volna, a mi reád várt mi nálunk?

Eszembe jutott, hogy Mary „meglepetést” ígért, melynek titkát csak akkor fődözheti fel, ha bent leszünk a házban. Hogyan busithatnám meg őt? Szegény, kicsi szivem csaknem sirni kezdett már gondolatára is.

Meghagytam tehát a szolgának, hogy csak üdvözölje anyámat és egy fél óra alatt otthon leszek.

Bementünk a házba.

Dermody asszony mint rendesen, ott ült az ablaknál, ölében kinyitva feküdt Swedenborg egyik misztikus könyve. Beléptünkör ünnepélyesen fölemelte kezét s jelt adott, hogy visszavonulhatunk a megszokott szögletbe, anélkül, hogy vele beszélgetnénk. Fölért egy házi fölségsértéssel, ha megzavarták a Sybillát könyvei olvasásában. Csöndesen lopóztunk helyünkre. Mary csak arra várt, hogy nagyanyja egy kissé belemélyedjen könyvébe s sűrű szemöldjeit figyelmesen összevonja fölötté. Ekkor szépen lábujjhegyre lépett s nesztelen eltűnt hálókamrájában a honnan visszatérve, valamit hozott a kezében, melyet előrevigyázzal a legjobb gyapot zsebkendőjébe takart.

- Ez a „meglepetés?” - kérdeztem.

Mary azt válaszolta rá: Találd ki, mi ez?

- Valami az én számomra?

- Igen. Találd ki.

Három félét is mondtam, de egyszer se találtam el. Mary lebbentett egyet kezével, ezzel akart kiségiteni.

- Kezdj bele az „abc”-be s mondjad addig, míg meg nem állitlak, okoskodék Mary.

Elkezdtem: A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L - itt megállított.

- Igen L-el kezdődik, mondá.

Aztán találgattam: „lepény”, „levél” - itt véget ért bölcsességem.

Mary sóhajtott és fejét rázta. Szemrehányólag nézett reám. Lám, te három évvel idősebb vagy, mint én. Mennyit fáradtam, hogy örömet szerezzek neked és most ime nagyobbra tartod annál magadat, semhogy törődjél az én ajándékkal. Találgasd tovább.

- Nem tudom kitalálni.

- Ki kell találnod!

- Nem találom ki!

Mary nem akarta, hogy félbehagyjam a találgatást. Most már egy más jellel jött segítségemre.

- Mit mondtál egyszer, hogy mit szeretnél, ha volna csolnakodban?

- Rég volt, a mikor azt mondtam?

- Rég, rég, nagyon rég. Még a tél előtt, ősszel, mikor a fák hullatták leveleiket s te engem a vizeséshez vittél. Ó, Georges, te elfeledted azt!

Mary elveszítette türelmét. Dacára nagyanyja félelmetes jelenlétének, föluggrott s lerántotta a zsebkendőt az elrejtett tárgyról.

- Ime! - kiálta - tudod most mi ez?

Végre eszembe jutott. A tárgy, melyet hónapokon át kívántam csolnakomra: egy uj lobogó volt. És most Mary sajátkezüleg készített számomra egyet! Zöld selyem alapra fehér galamb

volt himezve, mely csőrében aranyszálakkal kidolgozott olajágot tartott. Gyermekujjak tapogatózó, félénk műve volt ez. Mily hiven megtartotta kívánságomat az én kis kedvesem, mily türelmesen csusztatta ide-oda tűjét a kitűnő mustrán; mily szorgalmasan dolgozott a szomorú téli napokon. És mindezt én érettem! Hogyan találhaték vala szavakat, büszkeségem, hálám és boldogságom kifejezésére? El is feledtem a könyve fölé hajolt Sybillát s karjaimba zártam az én kis szorgalmas munkásnőmet és csókoltam, míg lélegzetem elakadt és nem csókolhatám tovább.

- Mary! kiálték elragadtatásom első tüzében, ma jó haza atyám. Még ma este beszélek vele s holnap nőül veszek.

- Fiu! - hangzék a szoba másik végéből a félelmet parancsoló hang, - jer ide!

Dermody asszony misztikus könyve bezárult s ránk szögezte igéző fekete szemeit. Feléje közeledtem s Mary félénken követett lépésről lépésre.

A sybilla oly szelid, szeretetteljes módon fogta meg kezemet, a mi egészen új volt nála.

- Kedves neked ez a játékszer? kérde a lobogóra mutatva. - Rejtsd el hát, - kiáltá, mielőtt felelhetnék rá, - rejtsd el vagy el fogják tőled venni.

- Miért kell elrejtennem? kérdeztem. Sőt ellenkezőleg csolnakom árbocán fog lengeni.

- Annak soha se szabad megtörténni! - E szavaknál kivette kezemből a lobogót s türelmetlenül gyűrte kabátom zsebébe.

- Nehogy széttépje nagymama! kiáltott Mary kéréssel.

Én ismétlém a kérdést:

- Miért nem loboghat ez csolnakom árbocán?

Dermody asszony Swedenborg becsukott könyvére tette kezét. A könyv ölében feküdt.

- Ma reggel óta háromszor ütöttem fel e könyvet, - mondá. Háromszor jelenték nekem a próféta szavai, hogy szaporodnak a gondok. Gyermek! e gondok fölétek gyülekeznek. Ha én oda tekintek, - folytatá tovább, miközben a szobában egy helyre mutatott, hol egy napsugár látszik, - férjemet látom égi fényben. Ő gondtalanul hajtogatja fejét s reátok mutat soha sem tévelygő kezével. George és Mary, ti egymásnak vagytok szentelve, maradjatok mindig méltók saját magatokhoz.

Hallgatott. Hangja reszketett, szemei azzal a szelid, zavaros tekintettel nyugvának rajtunk, mely az elválás közelgő órájáról beszéle.

- Térdelejtetek le, mondá a félelem és aggály csöndes hangján. Utólszor áldalak meg titeket! Utólszor imádkozom értetek e házban! Térdelejtetek le. Letérdeltünk egymás mellé, az ő lábaihoz. Éreztem Mary szívének izgatott dobogását, a mint szorosabban, szorosabban hajolt reám. Saját szívem dobogásait megkétszereződni érzem egy félelem hatása alatt, mely nem volt világos előttem.

- Isten áldjon, oltalmazzon George és Mary, most és mindörökre. Egyesüléseteket az isten kívánja, az ő bölcsessége határozta úgy. Amen. Ugy legyen. Amen.

Mikor az utolsó szavakat kiejtette, feltárult az ajtó. Atyám lépett a szobába - az ispán kíséretében. Dermody asszony lassan emelkedett fel s szigorú tekintettel vizsgálta őt.

- A viszony megszakad, - mondá magában, szeméből látom...

A hallgatást atyám törte meg, az ispánhoz fordulva:

- Fiamat az ön szobájában találom Dermody, - mondá atyám, a helyett, hogy otthon volna.

Türelmesen vártam az alkalomra, midőn beszélhetek, átölelve a kis Maryt, midőn atyám felém fordult.

- George, mondá keserű nevetéssel, - mely szokása volt, ha el akarta titkolni haragját, - te bolondot csinálsz magadból. Hagyd azt a gyermeket és jer haza.

Most vagy soha, kelle nyilatkoznom. Külsőleg még gyermek valék. Az én érzetem szerint csak egy pillanatra lett volna szükségem, hogy férfivá fejlődjem.

- Papa - mondám én, örülök, hogy haza tértél. Ez Dermody Mary, kit én szeretek s aki viszont szeret engem. Nemsokára nőül szeretném venni őt, mint te az anyámat.

Atyám hangos nevetésbe tört ki, de mig tovább beszélhettem volna, megváltozott a hangja. Észrevette, hogy Dermody igyekszik tréfásan fogni fel a dolgot. A legközelebbi szempillantásban már dühtől vadultnak látszék.

- Értesítettek engem e pokoli bolond játékról - mondá - de idáig nem akartam elhinni. Ki csavarta el e gyöngye fiu fejét? Ki bátorította arra, hogy átölelje a leánykát? Ha ön volt Dermody, akkor ez volt a legrosszabb napi munka, melyet életében végezett.

Aztán ismét felém fordult, mielőtt az ispán védhette volna magát.

- Hallod mit mondok? Parancsolom, hogy azonnal elhagyd Dermody leányát és haza jőjj velem.

- Jól van, papa, - mondám, - de ha nálad voltam, megengeded ugy-e, hogy visszatérjek Maryhoz.

Dacára nagy boszuságának, egész meghökkent vakmerőségemen.

- A te szégyentelenséged mindent felül mult, fiatal bolond, tört ki apám. Én mondom neked, hogy lábad e küszöböt soha többé át nem fogja lépni. Olyan dolgokat vertek itt fejedbe, melyeket a te korodban nem is volna szabad tudni, melyeket komoly okos ember elő se hozott volna jelenlétben.

- Bocsánat uram, szólott közbe Dermody alázatosan, de azért elég határozott hangon, fölhevülésében sokat megmondhat az ur szolgájának, de neki sincs joga átlépni a kellő határokon. Ön anyám jelenlétében és gyermekem füle hallatára gyalázott engem.

Itt meg atyám vágott az ő szavába.

- Ne fárasztja magát, - mondá. Mi nem vagyunk többé ur és szolga. Mikor fiam az ön házához kezdett járni és leányával szerelmeteskedni, kötelessége lett volna önnek ajtót csukni előtte. Ön nem tette kötelességét, nem bizhatom tehát többé önben. Ezennel értesitem, hogy a legközelebbi hónappal bevégeződött nálam a szolgálata.

Most már az ispán semleges talajon állott atyámmal. Többé nem volt az a csendes, szelid, szerény férfit, a minőnek ismertem őt.

- Fölösleges a jövő hónapig várni, - mondá az ispán. Legyen megnyugodva, nem lesz kénytelen ismételni a fölmondást. Még ma este megküldöm számadásomat, s holnap reggel kilépek szolgálatából.

- Ebben tehát mégis egyetértünk, - mondá atyám, - minél előbb, annál jobb.

Azzal hozzám lépett s kezét vállamra tette.

- Figyelj ide, - mondá, miközben látszott rajta, hogy nagy erőfeszítésbe kerül az önuralom. - Egy elbocsátott szolga előtt nem veszekedhetem veled. Ennek az esztelenségnek véget kell érni. Hagyd itt ez embereket, hadd szedjék össze holmijukat és mehessenek, s jer haza velem.

Nehéz keze, mely vállamat nyomta, elnyomni látszott bennem az ellenállás szellemét.

Pillanatokig haboztam, míg megkísérlettem kérés-könyörgéssel lágyítani meg szívét.

- Ó papa! papa! - kiálték - ne szakíts el Marytól. Lám, mily csinos és jó ő! Lobogót is kötött csolnakomra. Engedd meg, hogy néha láthassam őt, mert nála nélkül nem élhetek.

Tovább nem tudtam mondani, Mary könnyekben tört ki, de könnyei ép oly kevésbé indították meg atyámat, mint kéréseim.

- Válassz, - mondá atyám, eljössz-e szépen vagy erőszakot kelljen használnom. Dermody leányától mindenestre elszakítlak.

- Sem ön, sem semmiféle ember el nem választhatja őket, - szólalt meg most egy hang hátunk mögött, - hagyjon föl e gondolattal uram, amíg nem késő.

Atyám körül tekintett és megpillantá Dermody asszonyt. Ott állott az ablak előtt. A veszekedés kezdetekor meghuzódott volt a szoba egyik sarkába, s csak atyám utóbbi fenyegetésére lépett onnan elő.

Egy pillanatra egymásra néztek.

Atyám, úgy látszott, hogy méltóságán alulinak tartotta válaszra méltatni, s ismét felém fordulva, mondá:

- Háromig fogok számolni, s míg az utolsó számot kiejtem, elhatározd magad arra, amit kimondtam, különben szégyenszemre hurcollak haza.

- Vigye, a hová akarja, - mondá Dermody asszony - azért ő mindig azon az uton fog maradni, mely az én unokámmal való házasságra vezet.

- És én melyik uton leszek, ha szabad kérdenem? - kérdé atyám, ki mégis kénytelen volt szóba állni az öreg asszonynyal.

A felelet erre a következő volt:

- Azon az uton, mely az ön bukásához, az ön halálához vezet.

Atyám megvető mosolylyal fordított hátat a jósnőnek.

- Egy! - kezdé ő számolni.

Összeszorítám fogaimat, átöleltem mindkét kezemmel Maryt. Most mindjárt fogja tapasztalni - gondolám - hogy örököltém valamit jelleméből.

- Kettő! kiálta atyám egy kis szünet mulva.

Mary reszketve sugta fülembé:

- Engedj kimennem George! El nem tudom viselni, lásd, hogy dühöng.

Atyám felemelé mutató ujját, hogy még egyszer figyelmeztessen, mielőtt hármat számolna.

- Várjon ön! - kiáltá Dermody asszony.

Atyám gunyos csodálkozással nézett reá.

- Bocsásson meg, asszonyom, valami fontosat akar mondani?

- Ember! - folytatá a sybilla - ön könnyelműen beszél. Én is könnyelműen beszéltem önhöz? Hajoljék meg istentelen akarata azé előtt, a ki hatalmasabb önnél. E gyermekek lelkei rokonok, örök időkre össze vannak kötve. Válassza el őket szárazföld és tenger, mégis egyesülve maradnak, víziók által fognak egymással közlekedni, álmaikban együtt lesznek. Házasítsa össze fiát egy más nővel, menjen unokám más férfihoz nőül - mind hiábavalóság! Mondom

önnök, hogy hiábavalóság. Nyomorra kárhoztatja, bünbe hajthatja, azért a nap meg van határozva, melyen újra találkoznak itt a földön egymással. El kell jönni e napnak. És el is fog jönni. Látom én az ön arcán a veszedelem árnyékát, a halál pecsétjét. Menjen és engedje, hogy ezek az egymásnak szánt lények együtt járjanak homályos útjaikon, ártatlanságuk védpaizsa alatt. Menjen - és az isten megbocsáthat még önnök.

Akarata ellenére elbámult atyám a meggyőződés ellenállhatatlan erején, mely e szavakból beszélt. Az ispán anyja azt a benyomást tette rá, mintha egy tragikus színész nő játszott volna a színpadon. A gunyos válasz ajkára fagyott, de vasakarata nem rendült meg. Arca oly szigorú volt mint elébb, amikor ismét felém fordult.

- Határozd el magad, George! - mondá - és számolá: három!

Némán, mozdulatlan állottam.

- Tehát ezt akarod? - kiálta atyám és kézen ragadott.

Én meg szorosán átölelve tartám Maryt és fülébe sugtam: „Nem hagylak el!” Ő nem látszott hallani engem s minden tagjában reszketett karjaim között. Egy gyöngye kiáltás szállott el ajkairól. Dermody hozzám lépett s mielőtt atyám elválaszthatott volna tőle, ezt sugta fülembe: „Rám bízhatja őt, George!” Azzal kifejté Maryt karjaim közül.

Mikor Dermody karjai közt volt, gyöngéd kis kezeit kiterjeszté felém. „Isten veled legdrágább mindenem!” suttogta ő. Mikor az ajtóhoz hurcolt atyám, fejét atyja mellére láttam hajtani. Tehetetlen dühömben és kétségbeesésben minden erőmet összeszedtem, hogy a kegyetlen kezek közül kiragadjam magam. Oda kiáltottam feléje: „Szeretlek Mary! Vissza fogok térni hozzád, s rajtad kívül soha más nőt el nem veszek feleségül.” E közben elébbre-elébbre lökdösött atyám. Az utolsó, mit láttam, kedvesem feje volt, amint atyja mellén csüngött. Mellette állott nagyanyja, ki lázas felhevülésben, fenyegetőzve kiabálta atyám után félelmetes jövendölését.

- Menjen! Hadd menjen a veszedelembe! A biztos halálba!

Még szavai visszhangzottak fülemben, midőn a házajtó kinyílt és bezáródott. Mindennek vége volt. Gyermekszerelmem és örömeim szerény világa, mint álmkép, sülyedett össze előttem. Vadon nyílt meg előttem, örömtelen, sivár vadon. Ez volt az én atyám világa. Isten bocsássa meg nekem - mennyire gyűlöltem atyámat abban a pillanatban!

NEGYEDIK FEJEZET.

A függöny legördül.

E napon és a rákövetkező éjen fogolyként őriztek egy szobában. Egy férfi őrzött, kinek hűségben megbízhatott atyám.

A legelső reggelen szökést kísérlettem meg, de fölfedezték, mielőtt elhagyhattam volna a házat. Ismét szobámba zártak, de sikerült egy levelet írnom Marynak s a szobalánynak, ki fel-szolgált nekem, kezéhez juttatni. Öröm éberségét azonban nem tudtam kijátszani. Gyanakodott a lányra, utána ment és elvette tőle a levelet. Atyám sajátkezüleg tépte szét.

A nap folyamában megengedte anyámnak, hogy meglátogasson. A szegény léleknek nem volt ereje közbevetni magát érdekemben, hogy ügyemet védelmébe vegye. Egész lényéből kiforgatta atyám azon akarata, hogy visszatérvén Amerikába, nejét és fiát is magával viszi.

- Minden pénzét ebbe a gyűlöletes üzérkedésbe veri, - mondá anyám. Londonban pénzt vett föl; házat bérbe adta hét évre egy gazdag kereskedőnek és az ezüstneműt meg az ékszereket, melyeket anyjától örökölt, mind pénzzé tette. Az amerikai birtokok mindent elnyelnek. Nekünk nincs birtokunk, George, s így nem marad más választás, minthogy kövessük őt.

Egy óra múlva ajtó előtt állott a postakocsi.

Atyám a kocsihoz vezetett. Kétségbeesetten rántottam ki magamat kezei közül. Rohantam, repültem az ösvényen végig, mely Dermody háza felé vezetett. Az ajtó nyitva volt; a lakszoba üres, bementem a konyhába, fölmentem a felső szobába. Mindenütt csönd. Az ispán elhagyta a helységet s anyja és leánya vele mentek. Egy szomszéd se volt megbizva valami izenettel számomra; sehol egy levél hátrahagyva; semmi jel el nem árulta, hogy merre vették utjokat. Dermody büszkeségét helyezte abban, hogy hollétének semmi nyomát hátra ne hagyja, miután ura oly mélyen megsértette. Semmi emlékem nem volt, mely elveszett kedvesemről beszélt, a lobogón kívül, melyet saját kezeivel kötött. A berendezés úgy maradt a házban, a mint volt. Leültem a szokott szögletben, Mary üres széke mellé, ránéztem kedves zöld lobogómra és forró könyekre fakadtam.

Gyöngéd érintés rázott föl. Atyám annyira tulságba vitte a dolgot, hogy anyámat tette felelőssé a kocsihoz való visszavezetésre nézve.

- Itt nem találhatjuk meg többé Maryt, - mondá szeliden. Talán hallunk róla Londonban. Jer velem.

Fölállottam és némán nyujtám kezemet neki. Mikor a tiszta, fehér küszöböt átléptük, egy piciny tárgyra esett szemem. Ott feküdt a küszöb mellett. Fölvettem s néhány ironnal irt sort láttam; rajta közelebbi megtekintésre Mary kezeirásának ismertem. Gyakorlatlan, gyermekes vonásokban hagyott hátra egy utolsó isten hozzádot:

„Isten veled, kedvesem. Ne feledd soha Maryt.”

Letérdeltem és megcsókoltam az írást. Vigasztalólag hatott az rám, egy utolsó kézzsoritás volt Marytól. Csöndesen követtem most anyámat a kocsihoz.

Késő este érkeztünk meg Londonba. Anyám mindent megtett, amit saját szomorú helyzete megengedett, hogy szeretetteljesen vigasztaljon engem. Ő maga irt családja ügyvédeknek, pontosan leírta Dermodyt, anyját és leányát s London minden utazási irodájába elment, hogy utánok puhatolódzék. Kérdést intézett Dermody két rokonához is, kik a Cityben laktak, ha talán tudnának valamit hollétéről. Ezzel minden lehetőt megtett érettem, mert arra, fájdalom, nem volt pénzünk, hogy hirlapok útján keressük.

Egy hónap múlva elvitorláztunk az Egyesült-Államokba. Kétszer kérdeztem meg addig az ügyvédektől, ha nem tudtak-e ki valamit, de fájdalom mind a kétszer csak azt felelték, hogy nyomozásaik semmi eredményre sem vezettek.

Tíz évig nem láttam semmit az én kis Marymtól. A zöld lobogót gondosan őrzém - egyébiránt a feledés hullámai zárultak a „zöld tó”-nál töltött arany napok fölé.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Az én történetem.

Utoljára mint tizenhárom éves fiut láttak önök engem. Most huszonhárom éves férfi vagyok.

Nemsokára elbeszélem e két életkor közt fekvő idő történetét.

Hogy először atyámról beszéljek, életpályája úgy végződött, amint azt Dermody asszony jóelőre megjósolta volt. Még egy évig se voltunk Amerikában, s atyám halála már a birtokokkal való üzérkedések teljes összeomlására következett. A bukás teljes vala. Ha nem lett volna anyámnak egy kis vagyona, melyet férjhez menetelekor biztosítottak számára, könyörtelenül idegen emberek kegyére szorultunk volna.

Találtunk néhány jóakaró barátot az Egyesült-Államok melegszívü és vendégszerető lakói közt, kiktől őszinte fájdalommal váltunk el; de komoly okok kényszerítettek rá, hogy atyám halála után visszatérjünk hazánkba - tehát elutaztunk.

Fivérén kívül, kit már korábban említettem elbeszélésemben, más rokonai is voltak anyámnak, - egy unokatestvére, névleg Germaine, kinek számított támogatására, ha eljön az idő, hogy nekem valami pályát kellene választanom. Mint családi titkot hallottam beszélni, hogy Germaine ur, midőn mindketten fiatalok voltak, eredménytelenül járt anyám után. Mikor később fivére halála folytán, ki örökös nélkül halt el, csinos vagyon jutott kezére, még legény volt. A nyert gazdagság nem változtatta meg életmódjában; egyszerűen élt, elhülve minden rokonától, midőn anyám és én Angliába visszatértünk. Ha sikerül megnyernem Germaine ur tetszését, akkor legalább bizonyos tekintetben biztosítottak tarthatám kilátásaimat.

Ez volt az egyik ok, mely elhatározó volt arra, hogy Amerikát elhagyjuk. Volt még egy másik is - egyedül rám nézve határozó - mely ellenállhatatlanul vont vissza a „zöld tó” magányos partjaihoz.

Mary föltalálására nézve egyetlen reményemet abba a lehetőségbe helyeztem, hogy régi lakhelyem szomszédsága közt talán akadok valami nyomra. A jó ispánt mindenki szerette és becsülte szűk körében. Legalább nem volt lehetetlen, hogy egyik vagy másik jó barátja Suffolkban, az alatt az egy év alatt, míg én Amerikában éltem, jöhetett valami nyomra. Maryról való álmaimban - és én róla álmodám mindig - gyakran képezé a tó az ő erdős partjaival hátterét a képnek, melyet lelkem az elvesztett társnőről teremtett. Oly izgalmas vágygyal gondoltam e tó partjaira, mint arra az egyetlen életre, mely számomra üdvöt hozhat - a Maryval való életre.

Londonba érkezésünk után rögtön Suffolkba utaztam, és pedig anyám kívánságára - egyedül. Ő visszaretent természetesen a gondolattól, az ő előrehajlott korában, hogy régi lakhelyünket idegenek kezében, megváltozva lássa.

Oh, mint dobogott szivem, hogy megifjodtam, midőn a tó jól ismert zöld hullámain újra láttam. Este volt. Az első, ami szemembe ötlött, régi csolnakom volt. Hányszor szeltük át benne Mary és én a tavat! Most házunk új lakói eveznek benne. Vig nevetésük viszhangja a csendes tavon keresztül elhatolt hozzám. Lobogó lengett az árboc tetején, melyen a szellő sohse lengetheté a Mary lobogóját. Elfordultam a csolnaktól, - fájt látnom. Néhány lépéssel elébb menve, egy ugrásra voltam a tótól, honnan jól látszott a tulsó oldalon levő kacsafogó. Itt vala a kerítés, mely mögött letérdeltünk, hogy nézzük a kacsafogást, ott vala a nyílás, melyen keresztül „Trim”, a borz-kutya mutogatta magát, hogy a vizimadarak kíváncsiságát felköltse; amott a fákon keresztül csillámolva, kigyózik az erdei ut, melyen Mary és én azon a napon, melyen atyám kegyetlen keze elszakított egymástól, Dermody házához mentünk. Mily okos volt anyám, hogy nem jött el meglátogatni régi honunkat. Hátat fordíték a tónak, hogy az erdő árnyas magányában nyugodtan gondolkozhassam.

Körülbelül egy óra hosszat ögyelegetem a tó partján céltalan, s aztán a házhoz siettem, hol egykor Maryék laktak.

Egy előttem teljesen idegen nő fogadott a ház előtt, s udvariasan meghívott, hogy térjek be a lakszobába. Már a ház előtt intéztem hozzá kérdéseket, de nem tudott semmi felvilágosítást adni. A nő egészen idegen volt Suffolkban. Sem ő, sem férje nem is hallották Dermody nevet. Házról-házra menve, folytattam nyomozásaimat a szomszédságban. Eközben bealkonyodott, a

hold feljött, az ablakok mögött fény világolt, s én még mindig folytatám szomorú vándorlásomat. Fájdalom, bármerre tudakozódtam, a válasz mindenütt ugyanaz volt. Senki se tudott Dermodyról; ellenkezőleg mindenki azt hitte, hogy én hozok róla valami hírt. Még most is fáj nekem, ha rá gondolok a hasztalan, eredménytelen kutatásra, melyet ama boldogtalan estén véghez vittem. Az éj egy paraszt házában lepett meg; másnap reggel leverten és megtörve tértem vissza Londonba, minden terv nélkül a legközelebbi jövőre vonatkozólag.

Mindazonáltal nem valánk teljesen elszakítva egymástól. Mint Dermody asszony megjósolta volt, álmaimban mindig találkoztam Maryval.

Gyakran megjelent előttem, kezében a zöld lobogóval, s ismétlé bucsuszavát: „Ne feledd Maryt!” Gyakran vezetett a régi lakház jól ismert szögletébe és nyitotta fel a papírt, melyre nagyanyja imádságokat irt volt számunkra: aztán imádkoztunk és elénekeltük himnuszainkat, mintha a régi idők visszatértek volna. Egyszer meg könnyes szemekkel jelent meg és így szólt: „Még várunk kell, kedves; a mi napunk még nem érkezett el.” Máskor meg nyugtalanul és aggodalmasan nézett reám s kétszer mondá egymásután e szavakat: „Légy türelmes, ártatlan, George, - érettem.”

Letelepedtünk Londonban, hol egy magán tanító kezére bizott anyám. Csakhamar, hogy elfoglaltuk új lakásunkat, váratlan fordulat állott be viszonyainkban. Anyám nagy meglepetésére egy irott házassági ajánlatot kapott Germaine urtól.

„Kérem önt, hogy ne csodálkozzék nagyon ajánlatom felett,” - írta az öreg ur. „Ön bizonyára nem feleddte, hogy egykor szerettem önt, mikor még mind a ketten fiatalok valánk. Csak annyit kívánnék öntől, hogy társam legyen életem utolsó éveiben s hogy fia ismerje el atyai jogaimat, a miért én viszont gondoskodnám jövőjéről. Fontolja meg ezeket, kedvesem és nyilatkozzék, hogy hajlandó-e elfoglalni egy öreg férfi oldala mellett az üres széket.”

Anyám úgy elpirult, úgy szégyenkezett mint egy fiatal leány, a jó lélek! Tőlem tette függővé elhatározását. Én pedig nem sokáig gondolkoztam e felől. Anyám tehát kezét adá egy gazdag és tiszteletreméltó férfinak, kinek szíve egész életén át érette dobogott, s visszanyert vagyont, fényűzést, jólétet, társadalmi állást, mindent de mindent, amit atyám oktalan élete miatt elveszített volt. S hozzá veszem ehhez még azt is, hogy Germaine ur és én kölcsönösen szeretjük egymást. Miért mondott volna anyám ily körülmények közt nemet? A legrövidebb idő alatt tehát Germaine ur nejevé lett. Hozzá teszem még azt is, hogy anyámat e frigyben leginkább az a gondolat boldogítá, hogy fia tanácsát követte.

Évek multak - és, kivéve álmaimat, még mindig el valánk szakítva egymástól: Mary és én. Évek multak, mig nem én is elértem ama veszedelmes időt, mely minden férfi életében megköveteli jogait. Elértem azt a kort, hol az összes szenvedélyek közt legerősebb érzélem gyakorolja uralmát test és lélek fölött.

Eddig türelmesen vártam első és legszebb reményeim teljesülését. Most elhagyott a türelmem. Igaz, hogy a nappalokat tanulással töltöttem, de éjeimet oktalan dőzsöléseknek szenteltem, melyekre e pillanatban is borzadálylyal és szégyennel gondolok. Megszentségtelenítém Mary emlékét az asszonyok után való járással, kik a sülyedés legalsóbb fokára juttattak. Istentelenül mondám magamnak: „Elég sokáig reméltem, türtem: jobbat nem tehetek, mint élvezni ifjúságomat és - elfeledni őt.

Azon pillanattól kezdve, midőn ily mélyen lesülyedtem, még gyakran gondoltam Maryra bűnbánólag, - különösen reggel, ha megszállott a „szánom-bánom” - de vele való álmodozásaim teljesen megszűntek. Most már a szó igaz értelmében el valánk egymástól választva. Mary tiszta lelke semminémű közösségben nem lehetett velem - Mary tiszta lelke elrepült tőlem. Önként érthető, hogy anyám szemei előtt nem őrizhetém elsülyedésem titkát. Bizonyos mértékben korlátoztam magamat s igyekeztem tisztább életmódra térni. Germaine ur értelmes

ember volt, kinek mindez nem kerülhette el figyelmét. Javító eszközül azt ajánlotta, hogy válasszak valami pályát s foglalkozzam az ahhoz szükséges tanulmányokkal.

Kibékítém legjobb barátomat, második atyámat nemcsak azzal, hogy tanácsát megfogadtam, hanem azzal is, hogy az orvosi pályát választottam, melyen ő is volt egykor, mielőtt még nagy vagyonát örökölte. Germaine ur orvos volt: elhatároztam, hogy az leszek én is.

A rendesnél fiatalabbul léptem új pályámra s becsületesen legyen mondva, hogy derekasan dolgoztam. Megnyertem és meg is tartottam a tanárok kegyét, a kiknél tanultam. Másfelől azonban nem szabad tagadnom, hogy erkölcsi átalakulásom nem volt teljes. Dolgoztam persze, de amit tettem, önérdékből tettem, elkeseredett, fásult szívvvel. A vallást és erkölcsöt illetőleg egyik tanuló társam, egy teljesen kiélt ember materialisztikus élnézteit fogadtam el, ki még egyszer olyan idős volt mint én. Az emberiség iránti hitet és bizalmat teljesen elvesztettem. Anyám kivételével egy nőt se becsültem. Maryt mind jobban-jobban el kezdettem feledni. A zöld lobogót csak szokásból őrizém, de már nem hordoztam magammal: érintetlenül feküdt íróasztalom egyik fiókjában. Csöndes kétség szállott föl s alá bennem, ha valjon nem értéktelen-e életem, de e gondolatoknál nem időztem sokáig. A dolgok logikai rendje szerint, miután másokat megvettem, okoskodásaimnak arra a keserű megállapodásra kellett jutni, hogy - magamat is megvessem.

Nagykorúságom ideje elérkezett. Huszonegy éves valék - és ifjúságom illuzióiból nem maradt meg csak egy sziporka fény sem.

Sem anyám, sem Germaine ur nem panaszkodhattak tulajdonképpen magaviseletemre, de nagy mértékben aggódtak érettem. Érett megfontoltságok után nevelő atyám megállapodásra jutott. Meg volt győződve, hogy csakis úgy lehet visszaadni engem jobb, nemesebb énemnek, ha új emberek és körülmények közé kerülök.

Abban az időben, melyről írok, a belföldi kormány elhatározta, hogy külön diplomáciai küldöttséget meneszt egyik benszülött fejedelemhez, ki a mi indiai császárságunk egyik félreeső provinciájában uralkodék. Tekintettel a zavaros, nyugtalanító állapotokra, melyek akkor a provinciában uralkodtak, szükségessé vált, hogy a követséget Indiába érkezésekor egy katonai csapatokból és államhivatalnokból álló kíséret kövesse a fejedelem udvarába. Az orvos, kinek az angol expedíciót kísérenie kelle, régi barátja Germaine urnak, segídet keresett maga mellé. Nevelő atyám közvetítése folytán felajánlották ez állást nekem. Habozás nélkül elfogadtam. Az egyetlen büszkeség, mely számomra megmaradt, blazirt büszkeség volt, nem egyéb. A meddig hivatásomnak alá kellett vetnem magamat, állásom, a melyben működtem, egészen közönyös volt előttem. Hosszas rábeszélésre volt szükség, míg anyám beleegyezését adá ez utamhoz. Nehezen bár, de végre mégis engedett. Megvallom, hogy forró könnyekkel - az elsők, melyeket évek óta hullattam - válék el tőle. E küldetés története egy részét képezi az indiai történelemnek s így nem tartozik ez elbeszélés keretébe.

Ami engemet illet, csak annyit jelezhetek, hogy alig egy hétre megérkezésünk után, képtelen lettem kötelességeim teljesítésére. A városon kívül ütöttük fel sátrunkat s a fanatikus bennszülöttek az éj leple alatt rajtuk ütöttek. A támadás kevés nehézséggel s csekély veszteséggel veretett vissza részünkről. Én is a sebesültek közt voltam: egy lándzsaszurást kaptam, amint egyik sáttortól a másikkig mentem.

Ha európai fegyver sebzett volna meg, egészen jelentéktelen lett volna sebem, de az indiai lándzsa hegyében méreg volt. Az „állkapocs görcs” halálos veszélyén tuestem ugyan, de a méreg oly különös hatást tett szervezetemre, hogy sebem nem akart meggyógyulni. Betegen küldöttek Kalkuttába, hol a legjobb orvosi segélyben részesültem. Látszólag gyógyult is a seb, de újra meg újra kibomlott; ekkor az orvosok abban állapodtak meg, hogy vissza kell küldeni

Angliába. Számítottak a tengeri ut éltető erejére, s a hazai levegő üdvös hatására. Az indiai éghajlaton gyógyíthatlannak tartottak.

Két nappal a hajó indulása előtt egy levél érkezett anyámtól, mely mélyen megrendítő hirt tartalmazott. Jövöm, - ha ugyan még ilyen létezheték rám nézve - egészen új utra terelődött. Germaine ur hirtelen meghalt szívbajban. Végrendeletében élethossziglani járulékot hagyott fenn anyám részére, s a többi, az egész nagy birtokot rám hagyta azzal a kikötéssel, hogy fölvegyem nevét. Természetesen e föltételt el is fogadtam.

Három hónap múlva újra együtt voltam anyámmal.

Elteltek a szenvedésektől, miket sebem okozott, látszólag egyike valék a legirigylésreméltóbb embereknek: gazdag férfi, háztulajdonos Londonban és egy birtok ura Pertshireben!

És mégis tényleg, az én huszonhárom évemmel, egyike voltam a legnyomorultabb embereknek, kik valaha éltek!

És Mary!

Mi lett belőle az utolsó tíz év alatt? Az én történetemet ismerik már önök, olvassák el a következő lapokat, hogy az övét is megismerjék.

HATODIK FEJEZET.

Az ő története.

A mit Maryról akarok írni, csak a későbbi években tett nyomozásaim folytán értesültem arról, sok évvel azután, hogy az eddig leirt dolgok végbementek. Megérdemli a figyelmet.

Dermody ispánnak rokonai voltak Londonban, akikről néha beszélt is, de volt Skóciában is, akikről sohasem beszélt. Atyám ugyanis kemény előítélettel bírt a skót nép ellen. Dermody jól ismerte urát s hogy előítéletét rá is ki ne terjeszse, nem beszélt skót rokonairól, hallgatott róluk. Mikor atyám szolgálatából kilépett, részint a szárazon, részint a tengeren, Glasgowba utazott, a hol rokonai laktak. Dermody az ő jelleme és tapasztalatai által ezrek közül is kitűnt, s megbecsülhetetlen hasznára volt mindazon földesuraknak, kik szerencsések voltak szolgálataikba fogadni. Barátjai fáradoztak érdekében s hat hét múlva egy gentleman, kinek Skócia nyugoti partján volt a birtoka, szolgálatába fogadta. Ott kellemes új hazát talált anyjával és leányával.

A sértő szavak, melyeket atyám utólszor intézett hozzá, mélyen hatottak Dermody kedélyére. Írt londoni rokonainak, hogy előnyös állást talált, egyelőre azonban okai vannak elhallgatni címét. Így hiúsította meg anyám ügyvédjeinek nyomozásait, melyek a rokonoknál semmi eredményre sem vezettek, s máshol pedig még kevésbé lehetett nyomára akadni. Egyrészt ingerelve atyám szemrehányásai által, részint meg önértetből - feláldozta Maryt és engemet. Másfelől pedig kötelességének tartotta a mi állásunk különbsége folytán, minden viszonyt megszakítani közöttünk, míg nem vala késő.

Skócia egy félreeső részében, rám és a világra nézve elveszve, élt most a kis család, teljesen visszavonultan.

Álmaimban láttam és hallottam Maryt. Ő is látott és hallott engem az övéiben. Szivem ártatlan epkedése és vágyódása titokteljes szendergéseiben lett előtte nyilvánvalóvá, mikor még kis fiu valék. Nagyanyja, ki szilárdul megmaradott előre meghatározott egyesülésünk ügyében, erősítette szívet és növelte bátorságát. Ha hallotta is atyjától azt, amit az én atyám mondott, hogy sohasem látjuk egymást, azért ő mégis boldogító álmainak élt, s biztosabb

zálogául tartá ezeket egy jobb jövőnek, mint azt atyja saját szemüvegén keresztül nézte. Így élt lélekben velem - és remélt.

Az első szomorúság, mely a kis családot érte, a nagymama halála volt. Végelgyöngülésben halt meg a magas kort ért nő. Az utolsó pillanatban, midőn még eszméleténél volt, ezt mondá Marynak: „Ne feledd soha, hogy te és George egymásnak szánt lelkek vagytok. Várj türelmesen abban a biztos meggyőződésben, hogy semmiféle földi hatalom meg nem akadályozhatja egyesüléseteket, ha egyszer elérkezett az ideje.”

Jóllehet e szavak kiolthatatlanul éltek Maryban, álombéli szellemi közösségünk hirtelen megszakadt az ő részéről, valamint az én részemről is. Önmagam lealacsonyításának első napjaitól kezdve nem jelent meg többé álmaimban, valamint én se többé az övéiben.

A lány érzelemteljes természete összetört e csapás alatt. Nem volt oldalán többé egy idősebb asszony, ki vigaszt és tanácsot adott volna neki, egyedül élt atyjával s ez pedig mindannyiszor más egyébre fordította a beszélgetést, valahányszor a régi idők kerültek fölszínre. Titkos bánat rágódott testén és lelkén. Egy zord időjárás alkalmával meghűlt s lázba esett. Mikor felgyógyult, orvosa kívánságára, megrabolták fejét szép hajától. Az áldozat szükséges volt, hogy életét megmentsek. Fölötte nagy volt ez áldozat, mert haja sohasem nőtt meg többé oly buján. Az új hajon semmi nyoma sem volt az előbbi haj ígésző, vörösbarna fényének, egyforma világos barna lett, úgy hogy skót rokonai alig ismertek Maryra.

De a természet gazdagon kárpótolta a szép haj veszteségét a nagyobb bájjal, melyet arcának és alakjának kölcsönzött. Egy év letelte alatt betegsége után a gyöngye kis leányt az acélozó skót levegő és a rendes, egészséges életmód csinos leánynyá növelte. Vonásai, épen mint korábbi éveiben, most sem voltak szabályszerűen szépek, de a változás mégis lényeges volt. A sovány ábrázat kitelt, s a halvány szín piros pozsgássá változott. Testének csodás átváltozása különösen a körülötte levő paraszt népnek tünt fel. Igénytelen alak volt, mint gyerek, s most egyszerre kitelt alakja, egyenletesség, kellem ömlött el rajta, úgy hogy a szó igaz értelmében megélt szép alak volt.

Volt olyan pillanat abban az időben, mikor saját atyja leányát, szellemileg, mint testileg, alig ismerte meg. Gyermekes elevenségét, kedves, vidám csevegését elvesztette. Csöndesen és magába mélyedve, teljesíté napi kötelességeit. A remény, hogy újra feltalál engem, ez időben már kihalt volt belőle. Nem panaszkodott soha; az erő, melyet teste az utóbbi időben nyert, támogatta és erősítette most lelkét. Ha atyja egyszer-mászor kérdezte, hogy gondol-e még reám, csöndesen felelte, hogy már meggyőzte magát, s megnyugodott az isten akaratában. Nem kételkedett, hogy régen elfeledtem őt, s elég idős volt már belátni azt, hogy ha hü is maradtam hozzá, házasságunk lehetetlenség a különböző társadalmi állás miatt. Ő maga mondá, hogy legjobb a multat feledni, nem gondolni rám többé, mint én nem gondolák rá többé. Így beszélt ő most. Dermody asszonynak sorsunk felől tett bizalomteljes jövendőlései a látszat szerint nem bizonyultak igazaknak, s a nem teljesült jóslatok birodalmába kerültek.

Mary betegsége óta, épen tizenhét éves korában történt a legfontosabb esemény a család életében.

Skócia nyugoti partjain rendkívül heves vihar dühöngött. A járművek közt, melyeket a vihar megsemmisített, volt egy hollandi hajó is, mely közel Dermody lakásához, a sziklás parton szenvedett törést. Valamint minden jóban előljárt az ispán, úgy most is példájával utat mutatott az utazók és az elveszett hajó legénységének megszabadítására. Már egy férfit szárazra is szállított és újra megindult a hajó felé, midőn két heves, egymásra következő szélroham a sziklákra dobta. Szomszédai saját életük kockáztatásával mentették meg. Az orvos konstatálta, hogy egy csontja eltört s ezenkívül több komoly sérülést szenvedett. Bármily könnyen is meggyógyultak a sérülések, de bizonyos idő múlva az orvos oly tünetet fedezett

föl rajta, melyről komoly belső sérülésekre lehetett következtetni. Az orvos véleménye szerint tevékeny életmódját nem folytathatja vala többet. Egész élete hosszára nyomorék, összetört embernek kelle maradnia.

Ura mindent megtett az ispánért, amit e szomorú körülmények között várni lehetett. Egy helyettes ispánt fogadott, aki felügyeljen a mezei munkákra, s megengedte Dermodynak, hogy még a legközelebbi három hónapra házában maradhasson. Ez által időt engedett a szegény embernek, hogy régi ereje romjait összeszedje és ez alatt glasgowi rokonaival tanácskozzék jövőre vonatkozó terveivel felől.

A kilátások nem mutatkoztak valami rózsaszínben. Dermody minden ülő munkára képtelen volt. A skót rokonok barátságot és jó indulatot tanúsítottak iránta, de hát nekik is családjaik voltak s pénzzel nem tudták segíteni.

A megsemmisült hajó utasa, kinek Dermody mentette meg az életét, a nehéz körülmények közt oly ajánlattal állott elő, mely atyát és leányt egyaránt bámulatba ejtett. Házassági ajánlatot tett Marynak, oly föltétellel, hogy élethossziglan az ő atyja házában kellene lakniok.

A férfi, ki e nehéz időben így közeledett a családhoz, holland nemes volt, névleg: Brandt Ernő. Része volt egy halászüzletben a Zuider tó partján, s midőn a hajó megsemmisült, épen utban volt, hogy északi Skócia halászataival összeköttetést hozzon létre. Mikor Maryt először meglátta, mély benyomást tett reá. A szomszédságban tartózkodott, remélve, hogy idővel megnyeri szerelmét. Csinos férfiú volt, legszebb korában az életnek; vagyona lehetővé tette, hogy megházasodjék. Mikor Marynál fellépett, magasabb társadalmi állású egyéneket nevezett meg Hollandiában, akik jelleméről és állásáról felvilágosítást adhatnának.

Mary sokáig hánytá-vette, hogy mi lenne tanácsosabb rá és gyámoltalan atyjára nézve.

Évek előtt feladta volt már a velem való házasság reményét. Egy nő sem adja magát szívesen a magános életre s Mary természetesnek találta mindig, ha jövőjére gondolt, hogy férjes nő legyen. Várhat-e előnyösebb ajánlatra, mint a mostani? Brandt urban meg volt minden előny, amit egy nő kívánhat, szerette őt gyöngéden s mély hálát érzett atyja, életének megmentője iránt. Mit tehetett jobbat, mint nőül menni Brandt urhoz, mi más kilátás maradhatott fenn számára, mi más reményt táplálhatott szíve?

Mindezeknek meghányása-vetése után, elhatározta, hogy kimondja a titokteljes szót. Igent mondott!

Ugyanakkor egész nyíltan, őszintén beszélt Brandt urral. Megvallotta tartózkodás nélkül, hogy más jövőről álmodott, mint a mely most előtte áll. Nem titkolta el, hogy szívében egy régi szerelem lakott, s hogy ő nem képes újra szeretni - hálát, becsülést és tiszteletet adhat most még s a szerelem megjöhet majd idővel. Különben már rég elszakadt a multtól s föladta minden arra vonatkozó reményeit és vágyait. Az egyetlen áldás, mit a sorstól kér, nyugalom az atyja-, és csendes boldogság az ő számára. Ezeket feltalálhatja egy becsülésre méltó férfi hajléka alatt, ki őt szereti és meg is becsüli, s ha ő neki cserébe egyebet nem is adhat, ígérheti, hogy jó és hü neje fog lenni. Most már Brandt uron volt a sor, meggondolni, hogy e házasságban találhat-e boldogságot.

Brandt ur habozás nélkül fogadta el e föltételeket.

Dermody aggasztó állapotára való tekintettel, el kellett halasztani a házasságot, mely különben nyomban megkötetett volna. Oly tünetek mutatkoztak, melyeket az orvos saját kijelentése szerint nem látott előre, mikor véleményt mondott a betegségről. Brandt ur Edinbourgból hozatott egy orvost, ki megerősítette a vidéki orvos véleményét.

A jó ispán még csak egynehány napig szenvedett. Utolsó nap leánya kezét a Brandtéba tette. „Tegye őt boldoggá uram”, mondá az ő egyszerű modorával, „s én meg vagyok jutalmazva az ön élete megmentéseért.”

Mary jövője most egészen jegyese kezeibe volt letéve. A glasgowi rokonok saját leányukként gondoskodtak róla, a londoni rokonok sem nehezteltek rá, hogy atyja elhanyagolta volt őket. Brandt ur gyöngéden bevárta, míg a szegény lány legyőzi fájdalma első hevét és azután ellenállhatatlanul érvényesíté a férj hatalmát, hogy annál jobban vigasztalhassa.

Épen abban az időtájban ment férjhez Mary, mikor én Indiából visszatértem. Mary most épen husz éves volt.

*

Ime tiz éves elválásunk története; s most már ott állunk uj életsorsunk kezdő pontján.

Én anyámmal élek, s mint földesur kezdem meg pályafutásomat Pertshireben, melyet Germaine urtól örököltem. Mary uj jogokat élvez férje oldalán s uj kötelességeket tanul, mint asszony. Ő is Skóciában él és pedig egy csodás végzés folytán, nem messze az én birtoktól. Nem sejtem, hogy oly közel van hozzám. A Brandt asszony név, ha hallottam volna is róla, nem kelt fel emlékemben semmiféle vonatkozásokat. Így vannak a rokonlelkek még mindig elválasztva. Még nem sejti sem ő, sem én, hogy valaha egymással találkozunk.

HETEDIK FEJEZET.

Az asszony a hidon.

Anyám betekintett a könyvtár ajtaján és így szólt:

- Egy kis képet függesztettem fel szobámban, jer föl fiam, és mondd meg a véleményedet róla.

Fölállék és követtem őt. Egy kis miniatür képre mutatott, melyet a kandalló fölé függesztett volt.

- Tudod, kit ábrázol e kép? - kérdé félig szomoruan, félig tréfálva. George! Valóban nem ismered föl magadat, mint tizenhárom éves fiut?

Hogyan ismerném föl? Betegségtől, butól megvénytve, hosszú utamon naptól barnitva! Hajam már gyérülni kezdett homlokomon, szemeim busan és fáradtan szoktak tekintgetni, - mi volt közös bennem azzal a szőke, izmos, eleven, élestekintetű gyermekkel, ki e képről rám tekintett? A kép látása jelentékeny benyomást tett reám. Kimondhatatlan fájdalom fogott el, és elviselhetetlen kétségbeesés szállott meg. Miután magamat anyám előtt lehetőleg kimentettem, elhagytam a szobát s a másik szempillanatban már a házajtó előtt állék.

Mindjárt átmentem a parkon s azután hátam mögött hagytam birtokom határait. Egy mellékutat követve, a mi jólismert folyónkhoz siettem, mely oly szép s oly híres Skócia pizstráng halászatai közt. Egy élő lény se volt a közelben, mikor a parthoz értem. A régi kőhid, mely a folyón átvezetett, körülbelül száz lépésre volt tőlem; a lemenő nap épen megszinezé piros fényével a hid izei alatt elfolyó vizet.

Az az arckép pedig üldözött engem. Ugy jött nekem, mintha mondaná kérlelhetlen hangján: „Nézd, mi valál egykor s mi vagy most!”

Arcomat a puha illatos fübe takarva, átgondoltam azt az elvesztett tiz esztendő.

Hogyan éljek tovább, milyen legyen a vég? Ha rendes életet élek, minő kilátásaim vannak akkor?

Szerelem? Házasság? Hangosan fölnevettem, mikor e gondolatom jött. Gyermekkorom gondtalan boldog napjai óta nem éreztem több szerelmet, mint az a rovar, mely a fűszálról kezemre mászott. Az bizonyos, hogy pénzzel kapok feleséget; de teheti-e pénzem kedvessé őt? - oly kedvessé, a minő Mary volt abban az arany időben, mikor ama kép festetett? Mary! Valjon él-e még? Valjon férjhez ment-e? Megismerném-e, ha újra látnám? Esztelenség! Nem láttam tiz éves kora óta: ő kifejlett nő, én meg férfi valék. Megismerne-e ő, ha találkoznánk? A kép, mely még mindig üldözött, megfelelt kérdéseimre! „Nézd, milyen voltál egykor - milyen vagy most?”

Fölemelkedtem s jártam föl és alá, más irányba akarva terelni gondolatomat. Lehetetlen volt. Több évi száműzés után, újra visszatért Mary emléke. Leültem a partra. A nap alább szállott; fekete árnyak függtek a régi kőhid iveri alatt. Az éj első csillagai nyájasan tekintettek le az égről. Az éji szél előhírnökei átzugtak a fák között s itt-ott megrengették a folyam habjait. S minél sötétebb lett, annál makacsabban vezetett vissza képem a multra, annál élénkebben tünedezett föl a kis Mary rég elvesztett képének emléke.

Elősejtelve volt ez annak, hogy álmomban is visszatér újra, teljes nőiességében, életének tavaszában?

Lehet.

Már a benyomás, melyet arcképem rám gyakorolt, belső erkölcsi átalakulást idézett elő, és ez biztos léptekben haladt előbbre, mióta betegen, egészen segély nélkül idegenek közt, idegen földön fekvém. A betegség, mely némely embernek barátja és tanítója, az lett nekem is. Félelemmel gondoltam ifju korom vétkeire, az elvesztett napokra, midőn istentelenül kétségbe vontam az emberi élet legnemesebb és legvigasztalóbb javait. Bár esztelenség volt remélni, hogy az ő lelke és az enyém egyesülhetnek még, a fájdalom megszentelése, a megbánás megtisztítja az enyémet. Ismét fölkeltem. Nem lett volna egészséges, ha éjjeli időben a folyam partján ülök sokáig. Ösztönömet követve, - mely bizonyos izgatott kedélyhangulatban változatosságra, mozgásra sarkal, - hagytam el a házat. Az eszköz el vala hibázva, mert kedélyem még nyugtalanabb lett, mint az előtt. A legokosabb, amit tehettem, ha haza megyek s jó anyám játékához, a piquet-hez társ leszek. Indulni akartam, de az utolsó, bágyadt fény szépsége a nyugoti végen, a hídgerendák sötét vonala mögül elévilágolva, megállított utamban.

Az éji árnyék nagyszerű összefolyásában, a bucsuzó nap mély csöndjében egyedül állék s néztem az elhaló fényt.

Amint így álltam, megváltozék a jelenet. Gyorsan és könnyedén siklott egy élő alak a hidon át. Eléjött a hídgerendák sötét vonala mögül s megvilágítá alakját a nyugoti fény utolsó sugára. Átment a hidon, csöndesen megállott s félutra visszafordult. Ismét megállott csöndesen. Teltek a percek - és az alak még mindig állott a hidon, mint egy mozdulatlan, sötét tárgy.

Egy kissé elébb mentem, mig elég közel voltam, hogy megismerhessem a ruhát, melybe az alak öltözve volt. A ruházatból kivettem, hogy a magányos alak asszonyi lény.

Ő az árnyékban, melyet a fák a partra vetettek, nem látott engem. Ott állott és karját köpenyébe takarva hosszan nézett a sötét folyamra le. Mire várt itt, késő este, egymagára?

Hirtelen kétség az ok felett, amiért e magányos helyet fölkereste, hirtelen bizalmatlanság ez elhagyott híd és a szeliden zajgó folyam ellen, gyorsabb dobogásba hozták szívemet s gyors elhatározásra indítottak. Utamat a parttól csöndesen a híd felé vettem, hogy megkérdezzem szándéka felől, amíg még van idő.

Csak akkor vett észre, midőn egészen közel voltam hozzá. Izgatottan közeledtem hozzá, mert nem tudtam, hogyan kezdjem a beszédet. De amint rám tekintett, magamhoz jöttem. Ugy éreztem magamat, mintha idegen helyett hirtelen baráttal találkoztam volna.

És mégis idegen volt. Soha se néztem előbb e nemes, felindult arcba, soha se láttam e magas alakot, melynek szokatlan kellemét és teljes egyenletességét a hosszú köpeny nem bírta egészen elrejteni. Nem volt talán épen teljes szépség. Külsején voltak hiányok, melyeket a homályban is ki lehetett venni. Haja is, mely a nagy kalap alul előkandikált, rövidnek látszott, mint a férfihaj, s színe egyforma, fénytelen barna volt, mi oly gyakori az angol nőknél. De dacára e hiányoknak, titokteljes báj volt kifejezésében, valami igéző mozdulataiban, melyek végtelen rokonszenvesen hatottak rám és csodálatra ragadtak. Az első tekintet melyet rá vetettem, megnyert részére.

- Szabad kérdenem, talán eltévesztette az utat? - kérdém.

Csodásan fürkésző kifejezéssel nyugodtak rajtam szemei. Nem látszott sem csodálkozni, sem megzavarodni, hogy bátor voltam megszólítani.

- Nagyon jól ismerem a környéket, - folytatám. Szolgálhatok tán valamivel?

Ő csak mindig nyugodtan fürkésző szemekkel tekintett reám. Egy pillanatra nyugtalanítani látszott idegen arcom; úgy jött neki, mintha ez arcot már látta volna egyszer és ismét elfeledte. Aztán lenézett a folyamba, mintha nem is gondolna többet velem.

- Ezer köszönet. Nem tévesztettem el az utat és gyakran járok itt esténként. Jó éjt.

Hidegen, de udvariasan beszélt. Hangja olyan kedves volt; s maga meghajtásában, midőn elbucszott tőlem, mesterkéletlen kellem vala. Lelépett a hidról s tovább vette útját a sötét uton.

Én azonban még nem valék egészen megnyugtatta. E bájoló kifejezés és ez igéző mozdulatok mögött más egyéb is fekvék, amit ösztönöm veszélylyel fenyegetőnek rajzolt. Mikor a hid ellenkező oldalára léptem, kétség támadott bennem, hogy csakugyan igazat mondott-e. Nem azért távozott-e el a folyam partjáról, hogy tőlem megszabaduljon.

Elhatároztam, hogy kísérni fogom minden lépését. A hidról átmentem én is az utra, s egy kissé tovább meghúzódttam egy fa mögé, mely egészen eltakart engem, s a mellett beláthattam onnan az egész hidat s bizonyosan észre kelle vennem, ha visszatér a folyamhoz, a csillagok világánál.

Alig foglaltam állást a fa mögött, midőn az éj csöndjét egy távolról jövő hang törte meg.

Női hang volt. A szavak, melyeket kivehettem, ezek voltak:

- Krisztusom, légy kegyelmes!

Erre minden elcsendesült. Megnevezhetlen aggodalom fogott el, midőn a hid felé tekintettem.

Ott állott ismét. Mig megmozdulhattam volna, mielőtt kiálthattam, vagy lélekzetet vehettem volna, bele ugrott a folyamba.

Láttam, amint a vízből fölmerül, miközben egy fénysugár a folyam közepére esett. Rohantam a parthoz. Mikor épen kalapot, köpenyt és cipőt le akartam magamról dobni, ismét elmerült. Gyakorlott uszó voltam, s azonnal a vízbe ugortam.

Az ár közepén usztam, s épen ezért gyorsabban haladtam. Mikor másodszor is felmerült, közel mögöttem voltam, - csak egy sötét tárgyat láttam, mely a víz felületén előttem uszott. Még egy lökés és - körül fogtam jobb karommal, s arcát a víz fölé tartottam. Eszméletén kívül

volt. Oly kényelmesen tarthattam, hogy mozgásaimnak egészen ura maradtam, s ha fáradtság vagy szélroham meg nem akadályoznak, biztosan partra viszem.

Első kísérletem meggyőzött arról, hogy föl kell adnom reményeimet, mert az erős roham ellenében nem uszhatok. Próbáltam erre, arra, mindenféleképen, de sikertelen maradt. Nem maradt fenn más menedék, minthogy egészen a víz mentére bizzam magamat. Nem nagyon messze a folyam kanyarulatánál egy kis vendéglő állt a parton, mely a halászati idény alatt gyűlhelye volt a halászoknak. E kanyarulathoz érve, ismét megkísérletem szárazra jutni. Végső reményünk még csak abban lehetett, hogy a vendéglő lakói meghallják a kiáltásomat. Torkom szakadtából kezdettem kiabálni. Kiáltásomra jött is felelet. Egy férfi csolnakra szállott. Öt perc múlva a parton voltunk s a férfi és én a vendéglőbe vittük az elalélt nőt.

A korcsmárosné és szolgálója szolgálatkészek, de ügyetlenek voltak. Szerencsére tudtam érvényesíteni orvosi ismereteimet. Jó tűz és meleg fődők állottak rendelkezésemre. Megmutattam az asszonyoknak, hogy az életmentő munkálatban miként legyenek segítségemre. De fájdalom, még mindig csak ott feküdt, teljes szépségében, anélkül azonban, hogy életjelt adott volna. Minden jel oda mutatott, hogy megfulladott.

Utolsó reményem, hogy életre hozhassam, abban a processzusban volt, melyet „művészi lélekzés”-nek neveznek, csak sikerüljön az ehez szükséges készüléket idejében előállítani. Mikor épen erről akartam beszélni a korcsmárosnének, hirtelen visszalépett tőlem s ijedten fölkiáltott.

- Szent isten! uram, ön vérzik! - kiálta. Honnan jó e vér? Hol van megsebesítve.

Abban a pillanatban, a mikor ezt monda, tudtam, mi történt. A régi indiai seb, valószínűleg a kifejtett nagy erőfeszítés következtében megsérült és újra kibomlott. Hirtelen önkívülettel küzdöttem, mely eleséssel fenyegetett; megkísérlém még a vendéglő lakóinak valamit mondani a teendők felől. Hasztalan. Térdre rogytam; fejem a nő mellére hanyatlott, ki előttem feküdt alacsony ágyon. A tetszhalál, mely őt fogva tartá, elfogni kezdett engem is. Egymás mellett fekvénk, egyesítve a halál ígésző ereje által, míg vérem ő rá ömlött. Hol időztek lelkeink e pillanatban? Egyesültek és tudtak egymásról? Megismertük-e egymást ama elragadtatásban, mely egy szellemi kötelék által egyesített, mi, akik sejtelem nélkül s fölfedezetlen találkoztunk a titokteljes hidon? Önök, akik szerettek és elvesztettek, - kiknek egyetlen vigaszuk volt e világon való hit, elfordulhatnak-e közönyösen kérdésemtől? Mondhatják-e lelkükre, hogy önök soha sem tettek ily kérdést?

NYOLCADIK FEJEZET.

A rokon lelkek.

A reggeli nap fénye, mely a rosszul függönyözött ablakon bekandikált; egy rozoga faágy, melynek vastag vánkosai a padlóig értek fel; az ágy egyik szélén anyám jóságos arca, másik szélén egy öreg ur, ki nekem idegennek tetszett: ezeket láttam először, midőn eszméletre tértem.

- Nézze, nézze orvos ur, ő magához tért.

- Táltsa fel a száját, uram, s huzzon ebből egy kortyot.

Az ágy egyik szélén ült anyám és örvendezett föleszmélésesen, s másik széléről az ismeretlen ur, kit orvosnak szólítottak, egy kalán pálinkát és vizet nyújtott, „Életelixir”-nek nevezte orvosságát s erős skót hangejtéssel monda, hogy ő maga is él vele, így akarván meggyőzni orvosságának jótékony hatásáról.

A csodaszer jó szolgálatot tett. Fejem kevésbé szédült s öntudatom világosabb lett. Már az utolsó este főbb eseményeire is kezdettem némileg emlékezni. Egy-két perccel később életemben merült fel emlékemben annak is a képe, kiért mindez események történtek. Megkísérlettem felülni ágyamban s türelmetlenül kérdeztem: „hol van ő?” Az orvos egy második kalán „életelixir”-t nyújtott, s újra elmondá nagy komolyan az ő mondókáját.

- Táltsa fel a száját uram, és huzzon ebből egy kortyot.

Én megmaradtam a kérdés mellett.

- Hol van ő?

Az orvos meg rendelete mellett maradt meg.

- Vegyen egy kortyot ebből.

Nagyon gyöngé voltam, hogy e dolog felett veszekedjem és - engedelmeskedtem.

Orvosom áthajolt az ágyon anyámhoz és ezt mondá: „Majd később!” Anyám részvétellel fordult hozzám s néhány szóval megszabadított nyugtalanokodásomból:

- Hála az orvos ur segélyének, a nő nemsokára itt fog állani előtted, George.

- Hogy hozták életre? kérdém. Hol van most?

Az orvos fölemelte kezét és hallgatásra intett.

- Minden jól fog lenni, uram, ha rendszeresen haladunk, - kezdé nagyon különös hangon. Önnek csak azért szabad felnyitni a száját, hogy egy-egy kortyot magához vegyen e csodaszerből, s nem azért, hogy beszéljen. A maga idejében édes anyja mindent elmond önnek, a mi megtudni való. Minthogy véletlenül én valék az első, aki - mint mondani szokták - először jelent meg a tett színhelyén, a dolog természetében fekszik tehát, hogy először is beszéljek. Engedje meg, hogy még egy kalán életelixirt vegyitsek s akkor, mint a költő mondja, elmondom egyszerű, mesterkéletlen történetemet.

A legválasztékosabb angol nyelven mondá e szavakat, az ő éles skót kiejtésével. Vastag koponyájú, széles mellü, kemény nyaku ember - teljesen hiába való volt vele veszekedni. Anyám jószágos arcára néztem s hagytam az orvost beszélni.

- Az én nevem Mac Glue - folytatá ő. Csakhamar, hogy ön e vidéken letelepedett, az a szerencse, ért engem, hogy önnek szolgálatot tehessek. Ön nem emlékszik most reám, ami az ön állapotában érthető különben. Minthogy maga is orvos, tudni fogja, hogy ez az állapot a vérvesztésből ered.

Itt megszakadt türelmem fonala.

- Kérem, hagyjon ki engem egészen a játékból, szoltam közbe. Beszéljen csak a nőről.

- Ön felnyitotta a száját uram! - kiálta Mac Glue ur szigoruan. Ön tudja a büntetést, mely ezért jár - vegyen egy kortyot ebből. Mondtam, hogy rendszeresen kell haladnunk - folytatá, miután kényszerített, hogy büntetésének alávessem magamat. - Mindent a maga idejében, Germaine ur, mindent a maga idejében. Én az ön testi állapotáról beszéltem. Nos uram, hogy fedeztem föl az ön testi állapotát? Szerencsére tegnap este azon az uton mentem haza felé, mely a folyam partjához vezet; mikor e korcsma közelébe értem - szállodának nevezik ugyan, de csak korcsma - már félmérföldről hallottam a korcsmárosné kiabálását. Ha minden a kiabáláson fordulna meg, lássa, ez az asszony igen használható volna, de a szükségben teljesen hasznavehetlen. Legyen csak nyugodt, mindjárt a dologra térek. Bejöttem tehát, megtudni, hogy mért e szörnyü kiabálás, ha vajjon nincs-e orvosi segélyre szükség s itt találtam önt és azt a nőt egy ágyon, őszintén mondva, mi az illetet illeti, semmi kívánni valót nem hagytak fenn.

Csöndesen! csöndesen! Csak tréfálok - önök mindaketten eszméletlenül kívül voltak. Mikor a korcsmárosné elbeszélését hallottam, haboztam, hogy két törvény közül melyiknek engedelmeskedjem. Az udvariasság törvénye azt parancsolta, hogy először a nőt részesítsem orvosi segélyben, - míg az emberiség törvénye azt, hogy miután ön még mindig vérzik, önhöz forduljak legelőbb. Szavamra, Germaine ur, az ön esete semmivel se volt könnyebb, különösen, miután még előbb föl kellett ide szállítani. Az ön régi sebével nem lehet tréfálni uram. Vigyázzon, hogy újra föl ne szakadjon. Ha még egyszer este sétálni megy s egy nőt lát a vízben evickélni, saját egészsége érdekében nem tehet jobbat, mintha ott hagyja egész nyugodtan a vízben. Mit látok? Ismét felnyitja a száját? Kiván talán újra egy kortyot?

- Inkább a nőről szeretne hallani - mondá anyám, kívánságomat tolmácsolva.

- Ah igen, a nőről, - folytató Mac Glue. Oly férfi benyomását tette rám az orvos, kinek a fölvetett társalgási téma nincsen inyére. - A nőről nem tudok sokat mondani. Kétségtelen, hogy szép asszony. Ha lehuzná bőrét a csontjairól, pompás csontvázat találnának alatta. Én nem tartok sokat e nőről, - erkölcsi szempontból. Ha megengedi asszonyom, hogy nézeteimet elmondjam, bizonyosnak hiszem, hogy a hidon való drámai járás-kelés hátterében - férfi áll. Minthogy azonban nem én vagyok az a férfi, nem tartozik rám a dolog. Nekem csak az volt kötelességem, hogy az élő gépezetet ismét járásba hozzam, és mondhatom, hogy nem könnyű munka volt ez! Az eset még az önénél is nehezebb volt, uram. Hosszas tapasztalataimban még soha sem találtam két olyan embert együtt, kik annyira el lettek volna készítve a más világra, mint önök. Mikor most végre sikerült a mű s én magam is csaknem önkivületbe estem a nagy erőmefeszítéstől, találja csak ki - ez egyszer megengedem, hogy beszéljen - találja ki, hogy mik voltak első szavai e nőnek, mikor magához tért.

Inkább fel voltam izgatva, sem hogy erről gondolkozhattam volna. - Én nem tudom kitalálni!
- mondám türelmetlenül.

- Hagyjon is föl azzal, - mondá Mac Glue. Az első szavak, melyeket élete megmentőjéhez intézett, ezek valának: „Hogy merészelt megakadályozni szándékomat? Miért nem engedte, hogy meghaljak?” Megesküdhetem rá, hogy ezek az ő saját szavai. Annyira felboszantott, hogy apró pénzzel fizettem ki, mint mondani szokták. A folyó egészen közel van ide, asszonyom, mondám. Hajtsa végre szándékát. Igérem önnek, hogy kezemet se mozditom megszabeditására. Erősen megnézett. „Ön huzott ki a vízből?” kérdé. „Isten mentsen! Nem,” mondám. Én az orvos vagyok, ki elég oktan voltam önt életre téríteni. Ekkor a korcsmárosnéhoz fordult. „Ki huzott ki a vízből?” - kérdé tőle. A korcsmárosné megmondta és megnevezte az ön nevét. „Germaine?” mondá magában; nem ismerek senkit e néven; valjon ő volt az, ki beszélt velem a hidon? - „Igen”, mondá a korcsmárosné; „Germaine ur azt mondta, hogy a hidon találta önt”. Mikor ezt hallotta, egy kissé elgondolkozott s látni kívánta Germaine urat. - „Bárki legyen ő, - mondá, - életét kockára tette az enyéért, s én ezért hálával tartozom neki.” „Ma este nem fejezheti ki háláját, mondám én, - ő fenn fekszik s élet és halál között lebeg, most küldöttem anyja után, várjon reggelig.” „Én nem várhatok, mondá félig ijedten, félig haragosan; - ön nem tudja, hogy mit művelt akkor, mikor életre térített; nekem el kell hagyni reggel e vidéket, el kell távoznom Pertshireből. Mikor érkezik meg az első posta ide, mely dél felé megy?” Minthogy az első posta, mely dél felé megy, nem érdekelt engem, a vendéglő lakóihoz utasítottam e kérdéssel. Most már a nő teljesen helyre volt állítva, engem pedig kötelességem az ön szobájába szólított. Ön egészen kívánság szerint érezte magát; anyját ágyánál találtam. Ekkor haza mentem meglátni, hogy ki vár rám rendes betegek között.

Mikor ma reggel visszatértem, a becsületes korcsmárosné új történetet beszélt el nekem. „Ő elment!” - kiáltá. „Ki ment el?” kérdém. „Az asszony”, mondá, „elutazott kora reggel az első postakocsival.”

- De csak nem akarja azt mondani, hogy elhagyta e házat? - törtem ki én.

- El bizony! - mondá az orvos, oly határozottan mint mindig. Kérdje meg az édes mamáját s kívánsága szerint meg fogja erősíteni mondásomat. Nekem még más betegeket kell fölkeresni, most körutamon vagyok. Ön nem fogja többé látni azt az asszonyt s én azt gondolom, hogy az legjobb is úgy. Két óra múlva visszatérek s ha állapota rosszabbra nem fordul, elszállítatom az ön kényelmes, jól ismert ágyába. De ne engedje asszonyom, hogy beszéljen, meg ne engedje.

E szavakkal vált el Mac Glue ur.

- Valóban igaz? - kérdém anyámtól. Elhagyta a vendéglőt, anélkül, hogy megnézett volna engem.

- Nem lehetett visszatartani, George - felelt anyám. Ma korán reggel elhagyta a vendéglőt az edinbourgi postával.

Mélyen elszomorodtam és keserűen csalódtam. Igen „keserűen”, ez a valódi szó, jóllehet idegen volt ő előttem.

- Te magad is láttad? kérdém.

- Nehány percre láttam, kedves fiam, midőn utban volt szobád felé.

- Mit mondott?

- Kért, hogy mentsem ki őt előttem. Azt mondotta: „Közölje Germaine urral, hogy helyzetem nagyon veszedelmes: rajtam nem segíthet senki. El kell mennem innen. Eddigi életem épen úgy bevégeződött e szempillantásban, mintha fia a vízbe hagyott volna vesznem. Egy új helyen kell új életet kezdenem. Kérjen bocsánatot Germaine urtól nevemben, hogy köszönet nélkül elutazom. Nem szabad késlekednem! Üldözőbe vehetnének és feltalálhatnának. Egy embert nem akarok látni soha ez életben - soha! soha! soha! Éljen boldogul; feledjen el engem.” Arcát kezébe rejté és hallgatott. Meg akartam nyerni bizalmát, de hasztalan; el kellett hagynom. E szerencsétlen asszonynak végtelenül nyomorultnak kell lenni, George, és oly szívmegegyező teremtés! Lehetetlen megtagadni tőle a részvétet, akár érdemes rá, akár nem. Mily titokzatosság veszi körül őt, kedves fiam. Angolul beszél, idegen hangejtés nélkül s mégis idegen nevet visel.

- Mondotta nevét?

- Nem, de nem is akartam kérni. A korcsmárosné, aki különben nagyon tartózkodó asszony, beszélte, hogy a szerencsétlen nő fehérneműjén mig a tüznél szárítgatta, „Van Brandt” nevet látott.

- Brandt? ismétlém. Ez holland névnek hangzik. De te azt mondtad, hogy kifogástalanul beszél angolul, talán Angliában született.

- Vagy férjes nő, - tevé hozzá anyám - és Brandt a férje neve.

A gondolat, hogy ő férjes nő lehetne, leverőleg hatott reám. De e leverő érzést nem közöltem anyámmal, s megmaradtam hitemben, hogy még nincs férjhez menve, s akkor meg lenne engedve, hogy rá gondolhassak, akkor még remélhetém, hogy föltalálom a bájos ismeretlent, ki oly mély érdeklődést keltett bennem s a kinek öngyilkossági kísérlete csaknem életembe került. Természetesen, a remény, hogy föltalálhatom, elég kétséges volt, ha csakugyan Edinbourgba utazott, - ami meglehetősen bizonyosnak látszék, miután titokban akarta tartani hollétét. A nagy város és az én egészségi állapotom nagyon megnehezítették a keresést, s mégis annyira táplált a remény, hogy nem éreztem semmi leveretést. Erős volt a hitem, hogy nekünk ketten, kik csaknem együtt haltunk s kik együtt hozattunk élethez, a jövőben is még

közös örömeket vagy fájdalmakat kell átélni együtt. „Ujra fogom látni”, - ez volt utolsó gondolatom mielőtt a gyöngesség erőt vett rajtam és csöndesen elszenderedtem.

Ez éjen a vendéglőből saját szobámba szállítottak és ezen az éjen újra láttam őt álmamban. Oly élénken jelent meg képe, mint egykor a kis Maryé. Épen úgy volt öltözve, mint a hidon láttam. Ugyanaz a széles karimájú kalap volt a fején. Rám nézett, mint akkor, mikor hozzá közeledtem volt a báyadt esti fényben, de nemsokára isteni szép mosoly deríté föl arcát s fülembé sugta: „ismersz barátom?”

Bizonyosan ismertem s mégis megfoghatatlan kétkedés szállott meg. Jóllehet álmomban is idegennek találtam, mégis oly élénken foglalkoztatott s oly elégedetlen voltam magammal, mintha nem ismertem volna fel. E gondolat ébresztett föl s ez éjjel nem tudtam többé aludni.

Három nap múlva elég erős voltam, hogy kimenjek a szabadba. Anyámmal kikocsikáztunk a kényelmes, ódivatu hintón, mely még Germaine uré volt.

Negyedik napra egy kis kirándulást terveztünk egy vizeséshez, mely a szomszédságban volt. Anyám nagyon szerette e helyet s kívánságát fejezte ki, hogy szeretné, ha innen valami emléke volna. Elhatároztam, hogy magammal viszem rajzkönyvemet s az esetben, ha elég erősnek érzem magamat, rajzot készítek kedvenc helyéről.

A rajzkönyvet, melyet évek óta nem használtam, egy régi íróasztalban találtam meg, mely Indiába utazásom óta zárva volt. Keresgélés közben egy kis skatulyára akadtam, melyben egy reliquia volt a régi jó időből - az én szegény kis Marym első kötése - a zöld lobogó!

Az elfeledett talizmán megpillantása visszavezette emlékemet az ispán házára, eszembe jutott Dermody asszony és bizalomteljes jövődölése rólam és Maryról.

Nevettem, midőn eszembe jutott a vén asszony állítása, hogy jövőben semmiféle emberi hatalom el nem választhatja e gyermekek rokon lelkeit. Mi lett a megjövendölt álmokból, melyek által elválásunk ideje alatt közlekednünk kellett volna? Évek multak el és én sem alva, sem ébren nem láttam Maryról semmit. Évek multak el és az első álmokép, mely asszonytól jelent meg előttem, néhány éj előtt, amaz asszony képe volt, kit megszabadítottam a vízbe-fuladástól. Elgondolkoztam e nagy változás felett, de nem fogott el harag és keserűség. Az új szerelem, mely szívembe lopódzott, szelidebbé, csöndesebbé tett. Magamban mondtam: „Szegény kis Mary!” s megcsókoltam a zöld lobogót, hálás emlékül ama napokra, melyek soha többé vissza nem térhettek.

A vizeséshez hajtattunk.

Fölséges egy nap volt; a csöndes erdei táj oly szép volt s oly nagyszerű! A helység urának egy fából épült mulatóháza volt, melyről kilátás nyílt az alárohanó folyamra. E ház pihenő helye volt a látogatóknak. Anyám megkért, hogy próbáljam lerajzolni e gyönyörű kilátást. Eleget akartam tenni kívánságának, de az eredmény nem elégitett ki s félbehagytam a rajzolást. Rajzkönyvemet és plajbászomat hátrahagyván a mulatóház asztalán, indítványoztam anyámnak, hogy menjünk a kis fahidra, mely a folyam esése fölött huzódik át s nézzük meg e pontról a tájat.

A vizesés a tulsó partról tekintve, még nagyobb nehézségeket nyújtott oly középszerű rajzolóknak, mint én valék. Visszafordultunk tehát a mulatóházhoz.

Én közeledtem először a nyitott ajtóhoz, de egy váratlan fölfedezés hirtelen megállított. A ház nem volt többé üres, mint amikor elhagytuk volt. Egy nő ült az asztalnál, plajbászom kezében s irt a rajzkönyvembe!

Néhány lépéssel elébb léptem, de lélekzetemet visszafojtva, bámészan állottam meg. Az idegen nő senki más nem volt, mint az a nő, ki a hidnál véget akart vetni életének!

E fölött nem volt semmi kétségem. Ugyanaz volt a ruha, az az elfeledhetetlen arc, melyet az esteli fényben láttam, mely néhány éj előtt megjelent álmban. Igen, az az asszony volt, oly világosan láttam, mint a napot a vizesésen, - ő volt, kezében plajbászommal, s könyvembe irt!

Anyám szorosan mögöttem állott: látta felindulásomat. „George, mi bajod!” - kiáltá.

Az asztal felé mutattam.

- Nos? kérdé anyám, - mit látsz ott?

- Nem látsz valakit az asztalnál ülni és írni az én könyvembe?

Anyám bámulva nézett rám. - „Ismét beteg volna”? - mondá magában.

E pillanatban a nő letette kezéből a plajbászt s lassan fölemelkedett.

Szomoru, kérő szemekkel nézett rám, s fölemelte kezét, miközben intett nekem.

Engedelmeskedtem. Önkénytelen mentem elébb, ellenállhatatlan erő látszott feléje vonni, mind közelebb, fölmentem a kis lépcsőn, mely a mulatóházba vezetett. Néhány lépésnyire tőle megállottam csöndesen. Hozzám lépett s kezét mellemre tette. Érintése az elragadtatás és félelem csodás, vegyes érzetével töltött el. Néhány pillanat múlva megszólalt csöndes, melodikus hangján, mely fülemben összevegyült a vizesés zugásával, míg egy hanggá olvadtak. Hallottam a zugást, hallottam az ő hangjával e szavakat: „Gondolj reám. Jer hozzám.” Keze lehatolt mellemről. A világos napfény elhomályosult egy pillanatra a szobában. Magam körül néztem, midőn újra világos lett. Ő eltűnt.

Visszatértem valódi öntudatomra. A mind hosszabbra-hosszabbra növekedő árnyak jelenték, hogy az est közelg. A kocsi az ajtó előtt állott, hogy haza vigyen. Anyám karomba ölté karját s aggódva szólított meg. Sikerült egy jel által tudatnom, hogy nincs mért aggódnia miattam - többre nem valék képes. A kíváncsiság egészen elfogott, hogy megnézzem rajzkönyvemet. Amily határozottan láttam az asszonyt, oly bizonyosan láttam plajbászomat is kezében, s hogy valamit irt könyvembe.

Az asztalhoz léptem, melyen a könyv feküdt. Az alsó üres részére tekintettem a lapnak, melyre a rajzot kezdettem volt. Anyám, ki oda kísért, szintén oda tekintett.

Írás volt ott! A nő eltűnt; de az írott szavakat hátra hagyta, melyeket anyám ép olyan jól látott, mint én s ép oly világosan olvasható, mint én!

A szavak, melyeket láttunk, két sorba írva, így hangzottak, a mint ide leirom:

Ha felsüt a hold

A Sanct Antonio kutjánál.

KILENCEDIK FEJEZET. **Természetes és természetfeletti.**

Mig rajzkönyvemben az írást vizsgáltam, anyámra tekintettem. Nem zavart engem, épen olyan jól megfigyelte, mint én. De nem akarta mutatni, hogy valami rendkívüli történt, legalább arckifejezésén nem látszott.

- Valaki tréfát akart üzni veled, George, - mondá.

Hallgattam. Mit is mondtam volna? Szegény anyám különben ép oly kevésbé volt megelégedve az ő ki nem elégitő magyarázatával, mint én. A kocsis várt ránk a kapuban s mi hallgatva tértünk vissza.

A rajzkönyv kinyitva feküdt térdemen, szemeim rá valának függesztve; lelkemben megujult a pillanat, midőn a tünemény beintett a mulatóházba és ott hozzám beszélt. Összevettem szavait és ezt az írást s lehetetlen volt azt a következtetést nem vonnom belőle, hogy a nőnek, kinek életét megmentettem, újra szüksége van reám.

És ez az az asszony volt, épen az az asszony, ki haladék nélkül felhasználta az első alkalmat, hogy elhagyja a házat, mely mindkettőnknek menhelyet adott, - a nélkül, hogy csak egy köszönő szót is mondana annak a férfinak, ki megmentette a halál torkából. Négy nap mult el, a mióta engem, látszólag azért, hogy soha többé ne lásson, elhagyott, és most szellemi alakja visszafordult hozzám, mint egy kipróbált, hü baráthoz, ismét felkelté bennem az emléket iránta, s kívánta, hogy hozzá menjek; igen, hogy fantáziám minden csalódását kikerüljem, még a szavakat is följegyezte, melyekkel magához hívott: „ha felsüt a hold, a St. Antonio kutnál.”

Mi történt ez időközben? Mit jelentett e természetfeletti összeköttetés köztünk? Mit kell legközelebb tennem? Anyám fölrazott merengéséből. Betette a nyitott könyvet térdemen, mintha amaz írás látása elviselhetetlen volna rá nézve.

- Miért nem beszéled ki magadat, George? - mondá. - Miért tartod magadnak gondolataidat?

- Egészen meg vagyok zavarodva, - felelém. Hiányzik minden sejtelem, minden magyarázat. Minden gondolatom egy kérdésre irányul, hogy mit fogok tenni legközelebb. Csak egy dolgról vagyok egészen bizonyos. E szavaknál megérintettem a rajzkönyvet. „Jőjjön, a minnek jönie kell, kívánsága szerint meg fogok jelenni a kitűzött helyen és időben.”

Anyám rám nézett, mintha saját érzékében nem nagyon biznék.

- Ugy beszélsz, mintha mindez megtörtént volna! - kiáltott fel anyám. George! Mégsem hiszed, hogy a mulatóházban nem láthattál senkit? A ház üres volt. Biztosítalak, hogy mikor bepillantottál oda, üres volt. De te olyan sokat gondoltál reá, míg fejedbe vetted, hogy valósággal láttad.

Ismét kinyitottam a rajzkönyvet.

- És láttam, amint ide irt valamit, - ismétlém. Nézz ide s mondd meg nekem, ha tévedek-e.

Anyám vonakodott oda nézni. De bármennyire igyekezett is eszével magyarázni meg a dolgot, nagyon megnehezítette azt az írás könyvemben.

- Alig egy hete, - folytatá, - midőn a halállal küzdeni láttalak a vendéglőben. Hogyan gondolhatsz arra a te egészségi állapotodban, hogy hívására a kuthoz kövesd őt. Egy titokteljes lény hívására, aki a te képzeletedben él, fölmerül és eltűnik, s látható irott szavakat hagy hátra! Nevetséges, George; csodálom, hogy te magad nem nevezsz e fölött.

Példaadásképen nevetni igyekezett, de a jó lélek könnyes szemekkel tett hasztalan kísérletet. Megbántam, hogy oly nyiltan beszéltem neki:

- Ne vedd a dolgot nagyon komolyan, anyám. Talán nem is tudom fölatalálni azt a helyet. Soha sem hallottam a St. Antonio kutról; fogalmam sincs, hogy hol van. Föltéve, hogy fölatalánám s hogy kellemes az ut odáig elkisérnél oda?

- Isten mentsen! kiáltott anyám hevesen. Nem is akarok tudni róla, George. Te csalódásban vagy - én az orvossal fogok beszélni.

- Mindenesetre, kedves anyám! Mac Glue ur mély belátású ember. Meghívjuk délutánra most, mikor háza elé érünk. Addig ne is bolygassuk többet a dolgot, először is az orvossal kell beszélünk.

Egész könnyeden mondtam ezt, de komolyan gondoltam, amit mondtam. Kedélyem felette nyugtalan volt; idegeim annyira meg voltak rendülve, hogy az uton a legkisebb zaj megrezentett.

* * *

Megvártuk, a míg a cselédség elhagyta az ebédlőt. Mikor elbeszéltem az esetet a skót orvosnak, felnyitottam a rajzkönyvet s mutattam az írást neki, hogy ő is tekintse meg.

Rossz helyen ütöttem fel talán?

Felugrottam s a könyvet szorosan a lámpa alá tartottam, mely az ebédlő asztal fölött függött. Nem, jó helyre nyitottam, ott volt befejezetlen rajzom, de hová lett az a két sor alóla?

Eltűnt!

Rámeresztettem szememet, néztem és néztem s üres papír meredt elém.

Anyám elé tettem a nyitott lapot.

- Te épen oly világosan láttad, mint én, - mondtam. Szemeim csalnak? Nézz ide, ez oldal alá.

Anyám rémulten hanyatlott vissza székébe.

- Eltűnt? kérdém.

- Eltűnt!

Az orvoshoz fordultam s bámulva tekintettem reá. Arcán nem látszott semmi kétkedő mosoly; ajkára nem jött egy tréfás szó. Komolyan figyelt ránk és feszülten várta, hogy tovább beszéljünk.

- Biztosítom önt becsületszavamra - mondtam neki - hogy láttam a tüneményt, a mint plajbászommal ez oldalra írt valamit. Biztosítom, hogy mikor kezembe vettem e könyvet, e szavakat láttam rajta: „Ha felsüt a hold, a St. Antonio kutnál.” Nem telt el azóta több három óránál s nézze csak, még nyoma se maradt az írásnak.

- Annak az írásnak semmi nyoma sincs - ismétlé az orvos nyugodtan.

- Ha ön a legkevésbé is kétkedik szavaimban, kérdezze meg anyámat s bizonyítani fogja, hogy ő is látta azt az írást.

- Én nem kétkedem abban, hogy önök mind a ketten látták az írást - ismétli Mac Glue ur nyugalommal, mely bámulatba ejtett engem.

- Meg tudná ezt magyarázni? - kérdém tőle.

- Meg - mondtá az orvos, ha megfeszítem eszemet, hiszem, hogy bizonyos embereknek megelégedésére magyarázhatom meg. Például a legtermészetesebb magyarázattal tudnék szolgálni önnek.

Mondhatnám önnek, hogy felette izgatott, ideges állapotban szenved, s hogy a mikor azt a képzelt tüneményt látta, épen nem látott semmit, mint saját képzelődését egy távollevő asszonyról, aki, mitől komolyan félttem, gyöngye oldaláról ragadta meg önt. Nem akarom önt sérteni, Germaine ur -

- Nem veszem öntől zokon, orvos ur. De bocsásson meg, ha őszintén beszélek, e természetes magyarázat elveszett rám nézve.

- Kész vagyok megbocsátani önnek, - felelt Mac Glue ur, főként, miután egészen az ön nézetén vagyok. Én magam se hiszek e magyarázatban.

E nyilatkozat rendkívül meglepett.

- Hogy vélekedik tehát? kérdém.

Mac Glue ur nem akará megelőztetni magát általam.

- Türelem, türelem, - mondá. Megkísértjük a természetfeletti magyarázatot. Ez talán jobban megfelel mostani kedélyállapotának. Tegyük fel, hogy egy élő személy szellemét vagy hasonmását látta. Jól van. Ha ön most elfogadja, hogy egy testetlen lélek megjelenhetik selyem vagy merino szövet ruhában, egy lépés sincs már annak az elfogadásáig, hogy az a szellem képes volt egy földi plajbászt mozgatni, s földi szavakat irt földi könyvbe. Ha már most a szellem eltűnt, ez épen ugy megfelel a természetfelettség törvényének, hogy az írás az ő példáját követi és az is eltűnik. Az eltűnés oka, ha ön csakugyan ilyet keres, abban van, hogy a szellem nem szeret idegent, amilyen én is vagyok, titkába avatni vagy pedig az eltűnés egy megrögzött szokás a szellemeknél és mindennél, ami hozzájuk tartozik. Meglehet az is, hogy e szellem három óra lefolyása alatt - miután asszony szelleme, nem is csodálatos - megváltoztatta szándékát s nem akar önnel találkozni, „ha felsüt a hold, a St. Antonio kutnál.”

Ime a természetfeletti magyarázat. De ha saját véleményemet kell kimondanom, hozzá kell tennem, hogy e magyarázat se ér egy gombostűt.

Mac Glue ur könnyed, kedélyes okoskodása, mely mind a két szempontból megmagyarázni igyekezett a dolgot, izgatottá tett.

- Őszintén szólva, orvos ur, nem tartja komoly vizsgálódásra érdemesnek a körülményeket, melyeket önnel közöltem?

- Komoly vizsgálatra nem, - felelt az orvos. Nézze csak helyes szempontból, s megtalálja az igazi magyarázatot. Tekintsen szét maga körül. Hárman ülünk itt ez asztal körül. Ha, mitől az isten őrizzen, ön vagy Germaine asszony, hirtelen meghalna itt, jóllehet, orvos vagyok, ép oly kevésbé tudnám megmagyarázni, hogy az élet vagy mozgás melyik főkövetelménye akadt meg hirtelen, mint az a kutya, mely amott fekszik a sarokban. Ha egy ily megfejtethetlen titokkal szemben, mely napról-napról ismétlődik, midőn egy teremtményt meghalni, egy másikat világra jönni látok, egészen tudatlannak érzem magamat, mért nem vallanám be az ön mulatóházbeli ismeretlenjére nézve, hogy az az én felfogó képességemen felül áll, hogy én azt nem tudom megfejtteni.

E szavaknál első izben szólott anyám a társalgásba.

- Oh uram, - mondá, - ha meg tudná győzni fiamat, hogy az ön véleményét ossza, mily boldog lennék! Csak képzelje - komolyan föltette magában, hogy elmegy a St. Antonio kuthoz, ha megtalálja.

E nyilatkozat legkevésbé se lepte meg Mac Glue urat.

- Nos, mi van ebben? Ő a szellem kívánságának akar eleget tenni, - egyebet semmit. Ha elhatározásához hű marad, e tekintetben hasznára lehetek neki. Elbeszélhetek épen egy ilyen történetet, mely egy más férfival esett meg, ki szintén követte a szellem hívását.

Ez már fontos nyilatkozat volt. Valjon komolyan mondta?

- Tréfál vagy komolyan beszél? - kérdém tőle.

- Én sohasem tréfálok uram! - jegyzé meg Mac Glue ur. Egy beteg se bizik az olyan orvosban, aki tréfálni szokott. Mutasson nekem csak egy férfit az én kollegáim közül, kit legbensőbb barátai is, hivatása teljesítése közben, derült hangulatban láttak volna. Amint észrevettem, ön szerfölött bámult azon, hogy elbeszélését annyira hidegen fogadtam. De ez egyszerűen onnan ered, uram, hogy az öné nem az első történet, melyet egy szellemről meg egy plajbászról hallottam.

- Azt akarja ezzel mondani, - kérdém - hogy ismer még valakit, a ki ugyanazt látta, a mit én.

- Épen azt akartam mondani, - ismétlé az orvos. Az illető férfit távoli rokona volt elhunyt feleségemnek; Bruce volt a becsületes neve, foglalkozására nézve tengerész. Csak elébb egy pohár sherryt iszom, hogy megnedvesítem a torkomat, mint a nép szokta mondani, s aztán belekezek a történetbe.

Tehát először is tudja meg, hogy Bruce abban az időben, melyről beszélek, egy hajón volt alkalmazva, mely Liverpoolból Uj-Braunschweig felé vitorlázott.

Egy délután a kapitánynyal javában vizsgálták a napot, pontosan méregetve annak hosszát és szélét. Bruce az ő kajütjéből a nyitott ajtón keresztül átlátott a kapitány átellenben levő kajütjébe. Egyszerre csak egy férfit pillantott meg a kapitány kajütjében. És mit látott Bruce? A kapitány arcát? Semmi nyomát annak - egy teljesen ismeretlen idegen férfi volt az!

Bruce fölugrott, szíve e pillanatban hatalmasan dobogott, felkeresi a kapitányt a földézetten, s ott találja mint rendesen. Vizsgálódásait már teljesen befejezte volt e napra, készen volt a nap hosszának és szélességének megméréseivel.

- Valaki oda lent van az ön kajütjében, - mondá Bruce. Az ön asztalán ir, de egészen idegen.

- Idegen az ön kajütömben? - kiálta a kapitány. Az lehetetlen, Bruce ur, hisz hat hete, hogy elhagyta hajóm a kikötőt. Hogy szállhatott volna rá?

Bruce nem tudja hogyan, de őt üldözi az idegen arca. A kapitány nagy sebesen, mint egy forgószél, siet le kajütjébe, de senkit sem talál ott. Bruce maga kénytelen bevallani, hogy a kajüt üres.

- Ha nem tudnám - mondá a kapitány - hogy mértékletes ember, azt hinném, hogy berugott ön. Így megbocsátom az álmát, de többször ne ismétlje, Bruce ur.

Bruce megmarad állítása mellett, esküszik, hogy látta azt a férfit a kapitány asztalán irni. A kapitány megnézi az asztalt.

- Az ur áldjon és oltalmazzon minket, az irás csakugyan itt van, mondá a kapitány.

Bruce is látja, oly határozottan, amennyire csak lehet, a következő szavakat: „Kormányozz észak nyugat felé.” Ennyi és semmi több. Ah, de a beszéd nagyon száraz munka, Germaine ur! Engedelmeivel elébb megiszom még néhány csöpp sherryt! Ez már jó! Tüzes régi bor. Nézze csak ez olajos cseppeket, amint aláfutnak a pohárban.

- De tudja kérem, a kapitánynak egészen utján kívül esett az észak-nyugatra való evezés. Mindazonáltal, miután a titoknak semmi megfajtására nem bukkanhattak a hajón, s miután az idő is kedvező volt, a kapitány elhatározta, hogy a meddig a nap fenn van, megváltoztatja az irányt, hadd lássa meg, hogy mi fog történni.

Délután három órakor egy jéghegygyel találkoztak, mely egy összetört hajót hozott magával. A hajó teljesen össze volt fagyva a jéggel, s utasai és legénysége a hidegtől és éhségtől közel voltak már a halálhoz. Ez bámulatosan elég volt, mondani fogja ön, de a java még hátra van.

Mikor Bruce az egyik megmentett utazót hajóra akarja segíteni, ugyanazt az embert ismeri fel benne, kinek szellemalakját a kapitány kajütjében látta. Ugyanazt, ki az asztalra írta a már említett szavakat. Többet mondok, - ha bámulási tehetsége nincs már kimerítve - az utazó is a hajóban felismeri ugyanazt, melyet délután álmában látott. Mikor felébredett, elbeszélte álmát egyik tisztnek.

- Még a mai napon megszabadulunk, - mondá, s leírta pontosan a hajót, mely szabadulásukra érkezik, sőt még az érkezés óráját is meghatározta.

Most már tudja, Germaine ur, hogy feleségem egy távoli rokona miként követte a szellem hívását és mi történt azután.*

E szavakkal bevégezte az orvos történetét, miközben újra fölhaltott egy üveg sherryt.

- Eltűnt az asztról az irás, mint az én könyvemből, - kérdém, - vagy ott maradt?

Mac Glue felelete kiábrándított. Ő se nem hallott, se nem kérdezősködött utána e dolognak, ha vajjon ott maradt-e az irás vagy nem. Ő mindent elmondott nekem, amit tudott s még csak egyet tett hozzá, s ez egy morális megjegyzés volt.

- Az ön és a Bruce esete közt nagy hasonlóság van, Germaine ur. A főkülömbőség az, hogy annak az utazónak a föl hívására az egész hajó megmenekedett, de hogy annak a nőnek a föl hívása az ön megszabadulásával járna, - azt kétlem.

Átgondoltam a ritka, különös történetet, melyet épen most beszéltek el nekem.

Egy más ember látta ugyanazt, amit én, tette ugyanazt, a minék én szemtanuja voltam. Anyám komoly aggodalommal vizsgálta az élénk benyomást, melyet Mac Glue ur története tett reám.

- Jobb szerettem volna, ha magának tartja történetét, orvos ur, - mondá élesen.

- Ha szabad kérdenem miért, asszonyom?

- Mert fiamat abbeli szándékában, hogy a St. Antonio kuthoz menjen, egészen megerősítette.

Mac Glue ur nyugodtan huzta elő zsebnaptárját, mielőtt felelne.

E hó tizenkilencedik napján van holdtölte, - mondá, - Germaine ur, tehát még több napig nyughatik, mielőtt ez utra kelne. Ha saját, kényelmes kocsiában utazik, valamint erkölcsi, ugy egészségi szempontból nem találok semmi rosszat rá nézve ez utban.

- Tudja ön, hol van a Szt. Antonio kut? kérdém hirtelen.

- Akkor nagyon gyöngén ismerném Edinbourgot, ha azt se tudnám, - felelte az orvos.

- Az a kut tehát Edinbourgban van?

- Épen Edinbourg előtt; onnan beláthatja egész Edinbourgot, ha akarja. Az ó utcán, melyet Canongatenek neveznek, végig megy és jobbra fordul; a híres Holyrood palota előtt elhalad; átmegy a parkon, keresztül a kocsiutra s itt folytatja utját egész a St. Antonio kápolnáig s ennek a tövében rá fog találni a St. Antonio kutra. A kilátás innen a hold fénye mellett igen szép és azt mondják, hogy nem olyan rossz hirben áll most, mint a régi időben.

Anyám önkénytelenül fölemelkedett, hogy a fogadóterembe vissza vonuljon.

- Megvallom, hogy ön kiábrándított engem, - mondá Mac Glue urnak. Önt tartottam legkevésbé képesnek arra, hogy fiamat ily esztelen vállalatra sarkalja.

- Bocsánat asszonyom, az ön fiának nincs szüksége sarkalásra. Nagyon jól láttam, hogy szándékát nem lehet megingatni. Miért akadályoznám meg én őt? Tisztelt asszonyom, ha ő nem követi az én tanácsomat, hogyan reméljem, hogy hallgat reám?

Mac Glue ur e nyilatkozatát tiszteletteljes meghajtással kísértte és kinyitotta anyám előtt az ajtót. Mikor magunkra maradtunk, megkérdeztem, hogy elutazhatnám-e rövid időn Edinbourgba egészségem veszélyeztetése nélkül.

---

* Az orvos története nem csinált. E történet egész részletesen, névvel és dátummal el van beszélve Robert Dale Owen nagyon érdekes művében: „Lányomok egy más világ határain.” A szerző örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy Owen ur említésreméltó munkája iránt elismerését fejezze ki.

- Ha két nap alatt meg akarja tenni az utat, akkor elutazhatik a jövő hét elején. Azt az egyet azonban előre megmondom, - folytatá az óvatos orvos, hogy mi az illető asszonyt illeti, a következményekre nézve mosom kezeimet, - ha meg kell is vallanom, hogy izgatottan várom az utazás eredményét.

TIZEDIK FEJEZET.

A St.-Antonio kut.

Ott állottam a sziklás magaslaton, a St. Antonio kápolna romjai előtt, s élveztem a pompás kilátást Edinbourg és a Holyrood felett, melynek a hold fénye is kedvezett. A kut, mint az orvos magyarázta, a kápolna mögött feküdt.

Néhány pillanatig várokztam a romok előtt, részint hogy a hegymászás után egy kis lélegzetet vegyek, részint pedig, megvallom azért, hogy ideges izgatottságomnak, melyet e pillanatban különös állapotom idézett elő, ura lehessenek.

Talán néhány lépésnyi távolságra volt tőlem a nő, vagy a nőnek szelleme. Egy élő lényt se lehetett látni a kápolna előtt, egy hang se jutott fülemhez. Egész figyelmemet a hold bevilágította táj szépségeire igyekeztem fordítani, de nem sikerült, lehetetlen volt. Gondolataim messze kalandoztak a tárgyaktól, melyeken szemeim nyugodtak. Lelkem annál a nőnél időzött, akit a mulatóházban könyvembe írni láttam.

Megkerültem a kápolnát. Még néhány lépés az egyenletlen földön s előttem volt a kut, a magas szikla tövében, vize vigan bugyogott a hold fényében.

Ott állott!

Azonnal megismertem alakját, amint a sziklához támaszkodva állott, kezét mellén keresztbe fonva, mély gondolatokba merülve. Mikor léptem viszhangjától a mély csöndben föltretenve, rám tekintett, megismertem arcát is.

A nő maga volt ez vagy szellemalakja? Vártam és némán tekintettem reá.

Megszólalt. Hangjának nem volt az a titokteljes csengése, mint a mulatóházban hallottam volt, ez ugyanaz a hang volt, melyet a hidon hallottam az estéli szürkületben, első találkozásunk alkalmával.

- Ki ön? Mi hozza ide?

Míg e szavakat mondá, megismert engemet.

- Ön itt! Mit jelentsen? Folytatá és eltitkolhatatlan csodálkozással egy lépést közeledett felém.

- Azért jöttem, hogy az ön felszólításának eleget tegyek, - feleltem.

Ismét visszalépett és a sziklára támaszkodott. A hold szende fénye arcára esett; mikor rám tekintett, ijedten és bámulva dörzsölte ki szemeit.

- Én nem értem önt, - mondá, - én nem láttam azóta, hogy a hidon találkoztunk.

- Bocsásson meg, - feleltem, - de én láttam önt, vagy legalább is a szelleme megjelenését. Hallottam önt beszélni és láttam írni.

A harag és kíváncsiság bizonyos keverékével tekintett reám.

- Mit mondtam én önnek, mit irtam? - kérdé.

- Ön azt mondta: „Gondolj reám és jer hozzám.” Ezt írta: „Ha felsüt a hold, a St.-Antonio kutnál.”

- Hol? kiálta, - hol tettem azt?

- Egy mulatóházban, mely egy vizesés mellett fekszik; feleltem. - Nem ismeri azt a helyet?

Feje a sziklára hanyatlott, miközben ijedt kiáltásba tört ki, s karja, mely a sziklán nyugvék, lecsuszott. Hirtelen hozzá ugrottam, mert attól féltem, hogy a köves talajra talál esni.

Ismét összeszedte magát és rám kiáltott: Hozzám ne nyuljon, menjen vissza uram! Félek öntől.

Megkísérlettem megnyugtatni.

- Mért félne tőlem, mikor tudja, hogy ki vagyok? Hogyan kételkedhetik ön iránti érdeklődésben, mikor egyszer életét mentettem meg?

Pillanatra eltűnt tartózkodása, hozzám lépett és megfogta kezemet.

- Én hálával tartozom önnek - mondá - s ezt szívesen megengedem. Ne tartson engem háládatlannak, aminőnek látszanom kell, sem pedig romlott nőnek, uram! Csak nyomorult kétségbeesett valék, midőn a vízbeölésre határoztam magamat. Ne vessen meg engem!

Oly bensőséggel mondá ezt, mi közben szeméből könnyek peregtek alá, melyeket egy heves mozdulattal törült le. Hangja és magatartása ismét visszatért korábbi hidegségéhez s boszusan, haraggal tekintett rám újra.

Aztán röviden és kitörve mondá:

- Fontolja meg a mit mondok! Mikor azt hitte, hogy engem irni lát, álmódott! Ön engem se nem látott, se nem hallott beszélni, hogyan beszélhettem volna olyan bizalmasan egy idegennek? Ez mind az ön fantáziájának szüleménye, amikről, hogy engem sértsen, úgy beszél, mint megtörtént dolgokról.

Majd ismét megváltozott magatartása s szemei azt a szelid, szomorú kifejezést öltötték fel, mely oly ellenállhatatlanul szép vala. A hűs, borzongató éji levegő kényszeríté, hogy szorosabban köpenyébe burkolózzék s én hallottam, amint csöndesen magában mondotta:

- Mi történt velem? Miért bizom e férfiban, álmaimban és félek tőle, ha ébren vagyok?

E különös nyilatkozat felbátorított annak bevallására, hogy hallottam őt.

- Csak legyen igazságos, - mondám, - ha ön bizik bennem és álmaiban, tegyen úgy most is és - ajándékozzon meg bizalmával. Önnek szüksége van barátira, mert ön szerencsétlen, elhagyott s én kész vagyok önt segíteni.

Midőn vonakodnék, meg akartam ragadni kezét, de a különös lény elkapta egy kiáltással. Mindenek fölött izgatottságotól látszott félni.

- Engedjen időt a gondolkozásra, - mondá, mert ön nem is sejti, hogy mily teher nyom engem. Holnap írok önnek. Edinbourghban marad?

Tanácsosnak véltem, hogy legalább látszólag kívánságával megegyezőleg nyilatkozzam, s felírtam tehát névjegyemre a szálló címét, melyben laktam. Elolvasta a névjegyet, mikor átadtam, a hold fényénél.

Zavartan mosolygott, amint az emlék, melyből én mit sem sejték, átvonult lelkén.

- Különben nincs ebben semmi különös, hogy valakit Georgenak hívnak, - folytatá, - a név nagyon használt, gyakran találkozunk e férfinévvel és mégis - gondolatát szemével fejezte be, miközben mondá: S most mégis, miután tudom, hogy Georgenak hívnak, nem félek annyira tőled!

Igy vezetett engem öntudatlanul nyomra!

Csak kérdeztem volna, hogy minő emlékek kapcsolják az én keresztnemhez, ha kívántam volna, hogy beszéljen valamit multjáról, - ha a legrövidebben is, tartózkodólag, - le kellett volna esni a válaszfalnak, melyet mindkettőnk nevének megváltoztatása és tiz év lefolyása felállított köztünk.

De én nem gondoltam erre és pedig azon egyszerű okból, mert - szerelmes voltam belé. Csak egyetlen dolog foglalt el teljesen, hogy ezt a baráti érdeklődést, melyet nevem előidézett benne, kizsákmányoljam, hogy még jobban megerősítem magamat kegyében.

- Ne várjon addig, míg nekem írhat, mondám. Ne halaszsa holnapra, ki tudja mi történik holnapig? Nem kívánok sokat, de egy kevés jutalmat érdelek azért az élénk részvéért, melyet önnek szentelek. Nem akar boldoggá tenni, hogy mielőtt az éj elválasztana, elfogadja szolgálataimat?

Mig észre vette volna magát, megfogtam kezét és úgy látszott, mintha egész lénye átadná magát felindulásomnak. Keze vonakodás nélkül nyugvék az enyémben, miközben ígöző alakja mind jobban-jobban simult hozzám, míg feje csaknem vállamat érintette.

Csendes sóhajtással sugta fülembé:

- Ne értelmezze rosszul bizalmamat, én olyan elhagyatott vagyok a szó igaz értelmében.

Mielőtt felelhettem volna, megszorította kezemet, fejét vállamra hajtotta, miközben könnyekben tört ki.

Kezét karomba öltöttem s szeliden vezettem a kápolna romjaitól a hegyen le.

- Ez a magányos hely aggasztja önt, - mondám, járjunk egy kissé föl és le, ez helyrehozza.

Nevetett, mint egy gyermek, könnyein keresztül.

- Igen, de nem ezen az uton, - mondá pajzánul.

Véletlenül a várossal ellenkező irányban indultam volt, de ő megkért, hogy a házak és utcák felé vegyük utunkat.

Igy sétáltunk vissza Edinbourgba s utközben a hold fényénél ártatlan, bámész pillantásokat vetett rám.

- Mily megfoghatatlan benyomást tesz ön rám! - mondá. Látott ön engem azelőtt az este előtt, midőn a hidnál találkoztunk, vagy legalább hallotta-e nevemet?

- Soha!

- És én sem hallottam azelőtt az ön nevét, s nem is láttam önt. Különös, nagyon különös! És mégis emlékszem valakire, - persze az csak egy öreg asszony volt - ki nekem megfejtette volna e talányt. Hol találom én hozzá hasonlót?

Mélyen és fájdalmasan sóhajtott fel; mindenesetre az elvesztett barátné vagy rokon nagyon kedves lehetett előtte.

- Rokona volt ez önnek? kérdém, inkább csak azért, hogy beszélgetésbe hozzam, mert rajta kívül családjának egy tagja sem érdekelt nagyon.

Ismét a fölfedezés széléhez értünk s ismét megfeneklett tartózkodó magatartásunkban.

- Ne kérdezősködjék rokonaim után - szóla fájdalmasan. Nyomasztó bánatomban nem szabad az elhunytakra gondolnom, mert ismét megeredne könnyem, ha szülőföldemre s a régi időkre visszaemlékezném. Nem akarom önt nyugtalanítani uram, beszéljünk valami más egyébről.

Mínhogy a mulatóházban való megjelenésének titka még mindig nem vala megfejtve előttem, felhasználtam ezt az alkalmat, hogy e tárgyra tereljem a beszédet.

- Ön azt mondta az elébb, hogy rólam álmodott, - kezdém - beszélje el nekem az álmát.

- Nem is tudom valóban, hogy álom volt-e vagy valami más egyéb, - felelt, csak így nevezem, mert nem találok rá jobb kifejezést.

- Éjjel volt?

- Nem, nappal, - délután.

- Késő délután?

- Igen, - este felé.

Eszembe jutott az orvos története, a hajótörött férfiről, kinek szellemalakja megjelent a mentő hajón, melyet álmában látott.

- Emlékszik a napra és az órára?

Megnevezte mind a kettőt s épen az a nap volt, melyen anyám és én kirándultunk a vizesés-hez, s ugyanaz az óra, melyben megjelenni láttam őt a mulatóházban és írni a könyvembe.

Némán állottam meg, alig tudtam elfojtani csodálkozásomat.

E közben visszatértünk a városba, ott voltunk a Holyrood palota előtt, s miután egy pillantást vetett rám, a szürke régi épület felé fordult, melyet a nyájas hold épen ekkor árasztott vala el szende fényével.

- Míóta Edinbourghban vagyok, - mondá egyszerüen, - ez az én kedvenc sétahelyem. A magány nem ijeszt meg, mert az éj e mély csöndjét oly igen szeretem. - Ismét reám tekintett.

- Mi lelte önt, kérdé, hogy nem beszél és csak néz engem?

- Többet szeretnék hallani az ön álmából - mondám. Hogy történt, hogy ön nappal aludt?

Tovább menet mondá:

- Hogy mit tettem tulajdonképen, nem tudom; mert nagyon nyomott kedélyállapotban és beteg voltam, s gyámoltalan helyzetemet e nap rendkívül mértékben éreztem. Annyit tudok még, hogy ebédájában volt, hogy nem tudtam enni, hanem fölmentem a szállodába a hol lakom, s lefeküdtem ágyamban. Nagyon ki voltam merülve s nem tudom, hogy önkivület lepett-e meg vagy csak aludtam, - öntudatomat elvesztettem mindenre nézve, a mi körülöttem volt. Hogy álom volt-e, nem tudom, de mindenesetre a legélénkebb álмам volt ez életemben.

- Azzal kezdődött, hogy engem látott? - kérdém.

- Nem, én az ön rajzkönyvét láttam a mulatóház asztalán.

- Le tudná írni a mulatóházat, ugy amint látta?

Nemcsak a mulatóházat írta le, de még a kilátást is a vizezésre, mely a nyitott ajtón keresztül nyílik rá. Megnevezte nagyságát és kötését könyvemnek, mely e pillanatban íróasztalom fiókjában volt elzárva.

- És emlékszik, hogy valamit irt volna abba a könyvbe és hogy mit irt? - folytatám a kérdést.

Mínthá szégyelte volna az álomnak ezt a részét, zavartan fordult el tőlem.

- Ön már mondta maga, minek ismételném, mondá. De feleljen ön nekem egy kérdésre: - állott-e meg egy pillanatra a mulatóház előtt, mielőtt belépett volna.

Egészen úgy volt, bámészan állottam meg és néztem a nőt, ki az én könyvembe irt. Igennel válaszoltam kérdésére s kértem, mondja meg nekem, hogy mit tett, mikor beléptem a mulatóházba.

- A legszokatlanabbat, - felelt csöndes, megindult hangon. - Ha ön fivérem lett volna, több bizalommal nem ruházhattam volna fel, mert magamhoz intettem önt és kezemet mellére tettem. Ugy beszéltem önhöz, mint csak egy régi, hü barátához lehet beszélni: „Gondolj reám és jer hozzám.”

Óh annyira szégyeltem, mikor ismét magamhoz tértem és visszaemlékeztem erre. Ily bizalom egy nő és egy teljesen idegen férfi között, kit csak egyszer látott életében, - még álomban is megengedhető-e?

- Mennyi idő telhetett el addig, amíg ágyában feküdt és ismét felébredett?

- Megmondhatom pontosan, mert déltájban feküdtem le, amint már mondtam, s mikor ismét föleszméltem, épen akkor ütött a toronyóra. E szerint három óra folyt le a között, hogy lefeküdtem és ismét fölkeltem.

Kereshetém-e a kulcsot ebben a titokteljes irás eltűnéséhez? Később tett fölfedezések nyomán csaknem hajlandó vagyok ezt hinni, mert pontban épen három óra után tűntek el a sorok, melyeket leírni láttam és épen három óra után mikor ő fölébredett, szégyenkezett a bizalmaság felett, melylyel érintkezett velem. A meddig ama csodás álomban bizalmas volt hozzám, bizalmas, mert lelke fesztelen társalgott az enyémmel, - addig az irás látható volt, most pedig éber állapotban, akarata megsemmisítette az álmodó akaratát, s az irás eltűnt. Talán ez a magyarázat és hol keressem, ha nem ez?

Elértünk a Canongate utca azon részébe, a hol ő lakott és némán megállottunk az ajtó előtt.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Az ajánlólevél.

Ránéztem a házra. Tisztességes kinézésű kis vendéglő volt.

Végre is most már ideje volt abba hagyni az álmokról való beszélgetést, ha még ezen az éjen akartam valamiben hasznára lenni.

- Azok után a miket nekem mondott, nem akarom tovább erőltetni, hogy megajándékozzon bizalmával, amíg újra nem látjuk egymást, csak azt mondja meg, hogyan szabadíthatom meg legnyomasztóbb gondjaitól. Tehetek valamit önért, mielőtt nyugalomra térne? Kivánjon bármit.

Megköszönte nyájasan, de habozott és gondolkozva nézett le s föl az utcán.

- Edinbourghban szándékozik maradni? kérdém.

- Oh nem! Nem szeretnék Skóciában maradni, hanem sokkal tovább menni, talán Londonba. Ott jobb állást kaphatnék egy jóhirű divatkereskedőnőnél, csak volna valami ajánlólevelem. Elég ügyesen tudok bánni a tüvel, értem a szabászatot is, könyvet is tudnék vezetni, ha rám biznák.

A szegény lélek kétkedve tekintett reám, mintha nem volna bizonyos, hogy megnyerte-e bizalmamat és ez arra ösztökélt, hogy egy szerelmes gyorsaságával ajánljam fel szolgálatomat.

- Én el fogom látni a szükséges ajánlatokkal, mihelyt kívánja, - mondtam. - Ha akarja, akár azonnal.

Igéző vonásai felderültek, örömtől ragyogtak.

- Igen, ön valóban jó barátom, - monda hévvel, de ismét hirtelen elborult arca - más világitásban látta ajánlatomat. - De minő joggon fogadom el az ön ajánlatát? - kérde szomoruan.

- Én átadom önnek a levelet, - feleltem, - és öntől függ felhasználni vagy nem.

Karját ismét karomba öltém s így léptünk be a vendéglőbe.

Aggodalmasan vonakodott. Mit mondana a vendéglősné, ha az ő albérlője egy idegen férfival jó haza éjnek idején?

De a vendéglősné már ott állott előttünk. Nem törődve, hogy mit mondtam vagy tettem azzal, rokonul mutatott be magamat s egy nyugodalmas szobát kértem, hogy ott levelet írhattak.

Egy helyeslő pillantással látszék a vendéglősné meggyőződve lenni arról, hogy valóban tisztességes urral van dolga, bevezetett egy lakszobába, íróeszközöket tett elé, s magunkra hagyott, miközben kíséronémet oly tekintettel mérte végig, a milyennel csak egy nő mérhet végig egy másikat.

Először valék vele egy szobában. Aggasztó helyzetének tudata meglátszott arcán, s szemeinek erősebb fényt kölcsönöztek. Így állott, kezét az asztalra támasztva, zavartan és határozatlanul, míg én nyulánk, hajlékony alakján, mely keresetlen kellellemel állott előttem, valósággal kéjelegettem.

Hirtelen megtörte a csöndet, s felindultan szólott hozzám:

- De hisz önnek nincs arra szüksége, uram, hogy még ez éjen megírja a levelet!

- Miért?

- Mert ön nem ismer engem s bizonyára nem ajánlhat oly valakit, aki ön előtt egészen idegen, sőt még rosszabb az idegennél. Én az ön szemében semmi más nem vagyok, mint egy nyomorult vétkes nő, ki nagy bünt akart elkövetni s aztán ismét megkísérelte folytatni az életét. Ha tudná, mily helyzetben voltam akkor, talán találna abban számomra bocsánatot és önnek azt meg is kell tudni. De ma este már késő van arra, mert nagyon izgatott vagyok, s oly dolgokat kellene elbeszélnem, uram, melyeket egy férfival szemben, nagyon nehéz egy nőnek kibeszélni.

Nem mondott többet semmit, fejét mellére hajtá, ajkai reszkettek. Kezembe volt letéve megnyugtató és megvigasztaló, ha szolgálni akartam neki s én habozás nélkül megragadtam az alkalmat.

Még néhány perc előtt maga kért, hogy irjak, emlékeztettem erre most, s följajánlottam, ha képesnek érzi magát arra, írja meg szenvedéseinek történetét egy levél alakjában.

- Én teljesen bizom önben, s kegyképen kérem, hogy szabad legyen ezt bebizonyítanom. Még ma este, mielőtt elhagynám, ajánlani fogom egy londoni divatárusnőnek, ki egy nagy üzlet élén áll.

E szavaknál tollamat a tintatartóba mártottam.

A divatárusnő, kiről beszéltem, régebben szobalánya volt anyámnak, s üzletét egy nevelőatyám, Germaine urtól kölcsön vett összeggel alapította. Megfontolás nélkül használtam szüleim neveit, s annyi udvariassággal irtam meg az ajánlólevelet, a minőt az élő nők legjobbika, a létező divatárusnők legügyesebbje sem remélhetett volna.

Megbocsátják ezt nekem? Azok a kevesek, kik nem feledték el, hogy egykor ők is szerettek, találnak mentséget számomra.

Átadtam neki a nyílt levelet, hogy olvassa el.

Pirulása igéző volt, - egy hálás tekintet vala jutalmam, és egy ily tekintetre oly édes visszaemlékezni a későbbi időkben!

Meglepetésemre, e mindig változó lény egy szempillanatra ismét megváltozott magatartásában. Valami új gondolatnak kellett megszállni, mert elhalaványodott, az öröm szelid vonása megdermedett arcán, s zavarral s kétségbeeséssel teljes szomorú pillantással nézett reám.

Miközben a levelet elémbre tette az asztalra, félénken mondá:

- Nem okozna önnek fáradtságot, még valamit irni utána, uram?

Eltitkoltam a csodálkozás minden kifejezését, amennyire lehetett, s kezembe vettem a tollat.

- Tegye oda kérem még, - folytatá, - hogy egyelőre csak próbaképen szeretnék az üzletbe felvétetni. Nem kívánnék tovább, mint - itt mind halkabb, halkabb lett a hangja, úgy, hogy alig érthetém az utolsó szavakat - mint három hónapra fölvetetni.

Az én helyzetemben bizonyára mindenkit megszállott volna annyi kíváncsiság, megkérdeni, hogy mért kell ezt a különös utóiratot oda tenni az ajánlólevélhez.

- Valami más állása van talán kilátásban? kérdém.

- Nem, felelt ő, lehajtott fővel, kikerülve tekintetemet.

Az aljas féltékenység egy pillanatra hozzá nem méltó kételyt támasztott bennem.

- Van talán távoli barátja, - kérdém, a ki, ha időt nyer, jobb szolgálatokat tud tenni, mint én?

Fölemelte nemes, büszke fejét, s nagy, ártatlan szemeit nyugodtan, méltóságteljesen szögezte rám.

- Nekem egy barátom sincs önön kívül a világon, - szóla, de az isten szerelmére ne faggasson ma este többet.

Fölkeltem és visszaadtam neki a levelet, melyet a kívánt utóirattal elláttam.

Mindketten az asztal mellett állottunk, s egy pillanatig némán tekintettünk egymásra.

- Hogyan hálálhatom meg, - suttogta gyöngén, - ó uram, valóban méltóvá akarom tenni magamat az ön bizalmára, melyet belém helyezett!

Szemei megnedvesültek, arcszine élénken változott, s ruhája könnyeden mozgott szép domború mellén.

E pillanatban nincs ember, aki, ha vér és husból van, uralkodni tudjon magán, én legalább elvesztettem minden erőmet s hirtelen karjaimba zárva őt, suttogtam: „Szeretlek!” miközben szenvedélyesen csókoltam meg.

Pillanatig ott feküdt mellettem, reszketve, nem tudva a világról, s rózsás ajkai visszaadták csókjaimat, - de egy pillanat múlva vége volt mindennek!

Egész testét borzadály járta át, hevesen kiragadta magát karjaimból, s a levelet, melyet épen most adtam át neki, megvetőleg dobta lábaim elé.

- Hogy merészel ön visszaélni védtelen helyzetemmel! Hogy merészel engem megérinteni? - kiálta. Vegye vissza levelét, uram, nem kell, mi nem fogunk soha többé egymással beszélni. Ó ha tudná, hogy mit tett ön és mennyire megsértett engem! Hogyan nyerhetem vissza már saját magam becsülését? Sohasem tudom megbocsátani magamnak, amit ez este tettem, - mondá - s kétségbeesetten vetette magát a pamlagra, mely közelében állott.

Szivem legmélyéből kértem bocsánatát s biztosítottam sajnálkozásom és megbánásomról. Heves izgatottsága komoly aggodalomba ejtett.

- Akar ön időt engedni, hogy meglakoljak igaztalanságomért, s hogy ne veszítsem el egyszerre minden bizalmát? Engedje meg, hogy újra láthassam, hogy így legalább bebizonyíthassam, hogy nem vagyok méltatlan bocsánatra. Határozza meg maga az időt s ha kívánatosnak látszik ez önre nézve, engedje meg inkább, hogy egy harmadik személy is jelen legyen e határozatánál.

- Irni fogok önnek, - mondá.

- Holnap?

- Igen, holnap.

Az ajánló levelet fölvettem a földről.

- Tegye teljessé jóságának mértékét, - mondtam, - s vegye vissza e levelet.

- Visszaveszem, felelt nyugodtan, s köszönöm, hogy ezt írta. De most hagyjon el, kérem. Jó éjt.

Elhagytam, kezében levelemmel, halványan és busan, s én két egymással küzdő érzelem forrongását éreztem magamban: az egyik a szerelemé, mely hatalmasabbá fejlődött mint valaha, a másik a reményé, hogy újra látom más nap.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Brandt asszony balsorsa.

Ha valaki estéjét úgy élte le, mint én, semmi jobbat nem tehet, mint ha pihenni tér ágyába, de józan észszel nem várhatja, hogy az „ágyba fekvés”-ben egyszermind „alvást és nyugalmat” is talál.

Már jó reggel volt s a vendéglő is újra visszanyerte zajos életét, mikor szemeim álomra csukódtak, s midőn fölébredtem, órám közel volt délhez.

Csöngettem. Inasom egy levéllel lépett be, melyet három óra előtt adott át neki egy nő, a ki a szálloda előtt ment el és aztán tovább is utazott. Minthogy aludtam, mikor korán reggel bejárt szobámba és nem rendeltem volt meg neki, hogy esetleg fölébresszen, lakszobám asztalára tette le a levelet, mig csöngettem.

Jól tudván, hogy kitől jó a levél, azonnal felbontottam s alig pillantottam be, egy melléklet esett ki belőle. A levél a legnagyobb izgatottságba hozott s mohó kíváncsisággal olvastam az első sorokat, melyek arról értesítettek, hogy írójuk másodizben is megszökött, korán reggel elhagyta Edinbourgot! A melléklet a divatárusnőhez irt ajánló levelem volt, melyet visszaküldött nekem.

A legnagyobb mértékben fel valék indulva, mert e második szökésben erős sértést láttam rám nézve.

Öt perccel később fel valék öltözve s utban voltam a Canongate-utcában levő vendéglőhöz, hová oly gyorsan értem, aminő gyorsan csak egy ló futhatott.

A szolgaszemélyzet semmi felvilágosítással sem tudott szolgálni felőle, mert nem tudtak eltűnéséről.

Mikor e célból a vendéglősnéhez fordultam, ez épen megtagadott minden utbaigazítást.

- Megigértem az asszonynak, - mondá a vendéglősné, hogy önnek semmi kérdésére nem felelek és az én belátásom szerint, ahoz neki teljes joga van s becsületes asszonyhoz illően cselekszik, ha minden összeköttetést megszakít önnel. Tegnap este megfigyeltem önt uram, a kulcslyukon át s most - jó reggelt kívánok.

Megkísérlettem mindent, miután visszatértem a szállodába, hogy feltaláljam őt, a fuvarost sikerült is föl találnom, aki elszállította, ő azonban letette egy kereskedés előtt és ott hagyta. Elmentem a kereskedéshez, de itt sem tudtam meg többet, mint hogy egy elfátyolozott nő, ki kezében utitáskát vitt, lenvásznat vásárolt ott.

Ekkor a különböző utazási irodákhoz küldöttem meg személyleírását. A válasz az volt, hogy három fátyolozott nő is járt ott, kik utitáskát vittek kezükben, de hogy melyik volt ezek közül a menekülő, lehetetlen volt megállapítanom. A vasutak és villanyos távirók idejében, könnyű lett volna feltalálnom, de azokban a napokban, melyekről írok, nagy nehézséggel járt a nyomozás.

Abban a reményben, hogy valami toll vonás levelében, magyarázattal szolgálhatna, melyet különben hasztalan keresek, ismét és ismét elolvastam a levelet. Itt közlöm szóról-szóra a levelet, melyet az eredetiből másoltam le:

„Uram! Bocsásson meg, ha ismét úgy hagyom el, mint Pertshireben tettem, de jól meggondolván gyöngeségemet és azt a befolyást, melyet ön rám gyakorolni látszik, a tegnap este történetek után nem marad fenn számomra más választás, mint hogy szives jóságát megköszönjem és bucsut mondjak önnek.

Hogy ily barátságtalan módon válok meg öntől s ajánlólevelét visszaküldeni merészlem, csak szomorú helyzetem mentheti, minthogy e levél használatával szabad utat nyitnék önnek én hozzám, s az pedig meg nem történhetik úgy a magam, mint az ön érdekében. Nem engedhetem meg, hogy még másodízben is alkalma nyíljon önnek, bevallani szerelmét, s épen ezért kell eltűnnöm, hogy soha még nyomomat se fődözze fel.

Hogy boldogtalan életemet az ön bátorságának és részvételének köszönhetem, soha sem fogom elfeledni s mint életem megmentőjének önnek el is beszélem, hogy mi hajtott e kétségbeesett lépésre - és hogy minő helyzetben vagyok most.

Hallgassa meg tehát szomorú történetemet, lehetőleg rövid fogok lenni.

Nem rég mentem nőül egy hollandihoz, névleg Brandthoz. Bocsásson meg, ha egyes családi viszonyokat érintek. Szivesen irtam volna önnek elhunyt atyámról és szülőföldemről, de nem látom a vonalakat a papíron, úgy elhomályosodnak szemeim a könytől, ha boldog multamra gondolok.

Brandt urat, hogy csak visszatérjek rá, mielőtt hozzá mentem, melegen ajánlották atyámnak és csak most tudtam meg, hogy e meleg ajánlásokat kicsalta mindenféle fufanggal barátaitól, miknek leírásától azonban megkimélem önt. Boldogan éltem vele, nem is gyanítva keresetmódját. Ha be is vallottam őszintén neki, hogy nem ő volt tárgya első szerelmemnek, atyám halála után mégis ő volt az egyetlen ember, akihez tartoztam. Becsültem és bámultam őt s dicsekvés nélkül mondhatom, hogy boldogítottam is.

Igy telt az idő uram, meglehetősen jól addig az estéig, midőn a hidon látott meg engem.

Egyedül voltam a kertben és néhány túskebokor kivágásával foglalkoztam, midőn a szolgáló jelenté, hogy egy idegen nő jött hozzám, ki néhány pillanatra beszélni szeretne velem. A leányt kiküldöttem a kertből, hogy vezesse lakszobámba, a hová, amint toillettemet elvégeztem, követni fogom, hogy vendégemet fogadjam.

Borzasztó megjelenés volt e nő, fölhevült, élénk arcával, nagy, kihívó szemeivel. „Ön Brandtné asszony?” kérdé, mire én igenlőleg feleltem. - „Ön csakugyan nőül ment hozzá?” - kérdé tovább.

Természetesen e kérdés mélyen sértett és mondtam: „Hogyan merészkedik abban kételkedni?” Szemembe nevetett. „Hivassa fel Brandt urat,” - mondtá, mire én kimentem a folyosóra, hogy őt a felső szobából leszólítsam, hol akkor épen irt valamit. „Ernő! kiálték, jer le azonnal, egy nőszemély van itt, ki megsértett engem!”

Amint ezt hallotta, kilépett szobájából. A nő a folyosóra követett engem. Mikor meglátta Brandtot, egy kissé meghajtotta magát. Brandt elsápadt, amint megpillantotta őt.

Ijedten kértem: „Mit jelentsen ez?” Ő megfogta karomat és így szólt: „Azonnal meg fogom neked mondani, csak most menj le a kertbe s addig be ne lépj a házba, míg nem hivatlak.”

Valóban megborzadtam elváltozott kinézésén és szokatlan tekintetén s némán engedtem magamat vezetetni általa a kertajtóig. Itt megszorította kezemet s ezt mondtá: „Tedd meg én érettem, amire kérek, kedvesem.”

Bementem a kertbe s leültem a legközelebbi padra, hol reszketve vártam a történendőket.

Mennyi ideig tartott így, nem tudom, de végre is nem tudtam ellentállani kimondhatatlan aggodalmamnak és visszamentem a házba.

Ott hallgatóztam a folyosón, de nem hallottam semmit; a lakszoba is, melynek ajtajához közeledtem, egészen csöndes volt; ekkor bátorságot vettem magamnak, és kinyitottam az ajtót.

A szoba üres volt, csak egy levél feküdt az asztalon. Miután férjem kezeirását megismertem és a levél az én nevemre volt címezve, felbontottam és olvastam. Megírta, hogy elhagy, mert megbecstelenített engem. Az a nyugtalan arcu, szégyentelen tekintetű asszony törvényes felesége volt Brandtnak. Kereken föltette neki a kérdést, válasszon: követi-e őt vagy azt akarja, hogy bevádolja bigamiáért. Ő az elsőt választotta és - elhagyott engem.

Emlékezhettek uram, hogy szüleim nem éltek és nem voltak rokonaim. Egészen egyedül állék a világon, anélkül, hogy lett volna egy lény, aki vigasztaljon vagy tanácsot adjon s még ehez, mint ön nagyon jól tudja, fölötte érzékeny vagyok a legcsekélyebb gyalázat vagy sértés ellenében. Csoda-e tehát, ha arra a lépésre szántam el magamat, melyet amaz este végre akartam hajtani a hidnál?

Higyje meg nekem, hogy talán soha nem is gondoltam volna öngyilkosságra, ha amaz órákban könnyek fakadtak volna szememből, de nem tudtam sirni.

Egy sötét, tompa érzés kapaszkodott fejembe és szívembe, és én minden megfontolás nélkül mentem neki a folyamnak. Utközben egész nyugodtan mondtam magamban: „Ott mindennek véget vethetsz, s minél előbb, annál jobb.”

A többit aztán épen olyan jól tudja ön mint én; ugyanezt mondhatom ama reggelről is, midőn oly hálátlanul elhagytam a folyammenti korcsmában.

A félelem, hogy Brandt újra feltalálhatja, ha Pertshireben maradnék, készítetett arra az elhatározásra, hogy a legelső alkalmat fölhasználva, tovább utazzak. A levél, melyet hátrahagyott, tele volt szerelmének és lelkiismeret mardosásának bizonyítgatásával, eltekintve semmirekellő eljárásának mindenféle mentegetéseitől.

Azt írta, hogy még gyerek korában titkos házasságra lépett egy bukott nővel, akitől azonban sok idő óta elválva élt. Midőn először fellépett nálam, egész biztossággal hitte, hogy ő meghalt. Csak azért ment el vele, hogy elkerülje a törvényes beleavatkozást, és hogy nyilvánvalóvá ne legyen az egész szomszédság előtt, mert jól ismeri dühöngő természetét, de reméli, hogy néhány nap múlva vissza fog térni hozzám. Ha megszabadulhat

tőle évi járadékának fölemelésével, akkor külföldre vinne engem, mert isten előtt én vagyok az ő felesége és az egyetlen, a kit valaha szeretett. Így folyt ez tovább és tovább.

Most már be fogja látni uram, hogy mily vakmerőség lett volna tőlem az ön közelében maradni, önnek, aki mindezeknek csupa gondolatára is megborzad tőlem. El voltam tökévelve, hogy azt a férfit, ki ily aljasul bánt velem, soha sem fogom látni többé és ez az akaratom még most is, azzal a fenntartással, hogy megmásitanám szándékomat, ha biztos tudomást vennék felesége haláláról és ez nem valószínű.

Engedje, hogy tovább menjek és elbeszéljem önnek, hogy mit tettem, mikor Edinbourgba érkeztem. A fuvaros a Canongateben levő vendéglőt ajánlotta, hol ön engem talált és onnan irtam már nagyatyám rokonaihoz Glasgowba itteni tartózkodásomról és elhagyatott helyzetemről.

A legközelebbi postával már megkaptam a választ. Családunk feje és annak neje azt irták nekem, hogy Glasgowban nem látogathatom meg őket ez idő szerint, miután üzletük Edinbourgba szólítja, itt ha lehetséges, bevárhatom őket.

Igéretekhez képest föl is kerestek itt, méltányolták helyzetemet, kölcsönöztek is egy kis összeg pénzt, mikor megtudták, hogy mily aggasztó pénzviszonyok közt vagyok, de nem hiszem, hogy igazi részvétet éreztek volna irántam. Elutazásukkor figyelmeztettek atyám más rokonaira, kik Angliában laknak. Talán igazságtalanságot követek el velük szemben gyanúsítással, de én azt hiszem, hogy szabadulni kívántak tőlem, a mihelyt csak lehet, amint mondani szokták.

Rokonaim elutazásának napja, mikor egészen magamra maradtam, épen az a nap volt, uram, melyen ama csodás álmat láttam önről. Még mind a Canongate-i vendéglőben voltam, részint mert a vendéglősné barátságos volt irántam, részint mert oly levertnek éreztem magamat, hogy semminemű új tervet nem tudtam alkotni a jövőre nézve.

E nyomorult helyzetben voltam, midőn ön találkozott velem kedvenc sétahelyemen: a Holyroodtól a Szt. Antonio kutig. Legyen meggyőződve, hogy az ön barátságos részvéte balsorsomban, nem esett méltatlanra, mert mi nagyobb áldást kérheték az égtől, mint-hogy egy testvérré és baráttra találjak. Fájdalom, e reményt ön maga törte szét a vendéglőben való együttlétünkör, de nem vádolom ezért önt, mert félek, hogy öntudatlanul bár, de én bátorítottam arra, amit elkövetett. Véghetetlen szomorú vagyok, hogy nem marad számomra semmi más választás, mint hogy sohase lássam önt többé.

Most arra az elhatározásra jöttem, miután sokat gondolkoztam felőle, hogy atyámnak ama más rokonaihoz fordulok, kiket még nem értesítettem helyzetemről. Egyetlen reményként csak az a gondolat maradt fenn számomra, hogy ők talán valami becsületes kenyérkeresethez segítenek.

Az isten áldja meg önt, Germaine ur. Szivem mélyéből kívánok önnek jólétet és boldogságot s maradok örökre engedelmes szolgája

Brandt M.

„Utóirat. Bebizonyítandó önnek, hogy kezdettől fogva végig hű maradtam az igazsághoz, nevemet írom alá, vagyis azt a nevet, melyet egykor joggal véltem viselni. Jövőre, hogy biztonságban maradhassak, más nevet szeretnék fölvenni és pedig azt venném föl legszivesebben, melyet boldog gyermekkoromban viseltem, de Brandt ismeri azt és én, ha ártatlanul is, beszennyeztem. Isten önnel uram és fogadja újra hálás köszönetemet.”

Ez volt a levél tartalma.

Egészen nyomott, rendkívüli hangulatban olvastam el és helytelennek találtam mindazt, mit a szegény asszony elkövetett.

Először is helytelen volt tőle, hogy férjhez ment, ez meg aztán igazán helytelenség tőle, hogy ha találkozik Brandttal és nem él akkor a felesége, vissza menne hozzá. Helytelenség volt tőle, hogy visszaküldötte ajánló leveletem, melyen még változtattam is az ő változékony széleje szerint. Helytelenség volt tőle, hogy egy lopott csókot és szerelmi vallomást oly tulságos aljas merényletnek vett, mintha oly nagy gazságot követtem volna el, mint Brandt ur és végül mindenek fölött, a legnagyobb helytelenség és méltatlanság volt, hogy keresztnevének csak a kezdőbetűjét írta levele alá.

Szenvedélyesen szerettem e nőt most s azt se tudtam, hogy mily néven nevezsem őt! „Brandt M!” Most már nevezhetném Máriának, Margitnak, Magdolnának, Marynak, - nem Marynak még sem. A régi gyermekszerelem ha meghalt is, az ő emléke mégis drága volt nekem. Ha az akkori „Mary” élne még, bánnék-e ugy velem, mint ez az asszony? Soha!

Már is igazságtalanságot követtem el, midőn az ő drága neve alatt e szivtelen lényre gondoltam. Elvesztettem volna minden büszkeségemet, minden önérzetemet?

Mit kellene most tennem, legszebb koromban, kezemben egy szép vagyonnal, most, midőn előttem áll a világ, tele a legszebb, a legbájosabb lányokkal? Visszavonuljak birtokomra és ott szomorkodjam egy asszony elvesztésén, ki szándékosan elhagyott, vagy utra keljek, hogy könnyebben feledhessem őt idegen emberek és viszonyok közt.

A gondolat, hogy Európában egy kéjutazást teszek, ingerelte képzeletemet és különös hangulatba hozott. A szállodában feltűnést keltett, hogy egyszerre így félbeszakítom a Brandt asszony után való nyomozást, aztán előszedtem írószereimemet, hogy anyámat haladéktalanul értesítsem új terveimről. A válasz hamar megjött. Jó anyám nemcsak hogy készségesen beleegyezett, örvendetes meglepetésemre, új terveimbe, hanem oly erélylyel, aminőt nála még sohasem tapasztaltam, a legszorgosabban mindent elrendezett, hogy eltávozhassék hazulról s már utban is volt Edinbourg felé, hogy utamon kísérjen engem. „A meddig csak erőm lesz és kedvem téged kísérni, George - írta ő - nem utazol egyedül”.

Három nappal e szavak olvasása után utazási készülleteinket befejeztük és utban voltunk a szárazföld felé.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

A be nem hegedt seb.

Meglátogattuk Francia-, Német- és Olaszországot s csaknem két évig voltunk távol Angliától.

Helyesen biztam az időben és változatosságban? Brandt asszony képe csakugyan teljesen eltörlődött emlékeimből?

Nem! Bármit tettem, hogy Dermody asszony jós szavaival éljek, szüntelen azt az utat kerestem, mely egykor a velem rokon lélekkel egyesülésre vezet. Utazásunk első két-három napjában egyre e nővel álmodtam, ki oly határozottan elhagyott engem. Minthogy álmaimban mindig oly igézően, kellemteljesen, oly szerényen és jóságosan jelent meg előttem, erős volt a reményem, hogy egyszer még ébren is meg fog látogatni, hogy bizonyos időre, valamely helyre meg fog hívni engem.

De reményeim nem teljesültek. Álmaim ő róla mind ritkábbak lettek és kevésbé elevenek, míg végre egészen megszűntek.

Azt kell-e ebből következtetnem, hogy nincs többé szüksége segítségemre, hogy elfeledte a férfit, ki segíteni akart rajta? Soha se látnók többé egymást?

- Nem volnék méltó a férfi nevezetre, - mondtam magamnak - ha őt most el nem feledem! és mégis változatlanul megtartotta helyét szívemben.

Láttam a természet és a művészet összes csodáit, miket az idegen országok felmutathattak, a legjobb társaságok vakító fényében éltem, mely Párisban, Rómában és Bécsben létezett. Sok órát töltöttem Európa legszebb asszonyainak társaságában s mégis ez egyszerű alak a St. Antonio kuttól, ezek a nagy szürke szemek, melyek oly lebilincselő kifejezéssel pihentek rajtam, változatlanul megtartották helyüket emlékezetemben és az ő képét kitörülhetetlenül vésték szívembe.

Akár ellene akartam állani a varázsnak, mely lebilincselve tartott, akár megadtam neki magamat, mindig csak epedtem utána s gondosan eltitkolni igyekeztem anyám előtt állapotomat. Az ő anyai szemei azonban fölfedezték titkomat, látta, hogy szenvedek és velem együtt szenvedett. Gyakran mondta nekem: „George, az utazással nem érünk célt, térjünk haza”, és én inkább mint valaha feleltem neki a kétségbeesés határozottságával:

- Nem, hadd lássunk még más embereket és más viszonyokat.

Csak a mikor láttam, hogy az utazás folytonos fáradalmi közt ereje és egészsége nagyban szenved, adtam föl a feledésre való hasztalan vadászatot és fordultunk vissza.

Javasoltam anyámnak, hogy először pihenje ki magát londoni házában, mielőtt kedvenc tartózkodási helyére, Pertshirebe visszamenne és természetesen én mellette maradtam a városban. Anyám volt most az egyetlen, ki az életet rám nézve kedvessé és becsessé tette, mert sem politika, sem irodalom vagy gazdaság, szóval minden olyas, ami érdekelhet egy korombeli férfit, nem gyakorolt rám semminemű vonzerőt.

Londonba épen, mint mondani szokás, a „saison derekán” érkeztünk. A színpadon egy táncosnő keltett osztatlan bámulatot, kelleme és szépségével. Abban a korban, melyről írok, még a ballet volt a legfőbb szórakozás a publikum számára.

Bárhova mentem, mindenütt azt kérdezték, hogy láttam-e „őt”, míg végre állásom a társaságokban, mint egyetlen, aki közönyös valék az uralkodó istenség csábításaival szemben, fölötte tarthatatlan lett. Így fogadtam el egyik barátom meghívását az ő páholyába, s rossz kedvvel bár, de a nagy világ hullámai közé vettem magamat: elmentem a nagy operába.

Mikor a színházba léptünk, az első felvonásnak már vége volt s a ballet még nem kezdődött volt el. Míg barátaim azzal töltötték az időt, hogy az ismerős arcokat keresgélték a páholyokban és a sorokban, leültem a szögletben egy székre és úgy vártam a táncra.

Gondolataim messze kalandoztak a színháztól. Mint minden nőnek, az én szomszédnőmnek is kellemetlen volt egy néma ur szomszédsága, s elszánta magát, hogy beszélgetésre kényszerít.

- Látott valaha ilyen tele színházat, Germaine ur, mint ez ma este? - kezdé szomszédnőm.

Átadta nekem látcsövét, mi alatt tovább beszélt és én előléptem a páholy széléhez, hogy áttekinthessek az egész közönségen.

Szép látvány volt; minden hely tele volt, a merre csak néztem a látcsővel, földszinten és erkélyeken. Fönnebb, fönnebb nézve, végre az erkély esett látkörömbe s a kitűnő látcső tisztán élémbe hozta az erkély vendégeit is. Először azokat néztem végig, kik az első sorban ültek.

Körül hordoztam félkörben mindenfelé látcsövemet, míg véletlenül a középre tartottam.

Szivem oly erősen kezdett dobogni, mint ha ki akart volna ugorni helyéből, azt az arcot, melyet közönséges arcok vettek körül, nem lehetet meg nem ismerni, - fölfedeztem Brandt asszonyt! Elöl ült, - de nem egyedül. Egy férfi ült szorosan háta mögött, ki eléhajolt hozzá és úgy beszélgetett vele. Ő pedig fáradt, szomorú arccal hallgatta, - úgy jött nekem.

De ki volt a férfi? Lehetséges volt azt megállapítani? Mindenesetre beszélni akartam Brandt asszonynyal.

A függöny felgördült a balletre, de én a lehető legjobb ürügy alatt elhagytam a páholyt.

Nem sikerült bejutnom az erkélyre, a pénzt sem fogadták el, miután minden hely, - még az állóhelyek is - el volt foglalva.

Egyebet nem tehettem, mint kimenni az utcára s az erkély kijáratánál megállani s ha az előadásnak vége lett, bevárni ott Brandt asszonyt.

De ki volt a kísérője, a férfi, ki háta mögött ült és bizalmasan válla fölé hajolva beszélgetett vele? E kérdés annyira elfoglalta gondolataimat, míg az ajtó előtt föl és alá járkáltam, hogy végre elviselhetetlenné lett. Csakhogy még egyszer megnézhessem azt a férfit, visszamentem barátaim páholyába.

Nem emlékszem már, hogy mivel mentettem ki különös magaviseletemet. Szomszédnőm látcsövével fölfegyverkezve, egyedül a nagy közönségben, hátat fordítottam a színpadnak s figyelmemet egészen az erkély ama bizonyos helyére fordítottam.

A férfi nyugodtan ült Brandt asszony háta mögött, egészen elmerülve a szép táncosnő bájaiba, ellenben Brandtné asszonyt nem látszottak érdekelní a produkciók. A mennyire kivehettem, fáradtan és szórakozva nézte a táncot s mikor a közönség tetszése igazi örült kiabálásokba és tapsokba tört ki, egészen közömbös maradt a lelkesültség iránt, mely a színházat betölté.

A háta mögött ülő férfi, mintegy boszankodva látható közönyén, türelmetlenkedve érintette meg vállát, mintha attól félne, hogy elalszik szomszédnője. Bizalmas magaviselete, mely megerősítette bennem azt a sejtelmet, hogy ő Brandt maga, annyira magamon kívül hozott, hogy valamit mondtam vagy tettem, a mivel egyik szomszédom rendreutasítását provokáltam.

- Menjen inkább ki - sugta - ha nem tud magán uralkodni.

Minthogy egy régi barát jogával mondta azt nekem, elég okos voltam megfogadni tanácsát és visszamentem állomásomra: az erkély bejáratához.

Kevéssel éjfél előtt vége lett az előadásnak s a nézők omlottak ki a színházból.

Az ajtó mögöl, egy sarokból néztem az erkélyhez vezető lépcsőt és úgy vártam reá. Végre egy reám nézve végtelen hosszú idő után őt és kísérőjét láttam, amint a lépcsőn lefelé jönnek. Hosszu, sötét köpenyt viselt, fejét diszes kalap födé.

Amint mellettem elhaladtak, a férfi bosszusan mondá:

- Valóságos pénzvesztegetés téged az operába hozni.

- Rosszul vagyok, - felelt ő lehajtott fővel és lesütött szemekkel. - Ma este oly rossz hangulatban voltam.

- Kocsin akarsz haza menni vagy gyalog? - kérdé.

- Ha nem bánod, akkor gyalog megyek.

Észrevétlenül követtem őket, míg a tömeg eloszlott, ekkor meg akartam magam mutatni. Nehány pillanat múlva egy keresztutcába tértek be, meggyorsítám lépteimet, míg épen mellé értem s ekkor levéve kalapomat, megszólítottam.

Meglepetve kiáltott fel s egy pillanatra az öröm legkedvesebb kifejezése ragyogott arcán, melyet valaha emberi arcon láttam, - a legközelebbi percre már minden oda volt! A bájos vonások sötétek, merevek lettek, megállott előttem, mintha bűnökkel volna terhelve, nem szólt semmit s felé nyujtott kezemet nem fogadta el.

Kísérője szakította meg a csöndet.

- Ki ez az ur? - kérdé idegen hanglejtéssel s bizonyos szemtelenséggel hangjában és magatartásában.

E pillanatban Brandtné asszony magához tért s felelte:

- Ez Germaine, egy ur, ki igen jó volt hozzám Skóciában.

Egy pillanatilag rajtam feledte szemét, majd egy formasierű, udvarias kérdésben keresett menedéket.

- Remélem, hogy nagyon jól van ön, Germaine ur, mondá lágy, reszkető hangon.

Én a szokásos feleletet adtam arra, és siettem kijelenteni, hogy az operában láttam meg őt.

- Londonban lakik? kérdém; és tehetem tiszteletemet lakásán?

Mielőtt szólhatott volna, kísérője felelt helyette:

- Feleségem köszöni a megtiszteltetést, uram, de ő nem fogad el látogatókat. Jó éjt kívánok!

E szavaknál gunyosan megbillentette kalapját, s kényszerítette nejét, karját szorosan tartva, hogy haladéktalanul kövesse őt.

Abban az erős meggyőződésben, hogy a férfi senki más nem volt, mint Brandt maga, már-már erős feleletet készültem visszavágni, de ebben Brandtné asszony azonnal megakadályozott.

- Én érettem! - suttogetta s kérő tekintete hallgatásra kényszerített.

Mindenesetre neki szabad akaratában állott, hogy férjéhez visszatérjen, ki őt oly alávaló módra megcsalta és elhagyta vagy nem. Meghajtottam magamat és elmentem.

A tudat, hogy Brandt ur az én vetélytársam, határtalanul elkeserített.

Az utca másik oldalára mentem, de még hármát se léptem, erőt vett rajtam a régi varázs, melyet ő újra gyakorolt rám, s anélkül, hogy erőlködtem is volna uralkodni magamon, elhátároztam, hogy kémmé alacsonyítom le magamat és lakásukig követem őket. Ez sikerült is nekem, mert nagy elővigyázattal mindig az utca másik felén mentem s hátrább mint ők, míg házuk kapujához értem s ott pontosan feljegyeztem az utcát és a házszámot könyvembe.

Senki, aki e sorokat olvassa, el nem ítélhet szigorubban, mint én saját magamat. Hogy szeretnék egy oly nőt, ki fölémbe helyezett egy nyomorult fickót, ki nőül vette őt, mikor volt más felesége is, és dacára, hogy én mindezt tudtam, szerettem őt most is oly mélyen, mint azelőtt!

Hihetetlen, iszonyu volt, - de igaz!

Életemben először folyamodtam most a borhoz, hogy lealacsonyodásomat elfeledjem, borba temessem. Rendes klubomba mentem, hol vig társaság fogadott, de hiába folyt a pezsgő, kedvem még se derült fel, s egy szempillanatra se tudtam megszabadulni megvetésre méltó magaviseletem tudatától.

Kétségbeesetten mentem haza s az álmatlan éjen elátkoztam ama titokteljes estét, melyen először találkoztam vele a folyam partján. De bármennyire gyaláztam is, bármennyire megvettem magamat, mind ennek dacára szerettem őt!

A levelek közt, melyeket másnap reggel asztalomon találtam, volt kettő, melyeket az elbeszélésben meg kell említenem.

Az egyiknek a kéziratát már láttam egyszer az edinbourgi szállodában - Brandt asszonyé volt.

„Az én érdekemben - így hangzék a levél - ne kísértse meg többé, hogy meglásson engem. Én egész életemre meg vagyok becsületlenítve és nem vagyok méltó az ön becsülésére, önnek is érdekében áll uram, hogy elfeledjen egy nyomorult nőt, ki önnek most másodszor ir és hálateljes szívvvel mond utolsó istenhozzádot.”

E szomorú szavak csak betűkkel voltak aláírva, és megerősítették bennem, amit alig is szükséges mondanom, az elhatározást, hogy mindenesetre újra kell látnom őt.

Miután a papírt, melyet az ő keze érintett újra meg újra megcsókoltam, a másik levelet vettem kezembe. Ez a következőleg hangzott:

„Midőn Brandt ur nagybecsülését fejezi ki Germaine urnak, bocsánatát kéri egyzersmind azért a durva magaviseletért, melyet tegnap este az ő udvarias fellépésével szemben tanusított. Minthogy Brandt ur idegbajban szenved és a tegnap este különösen rosszul érezte magát, reméli, hogy Germaine ur ezen őszinte bocsánatkérést oly értelemben fogja fel, amint itt meg van írva s megengedi még azt is hozzá tenni, hogy Brandt asszony boldognak érzi magát, ha Germaine urat fogadhatja.”

Mikor mindkét levelet elolvastam, erősen meg voltam győződve, hogy Brandt ur, midőn e gyalázatos sorokat megírta, valami aljas, önző célnak szolgált és hogy a szerencsétlen asszonyt, ki nevét viselte, mélyen lealacsonyítja ajánlatával.

A természetes gyűlölet, melyet e férfi és céljai ellen tápláltam, arra az elhatározásra birt, hogy valami uton-módon fellépek ellene s nagyon megörültem, mikor Brandt ur maga tette lehetővé, hogy újra láthassam nejét, lett legyenek bármik az ő indító okai.

Délig türelmesen vártam otthon, de már tovább lehetetlen volt kitartanom; miután anyámnak, kivel találkoznom mégis nem engedne természetes szégyenérzetem, egy pár sor mentséget hagytam hátra, siettem, hogy a meghívást még azon a napon, melyen kaptam, fölhasználjam.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Brandt asszony otthon.

Mikor épen kinyújtottam kezemet a csöngettyü után, belülről kinyílt az ajtó s nem kevesebb mint maga Brandt ur állott előttem! Kalapja fején volt és épen el akart távozni hazulról.

- Mily szép öntől, uram, a legszeretreméltóbb módon válaszol levelemre, midőn személyesen jő el. Brandt asszonyt itthon fogja találni és ő rendkívül fog örvideni az ön látogatásának. Kérem méltóztassék belépni!

Erre kinyitotta a szoba ajtaját. Udvariassága még sértőbb volt mint alávalósága.

- Kérem, méltóztassék helyet foglalni, Germaine ur!

Azzal elment, kilépett az ajtón s élénk, csengő hangon fölkiáltott:

- Mary jer le azonnal!

Tehát „Mary!”

Végre is hát Brandt ajkáról kellett megtudnom az ő keresztnevét, de nem vagyok képes leírni, hogy mennyire sértette fületem, az ő szájából hallva e nevet. Annyi év óta most első ízben

ujra visszatért emlékezetem Dermody Maryra és a „zöld tó”-ra. De már hallám Brandt asszony ruháját suhogni a lépcsőn s e hangra a régi idők és emlékek úgy eltűntek gondolatomból, mintha soha sem is léteztek volna. Mi közös volt benne az ő névrokonával, a gyöngéd, félénk kis Maryval? Hogyan emlékeztethetett a londoni komor lakház a virágillatos ispáni házra, ott a tó partján?

Brandt ur vette a kalapját s otromba udvariassággal meghajtá magát előttem.

- Elhalaszthatatlan üzleti ügy vár rám, - mondá, - kérem, bocsásson meg nekem. Brandt asszony fogadni fogja önt. Jó reggelt.

A házajtó megnyílt és becsukódott, a ruhasuhogás mind közelebb jött, mig előttem állott - ő.

- Germaine ur! kiálta és visszalépett, mintha pusztá látásom visszalökte volna.

- Becsületes, méltó eljárás ez önhöz, hogy ide jó és büntársává szegődik Brandt urnak? Oh, uram, már megszoktam volt, hogy önt nemes férfinak tekintsem, és mily keserűen kellett csalódnom!

Nem vettem zokon szemrehányásait, mert azok csak emelték báját, elragadóbb volt, mint valaha.

- Ha ön oly hiven szeretne, mint én szeretem önt, - mondám, fölfogná, hogy miért vagyok itt. Nem rettentem vissza semmi áldozattól, hogy két évi elszakadás után újra meglássam önt.

Felém hajolt s szemeit, mélyen fürkészőleg, arcomra szögezte.

- Itt tévedésnek kell lenni, - mondá; lehetetlen, hogy kapta volna leveletem vagy tán nem olvasta el?

- Megkaptam és el is olvastam.

- És a Brandt ur levelét is elolvasta?

- El.

Leült az asztal mellé, s karját rátámasztva, arcát elfödte kezeivel. Látszott, hogy fáj neki válszom és bámulatba ejti.

- Tehát mind egyformák a férfiak? hallám, amint magában mondá, - azt hittem, hogy érezni fogja, mi a kötelessége magával szemben, és mit parancsol az irántam való részvét.

Betettem az ajtót s mellé ültem. Mikor közeletem érezte, elvette arcáról kezét s hideg bámulattal nézett reám.

- Mit akar ön most? kérdé.

- Megkísérlem visszanyerni becsülését, - mondám.

Először is fel fogom hívni részvétét egy férfira, ki egész szívvvel az öné, kinek élete öntől függ.

Fölugrott és bámulva tekintett maga körül, mintha kétkednék, hogy utolsó szavaimat helyesen hallotta és helyesen is értelmezte. Mig tovább beszélhettem volna, elémbé lépett, s kezével oly szenvedélyesen ütött az asztalra, amint azt még soha nem láttam tőle azelőtt.

- Hallgasson! - kiálta. Ennek a dolognak egyszer s mindenkorra véget kell érni. Tudja, hogy ki az a férfi, aki épen most távozott el a háztól? Feleljen nekem, Germaine ur. Egész komolyan kérem.

Nem maradt számomra más választás, mint felelni, mert csakugyan komolyan beszélt, - félelmetes komolysággal.

- Leveléből azt láttam, - szóltam én, hogy Brandt ur.

Leült és elfordította arcát tőlem.

- Tudja, hogy mért irt önnek? - kérdé. - Hogy mért hivta ide?

Eszembe jutott a gyanakodás, mely a Brandt levelének olvasásakor megszállott volt, és hallgattam.

- Ön kényszerít engem, hogy elmondjam az igazat, folytatá. - Tegnap este, mikor haza mentünk, kérdezte, hogy ki ön. Miután tudtam, hogy ön gazdag ember, neki meg pénzre van szüksége, azt mondtam, hogy semmit se tudok az ön életviszonyáról, de ő annál sokkal ravaszabb, semhogy higgyen nekem, s azonnal elment egy vendéglőbe, hogy utána nézzen a cinnaptárban.

Mikor visszatért, ezt mondá:

- Germaine urnak a Berkeley negyedben háza van és birtoka a felvidéken. Olyan szegény ördög mint én, nem sérthet meg oly gazdag embert, igyekszem tehát megnyerni barátságát s hasonlót várok tőled is.

- Azzal leült és irt önnek. Tudja meg Germaine ur, hogy én e férfinak csak a védszárnya alatt élek, a felesége nem halt meg. Igen, ő él, tudom, hogy él. Megirtam önnek, hogy nem vagyok többé méltó részvételre, most kényszerítsen megmondanom, hogy miért. Eléggé lealacsonyítottam magamat ön előtt, hogy ismét eszéhez térítsem?

Közelebb ültem hozzá. Fel akart állani, hogy elhagyjon, de minthogy ismertem hatalmamát felette, igénybe is vettem minden megfontolás nélkül, amint azt bárki is tette volna helyemben.

- Nem hiszem, hogy önként aljasodott volna el, - mondám. Önt kényszerítették mostani helyzetére és szándékosan elhallgatja mentségeit. Hanem azért soha se fogja elhítenni velem, hogy méltatlan teremtés! Azt hiszi, hogy szeretném, úgy amint szeretem, ha valóban nem volna méltó hozzám?

Ki akarta vonni kezét kezemből, de én szorosan tartottam, ő meg elhatározta, hogy egyébre fordítja a társalgást s gyöngé, erőltetett nevetéssel mondá:

- Egyet mégis meg kell mondania önnek, látta még szellem alakomat, mióta elhagytam?

- Nem. És ön látott ugy engem, mint az edinbourgi vendéglőben?

- Soha. Megjelenéseink tehát mindkét részről elmúltak, el tudná gondolni az okát?

Ha tovább folytattuk volna a tárgyat, bizonyosan föl kellett volna ismernünk egymást, de mi elejtettük azt. A helyett, hogy feleltem volna kérdésére, közelebb vontam magamhoz s visszatértem a tiltott themára: szerelmemre.

- Nézzen rám, - kértem, - és legyen őszinte. Semmi rokonszenves hajlamot nem tud fölfedezni szívében én irántam? Egészen közönyös vagyok önnek s mióta elváltunk, valóban soha se gondolt rám?

Ugy beszéltem, amint éreztem, szenvedélyesen. Még egy utolsó kísérletet tett, hogy eltaszítson magától, de a miközben már maga simult hozzám. Megszorította kezemet s csöndes sóhaj repült el ajkáról, és hirtelen megszabadítva magát a tartózkodástól, teljes odaadással felelte:

- Mindig önre gondolok, a tegnap este is az operában önre gondoltam s szívem repdesett örömeiben, mikor hangját meghallottam az utcán.

- Tehát szeret engem? suttogtam én.

- Ha szeretem-e? ismétlé. Akaratom ellenére is öné egész szívem. Szeretem önt, bár le vagyok alacsonyítva és nem vagyok méltó önhöz; s bár tudom, hogy reménytelen e szerelem, mégis szeretem önt!

Karját nyakam körül fonta s összes erejével vont magához, majd térdre rogyott.

- Ah, ne hozzon kisértetbe! Könyörüljön rajtam!

Magamon kívül voltam s épen oly tartózkodás nélkül beszéltem, a mint ő beszélt hozzám.

- Bizonyítsa be, hogy szeret engem - mondtam - engedje meg, hogy szabadítsam meg e nyomorult férfitől. Hagyja el őt és kövessen engem s az én oldalomon szebb jövőt fog találni, mely méltó lesz önhöz, - legyen feleségem!

- Soha! kiálta - lábaimhoz vetve magát.

- Miért nem? Mi akadályozza önt ebben?

- Azt nem szabad megmondanom önnek.

- Hát megírja?

- Nem, ö n n e k meg sem irhatom. Menjen, könyörgöm, mig hazatérne Brandt, menjen, ha szeret, ha részvétet érez irántam.

Felköltötte féltékenységemet és vonakodtam elhagyni.

- Meg kell tudnom, hogy mi csatolja önt e férfihoz, mondtam. Hadd jöjjön! Ha ön nem akar megfelelni e kérdésemre, neki fogom föltenni.

Vadul nézett reám, s a borzadály egy kiáltása tört ki belőle, mikor változatlan elhatározásomat leolvasta arcomról.

- Akkor engedje, hogy gondolkozzam, - mondtá, de ne ijesszen meg!

Mikor egy pillanatig gondolkozott, fölragyogtak szemei, mintha egy uj kiutat talált volna e bonyodalomból.

- Él még önnek az anyja? kérdé.

- Igen.

- Eljőne hozzám?

- Ha megkérem, bizonyosan.

Ismét elgondolkozott és kevés vártatva mondtá: Anyjának majd meg fogom mondani az akadályt.

- Mikor?

- Holnap ugyanez időtájban.

Fölemelkedett térdéről s szemei könnyekbe lábbadtak. Aztán szeliden magához vont és fülembé sugta:

- Csókoljon meg, mert sohasem fogjuk többé látni egymást, csókoljon meg utoljára.

Alig érintette ajkam az övét, midőn hirtelen fölugrott s elvette kalapomat a székről, melyre letettem volt.

- Ő jön, - mondtá, vegye a kalapját.

Az én gyöngébb hallásom nem vett ugyan észre semmit, de hogy megnyugtassam, föllálltam és kezembe vettem kalapomat.

E pillanatban az ajtó gyorsan és könnyen fölnyílt és Brandt ur lépett be. A csalódás vonásain világosan mondta nekem, hogy valami aljas helyzetben remélt meglepni, s hogy számítása el volt hibázva.

- De csak nem fog eltávozni? mondá és szemét nejeére függesztette, miközben velem beszélgetett.

- A lehető leggyorsabban végeztem el dolgomat, hogy még itt találjam önt. Kérem, maradjon itt és reggelizzen velünk. Tegye le kalapját, Germaine ur, és helyezze magát kényelembe...

- Ön nagyon szives hozzám, - feleltem, de kérnem kell önt és Brandt asszonyt, hogy mára bocsássanak meg, időm nagyon ki van mérve.

Bucsut vettem ő tőle, s midőn kezemet nyújtottam, elhalványodott. Tarthatott tán attól, hogy ha én eltávozom, valami méltatlanságot követ el vele Brandt ur.

E gondolat fellázította véretem, de rá gondoltam és azt mondtam magamban, hogy okosabb és biztosabb, ha megnyerem férjét részemre, mielőtt elmennék. Mikor az ajtóhoz értünk tehát, azt mondtam:

- Nagyon sajnálom, hogy el nem fogadhatom meghívását, talán megengedi, hogy egy más alkalommal legyek vendége?

Ravaszul hunyorított szemével és mondá:

- Egy kis egyszerű ebédre, nemde? Egy darab pompás pecsenye és egy palack finom bor? Még meghívom rá egy régi jó barátomat, hogy négyen legyünk és este egy „rubber whist”-et játszassunk. Ön Maryval, nemde? Mikor akar eljönni, talán holnaputánra határozzuk?

Brandt asszony egész az ajtóig kísért és megállott férje mögött. Mikor ez a „régibarátot” és a „rubber whist”-et említette, arcát szégyenpir borította el. Csak mikor hallotta, hogy „holnapután”-ra határozta az összejövetelt, lettek nyugodtabbak vonásai, mintha egészen megkönnyebbedett volna.

Mit jelentett ez? „Holnapra” kérte anyám látogatását; valóban azt hitte, hogy sohasem lépek többé házába s feladok minden kíséreltet, hogy újra lássam, ha megtudtam, amit anyámnak fog mondani? Ezért érezte megkönnyebbülten magát, mikor hallotta, hogy a társaság csak a rákövetkező napra fog összejönni?

Elfogadtam a meghívást és elhagytam a házat, miközben e kérdéssel tusakodtam. Bucsucsókja, a látható megkönnyebbülés, melyet akkor érzett, midőn az összejövetel holnaputánra tüzetett ki, mindez rendkívül nyugtalanított és én szívesen elengedtem volna tizenkét évet életemből, ha azzal a legközelebbi tizenkét órát eltörülhettem volna.

E kedélyállapotban értem haza és kerestem föl anyámat szobájában.

- A szép idő csalt ki a rendesnél korábban, kedves fiam? kérdé anyám.

Mikor aztán egy kis szünet mulva közelebbről vizsgált meg, ijedten kiáltott fel:

- George! Mi történt veled? Hol voltál?

Elbeszéltem neki mindent olyan őszintén, amint történt.

A vér arcába gyült s oly szigorral beszélt hozzám, a minőt még sohase tapasztaltam nála.

- Arra kell, hogy figyelmeztesselek először életedben, a mivel anyádnak tartozol? - kérdé. - Kívánhatod tőlem, hogy egy olyan nőt látogassak meg, aki saját bevallásod szerint - -

- Én azt kívánom, hogy egy olyan nőt látogass meg, kinek csak egy szavába kerülne, hogy menyedde legyen. Légy meggyőződve, hogy semmi olyat nem kívánok, ami méltóságodon alul áll.

Anyám ijedten tekintett reám.

- De csak nem akard ezzel azt mondani, hogy házassági ajánlatot tettél neki, - George?

- De tettem.

- És ő elutasította?

- El, mert valami akadály van utjában, a mit hiába kérdeztem tőle. Csak neked akarja megmondani.

A helyzet komolysága gondolkozóba ejtette anyámat. Elémbe tette az ébenfa táblácskát, melyre egy s más apróságot föl szokott jegyezni, s mondá:

- Ird föl erre a nevét és címét.

- Én elkísérlek téged, - mondám, és a kapu előtt megvárlak a kocsiban, mert nekem abban a pillanatban, a mint véget ért az összejöveteled Brandt asszonynyal, hallanom kell az eredményt.

- Annyira komoly a dolog, George?

- Igen, anyám, annyira komoly.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Az akadály legyőz.

Meddig vártam a kocsiban, Brandt asszony lakása előtt? Egy fél emberkornak tetszett nekem, pedig csak egy fél órát tartott óráim szerint.

Mielőtt anyám szóra nyitotta volna ajkát, már kialudt reményem arra nézve, hogy szerencsés eredményre vezetett volna kettőjük beszélgetése. Láttam már anyám tekintetéből, mikor vissza tért hozzám, hogy az akadály, mely köztem és életem legforróbb óhajta közt állott, legyőzhetlen volt részemről.

- Mondd a legrosszabbat és mondd azonnal, mondám, mikor a házat elhagytuk.

- Ő megkért engem, hogy épen úgy mondjam el, George, - mondá anyám szomoruan, - amint ő nekem elmondotta. - Ki kell ábrándítanunk, mondá, de amennyire csak lehetséges, oly szeliden és gyöngéden.

E bevezetés után elbeszélte azt a fájdalmas történetet, melyet már ismersz, - házassága történetét s azután rátért a ti edinbourgi találkozástokra és a körülményekre, melyek mostani életére kényszerítették. Történetének utolsó részét, kért, hogy különösen ismétljem előtted. Képesnek érzed magadat arra, hogy meghallgasd most vagy akarsz tán várni?

- Mondd el csak azonnal, anyám és lehetőleg hiven, amint ő elbeszélte.

- Mindent, amit mondott, oly hiven fogok ismételni, amint csak lehet, kedves fiam. Miután atyja haláláról beszélt, azt mondta, hogy csak két rokona volt.

„Egy férjes nagynéném volt Glasgowban s egy másik szintén férjes nagynéném Londonban”, - ezek voltak az ő szavai. „Mikor Edinbourgot elhagytam, Londonba mentem nagynénémhez, ki fájdalom, nem élt atyámmal barátságos viszonyban, mert azt hitte, hogy atyám lenézi őt. Halála, úgy ellene, mint ellenem, kiengesztelte némileg, elannyira, hogy barátságosan

fogadott, s egy üzletben helyet szerzett számomra, hol három hónapig maradtam, azután pedig el kelle hagynom.”

Anyám elhallgatott. Mindjárt eszembe jutott az a különös utóirata, melyet az ajánlólevélhez íratott velem az edinbourgi vendéglőben. Akkor is csak három hónapra kívánta lekötöni magát.

- Miért kellett elhagynia helyét? - kérdém.

- E kérdést én is fölvettem, - mondá anyám, de ő nem felelt erre, hanem elváltozott színe s zavarodottnak látszott.

„Ezt majd ezután akarom elmondani, - mondá, - engedje csak most, hadd tovább folytassam. Nagynéném neheztelt rám, hogy felmondtam helyemet s még jobban, mikor az okát hallotta, mert úgy vélekedett, hogy kötelességem lett volna egészen őszintének lenni vele szemben. Hidegen váltunk el egymástól. Szerencsére volt egy kis megtakarított pénzem s mig ebben tartott, egészen jól ment, de mikor elfogyott s más hely után néztem, nem sikerült újra találnom. Nagynéném biztosított, hogy nagybátyám jövedelme egyenesen annyi, a mennyiből eltarthatja családját, hogy többé semmit sem tehet érettem, én pedig képtelen voltam, hogy gondoskodjam magamról.”

„A levelet, melyet Glasgowba írtam nagynénémhez, ez válasz nélkül hagyta. Az éhhalállal állottam szemben, midőn egy napon Brandt urtól egy felszólítást olvastam egyik ujságban, melyet én hozzám intézett. Könyörgött, hogy írjak neki, mivel az ő élete pusztá és kietlen nálam nélkül s megfogadta ünnepélyesen, hogy nyugalmapát nem fogja zavarni soha semmivel, ha visszatérek hozzá. Hacsak magamra kellett volna gondolnom, inkább az utcán koldultam volna kenyereimet, mintsem hogy visszatérjek hozzá. - -”

Itt hirtelen félbeszakítottam a beszédet.

- De kire kellett tekintettel lenni magán kívül?

- Valóban nem sejtet, George, hogy mire célzott, mikor e szavakat mondotta? - kérdé anyám.

Nem ügyeltem e kérdésre, mert gondolataim Brandtnál időztek, telve valék keserüséggel ez ember iránt.

- Természetesen, ő válaszolt a felszólításra? - kérdém.

- Ő újra látta Brandt urat, - folytatta anyám, de nem írta le közelébb vele való találkozását.

„Elmondta nekem” beszélt Brandt asszony, - „hogy az a nő, kivel először házasságra lépett volt, gyógyíthatlanul neki adta magát az ivásnak és úgy lehetetlen volt ismét vele élni. Hanem élt még s joga volt, hogy őt férjének nevezze. Nem akarom menteni, hogy ily körülmények közt visszatértem hozzá, de akkori helyzetemben mást nem tehettem. De nem akarom önt felizgatni annak rajzolásával, amit akkor szenvedtem és szenvedek most is. Én el vagyok veszve. Sohase aggódjék fiáért asszonyom; büszke vagyok rá, hogy fia feleségévé akart tenni engem, - de nem fogom elfeledni soha, a mivel neki és önnek tartozom.”

„Fiát nem fogom látni többé, de egy tenni valóm még marad: meg kell győznöm arról, hogy a mi házasságunk - lehetetlen. Ön anya és fel tudja fogni, hogy miért leplezem le szívesebben ön előtt, mint ő előtte, hogy minő akadály teszi lehetetlenné frigyünket.”

E szavaknál fölkel, felnyitotta a szárnyajtókat, melyek a nappaliból az oldal szobába vezetnek. Nehány pillanat múlva visszatért.

Elbeszélése tetőpontjára érve, anyám megállapodott egy kissé. Félt talán tovább beszélni vagy fölöslegesnek tartotta, hogy tovább is mondja.

- Nos, - mondám.

- Csakugyan megmondjam az igazat, George? Nem sejtet te magad, hogy miként végződik?

Csakugyan nem is sejtettem és pedig két okból nem. Először, mert nagyon nehézkes volt felfogási képességem, másfelől mert félig már örült voltam a feszült várakozástól. Bármily hihetetlenül is hangzik, sokkal zavarodottabb voltam, semhogy a való tényállásra rájőjjek.

- Mikor visszatért hozzám, - folytatá anyám - nem volt egyedül, vele jött egy kedves, kis leányka is. Megcsókolta gyöngéden és ölembe tette.

„Ime életem egyetlen vigasza”, mondá, „de egyszersmind az akadály is, a miért én soha Germaine ur neje nem lehetek!”

Brandt gyermeke! Brandt gyermeke!

Egyszerre minden világos lett, minden kimentve, - ezért az utóirat tehát, melyet a levél végéhez tettem, s megfoghatatlan visszalépése az üzlettől, innen a borzasztó nehézségek, melyek csaknem az éhhalálba hajtották és végül innen magyarázható meg a visszatérés a férjhez, ki oly kegyetlenül szerencsétlenné tette!

Hogy fogadhatott volna el egy új állást, mikor keblében hordta gyermekét? Mit tehetett volna egy nő, kinek nincsenek barátai, az éhhalállal szemben, mint visszatérni gyermeke apjához? Minő igényt tarthaték rá? Ha a szegény teremtés viszonzta is titokban szerelmemet, mit ért most? Köztünk állott gyermeke, ez volt, a mi férjéhez csatolta őt, miután egyszer már vissza is tért. Minő igényt tarthaték rá? Az erkölcs és a törvény bizonyosan egyként azt felelték volna e kérdésre: semminőt!

Lehajtottam fejemet s hallgatva, némán fogadtam az iszonyu csapást.

Anyám kezét nyujtotta felém s szomoruan mondá:

- Most értesz mindent, George, nemde?

- Igen, mindent, mindent!

- Egyet még említetlenül hagytam, kedves fiam, amit az ő kívánatára meg kell neked mondanom. Kér téged, ne hidd, hogy a legkisebb sejtelve is lett volna állapotáról, mikor öngyilkos akart lenni. Edinbourghban találkozáva nagynénjével, a vele való beszélgetés közben jött annak sejtelmére, hogy talán anyának kell lennie.

E szerencsétlen asszony iránt részvétellel kell viseltetni az embernek, George, mert oly szálamraméltó a helyzete és ő nem oka ennek. Aljas árulás ártatlan áldozata lett, mikor férjhez ment e férjhez, azóta sokat szenvedett érdemtelenül s velünk szemben oly nemesen viselte magát. Igazságot kell adnom neki mindenben s el kell ismernem, hogy ezek közt nem talál az ember ilyen nőre s szerencsés körülmények közt méltó volna rá, hogy leányom és a te feleséged legyen. Hidd meg nekem kedves fiam, hogy szívem mélyéből veled érzek.

Igy tehát minden valószínűség szerint életem e része előtt legördült a függöny. Amint véget ért gyermekkorom szerelme, azonképen temettem el érettebb éveim szerelmét is!

Mikor a nap folyamában némileg visszanyertem önuralmam, irtam Brandt urnak és sajnálatos kijelentém, hogy nem mehetek hozzá, nem tehetek eleget meghívásának.

Bizhatnám-e utolsó „isten hozzád”-omat is a nőhöz, kit szerettem és elveszítettem, levélre? Nem! Mindkettőnkre nézve jobb volt, ha nem írok, s mégis nem tudtam elviselni a gondolatot, hogy hallgatva mondjak le róla. Utolsó szavaiban, melyekkel elbucsuzott anyámtól, ama reményét fejezte ki, hogy nem fogom őt keményen elítélni. Mi uton biztosíthatnám most arról, hogy életem végéig fogom szeretni?

Anyám finom tapintata és őszinte részvéte segítettek megtalálni a kiutat.

- Küldj a gyermeknek, a szegény kis gyermeknek, kire te bizonyára nem haragszol, valami jelentéktelen ajándékot, George, - mondá anyám.

Isten látja, hogy a gyermekre nem haragudtam!

Magam mentem el és vettem számára egy játékszert, aztán haza siettem, s mielőtt elküldöttem volna, egy cédulát ragasztottam rá, melyre a következő szavakat irtani: „Az ő leányocskájának - George Germaine.”

E szavakban nincs semmi megindító s én mégis könnyekbe törtem ki, mikor leirtam.

Másnap reggel elutaztunk anyámmal pertshirei birtokunkra, mert London elviselhetetlen lett rám nézve. A külföldet már fölkerestem volt, hogy ott enyhülést találjak, nem maradt tehát más, mint visszamenni Skóciába s életemet egészen anyámnak szentelni.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Anyám naplója.

Az én Skót-hazámban egyhangulag és lassan teltek a napok, mert a legnagyobb visszavonultságban éltünk, s még ma is évek múltán, kedvetlenül gondolok vissza erre, míg ama tevékeny életre, bármily csekély is volt e tevékenység, miután emberekkel jöttem össze s a világforgalom élénk hullámai közé vettem magamat, mindig kedves volt emlékezmem.

A saját érzelmeinek kicsinyes taglalása, miben sok ember a szerencsétlenségben öntetsző foglalkozást látszik találni, előttem mindenkor megfoghatatlan volt. Épen ezért egyforma életünk rajzolását Pertshireben, a mennyi rám vonatkozik, szivesebben bizom anyám szavaira. Néhány sor az ő naplójából, melyet vezetni szokott volt, minden szükségest elmond azokból az eseményekből, melyek ez idő alatt történtek.

„Augusztus 20. Jóllehet már két hónap óta vagyunk Skóciában, George még nem ment át előnyös változáson. E szerencsétlen asszonytól való elszakadásával sehogyse tudott kibékülni, jóllehet ezt soha sem akarja bevallani nekem. Azt mondja, hogy e csöndes élet itt velem, egészen megfelel kívánságának. Pedig én jobban tudom, mert a múlt éjen hálósobájában voltam, s hallottam a mint álmában róla beszél s láttam, hogy szeméből megeredt a könny. Szegény ifju! Hány bájos asszony tartaná szerencséjének az ő nevévé lehetni, és az egyetlen, aki soha sem lehet az övé, épen azt az egyetlen szereti!”

„Augusztus 25. Hosszasan beszéltem Mac Glue urral George állapotáról. Mióta felbátorította George-ot, hogy menjen el a Szt. Antonio kuthoz, ezt a skót orvost nem szenvedhetem azóta, bár igen ügyes embernek látszik lenni a szakmájában, s azt hiszem, hogy Georgenak javát akarja. Mindig tud jó tanácsot szolgáltatni és mindig határozottan beszél:

- Az ön fiát asszonyom nem lehet másképpen kigyógyítani szenvedélyes szerelméből, nem lehet másként elfeledtetni vele azt a nőt, csakis ha más sziveválasztottja akad. Engedje meg, hadd utazzék egymagára, hogy lássa be, mennyire nehéz nélkülözni egy résztvevő lény jelenlétét, s ha egy ilyent talált, - pedig sokan vannak, akárcsak hal a tengerben - akkor ne nyugtalankodjék ön, ha nem ment is az az illető minden hibától. Nekem egy törött theás csészém van, de azért husz év óta használom. Házasítsa meg őt asszonyom oly gyorsan, a mint csak a törvény megengedi.”

„Gyülölöm Mac Glue ur durva, keményszivre mutató okoskodását, de, fájdalom, félek nagyon, hogy rövid időn el kell szakadnom fiamtól.”

„Augusztus 26. Hová kellene küldeni Georgeot? E fölött gondolkoztam az egész éjen keresztül, s nem tudok megállapodásra jutni. Oly nehéz lesz utra inditanom őt.”

„Augusztus 29. Mindig hittem a sorsnak bizonyos határozásában, s most csak megerősödtem hitemben. Ma reggel egy levél érkezett jó barátunk- és szomszédunktól: Belhelyintől. James Belhelyin az éjszakai világítótornyok megvizsgálatára kiküldött bizottságnak tagja, állami hajón utazza be az orkney-i és shetlandi szigeteket, hogy ott a világítótornyokat megvizsgálja. Miután föltűnt neki, hogy szegény fiam mily halvány és rosszul néz ki, meghivja ez utazásra vendégül. Csak két hónapig lesz távol. Sir James arra emlékeztet engem, hogy mily csodásan hatott George egészségére a tengeri levegő, mikor Indiából visszatért. Hogy meggyőződjem, mily hatása lesz a levegő- és helyválttatásnak, ennél jobb alkalmat nem is kívánhatnék. Bármily nehezemre esik is az elválás, mégis derült arcot kell hozzá vágnom, és sürgősen rá kell beszélnem Georgeot, hogy fogadja el a meghívást.”

„Augusztus 30. Minden lehetőet elkövettem, de nem áll rá, hogy elhagyjon engem, és én szánalomra méltó önző lélek úgy örültem, mikor nemet mondott.”

„Augusztus 31. Ismét egy átvirasztott éj. Ma határozottan kell felelni Georgenak Sir James ajánlatára. El vagyok tökélyre, hogy fiammal szemben megteszem kötelességemet. Ma is oly szánalomra méltóan, oly rosszul néz ki s ki áll jót nekem, hogy ismét vissza nem tér Brandt asszonyhoz, ha valahová el nem megy szórakozni? Belátom, hogy ezer okom van sürgetni őt, hogy fogadja el Sir James meghívását. Ha szilárdul ragaszkodom kívánságomhoz, bizonyosan sikerülni fog ez, a szegény fiu mindig engedelmeskedett nekem, - miért ne engedelmeskednék most is?”

„Szeptember 2. Ő elutazott! Csak irántam való szeretetből ugyan, egészen akarata ellenére. Mily szomorú, hogy ilyen jó fiu nem tud jó nőt találni, hisz ő minden asszonyt boldoggá tudna tenni. Helyesen tettem, hogy elküldöttem? A szél oly vadul üvölt a fenyő erdőcskében a ház mögött! Valjon a tengeren is így üvölt? Elfeledtem megkérdeni Sir Jamest, hogy mekkora a hajó. A kalauz megbizhatlannak rajzolja a skót partot s veszedelmesnek, haragosnak a tengert az északi part és az Orkney sziget között. Csaknem bánom már, hogy oly nagyon sürgettem az utra, - mily esztelen vagyok én mégis! Mindnyájan az isten kezében vagyunk, - áldja és védje meg jó fiamat!”

„Szeptember 10. Nagyon nyugtalan vagyok, mert még egy levelet se kaptam Georgetól. Ah, mily gondteljes az élet, s mégis mily szorosan ragaszkodunk hozzá!”

„Szeptember 15. Egy levél Georgetól! Az északi part már hátuk mögött fekszik, szerencsésen áteveztek a vad tengeren, s már az Orkney szigetre értek. A legszebb idő kedvezett hajójuknak, s George testben és lélekben erősebbnek, elevenebbnek érzi magát! Ugy van, ha türelmesen kivárjuk, mégis meghozza az élet a boldogsággal és örömmel teljes időt.”

„Október 2. Ismét egy levél. Szerencsésen megérkeztek Lerwickbe, a Shetland sziget legjelentékenyebb kikötőjébe, jóllehet az időjárás nem volt nagyon kedvező az utóbbi napokban. George állapota szerencsésen javul, s hálától eltelten ír sir James vele szemben tanusított kifogyhatatlan jóságáról. Oly boldog vagyok, hogy szeretném megcsókolni sir Jamest, ha százszor oly híres ember is, és tagja az északi világító tornyok bizottságának! Ha szél és idő kedvez, remélik, hogy három hét múlva itthon lesznek, akkor nem fogok panaszkodni magányos életemről, csak egészségesnek és boldognak lássam Georget. Azt írja, hogy ideje nagy részét a szárazon töltötte; de egy szóval sem emlékezik meg nőismeretségeiről, talán alig is van valaki ezen a vad helyen. Shetland erdeiről és a shetlandi ponnykról gyakran hallottam beszélni, talán csak van shetlandi nő is?”

TIZENHETEDIK FEJEZET. **Shetland vendégszeretete.**

- Vezető, hol vagyunk?
- Azt nem mondhatom meg pontosan.
- Elvesztette az utat?

Feleletül kérdésemre körül néz a vezető, majd rám tekint és ez elég nekem.

Hárman tévelyegtünk együtt, utitársam, én és a vezető. Három shetlandi ponnyn lovagoltunk, melyek oly kicsinyek voltak, hogy mi idegenekül alig mertünk rájuk ülni.

Nedves, szürke köd vett körül, mely oly sűrű volt, hogy hat rőfnyire nem láttuk egymást s nem tudtunk többet annál, mint hogy a shetlandi szigeten vagyunk. A ponnyn lábai alatt csak mocsarat láttunk, s mellette a kevés, szilárd helyet, melyen állunk, néhány lépésre egy vizes zsombék fekszik előttünk, mely elég mély arra, hogy az elsüllyedés veszélyének tegyük ki magunkat, ha belemegyünk. Ez volt minden, a miről meggyőződést szerezhettünk, s most az a főkérdés: mit tegyünk?

A vezető figyelmeztetett volt az időre, mielőtt elindultunk, s most emlékeztet arra, miközben pipára gyujt. Utitársam leverten, de szelid kifejezéssel tekint rám. A kellemetlen helyzetet, melyben magunkat e pillanatban találtuk, tulságos sietségemmel idéztem elő.

Anyámhoz intézett leveleimben szándékosan mindig csak kedvezőt irtam egészségemről és kedélyállapotomról, de azt nem vallottam meg, hogy szüntelen arra a napra gondolok, melyen legszebb reményemtől elszakadtam és a melyen lemondottam az egyetlen lényről, ki életemet boldoggá teheti vala.

Uj életmódommal együtt jár az örökös járás-kelés, melyet otthon egészen nélkülözött merev kedélyem.

A tétlenség elviselhetetlen rám nézve, a magány borzasztó. Míg a társaság más tagjai, kik sir Jamest útjában kísérték, türelmesen vártak a lerwicki kikötőben kedvező időváltásra, önkénytelen jött, hogy elhagyjam a hajót s fölkeressek a szigeten valami ősrégi romot, melyről soha sem hallottam és a mely legkevésbé se érdekelt engem.

A mozgás minden a mit keresek. A lovaglásnak kell kitölteni a várakozás gyűlöletes idejét s dacolva minden okos tanácscsal, utra kelek. Ifjui lelkesedésből a társaság legfiatalabb tagja hozzám csatlakozik, társam lesz a könnyelműségben s mit értünk el most? Elfátyolozott a köd, itt tévelygünk a mocsárban s az áruló zsombék fogva tart. Mit tegyünk most?

- Bizzák magukat egészen a ponnokra, - mondja vezetőnk.
- Hiszi, hogy a ponnyn megtalálják az utat?
- Azt hiszem, - felel a vezető. Ereszszék szabadon a kantárt, s bizzák magukat az állatokra. Én majd elül lovagolok.

A nyereg kápájára teszi a kantár szarát, pipál és eltűnik a ködben. Keze zsebében, a pipa szájában, s oly gondtalanul lovagol előre, mintha otthon a szobájában ülne. Nem marad más számunkra, mint példáját követni vagy itt maradni magunkra a mocsárban. A mint ügyetlen kormányzásunktól megszabadulnak, az okos kis lovak bátrabban haladnak előre, mint kutyák a szagot követve. Hol az előttünk fekvő zsombék széles, megkerülik, a hol elég keskeny arra, hogy átgorhassák, tul teremnek rajta egy könnyű ugrással.

Tapp! tapp! Ügetnek a bátor kis teremtmények elébb, elébb, tartózkodás, habozás nélkül. A mi okoskodó eszünk itt egészen hasznavehetetlennek bizonyult, s csak arra voltunk kíváncsiak, hogy fog végződni a lovaglás. Vezetőnk, ki elől lovagolt, biztosított, hogy a ponnyk bizonyosan egyik legközelebbi faluhoz, vagy házhoz fognak vinni.

- Csak ereszsziek szabadon a kantárt, - figyelmeztet egyre, hadd jőjjön a minék jönnie kell, csak egész szabadon a kantárt.

A vezetőnek könnyü szabadon ereszteni a kantárt, mert ő ismeri pontosan ponnyjának a természetét, s hozzá van szokva, hogy nehéz körülmények között, ily segélytelen helyzetben kitartson.

De ránk nézve e helyzet új és fölötte veszélyesnek tetszik. Többször erővel kellett visszartartanom magamat, hogy az ut veszélyes helyein ismét át ne vegyem a ponny vezetését.

Az idő telik és sehol semmi jelét nem lehet látni emberi lakásnak a ködön át. Izgatott és türelmetlen kezdek lenni, mert kétséges lesz előttem a vezető megbízhatósága. E kellemetlen érzelmek közepette, egy sötét fekete vonalhoz érünk, hol legalább is már századikszor kell zombékot átugratni. Valószínű, hogy a köd csalt meg, mert a mocsár szélessége oly jelentékenynek látszik, hogy a világon nincs az a ponny, mely átugorja és e miatt elveszítem lélekjelenlétemet. Az ugrás pillanatában gyorsan megragadom a kantárszárát s esztelenül visszartartom a ponnyt; ez tüszköl, magasra veti fejét, majd lerogyik, mintha meglőtték volna. Jobb kezem alá esik, s érzem, hogy csuklóm kificamodott.

Szerencsésnek tarthattam volna magamat, ha csak e csekély sérüléssel megmenekedem, de ez még nem volt a baleset. A mig sikerült volna kikerülnöm a ponny alul, az is föl akarván állani, rám lépett, és pedig szerencsétlenségemre patkójával egyenest arra a helyre, hol a mérges lándzsa megsebzett volt, a mikor Indiában szolgáltam.

A régi seb újra fölszakadva és én ott fekszem vérezve, Shetland mocsaras földjén. Ez alkalommal eszméletemnél maradok, mert erőm nincs annyira kimerülve, mint mikor Brandt asszonyt partra akartam segíteni és a szembejövő árral kellett küzdenem, tehát még oly helyzetben vagyok, hogy rendelkezhetem, mint kössék be sebemet, a mennyire a körülmények megengedik.

Természetesen ponnyra nem ülhettem fel, hanem fekvé kellett maradnom, s utitársamnak ápolni kellett addig, mig vezetőnk ponnyja ösztönére bizva magát, a legközelebbi helységet felkeresi, hol számomra fődelet találhat.

Kivánságomra a vezető, mielőtt eltávoznék, tájékozást szerez magának az iránytűmmel a helyről, a hol most vagyunk, s azzal eltűnik a ködben, szabadon eresztve a kantárszárát s a ponny orrával a földet szimatolva tovább ügetett. Fiatal barátom felügyelete alatt visszamaradok, köpenyemre feküdvé, fekvánkosl a nyeret használva. Ami füvet e közben találhattak, kedélyesen leszedegették a ponnyk s lehetőleg mindig közel a mi társaságunkban maradtak, mintegy pár kutya. E helyzetben vártuk a történendőket, mi alatt a nedves köd mind sűrűbb, sűrűbb lett körülöttünk.

A mocsár fenséges nyugalmaiban lassan és lomhán telnek a percek, érezzük mind a ketten anélkül, hogy bevallanók, hogy még sok ideig kell várunk, mig vezetőnk megtalál. Az áthatoló nedvesség mind jobban-jobban átjár vasas erejével s utitársam butykosában alig van még egy kávéskanálnyi sherry. Egymásra nézünk, miután ez időben jobb kilátásra nem találhatunk s sorsunkat méltósággal igyekszünk elviselni. Így haladnak a lomha percek tovább-tovább, mig óránk arról győz meg, hogy negyven perc telt el, mióta vezetőnk eltűnt a ködben.

Barátom azt indítványozza, hogy vegyük igénybe hangunk erejét, hátha a véletlen erre hozott vagy egy élőlényt. Minthogy az én hangom most nem képes erre, őt bizom meg e kísérlettel, s ő a lehető legerősebb hangon kiabálni is kezd a messzeségbe.

Az első kiáltásra egy hang se felel, ismét kiált, s ez alkalommal egy gyöngye „szerencse föl” jut hozzánk a sűrű ködön át. E szerint tehát valami emberi lény van közelünkben, legyen az vezetőnk vagy idegen, végre segítség fog érkezni.

Egy kis szünet áll be, majd két férfi hangját halljuk, kiknek sötét alakját fölfedezzük a ködön át is. Nem sokkal erre oly közel van hozzánk vezetőnk, hogy már meg is ismerhetjük, utána jó egy erős fickó, ki kocsisnak és kertésznek látszott egy személyben. A vezető néhány résztvevő szót mond, a „vegyes” férfi áthatolhatatlan hallgatásba burkolózik, - egy sebesült idegen látása sem a bámulat, sem a részvét benyomását nem teszi a kocsis-kertészre.

A két férfi keresztbe tett kezekkel titkos tanácskozásba mélyed, majd fölemelnek, én nyakuk körül fonom karomat s úgy visznek tovább. Barátom a nyereggel és a köpenyeggel utánam bandukol. A ponnyk szaladgálnak és ugrálnak körülöttünk meg nem rövidített szabadságuk élvezetében. Én szerencsére, könnyű teher vagyok hordárimnak. Kétszeri nyugvás után végre a legszárazabb helyen tesznek le, aminőt csak itt találni lehet. Mohón nézek szét, ha nem fedezek-e fel valahol egy lakházat a ködön át, de nem látok egyebet egy kis meggörbödött fűzfánál s alatta sötét viz tűnik szemembe.

Hol vagyunk?

A kocsis-kertész eltűnik, majd a vizen tűnik fel ismét, hol egy csolnakot szerel fel, melynek fenekére lefektetnek nyeregvánkosommal s így evezünk, mire a ponnykat ott hagyják a mocsáros vidéken magukra. A vezető úgy vélekedik, hogy elég táplálékot fognak találni s ha beáll az éj, megtalálják az utat a legközelebbi faluba. Mikor még egy utolsó pillantást vetetem a merész kis állatokra, ott állottak egymás mellett a víz partján, játszva, harapdálva egymást!

A sötét vizen, mely nem folyam volt, a mint először hittem, hanem tó, sokáig evezünk, míg egy kis sziget partjáig érünk. Magános, térés része volt ez a pusztaság, sivar országoknak. - Egyetlen, lapos kövekből kirakott gyaloguton visznek elébb, míg végre szilárd földet és emberi lakást pillantunk meg. Hosszu, egyemeletes ház ez, az ajtó vendégszeretőleg kitarva. A férfiak egy belsőbb ajtót nyitnak ki, s egy hosszú, zsombék tüzzel melegített szobában találjuk magunkat. Egyik falon bezárt tölgyfa ajtót pillantok meg, a másikon pedig szép sorjában dustartalmu könyvszekrényeket. Az első folyosó végéhez érve, a jobb oldali szögletben egy másikba jutunk, honnan végül egy ajtó nyílik s én egy nagy, izléssel butorozott, két ágygyal ellátott szobában találom magamat, hol a kályhában vigan lobog a tűz.

A betérés e meleg, barátságos szobába, a borzasztó, nedves mocsár után, oly kéjes érzettel töltött el, hogy az első pillanatban elégedettnek érzem magamat, midőn uj, kényelmes tanyámon teljes élvezettel kinyújtózkodom a puha ágyban.

Egészen elfeledem kérdeni, hogy tulajdonképen kinek a házában vagyunk, s épen nem csodálkozom a felett, hogy sem házi ur, sem házi asszony, vagy valamelyik családtag nem mutatkozik, hogy vendégszerető házukba érkezésünk alkalmával, üdvözöljenek.

Kevés idő múlva, a mint egy kissé kinyugodtam magamat, felébred bennem a szendergő kíváncsiság és körülnézek a szobában.

A kertész-kocsis eltűnt, utitársam a szoba másik végén a vezetőt vallatja; ágyamhoz szólítom. Mi fölfedezést tett? Kinek a házában vagyunk, s miért nem jö senki a családból, hogy üdvözöljön minket?

Barátom elbeszéli, a mit tud, s a vezető oly figyelmesen hallgatja saját magyarázatát, - mintha tőlem hallotta volna először.

A ház, hol menhelyet találunk, egy gentlemané a régi északi fajból, névszerint Dunroszé, a ki egyetlen gyermekével, egy leánnyal, husz év óta él e terméketlen szigeten teljes visszavonultságban, minden más társaság nélkül. A legtudósabb embernek tartják e helyen s a sziget szélétében, hosszában egy néven ismerik, mely ha megmaradunk a tájszólás mellett, „könyvmestert” jelent.

Csak egyszer emlékeznek a szigetlakók arra, hogy atya és lánya elhagyták volna magányukat s ez évek előtt történt, midőn a szomszédos falvakban veszedelmes ragályos betegség ütött ki. Atya és leány éjjel-nappal ápolták szegény beteg szomszédaikat, oly bátorsággal, mely semmi veszélytől vissza nem rettent, oly gonddal és buzgósággal, melyet semmi fáradság ki nem meritett. Az atya szerencsésen kikerülte a ragályt, de a lány már beleesett. Életét meg lehetett ugyan menteni, de sohasem nyerte vissza többé az egészségét teljesen. Jelenleg titkos ideg-bajban szenved, mely évek óta, távol minden emberi megfigyeléstől, e szigeten kötve tartja. Atyát és leányt e vidék szegény lakossága félistenekként tisztel, s az imádságokban, melyekre a szülők gyermekeiket tanítják, szenteknek nevezik őket.

Kétségkívül e történet bizonyos sajátságos érdeklődést költ fel, de van egy hiánya, - semmiképen sem magyarázza meg Dunrosz ur távollétét. Vagy talán nem is tudja, hogy házában vagyunk? A vezetőhöz folyamodunk s újabb kérdéseket intézünk hozzá.

- Dunrosz ur beleegyezett abba, hogy ide beszálljunk? - kérdem.

A vezető rám mered tekintetével. Nagyobb bámulatba nem ejthettem volna, ha héber vagy görög nyelven beszéltem volna hozzá. Barátom tehát megkísérli még egyszerűbb szavakban fejezni ki magát.

- Kért engedélyt, mikor e házhoz jött, hogy minket ide bevezethessen?

A vezető még jobban ránk ámul, mint elébb s csaknem úgy tetszett nekünk, mintha mélyen sértve érezte volna magát e kérdés által.

- Azt hiszik az urak, - kérdé szigoruan, hogy elég esztelen lettem volna ilyen csekélység miatt, hogy önök itt földél alá jussanak, megzavarni az urat könyvei között?

- Csakugyan engedély kérés nélkül vezetett minket? kérdém kitörve.

A vezető arca felderül: végre sikerült, a mi hájfejünk előtt világossá tenni a dolgot.

- Igenis, engedély nélkül vezettem ide, mond látható megalégedéssel.

Mielőtt e rendkívüli felfedezéstől magunkhoz térhettünk volna, az ajtó megnyílik s egy kis, sovány öreg ur lép be, hosszú fekete hálókabátban, és tiszteletteljesen beteszi maga után az ajtót.

Nyilván a „könyvek mesteré”-vel állottunk szemben.

(Vége az első kötetnek.)

MÁSODIK KÖTET.

ELSŐ FEJEZET.

Az elsötétített szoba.

A kis uraság ágyamhoz lépett. Fehér selyem haja vállát veri, fáradt kék szemével ránk néz s komoly, tiszteletteljes módon hajtja meg magát, miközben egyszerű szivélyességgel mondja:

- Isten hozta önöket házamba, uraim!

Mi természetesen, nem érjük be az egyszerű hálálkodással, de mentegjük is magunkat, hogy egész kéretlen beszállottunk házába. Gazdánk azonban nem enged mentegőznünk, sőt ő maga kér elnézést.

- Épen hívtam szolgálmat, - folytatja, és akkor értesültem arról, hogy önök itt vannak. Már megszokták a házamnál, hogy könyveim közt nem háborgatnak. Fogadják el tehát mentésemet uraim, - folytatja, miközben felém fordul; valóban nem volt helyes, hogy én és a hozzám tartozók nem állottak korábban az önök szolgálatára. Önökkel baleset történt, amint sajnálattal értesültem, megengedik, hogy orvosi segély után küldjek? Egy kissé gyorsan vetem föl e kérdést, mert a legközelebbi orvos is tisztességes távolságban lakik ide s a késedelem veszélyes lehetne.

Szavait rendkívüli szabatossággal válogatja, a mig beszél s olyan benyomást tesz, mintha levelet mondana tollba valakinek és nem egyszerűen társalogna. Arcán a buskomorság vissza tükröződik, mely egész lényét átjárja, a szomorúságnak régi ismerősnek kell vele lenni s úgy látszik, hogy már megszokták egymást. Mély fájdalom árnyéka terül el nyugodtan és áthatolhatatlanul az egész emberen, ezt fedezem föl a homályos kék szemekben, ezt a magas homlokon, a gyöngéd ajkakon, valamint a halvány, beesett arcon.

Dacára udvarias üdvözetének, erős meggyőződés érlelődik meg bennem azonnal, hogy kellemetlen alkalmatlanságot okoztunk neki, kijelentem tehát előtte, hogy én magam is tudom gyógyítani sebemet, miután orvos vagyok s aztán visszatérek félbeszakított mentegődzésemre. Biztosítom őt, hogy csak most tudtuk meg, hogy a vezető utitársamat és engem, saját felelősségére hozott ide.

Mint előbb a vezető, Dunrosz ur is úgy néz most rám, mintha fogalma se volna róla, hogy tulajdonképpen mit akarnak jelenteni mentegődzéseim. Végre világos lesz előtte a dolog, s gyöngye mosoly vonul át az arcán, miközben kezét szeliden és atyailag helyezi vállamra.

- Mi itt annyira megszoktuk a mi skót vendégszeretetünket, hogy alig foghatjuk meg, miként átallhatja egy idegen azt igénybe venni. Az önök vezetőjük, uraim, semmiképpen se okolható, mert e szigeten minden házban, melyben egy fölösleges szoba van, készen áll mindig az idegenek használatára. Ha önöknek erre volt az utjuk, természetes, hogy az én vendégeim, a meddig csak önöknek tetszik, s ha tovább utaznak, csak kötelességemet teljesítem, mint jó skót, ha utjuk legközelebbi céljáig elkisérem, hogy ott szerencsés utat kívánjak. Ami máshol az elmúlt századokban erkölcs volt, itt divat. Kérem tehát uraim, rendelkezzenek szolgálammal mindenben, ami kényelmükre szükséges, oly fesztelenül, mintha épen otthon volnának, saját házukban.

Azzal megfordul és csenget egy kézi csengettyűvel, mely az asztalon áll, s mig hozzánk beszél, észreveszi vezetőnk arcán, hogy az még mindig sértve érzi magát sértő nyilatkozataink által.

- Az idegenek nem ismerik a mi szokásainkat, András, mondja a könyvek mestere, - de mi értjük egymást és ez elég.

A vezető vörös arca örömtől sugárzik. Ha egy koronás fő beszélt volna vele ily leereszkedőleg, az élvezett megtiszteltetésre nem lett volna büszkébb, mint az vonásain látható vala.

Esetlen kísérletet tesz, hogy megragadja és megcsókolja Dunrosz ur kezét, ez azonban megakadályozza szándékában, miközben fejét gyöngéden visszatolja. Erre a vezető elégtétellel néz rám és utitársamra, mintha a legnagyobb megtiszteltetés érte volna, mely földi halandót érhet. A mester keze őt barátságosan érintette!

A legközelebbi pillanatban megjelen a csengettyü hívására a kertész-kocsis.

- Hozd ide az orvosságos ládikát, Péter, - mond Dunrosz ur, s ápolod ezt az urat, kit egy baleset ágyhoz szegezett, oly gondosan, mint engem szoktál ápolni. Hogyha véletlenül egyszerre csengetünk mind a ketten, először ez ur parancsát teljesíted. A szükséges lenvászon természetesen már készen áll a mosószekrényben? Jó, jó. Menj és rendelj most a szakácsnénál egy jó ebédet, hozz egy palack régi madeirát a pincéből. Legalább ma ebben a szobában kell felterítettetni, azt hiszem, hogy mind a két urnak kényelmesebb lesz. Öt perc múlva jere be ismét, hátha szükség lesz rád, s bizonyítsd be vendégeimnek, Péter, hogy nem tévedtem, mikor épen olyan jó betegápolónak adtalak ki, amilyen hü szolga vagy.

Péter épen oly felette megtisztelve érzi magát mestere bizalma által, mint az előbb vezetőnk a nyájasság által, melylyel gazdája kitüntette. Mindketten egyszerre hagyták el a szobát.

A szünetet, mely pillanatra beállott a beszélgetésben arra használjuk fel, hogy bemutassuk magunkat gazdánknek, s elbeszéljük a körülményeket, melyek közt ide jutottunk. Komolyan, udvariasan hallgatja beszédünket, de egy kérdést se intéz hozzánk tartozóinkról és semmi érdeklődést se mutat az állami hajó vagy az északi világító tornyok bizottsága iránt. Dunrosz urban kihalni látszott minden érdeklődés a külvilág eseményei iránt, kihalt belőle minden kíváncsiság egyesek rangja és jelentősége iránt. Husz év óta kötelességeinek és foglalkozásainak kicsiny köre az ő világa. E férfira nézve elveszítette az élet megbecsülhetetlen értékét, s ha eljő a halál, épen úgy fogadja e rettegett királyt, mint legutóbbi vendégeit fogadta.

- Tehetek még valamit önökért, mielőtt visszatérnék könyveimhez? - kérdé, inkább magához, mint hozzánk beszélve.

Míg e kérdést teszi, valami még eszébe jut, s bágyadt, zavart mosolygással barátomhoz fordul:

- Félek, hogy önnek nagyon egyhangu lesz itt az élete, uram. Ha az ángolnázás mulatságot szerez önnek, segítségére lehetek ebben. Nagyon sok hal van a tóban s van egy kertész-inaskám, ki örömmel áll szolgálatára csolnakjával.

Minthogy barátom nagy élvezettel ángolnáz, örömmel fogadja az ajánlatot. A könyvek mestere, mielőtt visszatérne könyveibe, még néhány szót intéz hozzám.

- A meddig kényszerítve lesz, hogy szobámban maradjon, Germaine ur, bátran megbizhatik Péter szolgáló ápolásában. Az az előnye van neki betegeknek, hogy nagyon csöndes, nyugodt ápoló s dacára tartózkodó modorának, nagyon gondos és elővigyázatos. Ami meg a könnyebb kötelességeket illeti, milyen a felolvasás, leveleit megírni, amíg jobb keze képtelen lesz arra, a szoba légmérsékletét szabályozni stb. csaknem biztosan ígérhetem, hogy egy másik személy, kit még eddig nem említettem, el fogja vállalni. Addig is engedje meg uram, hogy magára hagyjam.

E szavakkal elhagyja a szobát, oly csöndesen, amint belépett volt, s mindkét vendége Skócia vendégszeretetétől hálával telten marad vissza.

Gazdánk végső szavai nagy izgalomba hoznak, többé vagy kevésbé szellemes találgatásokba mélyedtünk a „másik személy”-re vonatkozólag, ki lehetőleg gondozni fog engem, mig nem gondolataink az ebéd behozatalával más irányba terelődnek.

A kevés fogás kitűnően van főzve, s nagy izléssel megkésztve. Én azonban fáradtabb vagyok, semhogy sokat ehessem s csak egy pohár régi madeirával frissitem fel erőmet. Ebéd alatt terveinket beszéljük meg a teendőkre vonatkozólag, mert visszatérésünket a lerwicki kikötőbe legkésőbb holnapra várják. A dolgok jelen állása szerint, kísérőmnek egyedül kell visszamenni a hajóhoz, hogy barátainkat hasztalan aggodalmaktól megóvja. A következő napra megígértem, hogy értesíteni fogom állapotomról s ugyanakkor zubbonyomat kellene elhozni egy csolnakon.

Miután mindent megbeszéltünk, barátom a tóra megy, hogy szerencsét próbáljon az ángolnázsásban. A teletömött orvossági ládikából Péter segítségével bekötözöm sebemet, a kényelmes hálókabátot magamra öltöm, mely mindig készen állott a vendégszobában, s újra visszafekszem az ágyba, hogy alvással próbáljam visszanyerni erőmet.

A csöndes Péter, mielőtt eltávoznék a szobából, az ablakhoz megy s a lehető legkevesebb szóval megkérdi, hogy lehuzza-e a függönyöket, miután már álmos vagyok, mire én még kevesebb szavakban, tagadólag felelek.

Nem szeretem, ha a derült napfényt kizárják szobámból. Beteges fantáziámnak úgy jó, mintha előkészület volna ez egy hosszabb betegségre. Külömben is ágyam mellett van a csengettyű, s minden pillanatban beszélíthatom Pétert, ha a fény akadályoz az alvásban. Péter, úgy látszik eltalálja gondolatomat és helyesli. Bólint fejével és kimegy. Nehány pillanatig a kandalló pattogó tűzébe mélyedek, mely egyedüli társam a szobában. E közben enyhül a seb fájdalma, az eltörött csukló sem okoz kinokat, a lobogó tűz lassan-lassan alább hagy, pislogni kezd, meglep a jóltevő álom s minden gondom elfeledve...

Látszólag hosszú alvás után fölébredek s fölébredésemkor zavarodottan nézek körül, mint mindenki, aki először nyitja föl szemeit idegen ágyban és ismeretlen szobában. Összeszedem gondolataimat, s csodálkozásomat növeli egy különben csekély körülmény. A függönyök, melyeket Péternek nem engedtem meg, hogy leeressen, most le vannak eresztve, úgy hogy az egész szoba mély homályba van burkolózva. Amin pedig még jobban elámultam, hogy az ágy és a kandalló közé egy ágyvéd volt felállítva s a fény, mit a tűz terjesztene legalább, úgy el van zárva, hogy csak felülről jön egy kis világosság. Egészen sötétségben vagyok. Éj volna már?

Kifáradva az álmélkodásban, fejemet megfordítom a vánkoson s ágyam másik oldalára nézek. Bármily sötét van itt is, mégis azonnal fölfedezem, hogy nem vagyok egyedül.

Egy sötét alak áll ágyamnál s a ruha sötét vonalaiból megismerem, hogy ez egy nő alakja. Ugy tetszik, ha szemeimet megerőltetem, mintha egy lebegő, fekete tárgyat látnék, mely fejét elfödi s válla széles fátyolba van burkolva. Jóllehet arccal felém van fordulva, egy vonását se tudom megkülönböztetni. Ugy áll mint egy szobor, keresztbe fektetve a keze, - többet azonban nem látok.

Pillanatnyi hallgatás után megszólal az árnyszerű lény.

- Remélhetőleg jobban érzi magát az álom után uram?

A csöndes hangban bizonyos gyöngye csengés van, mely kellemesen érinti fülemet, a beszédmód finom, művelt nőre vall. Miután az ismeretlen és csak félig látható nő kérdésére feleltem, én is fölvetem az elkerülhetetlen kérdést:

- Kivel van szerencsém beszélni?

- Én Dunrosz kisasszony vagyok, feleli az urhölgy, s ha nincs önnek ellenére, szeretnék segítségére lenni Péternek az ön ápolásában.

Tehát ez volt a titokteljes, gazdánktól emlegetett „másik személy!” Azonnal eszembe jut Dunrosz kisasszony hősies magaviselete, szegény, ragályos beteg szomszédai körül, s eszembe jut, hogy mily fájdalmas következése lett önfeláldozásának, midőn gyógyíthatatlan betegségbe esett. Százszorosan fokozódik vágyam meglátni e nőt, megismerni s kérem, hogy tegye teljessé jóságainak mértékét s mondja meg, hogy miért van így elsötétítve a szoba.

- Még bizonyára nincs éjjel? kérdem.

- Ön nem aludt többet két óránál, - felel, - ez alatt a köd eltűnt és a nap felsütött.

Kezembe veszem a csengettyűt, mely az asztalon állott.

- Csöngethetek Péterért, Dunrosz kisasszony?

- Hogy a függönyöket félre huzza, Germaine ur?

- Igen, ha megengedi ön, szívesen nézném a napfényt.

- Akkor azonnal beküldöm Pétert.

Uj ápolóm árnyalakja kifelé indul. Ha vissza nem tartom, a nő, kit oly kíváncsi voltam látni, elhagyta volna a szobát.

- Ó kérem, maradjon! - a viláért sem terhelném önt a jelentéktelen megbizással. A mint csengetek, azonnal jöni fog a szolgál.

Még jobban a sötétségbe burkolódzva, megáll ágyam és az ajtó között s szomoruan mondja:

- Mig én a szobában leszek, addig Péter nem fogja félre huzni a függönyt, ő az én kívánságomra huzta le.

Rendkívüli bámulatba ejtettek e szavak! Mért kellene Péternek elsötétíteni a szobát, a meddig Dunrosz kisasszony benn van? Annyira gyöngék volnának a szemei talán? De hisz akkor védené magát egy napernyővel, én pedig biztosan láttam, hogy nem hord magánál effélét. Mért sötétítették el a szobát, ha nem érette? E kérdést nem merem hozzá intézni, tehát kimentem magamat a lehető legudvariasabban.

- A betegek oly önhittek, - mondom, - azt hittem, hogy érettem sötétítette el a szobát.

Csöndesen ágyamhoz közeledik s a következő egyszerű szavakat mondja nekem:

- Téved Germaine ur, a szoba nem önért, hanem érettem van elsötétítve.

MÁSODIK FEJEZET.

A macskák.

Valóban nem tudtam, mit kelljen mondanom, annyira bámulatba ejtett Dunrosz kisasszony nyilatkozata.

Nagy illetlenség lett volna tőlem, különösen azok után, a miket hallottam, ha egyenesen megkérdem, hogy mért kell elsötétíteni a szobát, a míg ő ott tartózkodik. Minthogy viszonyait a legkevésbé se ismertem, azzal, hogy általánosságban biztosítom részvétemről, már ismerettségünk kezdetén kinos helyzetbe hozott volna mindkettőnket. Csak azt kértem tehát, hogy hagyja úgy a szobát, amint most van, s egészen saját tetszésétől függött, hogy megajándékoz-e bizalmával vagy sem.

Ugy látszik belátott lelkembe, sejtette, hogy mi történik ott; leült egy székre ágyam mellé, s tartózkodás nélkül elbeszélte az elsötétített szoba szomorú történetét.

- Önnek meg kell szokni e sötét világot, Germaine ur, kezdé, ha gyakrabban akar látni engem. Ez az a világ, melyben nekem élni kell. Évek előtt egy ragályos betegség dühöngött szigetünkön, és én oly szerencsétlen voltam, hogy magam is beléestem e ragályos betegségbe. Mikor felgyógyultam - nem, e szót „gyógyulás” nem szabad használnom, - mikor a haláltól megszabadultam, idegbetegségbe estem, mely mai napig is minden orvosi segély dacára, uralkodik rajtam. Az orvosok nyilatkozata szerint az idegek testem felületén, beteges érzékenységben szenvednek a világosság hatásával szemben. Példának okáért, ha most félrehuznám a függönyöket és kinéznék az ablakon, a leghevesebb fájdalmakat érezném arcomon; ha pedig arcom el van fődve s meztelen kézzel nyitom ki az ablakot, épen oly hevesen fájnak kezeim is.

Ön talán nem is tudja megkülönböztetni, hogy fejem fölött széles, nagyon sűrű fátyolt viselek. Ha ezt lebecsátom, míg a folyóson végig kell mennem, vagy apám dolgozó szobájába, ez megvéd a nap fénye ellen. De ne sajnálja fölötte szomorú sorsomat, uram. Hozzá szoktam én már a sötétséghez, s látok annyit, a mennyi az én nyomorult létem kivánalmait teljesen kielégíti. Én e sötétségben tudok olvasni és írni, egészen tisztán látom önt, s ha megengedi, némi kevés szolgálatot is tehetek önnek.

Miért esnék kétségbe hát sorsom fölött? Ugy is egész biztosan érzem, hogy nem fog sokáig tartani életem. Remélhetőleg annyi kedvezéssel lesz a sors irántam, hogy atyám mellett lehessek élete utolsó éveiben. Ezen túl én nem gondolok s ha közbe-közbe egygyel-mással jót tehetek, az csak szaporítja amugy is kevés örömeim számát.

Az ön itt léte is egy nagy esemény az én életemben. A kilátás, hogy önnek felolvashatok, vagy ön helyett levelet írhatok, annyi rám nézve, mint más lánynak egy új ruha vagy az első bál. Remélem, nem találja illetlennek, hogy mindezt oly nyíltan mondom önnek, de másként nem tehetek. Mindent megmondok atyámnak és szomszédaimnak, amit csak gondolok, hogy tagadhatnám meg szokásomat e pillanatban? Én mindenkinek megmondom egyenesen, hogy szívelhetem-e vagy nem. Az ön vonásaiból, amíg aludt, úgy olvastam mint egy nyitott könyvből s homlokán és ajkain oly bánatos jeleket fedeztem föl, melyek ily fiatal arcon bámulatra keltenek. Majd sok kérdéssel fogom faggatni sorsa felől, ha egyszer jobban megismertük egymást. Most pedig ápolónői minőségemben azt kérdelem, hogy elég kényelmesen fekszik-e vánkósán? Nekem úgy tetszik, hogy föl kellene puhítani. Becsöngessem Pétert, hogy rendbe hozza? Fájdalom, én nem vagyok elég erős arra, hogy magam elvégezzem. Nem, ön fel tudja puhítani maga? Várjon csak egy szempillantásig, ugy! Most feküdjék vissza és mondja meg nekem, ha jól értem-e helyreállítani a helyes egyetértést egy elhinyelt vánkós és egy fáradt fej között.

Csaknem fájdalmasan érintett, midőn hangjának gyöngé, édes csöngése hirtelen elnémult, oly leirhatlanul megindított ez engem, jóllehet rá nézve egészen idegen voltam. Míg meglehetősen ügyetlenül segédkeztem neki a vánkós helyreigazításánál, kezem megérintette az övét, mely oly hideg és sovány volt, hogy láthatólag megdöbbsentem. Most közelebb voltam hozzá, s mégis hiába igyekeztem meglátni arcából valamit. A könyörtelen sötétség egészen elrejtette előlem, mint előbb. Miután semmi sem került el figyelmét, kívánságom észrevétlen maradt volna előtte?

Szavai meggyőztek, hogy eltalálta gondolatomat.

- Ön látni kívánna engem, mondá, de kezem előre intette ettől. Láttam megdöbbsenését, midőn kezem érintette.

E nem mindennapi éles megfigyelés nem vala elhallgatható, e bátor nyíltszívűség hasonló őszinteséget kívánt részemről. Bevallottam tehát neki a valót s elnézést kértem tőle.

Ismét leült ágyam mellé.

- Ha jó barátok akarunk lenni, Germaine ur, - mondá, először is tisztában kell lennünk egymással s nem szabad, hogy regényes képeket alkosson magának holmi láthatatlan szépségről. Betegségem előtt egyetlen ékességem volt arcom s azután elvesztettem azt. Most nincs egyéb rajtam mint romja a szép nőnek. E nyilatkozattal nem akarom megszorítani, csak kibékíteni a sötétséggel, mely, ami az ön szeméit illeti, tartós válaszfalt állít fel köztünk. Itteni helyzetét a jobb és ne a kedvezőtlen oldaláról fogja fel, ez újabb benyomásokat nyújt önnek s betegsége alatt is gazdagodhatik tapasztalatokban. Önnek egy ápolónője van, ki testetlen lény, - árnyék árnyék között; csak hangja van neki és keze, melylyel önnek segíthet, - semmije több. Most pedig elég volt rólam! - kiálta fölemelkedve és megváltoztatta hangját.

- Vannak kedvenceim is, - folytatá, - talán némi szórakoztatást nyújthatok önnek velük, Germaine ur. Gyűlöli ön is, mint sok ember a macskákat?

Elbámulok a kérdés fölött s őszintén csak azt válaszolhattam rá, hogy én nem úgy vagyok ezzel, mint más ember.

- Az én véleményem szerint, - tevém hozzá, a macskát különösen Angliában nagyon félre ismerik. Ha a nők általában méltányosak is simulékony természete iránt, a férfiak már az emberek ellenségeinek tartják őket. Ha egy macska fölmerészkedik jönni a lépcsőn, a férfiak elűzik jelenlétükből, s ráuszítják a kutyákat, ha az utcán mutatják magukat.

Szokatlan sajnálkozó nyilatkozatom a macskáról, nagyon látszott emelni Dunrosz kisasszony szemében.

- E szerint tehát e részben közös a hajlamunk, mondá, - s így szerezhetek önnek mulatságot. Legyen elkészülve egy kis meglepetésre.

E szavaknál arcára huzta fátyolát s csöngetett a félig nyitott ajtón. Péter megjelent és fogadta parancsolatját.

- Vedd el a falat az ágy elől, - mondá Dunrosz kisasszony.

Péter engedelmeskedett, a vörös fény megvilágítja a padlót, miközben Dunrosz kisasszony folytatta készülődéseit.

- Nyisd ki a macskaszoba ajtaját, Péter és hozd ide hárfámat. Ne várjon semmi nagy művelzetet, Germaine ur, - mondá, míg Péter a különös rendeletet teljesíti, - a hárfá, melyet látni fog, nem olyan, a milyennek az ön modern fogalmai szerint képzelné. Csak egy régi skót dalt tudok rajta játszani, s hárfám régi hangszer új hurokkal - több századok óta örökség családjunkban. Kinézése a szent Cecilia képekre fogja emlékeztetni s remélem, hogy enyhén fogja megítélni játékomat, annyival is inkább, mert én nem vagyok szent!

Székét a tűz világához tolta s belefújt egy kis sipba, melyet ruhája zsebéből vett elő. Abban a pillanatban megjelentek a szobában, urnőjük hívására, egész zajtalanul a nyulánk, árnyaszerű macskák. Hatot számláltam meg, amint az állatkák egész tiszteletteljesen körül ülték a széket. Péter követte őket a hárfával, bezárta az ajtót és eltűnt.

Mikor a napfény ismét egészen ki volt zárva a szobából, Dunrosz kisasszony hátrtolta a fátyolt s a hárfát, miután arccal elfordult a tüztől, térdére helyezte.

- Ez a világosság elég lesz önnek, mondá, a macskákra, meg rám nézve pedig nincs sötét. A tűz fénye különben sem okoz oly heves fájdalokat, mint a nap, csak egy kis sajgást érek arcomon, semmi többet.

Megérintette hangszerének, vagy amint ő nevezte, a szent Cecilia képü régi hárfá hurjait. Jobb szeretném a régi skót bardok hárfájával hasonlítani össze. Az én iskolázatlan fülemnek egyelőre kellemetlenül jött a hárfahang. A lágyan hangzó dallam első hangjaira fölemelkedtek a macskák és egészen taktusra sétáltak urnőjük körül, aztán egyenkint mentek egymásután,

majd a dallam egyik fordulatánál, kettős sorokra oszlottak, végre hármásokra, s ellenkező irányokban járták körül a széket.

Mikor a zene gyorsabb lett, ők is meggyorsították lépteiket, míg a dallam mind gyorsabban, gyorsabban hangzott s a macskák végül a tűz vörös fényében élő árnyékként kavartak a szék körül, melyen hárfájával térdén, a néma, fekete alak ült.

Álmaimban se tudtam volna soha ily igéző szép képet rajzolni! Most egyszerre csak megváltozik a zene s a macskák elkezdenek ugrálni. Az egyik leült a hárfa végéhez, négyen pedig egyszerre ugrottak fel urnójuk vállára, az utolsó és legkisebb macska a legnagyobb ugrást tette, - ez urnójének fejére ugrott fel.

Ott ült most a hat macska, csöndesen, mint megannyi szobrocskák, egy is meg nem mozdult, csak azok a sovány, fehér kezek a hárfa hurjain, s a zenén kívül semmi más hang nem volt hallható a szobában.

Ismét megváltozott a zene s a macskák ismét a földön termettek s leültek a szék körül, mint megjelenésükkor tették volt. A hárfa elhallgatott s a csöndes szelid hang szólalt meg:

- Oly fáradt vagyok, macskáim csak holnap folytathatják mutatványaikat.

Fölállott és ágyamhoz közeledett.

- Hogy ablakából nézhesse meg a nap lementét, magára hagyom most, - mondá. Alkonyattól kezdve reggelig, egészen a reggelizés idejéig nem számíthat szolgálataimra, mert ezek az én pihenő óráim. Nem tehetek mást mint hogy lehetőleg alva töltsék el tizenkét órát. Ugy tetszik nekem, hogy ez a hosszas pihenés tartja bennem az életet.

Nos, megleptem macskáimmal? Nemde, boszorkánynak tart engem s a macskákat rokonlelkeknek velem? Ha meggondolja, hogy mily kevés élvezetet nyújt nekem az élet, természetnek fogja találni, hogy ha e kis állatok betanításával szórakoztatom magamat, és magamhoz szoktatom, mint a kutyákat. Először nagyon nehezen tudtam boldogulni velök, nem kevésbé tették próbára türelmemet, de most már tudják, amit kívánok és nagyon könnyen tanulnak. Ha barátja megjön az angolna halászatról, ön bizonyynyal ama nő történetével fogja őt mulattatni, ki sötétben él és egy macskatársulattal tart előadásokat. Holnap pedig remélem, hogy ön fog mulattatni engem saját élményeinek elbeszélésével, s el fogja beszélni azt is, hogy mi hozta a mi vad szigetünkre. Ha aztán a nap folyamában közelebről megismerjük egymást, talán még jobban bizalmába fogad, s el fogja beszélni okát a bánatnak, melyet oly világosan leolvastam vonásairól, míg alvék. Ugy-e eléggé nőnek maradtam, hogy kívánságomnak áldozatul essék, mihelyt találok valakit, aki felkölti érdeklődésemet. Isten önnel tehát holnap reggelig! Nyugodalmat éjt kívánok önnek és vig ébredést. Jertek rokonlelkeim, jertek kis macskáim, vissza kell vonulnunk a mi lakosztályunkba.

Lebocsátá fátyolát s macskáitól kísérve, csöndesen elhagyta a szobát.

Azonnal belépett Péter, hogy félrehuzza a függönyöket s a lenyugvó nap fénye egész szépségében süttött be szobámba, midőn utitársam a legvigabb hangulatban lépett be, hogy halászata eredményét közölje velem.

Valóban nem tudtam elgondolni, valjon az elfátyolozott alak a hárfával és a macskák tánca nem csupán fantasztikus rajzolatai voltak-e fölizgatott képzeletemnek, oly nagy volt az ellentét aközött, amit most láttam és hallottam és ami néhány pillanat előtt itt végbe ment. Épen azért meg is kérdeztem barátomat, hogy mikor belépett, ébren vagy alva talált-e.

Az estét éj követte s a könyvek mestere meglátogatott, hogy újabb értesülést szerezzen hogylétem felől. Gondolatai egészen könyveinél látszottak lenni, mert nagyon szórakozott volt, a mig velem beszélgetett, s csak akkor lett figyelmessé, mikor hálásan említettem meg

leánya barátságát. Az ő neve említésére bágyadt kék szemei fölragyogtak, lehajtott fejét fölemelte s csöndes hangja erősebben hangzott.

- Fogadja el az ő szolgálatait, - mondá, - mert minden, ami őt szórakoztatja és megörvendzeti, hosszabbítja életét, és az ő élete az enyém. Nekem nincs több leányom rajta kívül, ő az őrangyala házamnak, s mennyei lég lebeg ott, a hol ő megjelen. Ó uram, imádkozzék érettem, hogy leányom még sokáig maradjon meg számomra.

Mély sóhajtással és ismét lehajtott fővel hagyott el.

Késő esti órában hozták a vacsorát ágyamhoz. A néma Péter éjjelre egy kissé beszédesebb lett.

- Én itt fogok aludni, - mondá, kérem, csöngessen, ha valamire szüksége lesz.

Utitársam, ki mellettem feküdt a másik ágyban, már javában aludta az ifjúkor édes álmát. A házban mély csönd uralkodott s kívül csak az éji szél szelid éneke hallatszott.

Igy végződött az első nap a shetlandi vendégszerető házban.

HARMADIK FEJEZET.

A zöld lobogó.

- Mily szépen tud a szavakkal festeni, Germaine ur; az ön leírása után világos képet nyertem Brandt asszonyról.

- S tetszik önnek a kép, Dunrosz kisasszony?

- Szabad oly őszintének lennem, mint mindig?

- Bizonyára!

- Nos, becsületesre, nekem nem tetszik Brandt asszony!

Tíz nap lefolyása alatt már ennyire megajándékoztam bizalmammal Dunrosz kisasszonyt!

Mi által indított arra, hogy életem titokteljes és szent fájdalmait rá bizzam, melyekről eddig csak anyám tudott? Bármily élénken is emlékszem, hogy mily gyöngéden kötelezett le megnyerő részvétével, mégis megfeszíthetetlen marad előttem, hogyan sikerült annyira megközeleltetnie, hogy legyőzze velem született tartózkodó természetemet, miután hiányzott is nála a leghatalmasabb erő, a tekintet hatalma. Mihelyt fény hatolt be az ablakon, mélyen elfátyolozta magát, s lehuzatta a függönyöket is. Az ágyfal a tűz ellen védte, s így én alig vehettem ki arcának vonásait. Részint talán az a befolyás magyarázhatja meg ezt, melyet egyszerű, testvéries modorával gyakorolt rám, részint pedig az a leirhatatlan szánalom, melyet pusztán jelenléte felköltött bennem. Atyja mondta volt nekem, hogy ő mennyei léget terjeszt maga körül, én csak annyit mondhatok, saját tapasztalásomból, hogy oly valami vette őt körül, mely szeliden, de ellenállhatatlanul uralkodott akaratomon, s mint egy kutyácska, úgy engedelmeskedtem neki.

Mint e könyvre, oly hiven bízam rá, minden élményemet, addigi életem minden szenvedését. Gyermekkori szerelmem történetét a legapróbb részletességgel beszéltem el a zöld lobogó átadásáig, Dermody asszony titokteljes jövődőléseit, a kis Mary eltűnését és Brandt asszony megmentését a folyamból, egészen a mulatóházban való megjelenéséig s későbbi Londonban és Edinbourghban történt összetalálkozásunkig. A nők elhamarkodott, követelő elítélésével foglalta most a benyomást, melyet elbeszélésem gyakorolt rá, e fönnebb leirt szavakba: „Nekem nem tetszik Brandt asszony!”

- Miért nem? kérdém.

Azt felelte rá rögtön: - Mert önnek senki mást nem szabad szeretni Marynál!

- De akkor tizenhárom éves fiu voltam, Mary rám nézve elveszett.

- Türelem és ön ismét fel fogja találni, Mary is türelmes és vár önre. Mennyire fogja ön akkor szégyenleni Brandt asszony iránti szerelmét! Ha ismét feltalálja őt, életében a Brandt asszonytól való elszakadás lesz a legszebb vívmány. Én nem fogom ezt megérni, de ön megéri szavaim beteljesülését.

Félig boszankodtam teljesen alaptalan meggyőződése felett, hogy Maryt még föltalálhatnám, félig pedig nevettem rajta.

- Ön ugy látszik, osztja Dermody asszony nézetét, - mondtam, hogy utainknak egykor találkozni kell. S bármily későre következzenek is ez be s bármily események történjenek is eközben, valóban hiszi, hogy a mi egyesülésünk csak idő kérdése és semmi több?

- Határozottan hiszem.

- S nem indítja erre más ok, mint hogy Brandt asszonynyal való frigyemről lehütsön?

Nagyon is tudatával bírt annak, hogy éppen az nála a legfőbb ok s asszonyok szokása szerint más felé terelte a beszédet.

- Miért nevezi Brandt asszonynak? - kérde. Brandt asszony névrokona az ön első szerelme tárgyának, mért nem nevezi hát őt is Marynak, ha annyira kedves ön előtt?

Az ok, miért ezt nem tettem, annyira nem volt méltó egy okos emberhez, hogy szégyeltem bevallani, de ő észrevette habozásomat, feleletre várt, mire én a következő felvilágosítással szolgáltam.

- A férfi, ki miatt le kellett róla mondanom, az nevezte Marynak. Azért nem szólítom e néven, mert gyűlölöm e férfit a féltékenység minden erejével. Az ő szájából hallottam először e nevet s így elvesztette rám minden ingerét.

A helyett, hogy kinevetett volna, mint én elébb tettem, hirtelen fölkapta fejét, mintha dacára a sötétségnek erősen meg akarna nézni.

- Mily nagyon kell önnek e nőt szeretni! mondá. Még most is szokott álmodni róla?

- Most soha.

- Reméli, hogy még egyszer látni fogja szellemalakját?

- Talán, ha nagyobb szükség látogatja meg idővel s nem lesz rajtam kívül egy barátja se, a ki segítsen rajta.

- Látta ön valaha a kis Maryt megjelenni?

- Soha!

- De egyszer mégis látta őt álmában, amint Dermody asszony megjósolta volt?

- Igen, mint gyermek.

- És később nem jelent meg álmaiban Mary, hanem Brandt asszony, lélekben önnel volt, ha testileg messze is volt öntől? Szegény Dermody asszony, ha gondolta volna, hogy az ő jövődőléseit egy hamis személy fogja betölteni!

Ez volt tehát az eredmény, melyre kérdései segítségével megfoghatatlan módon jutott vala! Ha, a helyett, hogy legutolsó kérdésével egészen eltérített a helyes utról, még tovább fürkészett volna, önkénytelen kellett volna közölnie velem azt a gondolatot, mely benne öntudatlanul

fogamzott meg, hogy Mary, az én első szerelmem és Brandt asszony könnyen lehetnek egy és ugyanazon személy.

- Ha most az ön kis Maryjával találkoznék, - folytatá - mit gondol, milyennek találná őt? Mit gondol, mondja csak, hogy milyen asszony válhatott belőle?

Alig tudtam eltitkolni nevetésemet.

- Hogy tudhatnám én azt annyi idő múltán? kérdém.

- Emlékezzék csak vissza rá! - mondá.

Megkísérlettem visszaidézni emlékemben a kis, gyöngéd Mary képét, a mennyire tudtam, s egy nyulánk, gyöngé nő képét varázsoltam magam elé, ki a lehető legélesebb ellentéte volt Brandt asszonynak.

Látható meggyőződése az ellentétről, mely kettőjük összehasonlításából származott, teljesen feladatta Dunrosz kisasszonnyal a már félig felébredt gondolatot kettőjük ugyanazonosságára nézvést.

Mind a ketten téves uton jártunk, mikor nem vettük tekintetbe a későbbi egészséges fejlődést, az erőt és szépséget, mit idő és körülmények az én időmbeli kis Maryn előidézhetek. Ismét elhaladtam egy hajszálnyira a való kiderítése mellett.

- Én végtelenül jobban szeretem a kis Mary képét, mint a Brandt asszonyét, mondá Dunrosz kisasszony, mert az teljesen megfelel annak, mit én egy valóban rokonszenves nőről alkotok magamnak. Nem tudom fölfogni, hogy tud e másik nő elvesztése fölött bánkódni, gyűlölöm ezeket a szenvedő nőket. Ön nem hiszi, hogy mennyire melegen érdeklődöm Mary iránt. Beszéljen még többet róla. Hol van az a tőle kapott kézi munka, melyen szegény kis leány oly szorgalmasan dolgozott? Megengedi látnom a zöld lobogót?

Ő természetesen találta, hogy a zöld lobogót magamnál hordom s én kissé zavarba jöttem a felelettel.

- Sajnálom, hogy nem tehetem, minthogy a lobogó valahol otthon van Pertshireben.

- Hogyan, ön nem hordja magával? - kiálta föl, az emléket hányódni engedi? Igen, Germaine ur, akkor csakugyan el is feledte Maryt. Egy nő inkább az életétől válnék meg, semhogy az egyetlen emléket, melyet első szerelme idejéből bír, elhagyja magától.

A rendkívüli komolyság, mondhatnám, a felindulás, melylyel e szavakat mondta, bámulatba ejtett.

- De kedves Dunrosz kisasszony, legyen megnyugodva, a lobogó megvan, nem veszett el.

- Remélhetőleg nem, - mondta rá gyorsan, - mert ha a zöld lobogót elvesziti, az utolsó reliquiát veszi el azzal Marytól, s ha nem csalatkozom hitemben, még többet is vesz annál.

- És mit gondol kérem?

- Ha megmondanám, félek, hogy kinevetne. Most már hiszem, hogy keményszivü férfi ön, - mégis csalódtam először az ön vonásaiban.

- Ön valóban igaztalan hozzám. Könyörgök önnek, feleljen oly őszintén, amint mindig, mit veszitek azzal, ha elveszitem az utolsó ereklyét Marytól?

- Elvesziti az egyetlen reményt, melyet önre nézve táplálok, - felelt komolyan, - a reményt, hogy Maryt újra feltalálja és egykor vele egyesüljön. Az utolsó éjjel, ahelyett, hogy aludtam volna, az ön bájos szerelmi történetére gondoltam, ott az átlátszó angol tó partján, s minél tovább gondoltam rá, annál erősebben gyökeredzett meg bennem a meggyőződés, hogy a

szegény gyermek zöld lobogója, az ártatlan kapocs kettőjük jövője közt. Az ön életének boldogsága a láthatatlan emléktől függ. Miért hiszem ezt, - azt nem magyarázhatom meg önnek, az különbségeim közé tartozhatik, épen mint a macska mutatóvonalok hárfám hangja mellett.

De ha barátságunk nem néhány napos, de több éves volna, nem hagynék nyugtot önnek. Egy nő legnagyobb megátalkodottságával kérném, könyörögném öntől, hogy soha többé el ne hagyja a Marytól kapott emléket, hanem állandó kísérője legyen útjaiban, mint anyjának képe, melyet órája láncán visel. A zöld lobogóval aztán önnel lesz Mary emléke is, Mary szerelmét e drága, régi kötelék önhöz csatolja, s ismét fogja látni őt annyi év után.

A gondolat magában szép és költői volt, de a komolyság befolyása alól, melylyel e szavak mondattak, még az enyémnél jóval erősebb természet se vonhatta volna ki magát. Megvallom, hogy a zöld lobogó elhanyagolását nagyon rösteltem, de sokkal mélyebbre hatoltak e szavak még ennél.

- Mihelyt haza térek, meg fogom keresni, - mondám, s jövőre gondosan fogom őrizni.

- Még ennél is többet kívánok, - tevé hozzá. Ha nem hordhatja magával a lobogót, mégis követni kell annak önt, bárhová utazik. Mikor podgyászát a hajóról ide hozták, különös gondja volt a levéltáskára, mely asztalán fekszik.

- Abban van a pénzem és más dolgok, a mik becsesek nekem, mint például az anyám levelei és egy családi emlék, melyet végtelen sajnálnék, ha elveszne, a táska is fölötte kedves nekem, mert éveken át hű utitársam volt.

Dunrosz kisasszony felállott s közvetlen a székhez jött, melyen ültem.

- Akkor hát engedje meg, hogy a Mary lobogója is hű utitársa legyen, mondá. Ön emlegeti, hogy sok hálával tartozik nekem, mint ápolónőjének, érdememen felül megjutalmaz, midőn egy egyszerű ábrándozónak babonás kívánságát teljesíti. Igérje meg, hogy a zöld lobogónak helyet szorít táskájában, a többi becses emlékek között.

Nem szükséges mondanom, hogy fogadást tettem neki és megígértem, hogy a zöld lobogót magammal fogom hordani.

Ismeretségünk óta először tette száraz, kiaszott kezét az enyémbé s egy pillanatra megszorította. Mielőtt elbocsátotta volna kezemet, ajkaimhoz vontam kezét s hálás érzéssel csókoltam meg. Megrettent - reszketett s csöndesen és sietve elhagyta a szobát.

NEGYEDIK FEJEZET.

Ő közénk lép.

Minő érzést keltem fel öntudatlanul Dunrosz kisasszonyban, zavarba hoztam vagy megsértettem? Egy mélyen elrejtett érzelmet támasztottam volna fel lelkében, melyet eddig állhatatosan elfojtott, egészen akaratomon kívül?

Végig futottam gondolatomban a napot, melyet itt a házban töltöttem, fontolgattam saját érzelmeimet és a benyomásokat, hogy így talán sikerül megoldanom a rejtélyt: miért menekült el a szobából?

Minő benyomás tett ő rám?

Az igazat megvallva, egyszerűen minden tért elfoglalt bensőmben és minden mást kiszorított onnan. Tíz nap lefolyása alatt oly nagy mértékben felköltötte részvéteimet, amint az más nőnek tíz év lefolyása alatt is alig sikerült volna. Szégyenkezve vallottam be magamnak, hogy

anyámra nagyon ritkán gondoltam s magának Brandt asszonynak is képe, kivéve, ha róla folyt a beszéd, nagyon elhalványult emlékemben. A lerwicki kikötőben időző barátaim mind meglátogattak, sir Jamessel élükön, és én hálátlan módon mindig titkos örömet éreztem, ha ismét ajánlották magukat s átadták a tért az én ápolónőmnek.

Két nap mulva vissza kellett indulni az állami hajónak. Jóllehet, kezem még érzékenyen fáj a foglalkozás közben, már eléggé helyre állottam arra nézve, hogy Lerwickig elbirjam az utat, s a különben jelentékeny sérülés újra kibomlott sebemen, sem nekem, sem senki másnak okot nem szolgáltathattak aggodalomra, s e mellett egy éjet még egy tanyán tölthettem el Dunrosz háza és Lerwick között.

Dacára, hogy mindezt tudtam, a hajóhoz való visszatérés kérdését a legutolsó pillanatig nyílt kérdésnek hagytam s barátaimnak azt hoztam fel mentségül, hogy még kétségem van erőmnek teljes visszaállására nézve. Pedig a tulajdonképeni ok, melyet magamnak be is vallottam, az volt, hogy vonakodtam elhagyni Dunrosz kisasszonyt.

Minő titkos hatalmat gyakorolt felettem, minő szenvedélyt ébresztett fel bennem? Szerelem volt ez?

Nem, szerelem nem volt. Azon a helyen, hová egykor Maryt befogadtam, később pedig Brandt asszonynyal töltöttem be, Dunrosz kisasszony nem állott. Hogyan tudtam volna szeretni a szó igaz értelmében egy nőt, kinek arcát nem is láttam, kinek szépsége el volt hervadva, hogy soha se virágozzék többet? Kinek pusztává lett élete csak egy hajszálon függött, mely minden pillanatban elszakadhatott.

Minden vonzalomnál, mely a különböző nemek közt létezhetik, - nevezük másként szerelemnek - az érzékek vannak előtérbe helyezve, az enyéimre pedig nem hatott Dunrosz kisasszony.

Minő érzés volt tehát?

E kérdésre csak egy uton adhattam választ, miután ez érzés mélyebben volt rejtve bennem, semhogy azt megtalálhassam.

Minő benyomást tettem én rá? Mely hurjait rezdítettem meg érzelmének, tudtomon kívül, midőn ajkaim kezét illették?

Nem mertem a kérdést, melyet magam vettem föl magamnak, tovább hajtani. Rágondoltam megrongált egészségére, e sötétben és magányban való létére, rágondoltam szive és kedélye gazdagságára, melyeknek fonnyadó életével el is kellene fonnyadni s azt mondtam magamban: Az ő titka szent legyen előtted!

Soha sem szabad egyetlen szavamnak, egyetlen cselekedetemnek őt nyugtalanítani, neki fájdalmat okozni, szívének elfátyolozva kell maradnia előttem, mint arcának.

E hangulatban vártam visszatérésére.

Hogy a nap folyamában még látni fogom, nem kételkedtem abban, miután a posta másnap dél felé indult s itt bevett szokás volt a háznál, a leveleket azelőtt való este megírni, hogy azokat kora reggel postára vihesse a levélhordó. Dunrosz kisasszony hozzá volt már szokva, hogy az én diktálásom után levelet írjon anyámnak, mert kezemet még mindig nem használhattam írásra. E szerint visszatérése csak idő kérdése volt, miután minden kötelezettség, bármily csekély is volt az, az ő szemében sürgős kötelesség vala.

Óra óra után mult, a nap is már lenyugvóban volt s ő még mindig nem jött vissza.

Elhagytam szobámat, hogy a nap végső sugaraiban künn a kertben gyönyörködhessem, Péternek pedig hátra hagytam, hogy hol találhat meg, ha Dunrosz kisasszony keresne.

Az én délvidéki felfogásom szerint nagyon vad volt a kert, de messze kiterjedett a sziget partján s elég csinos kilátást nyújtott a tó és a mocsaras vidék fölött. Mig itt sokáig ögyelegtem, elhatároztam, hogy valami haszonnal foglalkoztatom elmémet, s egészen átgondolom a levelet, melyet Dunrosz kisasszonynyal anyámhoz akartam íratni.

Nagy meglepetésemre azonban teljes lehetetlennek találtam gondolatomat e tárgyra terelni. Bármennyiszer is kísérlettem meg ezt, gondolataim mindig átcsaptak anyám leveléről Dunrosz kisasszonyra.

Mégsem! Talán annál a kérdésnél időztek, hogy vissza kellene-e térnem Pertshirebe az állami hajóval vagy nem? Vagy merre fordultak tulajdonképen?

Csodálatos módon érzelmem egy megmagyarázhatatlan elfacsarodása folytán, minden gondolatom egy tárgyra irányult, melyre sokáig nem gondoltam volna - Brandt asszonyra!

Bár mennyire is küzdöttem ellene, önkénytelenül visszagondoltam utolsó beszélgetésünkre. Ujra láttam és hallottam őt, éreztem utolsó csókunk pillanatnyi gyönyörét s újra megjelentek a fájdalmak, melyet elválásunkkor éreztem, midőn egyedül állottam az utcán. Könnyek, melyeket szégyeltem, bár senki se látta, gyűltek szemembe, midőn azokra a hónapokra gondoltam, melyek utolsó együttlétünk után röpültek a semmiségbe. Száz meg száz mértföld fekvék bár köztünk, e pillanatban oly közel volt hozzám, mintha mellettem járna a kertben.

S amint lelkemet, úgy testemet is csodás érzet szállotta meg, titokteljes reszketés borzongott végig rajtam. Nem éreztem talpam alatt a földet, amint előbbre mentem, szemeim a tárgyakon nyugodtak, anélkül hogy tudtam volna róluk, kezem hideg volt, anélkül hogy éreztem volna, fejem forrott s mégsem érzék semmi fájdalmat.

Ugy jött nekem, mintha villanyos léghör fogna körül, mely minden érzésemet csodásan átjárta. Azt hive, hogy vihar van készülóban, feltekintettem az égre, mely nyugodt és tiszta volt. Megállottam, hogy kabátomat magamra gomboljam, s kérdeztem, ha nem hütöttem-e meg magamat, vagy tán láz volt készülóban.

A nap leszállott a mocsárvidék láthatára mögé. A tó sötét vizén reszketett a szürkületi fény, visszatértem a házba s oda is elkísért Brandt asszony élénk emléke, mint hü társnő.

Szobámban ezalatt lelohadt a tűz.

Az egyik lebocsátott függöny egy pár hüvelyknyire félre volt tolva, úgy hogy a haldokló fény egy sugára áthatolhatott rajta s azon a helyen, hol fény és sötétség megkülönböztethető vala, láttam Dunrosz kisasszonyt a szoba sötét részében ülni. Fátyola le volt bocsátva, íróeszköze ölében volt, úgy várta visszatértemet.

Mentegetőztem és mondtam neki, hogy a szolgának hátra hagytam, hol találhat meg, ő azonban szeliden félbeszakított és nem engedte, hogy befejezzem mondatomat.

- Péter nem hibás, - mondá; én kívántam, hogy ne hívja oly korán vissza önt. Jót tett a séta?

Nagyon nyugodtan beszélt, gyöngé, bánatos hangja még gyöngébb és bánatosabb volt mint valaha. Mig e szavakat mondta, fejével az írószerek fölé hajolt, a helyett, hogy mint máskor felém fordult volna beszélgetés alatt.

Még mindig azt a titokteljes reszketést éreztem, mit a kertben s széketem közel huztam a tűzhöz, melyet bizgatni kezdettem, hogy fölmelegedjem mellette. Ez által egy kis távolság volt köztünk a szobában. Én csak oldalról láthattam, amint ő a lebocsátott függöny védelmében az ablaknál ült.

- Félek, hogy nagyon sokáig időztem a kertben, - mondám, - az erős esti levegő nagyon áltajárt.

- Kell több fa a tüzre? kérdé. Gondoskodjam valamiről?

- Ne, köszönöm, semmire sincs szükségem. Látom, hogy levelet akar helyettem írni.

- Igen, mondá, ha kívánja. A mint ön készen van, készen lesz tollam is.

Látszott rajta, hogy ez a tartózkodó magaviselet, mely utolsó beszélgetésünk óta előállott köztünk, épen úgy fáj neki is, mint nekem, s csak tudtuk volna, hogyan kezdjünk hozzá, szívesen megtörtük volna. A levélírásnak mindenesetre el kellett foglalni minket. Ismét megkísérlettem, hogy gondolatomat arra tereljem, és ismét hiábavaló volt a kísérlet. Jóllehet nagyon jól tudtam, mit kellene iratnom anyámnak, mihelyt el kellett mondanom, nem voltam rá képes. A tüzet piszkáltam, és ő írószerével reám várt.

ÖTÖDIK FEJEZET. Ujra szükség van rám.

A mint az idő haladt s a hallgatás mind hosszabbra nyulott köztünk, Dunrosz kisasszony megkísérlett fölvidámitani.

- Elhatározta, hogy barátja társaságában visszamegy Skóciába? - kérdé.

- Az nem lesz könnyü, - feleltem, - barátaim itt fognak hagyni.

Fejét lehajtotta s csöndes hangon szólt:

- Gondoljon anyjára, az ő iránta való kötelességei minden mást háttérbe szorítanak. Nagyon nehéz lehetett rá nézve oly sokáig nélkülözni önt, s bizonyosan fájlalja távollétét. Ő sokat szenvedhet.

- Szenved? - ismétlém - de arról semmit sem szólnak levelei?

- Ön feledi, hogy megengedte elolvasnom leveleit, mondá Dunrosz kisasszony - és én abból amit ír, jóllehet nem szól arról semmit, kiolvastam, hogy aggódik s ön épen olyan jól tudja mint én, hogy van oka az aggodalomra. Boldogítsa őt azzal az értesítéssel, hogy barátaival vissza fog térni s még inkább biztosítsa arról, hogy többé nem fájlalja Brandt asszony elvesztését. Szabad ezeket megírnom az ön nevében?

Lehetetlen volt megengednem, hogy így vagy úgy írjon Brandt asszonyról. Jóllehet a szerencsétlen szerelmi történetről mindig csak kettőnk közt volt szó, mért jött úgy most nekem, mintha tiltott téma volna, miért nem tudtam elhatározni magam, hogy e kérdésre feleljek?

- Még sok időnk van, - mondám, - szeretnék először önről beszélni.

Kezét fölemelte a sötétben, mintha tiltakozni akarna e beszélgetés ellen, én pedig rajta voltam, hogy erre tereljük a beszélgetést.

- Ha csakugyan el kell utaznom, - folytatám, - legyen szabad megmondanom az elválásnál, amit eddig elhallgattam, hogy nem tartom önt gyógyíthatlannak. Tudja, hogy orvos vagyok s ismerem az ez időszerint leghiresebb orvosokat Edinbourban és Londonban. Megengedi, hogy azon férfiaknak, kik a bonyolodottabb idegbetegségek gyógykezelésében gyakorlottak, úgy amint én felfogom, elbeszéljem s közöljem írásban véleményüket?

Vártam elhatározását, de nem tudtam ígéretét venni, hogy jövőre semminemü összeköttetést fenntartson velem. Ekkor egy más módot kíséreltem meg, melylyel reméltem, hogy elfogad levelet tőlem.

- Mindenesetre megengedi, hogy irjak, folytatám, hisz bizonyára óhajtja hallani, ha helyesek-e sejtelvei, a kis Maryval való találkozásra nézve, amit oly nagy biztossággal állított!

Ismét hiába vártam feleletére. Megszólalt, de csak azért, hogy beszélgetésünk tárgyát másfelé terelje.

- Az idő telik, s még mindig nem fogtunk a levél megírásába, - ez volt minden, a mit mondott.

Mínt hogy hangja elárulta, hogy szenved, kegyetlenség lett volna tőlem még tovább kinosni. A bágyadt napfény, mely a függöny nyílásán áthatolt, hirtelen eltűnt, s így valóban ideje volt megírni a levelet.

Reméltem, hogy még találok egy más alkalmat, amidőn vele beszélhetek, mielőtt elhagynám a házat.

- Készen vagyok, mondám, - akarja kezdeni?

Az első mondatot, melyben értesítettem anyámat, hogy kificamodott kezem csaknem meggyógyult, és hogy semmi sem akadályoz elhagyni a szigetet, mihelyt sir James elhatározza a visszautazást, csakhamar tollba mondtam türelmes levélírómnak. Mínt hogy anyám iránti gyöngédségből el volt hallgatva, hogy sebem is kibomlott a baleset alkalmával, minden el volt mondva, amit egészségemről mondhattam, s Dunrosz kisasszony most a következő szavakra várt, miután a levél bevezetését megírta.

A második mondatban megjelöltem a napot, melyen a hajó innen elindul, és azt mondtam, hogy kedvező idő esetén várhat hazatérésemre.

Ezt is leírta Dunrosz kisasszony és várt tovább.

Gondolkoztam, hogy mit kellene tovább mondanom, s bámulva vettem észre, hogy nem vagyok képes gondolataimat ráterelni a levélre. Talányszerűleg tévedtek Brandt asszonyra mindig. Szégyeltem, s boszus voltam magamra és elhatároztam, hogy bármit is mondjak, minden áron befejezem a levelet. De bár akaraterőmön a legnagyobb erőmegfeszítést követtem el, nem segített semmit. Fülemben csak Brandt asszony szavai visszhangzottak, azok a szavak, melyeket utolsó találkozásunkkor mondott, - egy szó se jutott eszembe anyám számára.

Dunrosz kisasszony letette a tollat, lassan felém fordult és rám tekintett.

- De csak valamit írat még leveléhez? - mondá.

- Bizonyára, feleltem, de nem tudom, hogy még mi hiányzik, a tollba mondás ma már rendkívül felül haladja erőmet.

- Segíthetek önnek? kérdé.

Köszönettel fogadtam el az ajánlatot.

- Sok dolog van, amit anyám örömmel hallana, ha volna erőm utána gondolni. Lesz kegyes, helyettem megtenni?

Ezzel az elővigyázatlan felelettel alkalmat adtam Dunrosz kisasszonynak, hogy visszatérjen Brandt asszonyra. Meg is ragadta ezt egy nő szilárd elhatározásával, ki célját szem előtt tartja és mindenesetre el is akarja érn.

- Nem akarja saját szavaival mondani meg anyjának, hogy most már vége van Brandt asszony iránti szerelmének, vagy leírom ön helyett, természetesen igyekezve hü maradni ahhoz, amint ön kifejezi?

Makacssága győzött, ami nem is volt nehéz mostani állapotomban. Gondoltam magamban: ismét csak vissza fog térni e tárgyra s mindama jóságok után, melyekért hálával tartozom neki, mégis csak igent kell mondanom.

Mielőtt felelhettem volna, eltalálta gondolatomat, újra visszatért a tárgyra és kicsalta belőlem az igent.

- Mit jelentsen az ön hallgatása? - mondá. Először segítségemet kéri s aztán eldobja első javaslatomat, melyet önnek teszek!

- Vegye föl a tollat, mondám, - teljesíteni fogom kívánságát.

- Maga fogja tollba mondani a szavakat?

- Megkísérlem.

Megkísérlettem és ez alkalommal sikerült is. Mig Brandt asszony képe élénken állott előttem, gondolatomban összeállítottam a mondatot, mely jelentendő vala anyámnak, hogy Brandt asszonyról már lemondottam.

„Örülni fogsz, ha hallod, hogy az időnek és a változatosságnak eredményei voltak.”

Dunrosz kisasszony leirta e szavakat s várt a következő mondatra. A világosság végkép kialudt, a szoba sötétebb lett és én folytatám:

„Remélhetőleg Brandt asszony miatt többé semmi aggodalmat nem fogok neked okozni, kedves jó anyám!”

Az uralkodó csöndben kivehettem, amint a toll föl s alá járt a papíron, mig e szavakat irattam.

Mikor a percegés elnémult, kérdeztem:

- Leirta?

- Leirtam, felelt nyugodt hangján.

Tovább folytattam a levelet.

„A napok mulnak s én ritkán vagy épen nem is gondolok rá. Hiszem, hogy Brandt asszony elvesztésével most már kibékültem.”

Mikor a mondatot befejeztem, Dunrosz kisasszony egy halk sikoltást hallatott s e pillanatban, dacára a körülvevő sötétségnek, láttam a mint feje a szék karjára hanyatlott. Természetes ösztönömet követve, fölugrottam, hogy hozzá menjek, de egy leirhatatlan félelem helyemhez szögezett. Megfogóztam a kályhába s képtelen voltam egy lépést is tenni, csak nagy erő-megfeszítéssel sikerült megszólalnom.

- Beteg ön? kérdém.

Suttogó hangon, anélkül hogy fejét fölemelte volna, felelte:

- Nagyon megijedtem.

- Mitől ijedt meg?

Hallottam a sötétségen keresztül, amint borzongott egész testében. A helyett hogy felelne, magában suttogá:

- Mit mondjak neki?

- Mondja meg, mi ijesztette meg, - ismétlém, - tudja, hogy megbizhatik bennem.

Összeszedte magát s e különös szavakat mondotta:

- Valami közém és a levél közé lépett, melyet írni akartam.

- Mi volt ez?

- Azt nem mondhatom meg önnek.

- Nem látja?

- Nem.

- Nem érzi?

- Igen.

- Hogy jelen meg önnek?

- Mint hideg légvonat, közém és a levél közé.

- Felnyilott az ablak?

- Nem, az be van csukva.

- És az ajtó?

- A mennyire én látom, az is. Győződjék meg ön is arról. Hol van és mit csinál ön?

Az ablak felé néztem s míg ő e szavakat mondotta, a szoba e részében változás vala észrevehető.

A függönyök közti hasadékon egy új fény világolt be - nem az a bágyadt, természetes szürkületi fény, hanem tiszta csillagfény, egy halvány, földfeletti fény. Míg ezt vizsgáltam, a csillagfény reszketett, mintha valami légvonat mozgatná s mikor ismét nyugodt lett, a földfeletti fényből egy nő alakja vált ki.

Egész világosan látható vala. Megismertem a nemes alakot, azt a kedves mosolyt, - másodizben állottam Brandt asszony szellemalakja előtt.

Nem úgy volt öltözve, mint utolsó találkozásunk alkalmával, hanem azt a ruhát hordotta, melyet amaz emlékezetes este, mikor a hidon találkoztunk és a melyben először a skóciai vizesésnél megjelent volt.

A csillagfény mint valami szentfény vette körül. Azokkal a szomorú, kérő szemekkel tekintett rám, mint akkor a mulatóházban, fölemelte kezét, de nem úgy mint akkor, hogy magához intsen, hanem hogy szeliden helyemen marasszon.

Teljes tisztelettel, de félelem nélkül vártam, egész szívvel az övé voltam, midőn elémbé állott.

Megmozdult és az ablaktól a szélig surranva, melyen Dunrosz kisasszony ült és azt csöndesen körüljárva, megállott a háta megett. A bágyadt fény világánál, mely őt körülvette és szelleme megjelenését is követte, az élő nő sötét alakját mozdulatlanul láttam ülni a székből, az írószerekkel asztalán. Karja erőtlenül csüngött le, az elfátyolozott fő most előre volt hajolva, azt a benyomást tette, mintha épen kővé változni készülne.

Egy pillanat múlva láttam, amint a szellemalak az élő nő fölé hajlik és elveszi tőle az írószekert. A papírt vállára helyezve, a halvány ujjak megragadták a tollat és irtak a bevégezetlen levélre. Aztán ismét letett papírt, tollat az asztalra s helyéből felém fordult.

Ismét rám nézett és ismét intett s ez alkalommal úgy, hogy közelednem kellett feléje.

Akaratlanul meg kellett mozdulnom, mint akkor, midőn első izben a mulatóházban láttam. Ellenállhatatlan erő vont felé, s néhány lépésre megállottam előtte. Hozzám lépett és kezét

mellekre tette s ismét az a csodás vegyes érzete töltött el a gyönyörnek és tiszteletnek, mely már akkor elragadott, midőn szellemileg az ő érintését éreztem. Ismét azon a csöndes, melódikus hangon, mely olyan jó ismerős volt előttem, mondá e szavakat: „Gondolj rám és jér hozzám.”

Keze lecsuszott mellemről, a halvány fény, mely körülvette, reszketett, lehanyatlott és eltűnt. A szürkületi fény átlátszék a függöny hasadékán, ez volt minden, amit láttam.

Beszélt és eltűnt. Oly közel voltam Dunrosz kisasszonyhoz, hogy kinyújtott kézzel elérhettem.

Megijedt és megborzadt, mint mindenki, a ki hirtelen nehéz álomból ébred föl.

- Beszéljen velem! suttogta. Mondja, hogy ön volt, aki megérintett engem.

Mielőtt tovább kérdeztem volna, néhány megnyugtató szót mondtam neki.

- Látott valamit a szobában?

Ő felelte:

- Halálos félelemben estem, nem láttam semmit, csak annyit, hogy az írószereket elvették előlem.

- Látta a kezét, mely elvette?

- Nem.

- Látott valami csillagszerű fényt és abban egy alakot állani?

- Nem.

- Látta az írószereket azután, hogy elvették ön elől?

- Láttam a vállamon állani.

- Látott a levélben kéziratot, mely nem az öné volt?

- Láttam a papíron egy sötét árnyékot, olyat, a milyenben most vagyok.

- Mozgott az?

- Járt a papír felett.

- Mely irányba?

- Balról jobbra.

- Hogy mozgott a toll írás közben?

- Ugy a mint kell.

- Elvehetem a levelet?

Átadta.

- Szabad a világosságra tartanom?

Némán intett, s a fátyolt sűrűbben vontá arcára. A kályha világa elé állottam s ránéztem az írásra.

Ott, a levél utolsó helyén, mint egykor rajzkönyvemben az utolsó helyen, s mint akkor is két sorban, ott állott most is a következő két sor:

Hónap végén

A Szent Pál árnyékban.

HATODIK FEJEZET.

A csók.

A régi vonzalmat, a régi szerelmet újra éreztem teljes erejében. Minden, a mi utolsó együtt-létünkkor fájt és sértett, el vala feledve, s egész lényem reszketett a gyönyör és hódolat vegyes érzésétől, midőn szellemalakját újra láttam, mely második izben jelent meg nekem.

Percek multak el és én még mindig megbüvölten állottam a tűz előtt, csak az ő szavait ismételve:

„Gondolj reám és jer hozzám”.

S csak a titokteljes, irott szavakat vizsgáltam:

„Hónap végén
A Szent-Pál árnyékban.”

Minthogy a hónap vége még messze volt, bőséges időm volt a zarándokutra, melyre szilárdul eltökéltem magamat, - zarándokutra a Szent-Pál árnyékhoz.

Sok más ember az én helyzetemben nem lett volna bizonyos a felől, hogy melyik az a megjelölt hely. Mások valószínűleg megfeszítették volna emléküket, hogy a számos külföldi templom, intézet, utca és város közül, melyeket a keresztényi tisztelet a nagy apostol nevének szentelt, melyik az a bizonyos hely, hova lépteiket irányozni kell.

Ez a nehézség nem fordult elő nálam, mert én azonnal eltaláltam a helyes meghatározást. A londoni híres székesegyházról kell itt szónak lenni, mely szintén Szent-Pál nevét viseli. A hová hónap végén a nagy templom árnyéka esni fog, ott kell őt vagy nyomát megtalálnom. Tehát ismét Londonban volt és sehol másutt a hely, hol a nőt, kit szerettem, újra látnom kell testileg, épen oly bizonyosan, a mint szellemi megjelenését láttam.

Hogy lehete megmagyarázni a titokteljes rokonszenvet, mely tér és idő ellenére mindig összekötött?

Mig e gondolattal foglalkoztam és szemeimet szorosán az írásra függesztettem, önkénytelen feltűnt a mély csönd, mely a szobában uralkodott, s emlékem ismét visszafordult Dunrosz kisasszonyra. Bűnöm tudatában tekintettem magam körül, majd az ablak felé néztem, hol a szék állott.

A szék üres volt és én egyedül valék a szobában. Miért hagyott el bucsuszó nélkül? Szenvedett testileg vagy lelkileg, vagy sértette, hogy oly figyelmetlen voltam.

A gondolat, hogy megsértettem őt, elviselhetetlen volt rám nézve. Csöngettem, hogy utána kérdezősködjem.

A csengetyü hívására nem a csöndes Péter jött be, mint rendesen, hanem egy középkoru, egyszerűen, de tisztán öltözött asszony, kivel többször találkoztam, a mint ki s bejártam a szobából, anélkül, hogy tudtam volna, minő állást foglal el tulajdonképen itt a háznál.

- Kivánja, hogy Péter jöjjön? - kérdé.

- Nem, csak azt akartam tudni, hol van Dunrosz kisasszony.

- Dunrosz kisasszony szobájában van s e levelet küldi önnek általam.

Bámulva és izgatottan vettem el a levelet tőle, mert ez először történt, hogy Dunrosz kisasszony írásban közlekedjék velem. Reméltem, hogy majd hallani fogok róla a nőtől, ha kérdést intézek hozzá.

- A Dunrosz kisasszony szolgálatában van ön? kérdém.

A felelet nagyon barátságatlanul hangzott:

- Sok év óta szolgálom Dunrosz kisasszonyt.
- Gondolja, hogy most elfogadna, ha ön által megkérezném erre.
- Azt nem tudom, uram. Talán lesz valami a levélben arról, nem akarja először elolvasni?

Egymásra néztünk. Kivettem egész világosan, hogy e nő nem táplál nagyon kedvező véleményt felőlem.

Valóban fájdalmat okoztam volna Dunrosz kisasszonynak? Megsértettem volna őt, s ezt hű cselédje fölfedezte volna és most gyűlöl ezért engem? Tekintettel a nő sötét kinézésére, esztelenség lett volna, még több kérdést intézni hozzá, elbocsátottam tehát.

Midőn magamra maradtam, elolvastam a levelet, mely megszólítás nélkül, következő szavakkal kezdődött:

„Minthogy önuralmam kemény próbákra volt már téve s erőm nem győzi tovább, megírom önnek azt, mit különben szóval mondanék el. Nem magamért, hanem atyámért kell erőm romladékát, a mi még megmaradt, kimélnem.

„Ha egymás mellé helyezem, a mit a skóciai mulatóházban történt szellemmegjelenésről beszélt nekem és a mit kevéssel ezelőtt az ön szobájában tapasztaltam, azt kell ebből következtetnem, hogy az a megjelenés másodizben történt meg önnel.

„A félelem, melyet éreztem, a különös ritka dolgok, melyeket láttam vagy látni véltem, csak halvány képét adják nekem annak, a mi önnel történik. Nem akarom kutatni, hogy mind a ketten egy csalódás áldozatai vagyunk-e, vagy hogy kiválasztott tanuiként tartjuk-e magunkat földfeletti dolgoknak. Az eredmény kielégít engem, hogy ön újra meg van nyerve Brandt asszony befolyásának. Minek beszélnék önnek az aggodalmakról és elősejtelmekről, melyek engem nyugtalanítanak. Csak azt akarom mondani, hogy az egyetlen remény, melyet az ön számára ápolok, a leggyorsabb egyesülésben nyugszik azzal a tárggyal, mely az ön szerelméhez és hűségéhez legméltóbb. Meggyőződése, hogy első szerelmét újra fel fogja találni, szilárdan áll és vigasztal engem.

„Megirtam ezt most önnek, elhagyom e tárgyat, s csak gondolataimban fogok visszatérni rá.

„Holnapi elutazására minden szükséges előkészület megtéetett, és nekem nem marad hátra más, minthogy önnek egy hideg, „szerencsés visszatérést” kívánjak. Kérem, ne tartson háládatlannak mindazért, a mivel önnek tartozom, hogy így küldöm önnek bucsuszavamat.

„A csekély szolgálatok, a miket tehettem önnek, földerítették egyhangu, kimért napjaimat, s ön kedves, drága emlékeket hagy hátra, melyeket egy fősvény gondosságával fogok megőrizni, ha ön elutazott. Ha még egyszer újabb igényt akar szerezni hálás visszaemlékezésemre, utolsó kegyként kérem öntől, hogy ne kisértse meg, újra látni engem. Nincs szándékomban önnek személyesen „isten hozzádot” mondani, ez legfájdalmasabb minden szavak között, s épen csak erőm van rá, hogy leírjam. Az isten tartsa és oltalmazza önt, - isten önnel!

„Még egy kérés. Ne feledje, a mit megígért, midőn egyetlen sejtelmemet elmondottam a zöld lobogóról, s bárhová menjen, tartsa magánál az emléket Marytól. Nem kívánom, hogy e sorokra feleljen; ha reggel elhagyja a házat, nézzen fel a középső ablakra, ez elég felelet nekem.”

Hogy e sorok könnyekkel töltötték szemeimet, ez csak azt bizonyítja, hogy nagyon megindító érzelmek szállottak meg.

Az ösztön, mely arra sarkalt, hogy Dunrosz kisasszonynak irjak, midőn némileg magamhoz jöttem, ellenállhatatlan vala. Nem irtam hosszú levelet, hanem előszedtem a mi rábeszélő-tehetség hatalmában állott, hogy elhatározását megingassam.

A nő, ki Dunrosz kisasszonyt felszolgálta, két szóból álló választ hozott:

„Nem lehet.”

Ez alkalommal a nő, mielőtt eltávozott volna, szigorú hangon mondotta:

- Ha viszont akarja látni urnómet, ne tessék neki ismét írni.

Egy utolsó fenyegető pillantást vetett rám és azzal elhagyta a szobát.

Hogy a hü cseléd szavai csak növelték vágyamat, Dunrosz kisasszonyt még egyszer, legalább az utolsó pillanatban láthatni, mielőtt elutaznám, mondanom se kell. Talán sikerülni fog atyja közvetítésével, az ő akaratán kívül, közelébe jutnom, ez volt egyetlen reményem.

Megbízom Pétert, hogy kérdezze meg az urat, ha tehetném-e nála tiszteletemet este előtt, de ő is oly felelettel jött vissza, mely újra elkedvetlenített. Dunrosz ur bocsánatot kér tőlem, hogy reggelre kell halasztani elfogadásomat, - tehát elutazásom napján.

Ugy kelle értelmezni ez üzenetet, hogy csak kevéssel elutazásom előtt óhajtana látni, hogy azonnal bucsut vegyen tőlem? Kérdeztem Pétert, hogy ura különösen el van-e foglalva az estére, mire ő határozott feleletet nem tudott adni. A „könyvek mestere” nem volt szobájában, mint rendszeren, hanem leánya pamlaga mellett ült, midőn ez üzenetet küldötte.

E felelet után magamra hagyott Péter a legközelebbi reggelig. Leggyűlöltebb ellenségemnek sem kívánok életében oly szomorú órákat, minőket az utolsó éjen átéltem Dunrosz ur födele alatt.

Miután egész a kimerülésig jártam föl s alá a szobában, zavaros gondolataimat olvasással akartam elűzni, de az egyetlen mécs, mely szobámban világolt, nem volt kielégítő. A kályhához léptem, hogy egy másik mécseszt vegyek el róla s meggyujtsam azt és az anyámhoz írni kezdett levelet találtam meg, melyet akkor tettem volt le ide, midőn Dunrosz kisasszony cselédje először lépett be hozzám.

Mikor a mécses égett, elvettem a levelet, hogy többi papírjaim közé tegyem, s amint rátekintettem, mialatt gondolataim Dunrosz kisasszonynyal foglalkoztak, véletlenül feltűnt, hogy változás történt a levéllel.

A szellemalak kézírata eltűnt. Dunrosz kisasszony sorai alatt nem volt egyéb az üres papírnál.

Először is az órám után kaptam.

A mikor a szellemalak rajzkönyvembe irt volt, három óra múlva tűnt el az írás, most a mennyire kiszámíthatám, egy óra lefolyása alatt lett láthatatlanná.

Nem gondolhatok egyebet, mint hogy Brandt asszony ismét önkivületi állapotban volt vagy álmodott, midőn másodízben megjelent; ezt a St. Antonio kutnál folytatott beszélgetésünkből, és ama felfedezésekből kell következtetnem, melyeket életemnek egy jóval későbbi korszakában tettem.

Alvó állapotában, melyben lelke felismerte az enyémet, épen mint akkor, tartózkodás nélkül hívott segítségül s tartózkodás nélkül megbízott bennem. Mikor egy óra múlva eszméletre tértem, ismét szégyellette bizalmas magaviseletét, a melylyel álmában hozzám fordult, s ébren

megsemmisítette azt, mit álmában akart. Ezért semmisítette meg az írást is egy órával később, hogy a tollat letette kezéből, vagy legalább letenni látszott.

Ez az egyetlen magyarázat, melyet adhatok. Mélyen elmerülve a legkétségbeejtőbb gondolatokba, melyeket Dunrosz kisasszony levele is növelt, nem voltam olyan hangulatban, hogy a kézirat eltűnésének rejtélyéhez keresgéljem a kulcsot. Idegeim túl voltak feszítve. Küzdöttem magammal és másokkal.

„Ugy látszik a nők nyugtalanító befolyása az egyetlen befolyás, mely folyvást uralkodik rajtam, s melyre átkozva vagyok egész életemre,” - gondoltam magamban - türelmetlenülkedve.

Míg sebes léptekben elő meg hátra mértem a szoba padlóját, mert könyv nem tudott lebilincselni, egészen világosnak tetszett előttem, hogy minő indokok vezethetnek egy korombeli férfit arra, hogy zárdába lépjenek. Félre vontam a függönyöket és kinéztem az ablakon, de nem tudtam fölfedezni semmi más kilátást a sötétség fekete tömegénél, mely a tavat elborítja.

Nem láttam semmit, nem szerettem gondolni semmire, nem is tudtam semmit csinálni, így tehát nem maradt fenn más számomra, mint hogy megkísértem az alvást. Orvosi tudományom elég világosan mondta nekem, hogy midőn az idegek ily rendkívüli állapotban vannak, az élet elérhetetlen vágyai közé tartozik az alvás. Miután azonban Dunrosz ur orvosságos ládikája, melyet rendelkezésemre bocsátott, még mindig szobámban volt, erős álomitalt kevertem s azzal ágyamba menekültem a terhes gondolatok elől.

Minden álmodást előidéző szernek megvan az a tulajdonsága, hogy nemcsak a különböző szervezetekre hat különféleképpen, hanem ugyanazon szer ugyanazon egy emberre se hat mindig egyformán. Kioltottam a mécsest, mielőtt lefeküdtem volna. Rendes körülmények között az ital, melyet bevettem, miután egy fél órahosszat nyugodtan fekéüdtem a sötétségben, elaltatott volna, de abban az állapotban, melyben most az én idegeim voltak, csak elbódított és semmi többet nem hatott rám.

Órák óra után fekéüdtem egész csöndesen, bezárt szemekkel, félig alva, félig éber állapotban, mi oly csodásan jellemző a kutyáknál alvási idejük alatt. Az éj folyamában valami oly különös nehézség nyomódott szempilláimra, hogy lehetetlen volt felnyitnom, izmaitam oly hatalmas aluszékonyság, lomhaság szállotta meg, hogy úgy fekéüdtem ágyamon mint egy holttetem.

Dacára, hogy egész testemet elzsibbasztá az álomital, a kellemes gondolatok egész raja vonult át lelkemen, hallérzésem oly erős volt, hogy a legcsöndesebb neszt észrevettem. Hallottam az éji szellő halk susogását a bokrok közt, künn a tó körül, láttam a villogó parazsak lassu kialvását a kályhában, mint minden ember, aki rosszul alszik és idegei tulságosan fel vannak izgatva. Tudományos szempontból helytelen e meghatározás, ha azt mondom, hogy egyik felelem ébren volt, míg a másik alvék s mégis ez éjen állapotomat e meghatározás közelíti meg legpontosabban.

Nem tudom megmondani, hogy még hány órát töltöttem ily helyzetben, midőn tulérzékeny hallásom új zajt figyelt meg a szobában. Csak azt tudom, hogy hirtelen figyelmesen hallgatóztam, míg szemeim szorosan be voltak hunyva.

A hang, mely fölizgatott, végtelen csöndes volt, mintha gyöngén és szeliden átsurrant volna a szőnyegen, s épen csak annyira érintette azt, hogy észrevehető volt. Lassanként közeledett ágyamhoz a nesz és elhallgatott, mikor épen szorosan magam mellett képzeltem.

Ott fekéüdtem behunyt szemekkel, álmodva, várván a legközelebbi hangot, mely fületem érinteni fogja, álmos állapotomban azzal is megelégedve, ha minden csöndes marad. Gondolataim, ha ugyan azoknak lehet nevezni, ismét korábbi menetükbe zökkentek vissza, midőn hirtelen magam fölött éreztem egy csöndes lehellest. Csakhamar erre homlokomat gyöngéd reszkető lehellest érintette, mintha valaki ajkával érintett volna. Én csóknak éreztem.

Erre elhallgatott minden, mignem egy csöndes sóhaj reszketett át a levegőn. Ismét egy tárgy csöndes hangját hallottam, mely a szőnyegen át vette útját, ezuttal pedig távolodott ágyamtól, és pedig oly gyorsasággal, hogy a legközelebbi pillanatban eltűnt az éj csöndjében.

Még mindig el valék kábitva az álomitáltól, s a történetek felől csak úgy könnyeden bámultam, semmi többet.

Csakugyan emberi ajk érintett volna? Valóban sohaj lett volna, a mit hallottam, vagy mindez csalódás volt, mit egy álom idézhet elő? Az idő mult, a nélkül, hogy meg tudtam volna magyarázni magamnak vagy hogy törekedtem is volna tisztába jönni efelől. Lassanként eloldódtak a kötelékek, melyek az öntudatos élethez csatoltak, s csöndes, jóltevő álomba merültem.

Kevéssel napfölkelte után ébredtem föl. Miután teljes eszméletre tértem, először is a szelid lehelletre emlékeztem vissza tisztán, melyet magam fölött éreztem, azután homlokom megérintése jutott eszembe, majd a sohaj, melyet legvégül hallottam.

Lehetséges volna, hogy valaki bejárt szobámba az éjjel? S miért ne? Az ajtót nem zártam volt be, a mint azt külömben se tettem, mióta Dunrosz ur házában tartózkodtam.

Miután a dolgot némileg még átgondoltam, fölkeltem és megvizsgáltam a szobát.

Semmi fölfedezésre nem jutottam keresgélésemben, mignem az ajtóhoz értem. Ez, mint arról biztosan meg voltam győződve, be volt téve, mielőtt lefeküdtem, ha nem is bezárva, s ime most nyitva állott. Magától nyilott fel, mert nem tettem be jól, vagy elfeledte valaki, aki bejárt a szobába és ismét kiment, betenni maga után?

Véletlenül a földre néztem, mig e lehetőségeket hánytam-vettem magamban, s egy pici fekete tárgyat pillantottam meg a szőnyegen, mely egyenest az ajtó belső oldala előtt feküdt, közvetlen a benyílásnál. Fölvettem és láttam, hogy egy fekete fátyol széttépett darabocskája volt ez.

A mint a fátyoldarabocskát láttam, eszembe jutott a hosszú, fekete fátyol, melyet Dunrosz kisasszony egész természetén hosszan lecsüngve szokott hordani.

Az ő ruhája volt tehát, melyet a szőnyegen átsuhogni hallottam? Az ő c s ó k j a, mely homlokomat érintette? Az ő sóhaja, mely az éj csöndjén keresztüllebbent? Az éj halotti nyugalomban vett volna bucsut tőlem e nemes, mélyen érző lény, mi alatt titka megőrzését egy csalfa tüneményre bizta, mely az alvás látszatát kölcsönözte nekem?

Ujra megnéztem a fekete fátyoldarabocskát. Valószínűleg beleakadott fátyolába a kilincs és elszakította, midőn gyorsan kivonult szobámból.

Komolyan és ünnepélyesen tettem a fátyoldarabocskát ama drága emlékek közé, melyeket hazámból magammal hoztam volt s tetszett a gondolat nekem, hogy élete végéig nyugodtan meg fog maradni abban a hitében, hogy titkát keblében elzárva hordja. Bármily égve vágytam is, hogy még egyszer megszorítsam kezét bucsuképen, elhatároztam, hogy nem teszek több kísérletet láthatására. Ki tudja, lehetek-e annyira ura saját érzelmeimnek, hogy arcom vagy magaviseletem el ne áruljon valamit az ő finom fölfogási képessége előtt. Azok után, amit most tudtam, nem hozhaték vala nagyobb áldozatot, minthogy kívánságának engedelmeskedjem és én meghoztam ezt az áldozatot.

Egy óra mulva jelentette Péter, hogy a ponnyk az ajtó előtt állanak és hogy ura a legkülső folyosón vár reám. Megjegyeztem, hogy Dunrosz ur, anélkül hogy rám nézne, nyújtja felém a kezét. Homályos, kék szemeit egyszer sem emelte fel a földről, az alatt a néhány perc alatt, mig velem beszélgetett.

- Az isten kísérje utjában s vezesse szerencsésen hazájába vissza - mondá. Bocsásson meg, hogy néhány mértföldre nem kísérhetem el utjában, de kényszerítő okaim vannak, melyek itthon tartanak leányom mellett.

Kimondhatlan, csaknem aggasztóan udvarias, de egy bizonyos valami volt lényében, melyet még soha eddig nem vettem észre nála, s szándéka, hogy lehetőleg távol tartson magától, nagyon is érezhető volt.

Mínt hogy ismertem a benső részvétet és a teljes bizalmat, mely atya és leánya között létezett, kétség szállott meg, hogy vajjon az elmúlt éj titka teljesen titok-e Dunrosz urra nézve is. Szavai megerősítették kétségemet és föltárták előttem a valót.

- Egészen hatalmában áll önnek uram, mondá, mindama barátságot, melyben nézete szerint házamban részesült, viszonzni. Ha itteni tartózkodását élete egy lényegtelen részletének tekinti, mely elutazásával végződik - és pedig visszahivhatatlanul végződik - akkor ön a lehető leggazdagabban visszafizeti nekem a vendégszeretetet, melyet házamnál élvezett. Kötelességérzet mondatja ezt velem, és én, mint becsületes ember, teljes méltányossággal, igazságosan járok el önnel szemben. Az ön részéről remélem, hogy nem fogja hamisan itélni meg indító okaimat, - ha tartózkodom közelebbi magyarázattól.

Könnyü pir vonult végig halovány arcán, míg büszke magatartással feleletemre várt. Tiszteltem titkát, s tiszteltem azt különösen az atyával szemben.

- Mind azok után, amik hálára köteleznek ön iránt, uram, kívánságai parancsok nekem, feleltem, s tiszteletteljesen meghajtvam magamat, némán hagytam el a házat.

Amint Dunrosz kisasszony kívánta volt, midőn ponnyimra ültem, föltekintettem a középső ablakra. Ki volt nyitva, de a függönyök gondosan össze voltak vonva, hogy a szoba belsejébe be nem lehetett pillantani. Mikor a ponny megindult és patkója viszhangzott a sziget köves talaján, egy kissé félrehúzódott a függöny. A sötét háttérből egy gyöngéd, fehér kéz jelent meg, reszketve intett egy utolsó istenhözadót felém és eltűnt szemeim előtt.

A függöny ismét összezáródott az ő bus, magános élete előtt. A lány szellő csöndesen susogta egyhangu panaszdalát a tó hullámzó vize fölött. A parthoz érve, beszállottunk a csónakba. Az evezősök, hosszú, szabályszerű kanyarításokkal mozgatók elébb-elébb a csónakot, mignem a tulsó parthoz értünk, hol elváltunk egymástól.

Vissza néztem a távoli házra és rá gondoltam, ki a sötét szobában türelmesen vár a halálra. Forró könyvek gyűltek szemembe, hogy vezetőm megragadta ponnyim kantárát, mondván:

- Ön rosszul van uram, engedje, hogy én vezessem a ponnyját.

Már a sziget magasabb fekvésű részéből az alacsonyabba érkeztünk, midőn érdeklődésem ismét a vidékre fordult. Ház és tenger örökre eltűntek látkörömből.

HETEDIK FEJEZET. A Szent Pál árnyékban.

Tíz nap mulva újra otthon valék anyám ölelő karjai közt.

Már elutazásom előtt meg volt rongálva egészsége s épen azért vettem volt rá magamat oly nehezen a tengeri utra. Nagy szomorúságomra azt tapasztaltam visszatértemkor, hogy állapota még rosszabbra fordult, amiről levelében sohasem tett említést. Midőn orvos barátom, Mac Glue ur tanácsát kikértem, ő is kedvezőtlenül nyilatkozott egészségi állapota felől s úgy vélekedett, hogy a skót éghajlat az oka betegeskedésének.

Anyám gyermekségét és kora fiatalságát Anglia déli partján élte le. A zord, erős éghajlatu északra való átköltözése az ő korában mindig veszélylyel járt. Mac Glue ur nézete szerint semmi okosabbat nem tehetünk, mint az ősz megérkezte előtt délre visszavonulni s úgy intézni dolgainkat, hogy a következő telet Penzanceban vagy Torquayban töltsük el.

Mac Glue ur tanácsa részemről nem talált semmi ellenmondásra, miután különben is el voltam tökéelve, hogy hónap végén Londonba megyek, megjelenni a titokteljes meghívásra. Rám nézve az a nagy előny is volt e dologban, hogy, ha anyám elfogadja az orvos javasolását, nem kell másodszor is magára hagynom őt.

Még az nap fölvettem tehát a kérdést előtte. Nagy örömemre, nemcsak hogy nem kérette magát az utra, hanem nagyon is kíváncsi volt rá. Az időjárás, még a skót égalji viszonyokhoz képest is, rendkívül nedves volt ekkor, s anyám némi habozással bevallá, hogy nagyon vágyódik a devonshirei part enyhe levegője és derült napsugara után.

Elhatároztuk, hogy postalovakkal utazunk, de saját kényelmes kocsinkban s éjjelre vendéglőkbe szállunk. A vasutak ideje előtt nem volt nagyon kellemes egy betegre nézve Pertshiretől Londonig utazni, még négylovas könnyű kocsin sem. Számítást csináltam magamban s úgy találtam, hogy épen a hónap utolsó napjára érkezünk meg Londonba. Hogy mily titkos nyugtalanság nehezedett e körülmények közt kedélyemre, nem akarom mondani.

Szerencsémre anyám egészsége legalább kiállotta az utazást. A kényelmes s az akkori viszonyokhoz képest gyors utazás jótételeg, élénkítőleg hatott idegeire. Éjjel sokkal jóízűbben aludt a korcsmákban, mint otthon saját házábanál.

A hónap utolsó napjának délutánján, épen 3 órakor értünk Londonba, miután utközben kétszer pihenőt tartottunk. Volt még rá időm, hogy rendeltetésem helyére elérjek?

A szerint, a hogy én felfogtam a szavakat, melyeket a szellem alak leirt, még néhány óra rendelkezésemre állott. E szavakat, hogy: „a hónap végén” úgy értelmeztem, mintha egy lett volna a hónap utolsó napjának utolsó órájával. Ha ma este tíz órakor elfoglalom helyemet a „Szent-Pál árnyékban”, még két óráig leszek a kijelölt helyen, amíg az óra utolsó ütésével az új hónap kezdetét jelenteni fogja.

Fél kilenc órakor magára hagytam anyámat, hogy a hosszú ut után kipihenhesse magát s csöndesen elindultam a kitűzött hely felé. Tíz óra előtt már célnál voltam. Az éj világos volt és szép s a templom óriási árnyéka világosan kijelölte a határokat, melyeken belül a történéseket várni kelle.

A szent Pál templom nagy harangja tízet vert és semmi nesz nem hallatszott.

A rá következő óra nagyon lassan telt. Föl s alá járkáltam, most saját gondolataimba mélyedve, majd figyelve, körülnézve, ha nem veszek-e észre valami jelt.

A City, - mint nevezik, - legnépesebb része Londonnak nappal. Éjjel azonban, ha megszűnt az üzleti élet központja lenni, eltűnik lázas tevékenységü népe s az üres utcák azt a benyomást teszik ránk, mint a főváros bármelyik távol eső negyede. Amint fél tizenegy, majd háromnegyed tizenegyre s végül tizenegy óra elérkezett, mind csöndesebb, csöndesebb lett körülöttem. A gyaloglók kettésével, hármásával nagy ritkán haladtak el előttem, s a nyilvános helyiségek, a melyeket csak láttam, már mind be voltak zárva.

Órákra néztem. Tíz percet mutatott tizenegy után.

Remélhetém, hogy ilyen időtájban találkozhatom Brandt asszonnyal, egyedül az utcán?

Minél tovább gondolkoztam e fölött, annál valószínűlenebbnek tetszett ez a kilátás. Ézszerübb volt abban a lehetőségben remélni, hogy valamely társaságban találkozom vele, hová talán Brandt kíséri el. Megkísérlettem, amennyire csak lehetett, e férfival szemben másodizben is megőrizni önuralmam.

Mig gondolataim ez irányban jártak, figyelmemet egy vékony, bánatos hang vonta magára.

- Uram, ön talán tudja, hogy hol találok ilyenkor nyitva gyógyszertárt?

Körülnéztem, és egy szegényesen öltözött fiút láttam magam előtt, karján kosárral és kezében egy cédulával.

- A gyógyszertárak mind zárva vannak, - mondtam, ha orvosságot akarsz venni, meg kell huznod az éjjeli csöngettyüt.

- Azt nem merem megtenni, kedves ur, felelt a kis idegen. - Még oly kicsi vagyok s félek, hogy megvernek, ha nem beszél valaki helyettem, a miért fölcsengetem ágyukból.

A kis fiu azt a benyomást tette rám az utcai lámpák fényénél, hogy már többször volt alkalma ütlegekben részesülni, csekély dolgokért. Lehetetlen volt nem segíteni rajta.

- Valaki veszélyes beteg? - kérdém.

- Nem tudom, kedves ur.

- Van rendelvényed az orvostól?

Megmutatta a cédulát.

- Itt van, ez az, - monda.

Elvettem a papírt és megnéztem.

Szabályszerű rendelvény volt nagyon nehéz betegség ellen.

Az orvos neve, mely alatta állott, teljesen ismeretlen volt előttem. Ez alatt állott a beteg neve, kinek részére a rendelvény írva volt.

Elbámultam, midőn olvastam. A név ez volt: „Brand asszony.”

Azonnal megszállott a gondolat, hogy legalább a hangzás után ítélve, ez a Brandt név angolosan.

- Ismered az asszonyt, ki az orvosság után küldött? kérdém.

- Ó igen, kedves ur. Anyámnál lakik és tartozik a lakbérrel. Mindent elvégeztem, amit rám bizott, csak orvosságot nem hoztam. Gyűrűjét zálogba tettem és kenyeret, vaját meg tojást vettem, a pénzre is jól vigyáztam. Anyám azt reméli, hogy a pénzből megkapja a lakbért. Én nem tudok elmenni, kedves ur, gyógyszerért. Csak tíz éves vagyok - és minden gyógyszertár zárva van.

Itt kitört kis barátomban meg nem érdemlett sorsának tudata és elkezdett sirni.

- Ne sirj, segítek rajtad, kis ember, - mondtam. - Csak beszélj még többet az asszonyról. Egyedül van?

- Van egy kis leányocská is nála, kedves ur.

Szivem gyorsabban vert. A fiu válasza eszembe juttatta ama kis leánykát, kit anyám egyszer látott.

- Hát a férje vele van? - kérdezem tovább.

- Most nincs, kedves ur. Vele volt, de elment és nem is jött vissza többet.

Még csak egy kérdést intéztem hozzá záradékul.

- Angol az a férfi?

- Anyám azt mondja, hogy külföldi, - felelt az ifju.

Elfordultam, hogy felindulásomat eltitkolhassam. Magának a gyerekek fel kellett volna tünni!

Ujra nyomában valék e pillanatban? S ő, ki Brand asszony név alatt oly szegényen él, hogy gyűrűjét is el kellett zálogosítania, itt élne kis leányával, és férje ismét elhagyta volna? És ez a gyermek, ki itt ógyelgett, öntudatlanul lett utbavezetőm ahhoz a nőhöz, akit én szeretek és az most a legnagyobb szükségben volna, részvét és segély nélkül?

Minél tovább gondolkoztam efelől, annál jobban megerősödött bennem a gondolat, hogy a fiuval haza kell mennem, hol anyjának albérlője lakik. Az óra egy negyedét vert tizenegyre. Ha sejtelmeim csaltak volna is, még mindig volt háromnegyed fölösleges órám, mielőtt a hónap véget érne.

- Hol lakol? - kérdém.

A fiu egy olyan utcát nevezett meg, melynek először hallottam nevét. Mikor közelebbi meghatározás végett kérdeztem, csak annyit tudott mondani, hogy egy folyam mellett laknak, de sokkal zavartabb és inkább meg volt ijedve, semhogy az irányt megmagyarázhassa nekem.

E közben nem messze tőlünk egy bérkocsi haladt lassan. Megszólítottam a kocsist és megneveztem az utcát neki. Ez ismerte egész pontosan. Az utca körülbelül egy mértföldre feküdt nyugoti irányban. Kész volt oda és vissza vinni a Szent-Pál székesegyházhoz husz perc alatt, ha kivánom. Kinyitottam a kocsiajtót s megszólítottam a fiut, hogy szálljon be.

A fiu vonakodott.

- Bocsánatot kérek, kedves ur, a gyógyszertárhoz kocsizunk? kérdé.

- Nem. Először haza fogsz jöni velem.

A fiu ismét sirásra fogta.

- Anyám megver engem, ha orvosság nélkül haza megyek.

- Gondom lesz rá, hogy meg ne verjen anyád. Én orvos vagyok, s előbb látni akarom az asszonyt, mig orvosságot vinnénk neki.

Hivatásom közlése úgy látszik, bizalmat öntött a fiuba, mégse mutatott semmi kedvet arra, hogy haza kíséren anyjához.

- Fog ön az asszonytól pénzt kívánni? - kérdé. A gyűrűért nem sok pénzt kaptam. Anyám nem szívesen venné, ha levonódnék a lakbérből.

- Nem kell hogy egy krajcárt is fizessen nekem az asszony, - mondtam.

A fiu azonnal beszállott a kocsiba.

- Ha az anyám megkapja pénzét, akkor minden jól van.

Szegény fiu! Az ő nevelése tiz éves korában már be volt fejezve az élet legaprólékosabb, legpiszkosabb gondjaira nézve is!

Elkocsikáztunk.

NYOLCADIK FEJEZET.

Követem hivatásomat.

A legtöbb ember az én helyemben, a szegényes utca kinézése, melybe befordultunk, valamint a mogorva, lesülyedt ház külseje, mely előtt megállottunk, arra lett volna elkészülve, hogy ha belép a lakásba, rettenetes felfedezésnek kell reá várni. Engem egészen ellenkezőleg az a félelem fogott el e hely megpillantásánál, hogy a fiu feleletei tévutra vezettek, mert lehetetlen volt Brandt asszonyt, a mint én magam elé képzeltem, azzal a piszokkal és szegénységgel elgondolni, melyet itt magam előtt láttam. Azzal az erős meggyőződéssel csöngettem, hogy kérdéseim nem vezethetnek kielégítő eredményre.

Kicsiny kísérem büntetéstől való félelme egész nagyságában visszatért, midőn kezemet a csengettyüre tettem. Hátam mögé huzódott, s midőn kérdeztem, miért teszi ezt, bizalmasan felelte:

- Kérem szépen, kedves ur, álljon közénk, ha anyám kinyitja a kaput.

Egy nagy félelmetes kinézésű asszony nyitotta ki a kaput. Nem volt szükség a bemutatásra, miután kezében tartott egy nádbotot, azonnal megismertem benne a kis fiu anyját.

- Azt hittem, hogy a fiam, az a csavargó, - e nyilatkozatával akarván kimenteni magát, hogy nádbotot fogadott, - két órája van már oda, hogy valamit hozzon. Mi tetszik uram?

Mielőtt magamról beszéltem volna, a szerencsétlen fiu érdekében szólottam.

- Ez alkalommal bocsánatot kérek a fia számára - mondám, eltévedve találtam meg az utcán s most hozom haza.

Az asszony a szó igaz értelmében elnémult bámulatában, mikor hallotta, hogy mit tettem és fölfedezte fiát hátam mögött. Szemeinek kifejezése, melyek ez alkalommal beszédesebbek voltak, mint nyelve, teljesen elárulták a benyomást, melyet rá tettem.

- Ön az én eltévedt fiamat kocsiban hozza haza? Ismeretlen uram, ez esztelenség.

- Hallom, hogy egy Brandt nevű asszony az ön házában lakik, - folytatám. Azt hiszem, tévedek, midőn ismerősömnek gondolom, de mégis nagyon szeretnék megbizonyosodni, hogy csalódom-e vagy nem. Vagy nagyon késő van már, hogy ma este háborgassam albérlőjét?

Az asszonynak ismét megeredt a nyelve.

- Az én albérlőnöm még fenn van, hogy bevárja ezt a kis bolondot, aki már egyszer nem tudja megtanulni a járást Londonban.

Szavainak nyomatékot adandó, felemelte barna öklét fiára, ki azonnal visszatért rejték helyére hátam mögé.

- Megkaptad a pénzt? kérde a szörnyeteg asszony, rá kiabálva vállamon keresztül elrejtőzött fiára, - vagy az is elveszett, mint te, ostoba fickó?

A fiu előlépett s a pénzt anyjának durva kezébe tette. Megszámlálta, miközben szemeivel kíváncsian vizsgálta, ha valjon minden egyes darab jó, tiszta ezüst-e, - aztán nyugodtabb lett.

- Menj föl! kiáltott a fiura s ne várasd többé az asszonyt.

Aztán felém fordulva folytatá:

- Mind a kettő, anya és leánya csakhogy éhen nem halnak. Az ételnemű, mit a fiu hozott a kosárban, az első, mit az anya ma enni fog. Mindent elzálogosított s én nem tudom mit fog tenni, ha ön nem segít rajta. Az orvos megtesz, amit lehet, de azt mondta, hogy hasztalan

látogatja meg, ha jobban nem táplálkozhatik. Kövesse kérem e fiut s nézze meg maga, ha az az asszony-e, akit keres.

Még mindig azzal a meggyőződéssel hallgattam az asszony beszédét, hogy csalódás vezetett engem e házba. Hogyan lehetne az lehetséges, hogy szívem az ő hódolatának ígéző tárgyát összeköttetésbe hozhassa a nyomor eme rajzával, melyről itt hallottam.

Megállítottam a fiut az első lépcső foknál, s azt mondtam neki, hogy egyszerűen mint orvost jelentsen be, a ki hallotta Brandt asszony betegségét és meg akarja látogatni őt.

Fölmentünk egy második és egy harmadik lépcsőn. A legfelső emeletre érve, a fiu megkopogtatta a folyósón legelöl levő ajtót. Nem hallottunk semmi feleletet. A fiu minden várakozás nélkül kinyitotta az ajtót és belépett, míg én kívül hallgatóztam, hogy mit beszélnek. Az ajtó nyitva maradt. Elhatároztam volt, hogy lehetőleg segíteni fogok rajta; ha, mint biztosan hittem, nem a Brandt asszony hangját hallom, és azzal gyorsan vissza megyek a Szent Pál templom árnyékába.

Először egy gyermekhang beszélt a fiuhoz.

- Jenny, én olyan éhes vagyok, olyan nagyon éhes.

- Már nincs baj, kisasszonyka, hoztam valami ennivalót.

- Gyorsan, gyorsan, Jenny.

Ekkor egy kis szünet állott be, aztán ismét a fiu hangját halottam.

- Itt van egy darabka kenyér, kisasszonyka, de a tojásra várni kell, amíg megfő. Ne egye gyorsan, mert megtikkad tőle. Mi baja a mamának? Alszik asszonyom?

Alig hallhattam a feleletet, oly gyöngye volt hangja s csak egy szót mondott:

- Nem!

A fiu szólott ismét.

- Örvendjen asszonyom, künn egy orvos várakozik, aki meg akarja látogatni.

Ez alkalommal semmi választ nem hallottam. A fiu megjelent az ajtóban.

- Lépjen be, kedves ur, én nem tudom, mit lehessen vele tenni.

Mínt hogy nagyon visszás eljárás lett volna tőlem, ha vonakodom belépni a szobába, tehát beléptem.

A nyomoruságos, szálnalmas kinézésű hálószoba szemben levő végén, egy szétszakadott karszékben ülve, pillantám meg egyikét amaz ezer meg ezer elhagyatott teremtéseknek, kik ez éjen nyomorultan, az éhhalállal szemben állottak. Arcát fehér zsebkendő fődte, hogy megvédje a közel lobogó tűz lángjától.

Mikor beléptem a szobába és meghallotta lépteimet, elvette arcáról a kendőt. Rá néztem és a szintelen, beesett, halott-halvány arcban megismertem az arcát annak a nőnek, kit szerettem!

Egy pillanatra e fölfedezés feletti iszony elszédített, félig önkivületbe ejtett, a másik pillanatban már ott térdeltem lábai előtt. Karom átölelve tartotta őt, feje vállaimon nyugodott. Nem tudott se beszélni, se kiáltani, csöndesen reszketett, - ez volt minden.

Hallgattam. Egy szó sem jött ajkamra, egy könnycsep sem enyhíté fájdalmamat. Magamhoz szoritottam és ő engedte. A gyermek, ki vajdas kenyerét egy kis, kerek asztalkánál fogyasztgató, bámulva nézett reánk. Lomhán multak a percek, mialatt a szobában egyetlen légy zümögése okozott csak zajt.

Nem annyira a borzasztó helyzet teljes tudata, mint a hivatással járó kötelességérzet ijesztett föl végre. Láttam arcának halotthalvány színén, éreztem üterének bágyadt, nyugtalan verésén, hogy közel volt az éhhalálhoz. Beszólítottam a fiut és elküldöttem a legközelebbi csapszékbe borért és kétszersültért.

- Hozd oly gyorsan, amint lehet, s több pénzt adok ezért neked, mint a mennyi egész életedben volt!

A fiu rám nézett, a pénz után kapott, melyet kezemben tartottam s elfutott oly gyorsan, a mint csak egy fiu futhat, miközben kiáltá:

- Mily szerencse!

Mikor épen az anyához fordultam, hogy az első vigasztaló szót mondjam neki, a gyermek kiáltása: „Olyan éhes vagyok, olyan éhes vagyok!” - visszatartott.

Még több ennivalót adtam neki és megcsókoltam, mire ő bámulva nézett reám.

- Uj papa vagy te? - kérdé a kis teremtés. A másik papám nem csókol meg soha.

Az anyára néztem. Szemeit behunyta, s halvány, sovány arcán csöndesen peregtek a könnyek. Megfogtam elaszott kezét és mondtam:

- Jobb napok fognak következni, most én gondoskodom önről.

Nem felelt. Csöndesen reszketett - ez volt minden.

Alig öt perc múlva megjött a fiu és az ígért jutalmat megérdemelte. Mint az egyetlen, boldog lény e szobában, leült a földre a tűz elé és számlálta pénzét. Nehány kétszersült darabot mártottam a borba s ez némileg felelevenítette lankadó erejét, miközben ilyen elővigyázatos módon ételt adogattam neki. Egy idő múlva fölemelte fejét s bámész szemekkel nézett rám, melyek megindítóan hasonlítottak gyermekének szemeihez. Gyöngé, gyöngéd pir vonult el arcán. Suttogó hangon, melyet csak úgy érthettem, hogy közvetlen közelében voltam, monda az első szavakat hozzám.

- Hogyan talált fel? Ki vezette ide?

Hallgatott, miközben látszott, hogy valamit vissza akar idézni emlékében. Végre megtalálta az elveszített emléke fonalát s félénk kíváncsisággal nézett rám.

- Hogyan jön ide? Álom vezeti hozzám?

- Várjon amig erősebb lesz, kedvesem, akkor mindent elmondok.

Lassan fölemeltem s nyomorult fekhelyéhez vezettem. A gyermek követett minket, s segítségemmel felkapaszkodott az ágyba, hogy anyjához simulhasson. A fiut kiküldöttem és megizentem a házfelügyelőnének, hogy az éjen a beteg mellett akarok maradni, hogy szemmel tarthassam állapota javulását. Elment, vigan zergetve a pénzt zsebében, hogy a megbízatást teljesítse. Hárman maradtunk a szobában.

Időről időre nyugtalan álomba esett, mi közben az órák lassan, lassan teltek, aztán ismét ijedten ébredett föl s vadul meredt rám, mintha idegen volna, a ki ágyánál ül. Reggel felé a táplálék, mit mindig gondosan addogáltam neki, megtette hatását, érverése javult s nyugodtabban kezdett aludni. Mikor a nap feljött, oly békésen aludt, mint a gyermek oldala mellett. Bátran hagyhattam a házfelügyelőné felügyelete alatt, míg a nap folyamában visszatérek.

A pénz hatalma ezt a lármás, szörnyeteg asszonyt szelid, figyelmes betegápolónévá varázsolta, ki annyira kívánt eleget tenni rendeleteimnek, hogy megkért, irjam le azokat, hogy annál pontosabban eljárhasson tisztében. Egy pillanatig még ott maradtam egyedül az alvó nő ágyánál s biztosítottam századikszor is magamat, mielőtt elhagynám, hogy veszélyen kívül van az

élete. Megtartani őt az életnek, hideg homlokát csöndesen megilletni ajkaimmal, újra meg újra a halovány arcra tekinteni, mely dacára minden változásnak, az én szememben még mindig szépnek tetszett, ez volt legédesebb jutalmam.

Csöndesen betettem magam után az ajtót s most mint újra boldog ember, léptem ki a szabadba. Mily közel is fekszenek a boldogság és boldogtalanság forrásai az emberi életben! Oly közel van szívünkben a legragyogóbb napfény a legsötétebb felhőhöz, épen mint az égen.

KILENCEDIK FEJEZET.

Beszélgetés anyámmal.

Még elég idejekorán érkeztem haza, hogy két vagy három órát szentelhessek a nyugalomnak, amíg anyámnál a szokásos reggeli látogatást meg kelle tennem. A különös mód, melylyel ez alkalommal fogadott, s mely nála egészen szokatlan volt, lehetetlen volt, hogy elkerülje figyelmemet.

Mikor tekinteteink először találkoztak, oly nyugtalanul és kérdőleg nézett rám, mintha valami kétség epesztené, melyet nem mert kimondani, s mikor szokás szerint állapota felől kérdezősködtem, nagy meglepetésemre oly türelmetlen választ adott, mintha haragudnék rám, hogy e tárgyat érintettem.

Megváltozott magaviseletét először annak tulajdonítottam, hogy távollétemet talán észrevette az éjjel s talán sejtette annak valódi okát.

Azonban a legtávolabbról se célozott Brandt asszonyra s egyetlen szava sem mutatta csak megközelítőleg sem, hogy megszorítottam vagy megsértettem volna. Így tehát csak az a magyarázat maradt fenn számomra, hogy valami fontos mondani valója van saját magára vagy rám vonatkozólag s előttem ismeretlen okból tartózkodik még közölni velem, miután nem látja a pillanatot még alkalmasnak arra.

Rendes beszélgetési tárgyunkhoz visszatérve, skóciai látogatásomat vettük elő, mely anyámnak mindig kedves themája volt. Természetesen megemlékeztünk Dunrosz kisasszonyról is, és itt újra oly meglepetés várt reám, a melyre legkevésbé gondoltam.

- Ujra a zöld lobogóról beszélsz, mondá anyám, - melyet a szegény Dermody leánya készített számodra, mikor még mind a ketten gyermekek voltatok. Valóban megőrizted ezt - mostanig?

- Meg.

- Hol hagytad? Skóciában?

- Magammal hoztam Londonba.

- Miért?

- Megigérttem Dunrosz kisasszonynak, hogy magammal viszem, bármerre járok.

Anyám nevetett.

- George, lehetséges volna, hogy épen úgy gondolkozol a zöld lobogó felől, mint a shetlandi fiatal hölgy? Hiszed, hogy annyi év leforgása után, ez a zöld lobogó fog egyesíteni Dermody Maryval?

- Bizonyára nem! Csak azért hordom magammal, hogy eleget tegyek a Dunrosz kisasszony kívánságának. Szabad volna azok után, a mennyivel az ő jóságának tartozom, ezt a csekély kérést megtagadnom?

Anyám arca ismét elkomolyodott és figyelmesen tekintett reám.

- Ugy látszik, hogy Dunrosz kisasszony nagyon kedvező benyomást tett reád, mondá anyám.
- Igen, megvallom, hogy azt. Mélyen érdeklődöm iránta.
- Ha nem volna gyógyíthatatlan beteg, George, közelebbi érdeklődésemet is keltette volna fel,
- akkor talán szívesen gondoltam volna arra, hogy Dunrosz kisasszony menyemmé legyen.
- Mit használ anyám, ha lehetetlenség felett töprengünk. A szomorú valóság mindennek véget vet.

Anyám egy pillanatig habozott, mielőtt a közelebbi kérdést fölvetette volna.

- Mindig el volt fátyolozva Dunrosz kiskisasszony jelenlétében, ha a szoba világos volt?
- Mindig.
- Egy pillanatra se engedte meg, hogy arcába tekints?
- Soha, de soha.
- És egyedül csak azt hozta fel okul, hogy a világosság fájdalmat okoz neki, ha bőrét érinti?
- Anyám, a te szavaid úgy hangzanak, mintha kételkednél azoknak igazságában, amiket mondtam.
- Nem, George, én csak abban kételkedem, ha valjon ő a teljes igazságot mondta-e neked?
- Mennyiben gondolod azt?
- Bocsáss meg kedves fiam, de én azt hiszem, hogy Dunrosz kisasszonynak sokkal mélyebb oka volt arcának elrejtésére, mint amit neked mondott.

Hallgattam. Még soha sem támadt föl bennem a gyanu, melyet e szavak keltettek. Elég lett volna, hogy orvosi könyvekben utána nézsek annak a beteges idegességnek, mely amaz állapothoz, melyet Dunrosz kisasszony leirt, egészen hasonló. Anyám sejtelve azonban kinos benyomást gyakorolt rám a legnagyobb mértékben. Anyám a legiszonyabb rémképeket gondolta ki s megszejteleníté a legtisztább emlékeket Dunrosz kisasszony iránt. Hiába fordítottuk másra a beszéd tárgyát, a fájdalmas hatás, mely erőt vett rajtam, sokkal erősebb volt, semhogy beszélgetéssel el lehessen enyésztenni. Lehetőleg kimentve magamat, elhagytam a szobát és siettem Brandt asszonyhoz, kinek társaságában véltem egyedül, helyrehozhatni magamat.

TIZEDIK FEJEZET.

Beszélgetés Brandt asszonnyal.

A házfelügyelőné a kapu előtt állott, mikor a házhoz értem. Amit kérdéseimre felelt, megerősítette legörvendetesebb várakozásaimat. A szegény albérlőné úgy nézett ki már, „mint más ember” és a gyermek éppen a lépcsőn volt, hogy ott várja az „új papa” visszaérkezését.

- Valamit mégis szeretnék mondani, uram, mielőtt fölmenne, - folytatá az asszony. Egyszerre több pénzt ne adjon neki, mint a mennyire szüksége van naponként. Ha fölösleget ad, minden valószínűség szerint eltűnik semmirekellő férje után.

A magasabb és becsesebb érdekek közepette, melyek gondolataimat egészen elfoglalták, teljesen meg is feledkeztem volt Brandt ur hollétére gondolni.

- Hol van ő? kérdém.

- A hová való, - volt a felelet. Az adósok börtönében.

Abban az időben adósság miatt nem ritkán élethossziglan való fogságot is mértek az illetőre. Nem kellett tehát attól tartanom, hogy látogatásomat megrövidíthetné Brandt ur megjelenése.

Mikor a lépcsőn fölmentem, a gyermeket találtam legelől, ki egy széttépett bábuval várt engem a folyosón. Utközben egy lepényt vettem számára.

Mindjárt rám hagyta a bábura való gondot, s a lepénnyel beszaladott előttem a szobába, hol megérkezésemet e szavakkal jelentette anyjának:

- Mama, nekem jobban tetszik ez a papa, mint a másik. Te is jobban szereted?

Anyjának átlátszó arca elpirult egy pillanatra, majd ismét elhalványodott, midőn kezét felém nyújtotta. Vizsga szemekkel néztem rá s világosan fölfedezhettem rajta a gyógyulás örvedetes jelét. Nagy, szürke szemei ismét régi fényük csillámával pihentek rajtam. A kézbe, mely az utolsó éjjel oly hidegen feküdt kezemben, ismét visszaszállott az élet és melegség.

- Meghalt volna, mire a nap feljön, ha meg nem érkeztem volna? kérdém magamtól. Másodszor mentettem meg az életét? Oly jól esik ezt hinnem!

Mig észrevehettem volna, fejét kezemre hajtotta s gyöngéden megérintette ajkaival.

- Valóban nem vagyok háládatlan, suttogeta, s még sem tudom, hogy mennyi hálával tartozom önnek.

A gyermek hirtelen fölpillantott lepényéről.

- Mért nem csókolod meg? - kérdé a kedves kis teremtés, hosszú bámész tekintettel.

Feje mellére hanyatlott. Nehéz sóhajt hallatott.

- Most ne többet tőlem! - mondá, miközben ismét visszanyerte önuralmát s hirtelen reám tekintett.

- Mondja meg, mely szerencsés véletlen vezette ide ma éjjel?

- Ugyanaz a véletlen, - feleltem, mely a St. Antonio kuthoz vezetett.

Hevesen fölemelkedett székében.

- E szerint tehát ismét megjelentem önnek, mint a vizesés melletti mulatóházban! - kiáltá. Ismét Skóciában történt ez?

- Nem. Sokkal messzebb Skóciánál, - a shetlandi szigeten.

- Ó beszéljen nekem erről! Kérem, kérem, beszéljen el mindent!

Elbeszéltem mindent olyan pontosan, a mint csak lehetett, mindent, ahogy történt, csak egy pontról hallgattam a legmélyebben. Ugy beszéltem el neki, hogy egyedül a házigazda fogadott s hogy ott tartózkodásom alatt csak vele közlekedtem, leánya létezéséről nem említettem semmit.

- Mily különös! - kiáltá föl, miután engem végig hallgatott.

- Mi a különös? - kérdém.

Habozott, mialatt nagy, szürke szemeivel pontosan kifürkészni igyekezett vonásaimat.

- Nem örömet beszéllek erről, - mondá, és mégis nem szabad e pontban semmit eltitkolnom ön előtt. Mindent értek, amit nekem mondott, egyet kivéve. Nekem, valószínűtlennek tetszik, hogy abban a shetlandi házban csak egy öreg férfinak lett volna a társaságában.

- Minő más társaságról várt hallani? kérdém.

- Azt hittem, hogy egy nőről fog beszélni, ki abban a házban lakik.

E felelet alapján nem lepett meg, de arra ösztökélt, hogy jól fontolóra vegyem a dolgot, mielőtt tovább beszélnek. A korábbi történetekből tudtam, hogy távollétem alatt látott engem vagy álmában vagy magánkülső állapotban. Látta volna Dunrosz kisasszonyt is, az én hü barátőmet, shetlandi tartózkodásom alatt?

Rajtam volt most a sor, hogy őszinte kérdésemmel tartózkodás nélkül belevonjam-e bizalmamba vagy nem.

- Nem, valóban nem tévedek, kezdém, ha föltelezem, hogy ön álmodott rólam, míg Shetlandban valék, amint éppen egykor pertshirei házamban álmodott?

- Igaza van, felelé. Ez alkalommal este felé történt. Aludtam vagy elvesztettem az öntudatomat, nem tudom bizonyosan és ön megjelent nekem egy álomban vagy vízióban.

- Hol látott engem?

- Először azon a hidon láttam Skóciában, éppen azon a helyen, a hol önnel este találkoztam, midőn életemet megmentette. Egy idő múlva eltűnt a folyam és a vidék és azokban ön is eltűnt a sötétségben. Vártam egy kevés ideig - akkor a sötétség eloszlott egészen. Ugy tetszett, mintha csillagfényben állanék egy ablak előtt; mögöttem egy tó feküdt, előttem elsötétített szoba. Betekintettem a szobába és a fényben megismertem önt.

- Mikor történt az? Emlékszik a napra?

- Annyit tudok, hogy a hónap elején volt. Azok a borzasztó események, melyek azóta e nyomorba juttattak, még akkor nem történtek volt meg, - és mégis, mikor ott megpillantottam önt, sejtém, hogy szomorú sorsnak nézek elébe. Az érzet, hogy egyedül az ön hatalmában áll rajtam segíteni, éppen úgy uralkodott rajtam, mint a skóciai álomban. Pontosan tettem akkor a mit tettem. Kezemet az ön mellére tettem, és mondtam: „Gondolj rám. Jer hozzám”, - magam irtam - -

Egész bensejében összerázkodott, mintha hirtelen félelem szállotta volna meg. Aggódva a következményekért, a miket egy heves fölindulás okozhatna rá nézve, abban akartam hagyni, hogy e tárgyról ne beszéljünk többet e napon.

- Ne, mégse - felelt határozottan. Azzal, hogy időt akar engedni, nem nyer semmit. Ez álom borzasztó emléket hagyott hátra bennem. Azt hiszem, hogy egész életemben reszketni fogok, ha arra gondolok, amit a sötét szobában ön mellett láttam.

Ujra elhallgatott. A fekete fátyollal eltakart alakról akart beszélni? Azt akarta nekem lerajzolni, hogy milyennek látta Dunrosz kisasszonyt?

- Feleljen csak először egy kérdésre, - folytatá. - Helyes volt mindaz, amit eddig mondtam? Sötét szobában volt, amikor látott engem?

- Minden úgy van, amint mondotta.

- A hónap egyik első napján volt és estefelé?

- Igen.

- Mondja meg nekem a valót! Egyedül volt a szobában?

- Nem voltam egyedül.

- A házigazda volt önnél vagy más valaki volt a társaságában?

Azok után, amiket éppen most hallottam, hasztalan lett volna tovább titkolóznom.

- Más valaki volt nálam, feleltem. Egy nő volt a szobában.

A mig beszéltem, láttam arcán, hogy az iszonyu emlék, melyet az imént említett, újra megbor-zongatta. Bármily nehéz volt megtartanom álláspontomat, mindazonáltal elhatároztam, egy szót se bocsátok ki ajkamon, hogy valaha barátnémnak még gyanuja is támadhatna erre nézve.

Csak azt kérdeztem tehát:

- Kiván még valami mást tudni tőlem?

- Csak egyet még - felelt. - Volt barátnéja ruháján valami szokatlan?

- Igen. Hosszu fekete fátyolt viselt, mely feje és arca fölött függött s hosszan lecsüngött testén.

Brandt asszony visszahanyatlott karszékebe s arcát elfödte karjaival.

- Már most értem, miért titkolta el, hogy e nyomorult nővel egy házban élt, mondá. Ezt jó-akarattól teszi, mint általában mindent, amit értem tesz, de hasztalan. Álmamban mindent olyan pontosan láttam, amint a valóságban van, és meg is pillantottam az iszonyu arcot!

E szavak egészen felvillanyoztak.

Azonnal eszembe jutott a beszélgetés, melyet anyámmal ma reggel folytattam.

Fölugrottam.

- Nagy Isten! kiálték föl, mit gondol ezzel?

- S még se ért engem? kérdé, rettenetesen csodálkozva. Világosabban kell még beszélnem? Észrevette, hogy én irtam, a mikor megjelenésemet látta?

- Észre. Egy levélre irt, melyet az a hölgy helyettem akart megírni. Később láttam a szavakat is, melyeket leirt és épen e szavak vezettek az utolsó éjjel ide: „Hónap végén a Szent Pál templom árnyékában.”

- És a befejezetlen levélre irtam e szavakat?

- Elvette az íróabroszt, melyen a levél és a toll feküdt s a mig irt, a nő vállára támasztotta azt.

- Nem tudja, valjon észrevette ő, hogy elvettem előle az írószereket?

- Nem láttam, hogy észrevette volna, - feleltem, mert mozdulatlanul maradt a szobában.

- Nekem másként mutatta álmam. Az én álmam szériát magasra emelte kezét, persze nem azt a kezét, mely önhöz legközelebb volt, hanem amelyik felőlem volt. Mikor fölvettem az író-abroszt, fölemelte kezét és visszatolva arcáról a fátyolt - mindent világosabban láthattam, mint ön. Csak egy pillanatig lehetett látnom, amit a fátyol rejtett. Hallgassunk erről. Az iszonyu látványtól vissza kellett volna önnök is borzadni a valóságban, épen mint nekem álmamban. Önnök is mint nekem, e kérdést kellett fölvetni: hát nincs egy könyörületes sziv, mely e félelmetes teremtésnek mérget adjon, hogy résztvevőleg sirba temesse?

E szavaknál hirtelen megállott. Az én nyelvem megtagadta a szolgálatot, vonásaim beszé-desebbek voltak, mint ajkaim. Mikor látta iszonyódásomat, sejtette a valót.

- Jóságos isten! - kiálta. - Ön nem látta őt! Ön előtt fátyol alá rejtette arcát. Ah, miért vezetett e tárgyra engem, mért kelle erről beszélnem! Soha sem akarom ezt többé emliteni. Nézze csak, aggodalomba ejtjük a gyermeket! Jer ide kicsikém, és ne félj. Jer és hozd ide lepényedet. Te most háziasszony vagy, nagy ebédet adsz és mi mind a ketten barátaid, kiket meghívtál az ebédre; a bábu a te kis szobalányod, ki evés után bejön s gyümölcsöt és desszertet kap.

Igy kezdett gyermekével mindenféle játékba, abban a reményben, hogy ez által elfeledteti velem a fájdalmat, melyet okozott.

Mikor némileg vissza zökkentem a rendes kerékvágásba, minden lehetőet elkövettem, hogy iparkodásában segítségére legyek. Nyugodt föltevással mondtam magamnak, hogy talán csalódott, önmagát ámitja, mikor a borzasztó képet melyet víziójában látott, most maga előtt vélte létezni. Lehetetlen volt, ha Dunrosz kisasszony iránt általában méltányos és igazságos akartam lenni, hogy egyszerre egy álom tanuskodására megengedjem gyökerezni magamban a meggyőződést az ő idomtalanóságáról s mégis azok után, amiket hallottam, szivemben bizonyos kétség maradt vissza.

A gyermek helyes ösztöne nemsokára felfedezte, hogy anyja és én rossz játszótársak vagyunk, kik nem szentelik magukat egész lélekkel a játéknak. Unalmas vendégeit mentegetődzés nélkül a faképnél hagyta és bábujával visszament a folyosóra az ajtó elé, ahol találtam volt s ahol a legszivesebben játszott el. Sem nekem, sem anyjának nem sikerült semmiféle rábeszélési művészettel vissza csalogatni. Egyedül magunkra maradtunk s most már tanácstalanul ültünk egymással szemben, mialatt a tiltott téma Dunrosz kisasszonyról köztünk állott.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Szerelem és pénz.

Brandt asszony, ki a pillanatnyi bizonytalanságot és zavart egész nagyságában érezte, szólalt meg először:

- Ön még semmit se beszélt magáról, kezdé. Boldogan folyt élete első találkozásunk óta?
- Ha őszinte akarok lenni, azt nem mondhatom, feleltem.
- Szándékozik megházasodni?
- Ez öntől függ.
- Ne mondja ezt! - szólt kérő tekintettel. Ne röviditse meg lehetetlenségről való beszéddel azt az örömet, melyet együttlétünk szerez nekem. Elmondjam a történetét annak, hogy jutottunk e nyomorba gyermekemmel?

Inkább magam említettem meg Brandt nevét, semhogy azt az ő ajkáról halljam.

- Nekem azt mondták, hogy Brandt ur az adósok börtönében van, mondám. S hogy segélytelenül magára hagyta önt, arról a mult éjjel magam győződtem meg.
- A mi kevés pénz volt nála, midőn letartóztatták, visszahagyta nekem, - mondá szomoruan. Kegyetlen hitelezői inkább okolhatók azért a nyomorért, mely meglepett.

Már maga, hogy e szavakkal mintegy védelmezte Brandt urat, sértett engem.

- Tartózkodóbban kellett volna róla beszélnem, - mondám keserűen. - Meg kellett volna gondolnom, hogy a nők mindent megbocsátnak egy férfinak, a kit szeretnek, bármily veszedelemben is juttatta.

Kezét szájam elé tartotta és hallgatást parancsolt, mielőtt tovább folytathattam volna.

- Hogy beszélhet ilyen kegyetlenül nekem? - kérdé. Jól tudja, miután, szégyenemre legyen mondva, magam megvallottam önnek utolsó találkozásunkkor, hogy titokban egész szivem az öné. Minő „veszedelem”-ről beszél tehát? Veszedelemnek gondolja, hogy Brandt nőül vett, midőn törvényes felesége élt és él ma is? Azt hiszi, el tudom valaha feledni életem legfélelmetesebb szerencsétlenségét, azt, hogy nem lehetek méltó önhöz? Jóllehet, isten látja lelke-met, ártatlan vagyok abban, hogy nem vagyok törvényes felesége neki, mitse változtat ez a

tényálláson - és azon, hogy az én kedves kicsikém, a ki ott künn játszik bábujaival, gyermekem. És tudva mindezt, még arról akar beszélni, hogy nője legyek!

- A gyermek elfogad második atyjának, - mondtam. Ha ön is oly kevéssé volna büszke, mint gyermeke, mindkettőnkre nézve jobb volna.

- Büszke! - ismétlé. - Az én helyzetemben büszke? Egy gyámoltalan asszony, kinek állítólagos férje az adósok börtönében ül? Ha azt mondja ön, hogy még nem sülyedtem olyan mélyre, hogy elfeledjem, a mi hálával önnek tartozom, ez olyan bók lenne, mely az igazság némi látszatával is birna. Nőül menjek önhöz, hogy fődelem és táplálékom legyen? Azért menjek nőül önhöz, mert gyermekem atyjához semmi törvényes kötelék nem fűz? Ez a jog még is fenn marad számomra, bármily kegyetlenül is járt el ő velem szemben. Dacára roszaságának, nem hagyott el, hanem csak elszakították tőlem. Lehetséges, hogy ön, a ki egyetlen barátom e világon, oly háladatlanul tartson engem, hogy nője legyek, hogy rá vegyem magam e lépésre? Annak a nőnek az én helyzetemben nem lenne szive, ha az ön becsült állását a világban és barátjainak szeretetét megrontaná. A legnyomorultabb koldusasszony az utcán, visszarettenne e lépéstől. Ah, mit gondolnak a férfiak? Hogy beszélhet erről velem?

Elgondolkoztam és nem beszéltem többet erről. Minden szava növelte csodálkozásomat e nő iránt, kit szerettem és elvesztettem. Mi maradhatott fenn számomra - még? Csak az az egy, ha fogadást teszek, hogy neki áldozom egész életemet.

Bármily keserűen gyűlöltem is a férfit, ki köztünk állott, oly nagy volt szerelmem iránta, hogy elég erősnek éreztem magamat, mindent megtenni érette. Reménytelen csalódás volt! Igen, sem tagadni, sem menteni nem akarom magamat, reménytelen csalódás volt ez!

- Ön megbocsát nekem, - mondtam, engedje meg tehát azt is, hogy érdekesítsem magamat bocsánatára. Már az is boldogság nekem, ha egyedüli barátja lehetek, mondja meg hát tartózkodás nélkül, mik a tervei jövőre nézve és miként segíthetek önön.

- Fejezze be a jó művet, melyet elkezdett, mondá hálától elteltén. Segítsen rajtam, hogy visszanyerjem egészségemet. Hozza helyre legalább annyira, hogy az orvos, kinek véleményét kikérem, képesnek tartson arra, hogy még egy évet éljek.

- Orvosi vélemény az ön életképességéről? - ismétlém. Hogy értsem azt?

- Hogy magyarázhatnám meg a nélkül önnek, hogy ismét ne kelljen beszélnem Brandt urról.

- Azt érti ez alatt, hogy a Brandt adósságairól akar beszélni? - kértem. Mért habozik akkor? Tudja, hogy mindent meg akarok tenni, csak önt megszabadítsam az anyagi gondoktól.

Hosszan, néma kétségbeeséssel nézett reám.

- Ah! azt hiszi, megengedném, hogy Brandt öntől pénzt fogadjon el? kérdé. Hogy akarhatnám azt én, ki annyi köszönettel tartozom önnek? Nem, soha! Megmondom önnek a teljes valót. Valóban sürgősen kívánatos, hogy ő kiszabaduljon a fogságból. Ki kell tehát elégítenie a hitelezőket s már ki is gondolt egy módot, a mint az én segítségemmel lehetséges lesz az.

- Az ön segítségével! - kiálték föl én.

- Igen! Kévs szavakban tehát ez az ő helyzete.

Kévs idővel ezelőtt fényes ajánlatot kapott egy gazdag rokonától egy jelentékeny állásra nézve. Szerencsétlenségére visszajött ide, hogy szerencséséről értesítsen engem, s ugyanazon napon letartóztatták adósságai miatt. Rokona megígérte, hogy helyét bizonyos ideig fenntartja számára és még nem telt el az az idő, melyet meghatározott. Ha hitelezőinek adóssága egy részét kifizetheti, szabadon eresztik s úgy reméli megkapni ezt a pénzt, hogy én biztosítom az életemet valamelyik intézetnél.

Tehát az életét biztosítani! E kevés szavakból világosan látható volt a helyzet!

A törvény szemében egyedül álló nő volt, nagykoru s minden látszat szerint teljesen ura saját magának. Mi állott utjában, ha biztosítani akarta életét s ki gondolt azzal, hogy a biztosítás azért történik, mert az ő halálára számítanak, hogy ez a biztosítás különös érdekében áll valakinek. Azok után, a miket Brandt urról tudtam és miután mindenre képesnek tartottam, már tisztán gondolatára is reszkettem, hogy mi történt volna, ha később találtam volna fel őt. Szerencsére az egyetlen biztos mód, melylyel megmenthettem, értem az alatt az én kedvező helyzetemet, - teljesen birtokomban volt. Egy óra múlva átadhattam a fickónak az összeget, mire szüksége volt, s ő pedig az az ember volt, ki ajánlatomat azzal a könnyűséggel fogadta el, melylyel én tettem azt.

- Ugy látszik, hogy önnek nem tetszik a mi tervünk, mondá látható zavarral, midőn látta, hogy szavai minő benyomást tettek reám. - Ugy tetszik, hogy szerencsétlen módon másodszor sértettem meg és izgattam föl, a nélkül hogy akartam volna.

- Tévedni tetszik, - feleltem. Csak azt kétlem, hogy a terv, melynek kivitelével Brandt urat kisegíteni reméli pénzzavaraiból, oly nagyon egyszerű volna, a mint gondolja. Meggondolta, hogy még abba is sok idő telhetik belé, míg sikerül megszerezni az életbiztosításra szükséges összeget?

- Nem értek ebből semmit, - mondá szomoruan...

- Megengedi, hogy közöljem majd önnel ügyvédem tanácsát? Megbízható és tapasztalt emberek ezek, s bizonyára csak hasznára lesznek önnek.

Bármily előrevigyázólag fejeztem ki magamat, gyöngéd, finom érzéke gyanut merített abból.

- Ha megígéri nekem, hogy soha sem fogja felajánlani, hogy Brandt számára pénzt kölcsönöz, akkor segítségét köszönettel elfogadom.

Ezt őszintén megígérhettem. Egyetlen reményem, hogy megszabadithassam őt, abban volt még, hogy egészen tájékozatlanul hagyom azon az uton, melyen most megindulni gondoltam. Fölkeltem, hogy távozzak, miután elhatározásom új erőt adott. Figyelmeztettem arra, hogy minél előbb szerzek tájékozást a dolgok felől, annál hamarabb megszabadulunk a kétségek- és nehézségektől.

Ő is felkelt velem, könnybe lábadt szemekkel és kipirult arccal.

- Csókoljon meg, mielőtt elmenne, - suttogta, - s ne aggódjék az én könnyeim miatt. Most újra boldog vagyok egészen. Az ön jósága csak újabb erőt adott nekem.

Öntudatlan gyöngédséggel szoritottam szivemhez egy utolsó öleléssel. Épenséggel nem csodálkoztam e helyzet fölött, melybe most jutottam, hogy úgy mondjam, az én ígésző szózatomból volt ez. Ha méltatlan vetélytársam az én közvetitésemmel visszanyeri szabadságát, alávetethetném-e magamat a lealacsonyító kényszerűségnek, hogy az ő jelenlétében lássam „ő”, hogy az ő jelenlétében beszéljek vele? Az önfeláldozás e módja alul állott volna méltóságomon, ezt nem ismertem.

„Utolszor!” gondolám, midőn még egy pillanatig karjaimban tartottam, - „utolszor!”

A gyermek kitért karokkal futott velem szembe, mikor a folyosóra kiléptem. Férfiasságomat megőriztem, midőn az anyától elváltam, de midőn a gyermek ártatlan arcockája gyöngéden az enyémhez simult, elhagyott férfias erőm. Nem volt egy szavam, némán tettem le a földre s a lépcsők alatt várakoztam addig, míg képes voltam arra, hogy kimehessek a világ elé.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Sorsunk elszakaszt.

A földszinti folyósóra érve, egy pillanatra magamhoz hívtam a házfelügyelőt. Még tudnom kellett, hogy melyik fogházban van Brandt ur s egyedül pedig e nőhöz intézhettem e kérdést.

Miután az asszony megfelelt kérdéseimre, az ő piszkos modorával tudakolni kezdte azt is, hogy minő okok vezetnek engem arra, hogy fölkeressem Brandt urat.

- Az a pénz, mit ott fenn hagyott, már is eltűnt az ő telhetetlen zsebében? - kérdé. Ha olyan gazdag volnék mint ön, magam se bánnám, de különben az ön helyében nem is közelítenék felé.

Valóban hasznot huztam mégis az asszony durva figyelmeztetéséből, - új gondolatom támadt! A míg ő beszélt, elgondoltam magamban, sőt egészen világosan állott is előttem, hogy teljesen fölösleges annyira lealacsonyítanom magamat, hogy személyesen érintkezzem Brandttal a börtönben. Csak most láttam be, midőn magammal beszéltem, hogy jogi képviselőim a legalkalmasabb közvetítők ez ügyben, s ebből rám nézve még az az előny is van, hogy maga Brandt fogja elhallgatni azt, a mit tettem.

Azonnal elindultam ügyvédekhez. A legidősebb, a ki családomnak kipróbált barátja és tanácsadója volt, fogadott először.

Megbízásom természetesen, bámulatba ejtette őt. Fölhatalmaztam, hogy elégitse ki a fogoly hitelezőit, a nélkül hogy megnevezze engem, s a visszafizetésre nézve csupán neve aláírását fogadja el Brandt urnak.

- Azt hittem, hogy a legkülönbébb módokkal leszek megbizva, melyekkel egy gentleman kidobhatja pénzét, jegyzé meg az öreg ur. Szerencsét kívánok hozzá, Germaine ur, ön egy egészen új módját találta fel, hogyan kell megüríteni az erszényt. Ujságot alapítani, színházat bérelni, versenyparipákat tartani, ez mind nagyon alkalmas eszköz arra, hogy az ember megszabaduljon pénzétől, de hogy Brandt ur adósságait kifizesse, ebben az egyben be kell adnia a kulcsot.

Elhagytam az öreg urat és haza mentem.

A szolga, ki ajtómat kinyitotta, üzenetet hozott anyámtól. A lehető leggyorsabban beszélni kívánt velem.

Azonnal szobájába mentem.

- Nos, George, - mondá, a nélkül, hogy egy szóval is előkészített volna arra, a mi következik. Hogy hagyta Brandt asszonyt?

Elállott az eszem e kérdésre.

- Ki mondta neked, hogy Brandt asszonynál voltam? kérdém.

- Kedves fiam? Elárulta nekem ezt arcod. Én ne tudnám, hogyan nézesz ki és beszélsz, ha Brandt asszony van az eszedben? Ül le mellém. Nem tudom miért, de ma reggel nem tudtam rá venni magamat, hogy megmondjak neked valamit, hiányzott hozzá a bátorságom. Most már összeszedtem magamat és kimondhatom, a mi szivemen fekszik. Te még mindig szereted Brandt asszonyt, fiam! Beleegyezésemet adom hozzá, vedd nőül!

Ezek voltak szavai! Alig egy óra előtt hallottam Brandt asszonynak saját szájából, hogy házasságunk lehetetlen. Egy félóra sem telt el azóta, hogy rendelkeztem annak a férfinak a kiszabadítására nézve, a ki nagy akadály volt a mi házasságunkban. S anyám mit se sejtve, épen ezt az időt választotta ki, hogy beleegyezését közölje velem.

Látom, hogy meglepnek szavaim, - folytatá. Ki fogom fejteni okaimat oly világosan, a mennyire csak lehet. Nem volnék hü az igazsághoz, George, ha azt akarnám mondani neked, hogy azok a nehézségek, melyek e nővel való házassággal szemben állanak, rám nézve se léteznének többé. Gondolkozásmódom csak annyiban változott, a mennyiben a te boldogságodért kész vagyok minden előítéletet félre tenni. Öreg asszony vagyok már, kedves fiam. A természet törvényei szerint nem maradhatok sokáig veled. Kit hagyjak pedig magam után, hogy rólad gondoskodjék, téged szeressen, mint én, ha elmegyek tőled? Nem tudok senkit Brandt asszonyon kívül. A te boldogságod az én legfőbb gondom s a nő, kit szeretsz, bármily irtózatosan is tévedett, jobb sorsot érdemel. Vedd nőül őt.

Nem mertem beszélni. Anyám lábaihoz térdeltem s fejemet ölébe rejtém, mintha ismét gyermek lettem volna.

- Térj magadhoz, George, s jer vissza ismét, ha elég nyugodtnak érzed magadat, hogy megbeszéljük a jövőt.

Magasra emelte fejemet és megcsókolt. Mikor fölállottam, hogy elhagyjam, azokban az öreg, jószágos szemekben, melyek oly gyöngéden tekintettek reám bizonyos valami oly hirtelen félelemmel töltött el, mely élesen és metszőleg járta át testemet, mint egy késszurás.

Amint kiléptem az ajtón, lementem a lépcsőn a portáshoz.

- Járt ki anyám, amíg én oda voltam? - kérdeztem.

- Nem, uram.

- Voltak nála látogatók?

- Egy ur volt itt, uram.

- Ismeri őt?

A kapus egy híres orvos nevét mondotta, ki akkor egyike volt a legelsőeknek szakmájában. Azonnal vettem a kalapomat és mentem hozzá.

Épen akkor tért volt vissza látogatásaiból. Névjegyemet átadták neki, mire ő mindjárt bevezettetett társalgó szobájába.

- Ön ma korán meglátogatta anyámat, - mondtam. - Aggasztónak találja betegségét és nem árulhatja el előtte? Mondja meg nekem az istenért, mindenre el vagyok készülve.

A híres orvos barátságosan megfogta kezemet.

- Az ön anyjának semmi szüksége sincs arra, hogy előkészítsék, teljes tudatával bir aggasztó egészségi állapotának. Engem azért hivatott, hogy megerősítem saját nézetét. Nem titkolhatam el, s nem is volt szabad, hogy életereje hanyatlóban van. Szelidebb éghajlat alatt még tovább viheti néhány hónappal, mint a londoni levegőn. Ez mindössze, amit mondhatok. Az ő korában napjai meg vannak számlálva.

Időt engedett nekem, hogy némileg magamhoz térjek, s akkor közölte velem gazdag tapasztalatát, utasításait. Leirtam a szükséges rendeleteket, a melyek szerint most anyám élete, e legdrágább kincs felett őrködnöm kelle.

- Még csak egy szót engedjen megjegyeznem, - mondtá, mielőtt eltávoznék. Az ön anyjának különös gondja volt arra, hogy ön semmit meg ne tudjon az ő aggasztó egészségi állapota

felől. Az ő egyetlen gondja, hogy boldognak lássa önt. Ha megtudja, hogy meglátogatott engem, nem állok jót a következményekért. Ne emlitsen előtte lehetőleg semmi komolyabb okot, a mért elutazzanak Londonból, s bár mint fájjon belül, mutasson mindig jó kedvet.

Még azon este keresni kezdettem a szükséges ürügyet s meg is találtam könnyen. Csak annyit kellett közölnöm anyámmal, hogy Brandt asszony elutasította házassági ajánlatomat és ez elég ok volt arra, hogy minél gyorsabban elhagyjuk Londont.

Egyidejűleg irtam Brandt asszonynak s közöltem vele a szomorú eseményt, mely hirtelen elutazásra kényszerített; arról is értesítettem őt, hogy azért nem fog többé szükségét szenvedni, élete biztosítva lesz.

„Ügyvédek” - így irtam én - „elvégezték Brandt ur ügyeinek azonnal való rendezését. Néhány óra múlva szabad fog lenni s akkor elfogadhatja az állást, melyet neki följánlottak”.

Levelem utolsó soraiban biztosítottam változhatatlan szerelmemről s megkértem, hogy írjon nekem, mielőtt Angliát elhagynám.

Ezzel minden meg volt téve. Csodálatosképen életem e szomorú szakában valóban nem éreztem valami érzékeny fájdalmat. Ugy a testi, mint a lelki szenvedésnek meg van a maga határa. Állapotomat, melyben a gondok megsokasult terhe alatt éreztem magamat, azon ember érzéséhez hasonlíthatom, kinek érzékei egészen eltompultak.

Másnap reggel utban voltunk anyám és én a devonshirei déli part felé.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Visszapillantás.

Három nappal azután, hogy anyámmal Torquayba megérkeztünk, válasz jött Brandt asszonytól levelemre. Bevezetésül értesített, hogy Brandt urat szabadon eresztették, de oly körülmények folytán, melyek őt aggályos sejtelemmel töltötték el, hogy részemről nagy áldozat hozott, melyet én most nem akartam beismerni.

A levél többi része következőleg hangzott:

„Az állás, melyet Brandt ur nyert, ha nem is nagy, de tisztességes jövedelmet biztosít számunkra. Most másodizben fekszik előttem nyugodalmas, békés élet, mióta életgondjaim megkezdődtek, miután nem magam, de gyermekem érdekében remélhetem, hogy idegen nép között titoknak fog maradni hamis állásom. Ezzel és ennyivel meg kell elégednem, mert arra a boldogságra, mely némely asszonynak osztályrészül jut, nekem nem szabad, de nem is merek törekedni.”

„Holnap korán reggel indulunk Angliából a szárazföldre. Megmondjam önnek, hogy Európa melyik részében fogom „föltalálni új hazámat?”

„Nem, mégsem! Ön újra írna nekem és én újra válaszolnék önnek. Az egyetlen hála, melyet életem jó angyala iránt tanúsíthatok: hogy megtanítsam őt feledni. Minő joggal kívánhatnék becsülésében helyet, hogy ott megerősítem magamat? Ön egykor szívét egy nőnek fogja ajándékozni, aki méltóbb lesz ahhoz a helyhez, mint én. Engedjen eltűnnöm emlékéből s gondoljon rám csak alkalmilag még, ha ama boldog napokra emlékezik, melyek sohasem jönnek többé vissza.”

„Nekem a múltba való visszapillantás némileg vigaszt fog nyújtani. Mióta önt ismerni tanultam, jobb lettem, s bár meddig élek, nem fogom elfeledni.”

„Igen! Kezdetől fogva végig, jótékony volt a befolyás, melyet ön rám gyakorolt. Ha meg is kell azt engednem, hogy részemről jogtalanság volt szeretni önt, s még inkább azt be is vallani, - de e szerelem tiszta volt s legalább őszintén törekedtem, hogy érzelmeimnek ura legyek. Eltekintve ettől, szívemet boldoggá teszi a rokonszenves érzés, mely minket egyesít.”

„Most midőn nagyon messzire szakadunk egymástól s valószínűleg nem is fogjuk egymást látni ez életben, be szabad ismernem, amit eddig soha meg nem vallottam, hogy legbensőbb sugallataim mindig önhöz utaltak engem, valahányszor habozás nélkül hallgattam rájuk. Ha néha enyhülést talált kedélyem s őszintén bűnbánó szívvel óhajtottam imádkozni, fölémbre kerekedett az érzés, s mint titkos vonat közelebb, közelebb hozott minket egymáshoz, s különös, hogy ez mindig akkor történt, mikor el voltam szakadva Brandtól, s mindig csak önnel álmodtam. Ilyenkor aztán, ébren vagy álomban, mindig úgy tetszett nekem, mintha sokkal közelebbi ismerősök volnánk, mintha valóban testileg állanánk egymással szemközt. Szeretném tudni, hogy van-e e mostani létnél korábban egy másik lét? Ha valjon egy más légkörben ezer meg ezer év előtt, nem voltunk-e egymásnak hű társai? Hasztalan, balga sejtelmek! Megelégszem azzal, hogy boldog lehettem ismerni önt, anélkül, hogy találgatnám: hogyan és miért?”

„Éljen boldogul, szeretett jóltevőm, egyetlen barátom! Gyermekeim csókot küld önnek, s az anya aláírja, mint az ön háládatos és hű barátnője.

Brandt M.”

Akkor fölötte csodálatosnak tetszett nekem, hogy e sorok, midőn először olvastam, ismét a Dermody asszony jóvendőléseire emlékeztettek. Az előre megjósolt, rokonszenves kötelékek, melyeknek Maryhoz kellett volna csatolniok, csakugyan le is kötöttek most, de egy idegen nőhöz, kit véletlenül egy későbbi időkorban ismertem meg! S még sem hatoltam tovább, midőn egyszer már gondolataim ez irányt vették? Egy lépéssel se vittek elébb?

Nem, most még nem szállott meg a való sejtelme!

Az én nehézkes felfogási képességem volt az oka ennek? Valaki más fölfedezte volna az én helyemben, a mi előttem még elrejtve maradt?

Visszatekintek az események láncolatán, melyek elbeszélésemen keresztül huzódnak, s kérdelem magamat, hogy miben lehetne rám vagy bárki másra nézve is a gyermek Dermody Mary és a nő között, kit én Brandt asszonynak ismertem, hasonlóságot, valami közös vonást találni? Maradt meg még valami vonásainkban a mi a skót folyamánál történt találkozásunk alkalmával, gyermekkori kinézésünkre emlékeztetett volna?

Időközben a fiuból és leánykából férfi és asszony lett és semmi külső jel el nem árulta, hogy mi a régebbi időből való George és Mary vagyunk. Valamint a kinézésünk megváltozott, épen úgy a nevünk is. Az övét törvénytelen házassága, az enyémet gyámatyám végrendelete változtatta meg. Az ő keresztneve a legközönségesebb női nevek közé tartozott, s az enyim is távol állott attól, hogy a válogatottabb férfinevek közé tartozzék.

Ha most a különböző alkalmakat tekintjük, midőn egymást láttuk, ezek közül egy sem volt alkalmas arra, hogy felismerhessük egymást, a mint az nyugodt társalgásban megtörténhetett volna. Különben is mindössze csak négyszer találkoztunk, egyszer a hidon, azután Edinbourgban és kétszer Londonban. A pillanat uralkodó gondolatai és érdekei mindannyiszor igénybe vették gondolataimat, úgy szintén az övéit is és befolyásolták. Mikor engedtek az események, melyek összehoztak minket, elég nyugalmat és időt, hogy kényelmesen visszapillantsunk életünkre s a jelent nyugodtan összehasonlitsuk gyermekkori emlékeinkkel?

Soha!

Az események folyama kezdettől fogva végig mindig, de mindig messzebb-messzebb vittek minden eredménytől, mely csak sejtelmére is vezethetett volna az igazságnak. Mikor Angliából való elutazásakor irt nekem és midőn én levelét olvastam, mind a ketten csak elhihetjük, hogy a folyamánál láttuk egymást először és hogy most életutaink elváltak egymástól és örökre el is leszünk szakítva.

Most mikor érettebb tapasztalatom fényénél újra olvasom bucsulevelét, csak most látom, hogy Dermody asszony hitét a kötelék tisztaságára nézve, mely rokonlelkeinket összekötötte, az eredmény mennyire igazolta.

Csak ha az én ismeretlen Marym el volt válva Brandttól, vagy más szavakkal, csak ha tiszta szellem volt, eshetett meg, hogy jótékony hatását érezte az ő életére való befolyásomnak, és hogy szellem megjelenése mindig az ő látható és teljesen hasonló alakjában közlekedett velem. És én részemről, hol álmodtam róla, ha nem Skóciában és hol éreztem éber állapotban jelenlétének titokteljes sejtelmét, ha nem a shetlandi szigeten?

Mindig tehát csak akkor, ha szívem előtte és mások előtt a legbensőbbben elzárkózott, s ha lelkem a legszabadabb volt a keserű kétségektől és az önző törekvésektől, melyek lealacsonyítják bennünk az istenséget. Ekkor és csak ekkor volt tökéletes iránta való rokonszenvem, mely megközelíthetetlenül az élet eshetőségei és változásaitól, puhatólódzások s vizsgálódásoktól, hü marad.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Dunrosz kisasszony.

Egyetlen vigaszomat a Brandt asszonynyal való házassághoz fűzött reményeim teljes megsemmisülése közt, abban találtam, hogy magamat egy szent kötelességnek szentelhetém: hiven ápolni anyámat élete utolsó napjaiban.

Én rajtam mindig meglátszott a nyugodalmas életmód és szelid levegő felelevenítő befolyása. Fájdalom, az anyám egészségi állapotában csak fölületes volt a javulás, tudtam és láttam én ezt nagyon jól, s számomra nem volt más vigasztaló, mint hogy őt szenvedéstől és bánattól szabadnak lássam fia közelében. A nap és az éj ama óráin kívül, melyeket a nyugalomnak kellett szentelni, soha el nem távoztam mellőle. Még ez óráig bensőséggel, oly édesen gondolkok vissza az órákra, melyeket együtt töltöttünk a napsugaras tengerparton, - hol könyveket olvastam fel neki, vagy kártyáztunk, majd jelentéktelen dolgokról elcsevegtünk, - a mint nem semmi más emlékeimre. Ezek az én elmúlhatatlan ereklyéim; életem e napjaira a legörömesebb fogok visszaemlékezni mind addig az óráig, míg a halálnak mindent elbontó árnyéka nem borul én rám is.

Gondolataim, melyek a magános órákban legtöbbször a múlt személyeivel és eseményeivel foglalkoztak, számtalanszor vándoroltak Dunrosz kisasszonyhoz és a shetlandi szigethez vissza. A borzalom semmiféle érzete nem kísérté többé súlyos kétségeimet a felől, amit a fekete fátyol valósággal elrejthetett előlem, ha most visszagondoltam arra. Minél határozottabban kapcsolódtak össze Dunrosz kisasszonyra való visszaemlékezéseim egy kimondhatatlan testi szörny elképzelésével, annál magasabbra emelkedett becsülésemben e nő nemes természete.

Mióta Shetlandot elhagytam, első ízben szállott meg a kísértés, hogy atyjának tett ígéretemhez hűtlen legyek. Ha újra visszagondoltam az utolsó éjen lopott csókra, ha eszembe jutott, hogy miként intett gyöngéd, fehér kezével végső istenhözadót a sötét függönyök mögül, és ha e képekhez hozzá fűztem azt, mit anyám sejtett és Brandt asszony álmában látott, újra feléledt

vágyam, hogy Dunrosz kisasszonyt valami uton-módon biztosítsam arról, hogy emlékemben és szívemben még mindig változatlanul áll az ő helye, erősebben, semhogy emberi erő kitörülhetné onnan.

Becsületszavamat adtam volt, hogy sem irni nem fogok, sem a shetlandi szigetre nem megyek. Napról napra felujult bennem most a kérdés: hogy léphetnék valamiképpen titokban összeköttetésbe vele. Csak egy intésre lett volna szükségem, hogy utra keljek és a sors iróniája úgy kívánta, hogy éppen anyám legyen az, kitől ez intést kapjam.

Időről időre még mindig beszélgettünk Brandt asszonyról. Anyám teljesen meggyőződött, miután valahányszor ismerőseinkkel Torquayban összejöttünk, szemmel tartott, - hogy más asszony, bármilyen szép és ígésző legyen is, szívemben be nem veheti azt a tért, melyet az a nő tartott elfoglalva, kit elvesztettem. Minthogy ezen az uton rám nézve nem látott boldogságot, nem akarta feladni azt a gondolatot, hogy Brandt asszonynyal összeházasítson. Anyám oda nyilatkozott, hogy ha egy nő bevallotta szerelmét egy férfinak, csakis ettől a férfitől függ, hogy dacára a legnagyobb akadályoknak feleségül vegye őt. Miután ebbeli nézetét ismételten kifejtette, egy napon a következő szavakat mondotta:

- Egy dolog zavarja boldogságomat itteni tartózkodásom alatt, George. Én vagyok az akadály a Brandt asszonynyal való viszonyodban.

- Feleded, hogy elhagyta Angliát, - mondám, - a nélkül, hogy közölte volna velem, hol található meg.

- Csak ne volnék én most teher neked, kedves fiam, nemsokára feltalálnád őt. De miért nem tudsz legalább irni neki a jelenlegi körülmények között? Félre ne érts engem, George! Ha csak a legkisebb reményem volna, hogy el tudod feledni, ha látnám, hogy valamelyik e bájos nők közül, kiket itt ismerünk, érdekel téged, azt mondanám, hogy soha többé nem fogunk Brandt asszonyra gondolni, sem beszélni róla.

De a te szived, kedves fiam, eddig még minden más nő előtt zárva volt. Légy tehát a magad módja szerint boldog s engedd, hogy annak lássalak, mielőtt meghalnék. Az a nyomorult ember, kinek e szegény teremtés életét áldozza, később vagy korább rosszul fog bánni vele és akkor ismét hozzád fog fordulni. Erősítsd meg benne tehát azt a hitet, hogy veszteségét nyugodtan elviseled. Minél határozottabban lépsz föl az ő véleményével szemben, annál inkább fog szeretni és tisztelni téged. Ez a nők jellemvonása. Irj neki először és küldj valami csekély ajándékot. Ujabban az volt a szándékom, hogy el fogsz vinni ama fiatal művésznő a műtermébe, ki nem rég itt hagyta a névjegyét. Ugy hallom, hogy csodaszép miniatűr-képeket fest. Mért nem akarod elküldeni képedet Brandt asszonynak?

Olyan jó gondolat volt ez, melyet én hasztalan kerestem volna! Ha a kép egészen fölösleges is volt, hogy ügyemet képviselje Brandt asszonynál, de a legkedvezőbb eszköz volt arra nézve, hogy Dunrosz kisasszonynyal érintkezzem anélkül, hogy megszegném a tett ígéretet, melyet atyja kívánt meg tőlem. Anélkül, hogy egy szót is írnék neki vagy üzennék, ezen az uton megmondhatám neki, hogy mennyire hálásan gondolok rá s szomorú magános életének legkeserűbb pillanataiban emlékemet barátságosan ébresztheté föl ez benne.

Még az nap elmentem egyedül a művészhöz. Azokban az órákban, melyeket anyám szobájában töltött, én a művész előtt ültem, míg a kép elkészült. Egyszerű, arany medaillonba foglaltattam láncsal és átadtam azonnal ajándékomat az egyet lénynek, kiről biztos voltam, hogy rendeltetési helyére fogja juttatni. Ez az én öreg barátom volt, kit elbeszélésemben sir James néven említettem, és aki engem az állami hajón Shetlandba vitt volt.

Nem volt szükség semmi tartózkodásra, midőn a szükséges magyarázatokat megírtam neki, mert visszautazásunk alkalmával többször bizalmasan beszélgettünk vele Dunrosz kis-

asszonyról. Sir James az ő szomorú történetét már a lerwicki kikötőben lakó orvostól hallotta, aki neki barátja volt az egyetemről. Erre az urra kértem, hogy bizza ajándékomat és nem haboztam kimondani ez alkalommal a fekete fátyol takarta titok felől táplált kétségeimet. Természetesen lehetetlen volt előre megmondani, hogy az orvos e kétséget eloszlathatá-e. Csak annyit engedhettem meg magamnak, hogy egy szokásos kérdezősködéssel a Dunrosz kisasszony állapota után, elővigyázatosan erre tereljem figyelmét.

Ama hosszadalmas összeköttetés folytán, a mint csak abban az időben lehetett lehetséges, sir James feleletére, nem mint most napok, hanem hetekig kellett várni. Az ő levele e mellett még rendkívül későn is érkezett meg. Ezért-e vagy más megmagyarázhatatlan okok miatt, oly erősen megszállott a rossz hírek sejtelme, hogy nem tudtam magamat elhatározni, hogy anyám jelenlétében bontsam fel a levelet. Megvártam, míg szobámba visszavonulhatok és csak akkor törtem fel a pecsétet.

Sejtelmem nem csalt. Sir James levele csak a következő szavakat tartalmazta:

„Az ide mellékelt sorok minden további magyarázat nélkül elbeszélnek önnek az ő szomorú történetét. Nem sajnálom őt, de önért mélyen meg vagyok szomorodva.”

A levelet, melyre hivatkozott, a lerwicki kikötőben lakó orvos írta sir Jameshez. Leirom ide szóról-szóra, minden megjegyzés nélkül:

„Az utóbbi napok viharos időjárása a hajót, melyen a szárazfölddel közlekedünk, késleltette némileg. Ezért csak ma kaptam levelét. Vele egyszerre jött egy kis skatulya, mely egy arany medaillont tartalmazott láncsal, azon kérés mellett, hogy egyik barátjának kívánsága szerint, a kit ön nem nevezhet meg, sajátkezüleg adjam át Dunrosz kisasszonynak.”

„Midőn e megbizatással felruházott, öntudatlanul nagyon nehéz helyzetbe juttatott engem.”

„A szerencsétlen nő, kinek ez ajándék szánva van, rohamos léptekkel közeledik vége felé, - befejez egy olyan életet, melynek sokféle és iszonyú szenvedései közt a halál csak kegyelem és szabadulás lehet rá nézve. E szomorú körülmények közt, úgy hiszem, megbocsátható, ha vonakodom titokban átadni a medaillont, mert nem tudhatom, hogy minő emlékek fűződhetnek e tárgyhoz s mily komoly felindulásokat idézhetne föl benne.”

„E kétséges helyzetben bátorságot vettem magamnak, hogy felnyissam a medaillont, s most még annál inkább vonakodom azt átadni. Hogy minő emlékek fűződhetnek e képhez az én szerencsétlen paciensenőmre nézve, természetesen nem tudom; azt sem tudom, hogy megpillantásakor életének utolsó pillanataiban örömmel vagy fájdalommal fogja-e eltölteni. Elhatároztam tehát, hogy holnapi látogatásomkor magammal viszem s akkor egészen a körülményektől teszem függővé, hogy átadjam-e vagy ne. A mi postánk három napban csak egyszer megy dél felé, addig tehát e levelet nem pecsételtem le, míg az eredményt nem közölhetem.”

*

„Épen most jövök haza látogatásomból. Egészen kétségbe vagyok esve, mindazonáltal megkísérlem önnek világosan és pontosan közölni, ami történt.”

„Midőn ma reggel először láttam, hanyatló ereje néhány pillanatra összeszedte magát. Az ápolóné jelentette, hogy az első reggeli órákban nyugodtan aludott. Álmát láztünetek előzték meg könnyű képzelődéssel. A szavak, melyeket ez idő alatt kiejtett, főleg egy

távol levő férfitársára látszottak vonatkozni, kit ő „George”-nak nevezett. Amint értesültem, az volt a legélénkebb vágya, hogy halála előtt még egyszer lássa „George”-ot.”

„Amint ezt közlötték velem, az a gondolat villant meg bennem, hogy a medaillonban levő kép hátha azé a távollévő férfié. Kiküldöttem az ápolónét s megfogtam kezét. Részint az ő szívósságában és akaraterejében bizva, részint annak tudatában, hogy mint régi jó barátjához és tanácsadójához bizalmas lesz hozzám, felemlítettem ama nyilatkozatokat, melyeket lázas állapotában tett. Ekkor azt mondtam neki: Tudja, hogy minden titkát hiven megőrzöm, mondja meg hát nekem, hogy vár-e Georgetól egy kis szerelmi jelt vagy emléket?”

„Kérdésem meg volt téve. A fekete fátyol, melyet mindig hordott, elfödé arcát, úgy hogy semmi sem árulhatta el nekem a benyomást, melyet e szavakkal előidéztem, ha csak kezének könnyű mozdulata s megváltozott érverése nem, melyet a selyem takaró alatt kezemben tartottam.”

„Először hallgatott. Hideg keze hirtelen fölmelegedett s élénken megszorította az enyémet. Lélekezete elszorult. Nagy megerőltetéssel beszélt, s csak ezt az egy kérdést intézte hozzám:

- Itt van ő?

- Én azt mondtam: Rajtam kívül senki sincs itt.

- Levelet hozott számomra?

- Azt mondtam: Nem.

Egy ideig csöndesen feküdt. Keze újra meghidegült, s elbocsátotta az enyémet. Végre ezt mondotta:

- Siessen orvos! Bármilyen legyen, adja át, mig meghalnék.

Elszántam magamat, kinyitottam a medaillont és kezébe adtam.

Először habozott ránézni s csak azután mondta:

- Fordítson úgy az ágyban, hogy arccal a fal felé legyenek.

Engedelmeskedtem.

Háttal felém fordulva, félre huzta fátyolát, s ránézett - legalább azt hiszem - a képre. Hosszu, csöndes sikoltást hallatott, nem a fájdalom vagy a szenvedés, nem, hanem a gyönyör, az elragadtatás kitörése volt ez. Hallottam, a mint a képet megcsókolta. Bármennyire is hozzá van szokva szemem és fülem hivatásom folytán a megragadó benyomásokhoz, nem emlékszem, hogy soha ennyire meg lettem volna hatva, mint e pillanatban. Föl kellett állanom és az ablakhoz mentem.

Alig mult el egy perc, ismét az ágyhoz léptem. A fátyolt ismét arca fölé vonta. Hangja sokkal gyöngébb lett, elannyira, hogy csak úgy tudtam érteni, ha föléje hajoltam és fülemet ajkához tartottam.

- Akaszsa nyakam körül - suttozta.

A medaillon láncát nyaka körül akasztottam. Ekkor megkísérelte kinyújtani kezét, de ereje megtagadta a szolgálatot.

- Segítsen elrejteni nekem, - mondá.

Támogattam kezét s elrejtette a medaillont a fehér ing alá, melyet az nap viselt.

Lélekzete mind nehezebb lett. Fönnebb tettem fejét a vánkoson, de a vánkos nem volt elég magas. Fejét ekkor vállamra hajtotta s egy kissé félre huzta a fátyolt. Mikor egy pillanatnyi könnyebbülést érzett, ismét beszélni kezdett.

- Igerje meg, mondá, hogy semmiféle idegen kéz nem fog érinteni. Igerje meg, hogy úgy fog eltemetni, amint vagyok.

Megigértem.

Szoruló lélekzete mind gyorsabb-gyorsabb lett. Már alig tudta kimondani a legközelebbi szavakat.

- Födje el újra arcomat.

Elfödtem a fátyollal. Némán feküdt egy ideig. Egyszerre csak egy nehéz lélekzetet vett. Összeszedte magát s fejét fölemelte vállamról.

- Vannak fájdalmai?

- Az égben vagyok! - volt a felelet.

Mig ezt mondta, feje visszahanyatlott mellemre. Az öröm ez utolsó szózatában kilehelte lelkét. Legmagasabb gyönyörének pillanata halálának pillanatává lett. Végre megkönnyült rajta a könnyörülő isten.”

*

„Be akarom fejezni levelemet, mielőtt a posta elindul.”

„Megtettem minden rendelkezést ígérem beváltására. A medaillon keblén elrejtve, arca a fekete fátyollal betakarva, - úgy fogják eltemetni. Nemesebb lény nem szivta isten szabad levegőjét. Mondja meg kérem a barátjának, hogy az utolsó pillanatai boldogsággal teljeseek voltak, miután ajándéka azt bizonyítá, hogy rá gondolt.”

„Épen most talállok egy helyet az ön levelében, melyre még nem feleltem meg. Azt kérde tőlem, hogy vajjon arcának fátyol mögé való makacs elrejtésére mélyebb oka volt-e neki, mint amivel a környék lakosainak e körülményt megmagyarázta.”

„Igaz ugyan, hogy a világosság hatásával szemben beteges érzékenységekben szenvedett, de épen olyan igaz, hogy ez nem az egyedüli és nem a legiszonyubb hatása volt a betegségnek, melyben szenvedett. Más oka volt neki, hogy arcát elrejtse, melyet csak két személy ismer, az orvos, ki a faluban lakik, közel az atyja házához, és én. Mi mindketten köteleztük magunkat, hogy soha halandó lénynek el nem áruljuk, amit szemeink láttak. Még atyja előtt is rejtegettük az iszonyu titkot, s elhatároztuk, hogy a sirba visszük magunkkal.”

„Igy tehát annak is, kinek megbizásából ír ön nekem, semmi többet e szomorú tárgyról nem hozhatok tudomására. Ha ő most rá gondol, teljes szépségben képzelheti maga elé, melyet semmi földi betegség meg nem ronthat - egy szabaddá lett lélek teljességében, mely az isten angyalaival való közösségben örökre boldog.”

„Végül engedje meg levelemhez hozzá tennem, hogy a szegény, öreg apa, nem fogja életét a tó melletti házban, barátságatlan magányban fejezni be. Életének hátralevő részét az én házamban fogja leélni; az én feleségem fogja dajkálni s gyermekeim fogják arra emlékeztetni, hogy az életnek vannak még derűs oldalai is.”

Igy végződött a levél. Félre tettem és kimentem. Szobám magányos volta elviselhetetlen módon sejtette velem jövő életem magányosságát. Érdekeim ez üzleti világban csak egy tárgyra szoritkoztak - anyám szétronált egészségének gondja foglalt el egészen.

Ama két nő egyike, kiknek szive szeretetteljesen dobogott értem, megértett engem, most a sirban fekvék, a másik pedig távoli országban örökre el volt veszve számomra.

Anyámmal a tengerpart melletti kocsiuton találkoztam, amint ponnys kocsiján a szelid téli nap fényében lassan haladott elébb-elébb. Elvettem a kocsis kezéből a gyeplőt s magam hajtottam a ponnykat. Nyugodtan csevegtünk mindennapi dolgokról. Szemet hunytam a szomorú jövő előtt, mely reám várt s szívem legnagyobb fájdalmában elhatároztam egyedül a jelennek élni.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET. **Az orvos véleménye.**

Hat hónap telt el és ismét nyár lett.

A végső elválás megtörtént. Anyám élete megszakadt, bármennyire is fáradoztam rajta, hogy meghosszabbodjék. Karjaim közt halt meg. Engem illelt utolsó szavai, rám irányult utolsó tekintete e földön.

A szó legszomorubb és legteljesebb értelmében egyedül állok most e világon.

E gyászos eset folytán bizonyos kötelességek hárultak rám, melyek megkívánják Londonban való tartózkodásomat s miután házamat bérbe adtam, jelenleg egy szállodában lakom.

Mellettem lakik barátom, Sir James, akit ügyei szintén Londonba szőlítottak. Együtt reggelizünk, együtt ebédelünk az én szobámban.

Bármennyire félelmes hatást is tesz reám jelenleg az egyedül valóság, nem tudom rávenni magamat, hogy fölkeressem a társaságokat, valahány ismerősöm csak eszembe jut, egyet se kívánok látni. Mindazonáltal sir James kívánságára egyik szállodabeli lakost meghívtuk magunkhoz ebédre, kit több kitüntetés illelt meg, mint más rendes vendéget. Az orvos, ki először hozta tudomásomra anyám aggasztó egészségi állapotát, sürgetve kíván többet és közelebbről hallani anyám utolsó pillanatairól. Minthogy az ő drága ideje el van foglalva a kora reggeli órákban, részt fog venni a mi ebédünkön, ha paciensei időt engednek neki barátaik fölkeresésére.

Az ebéd ideje már csaknem elmúlt volt. Megkísérlettem önuralmam megtartani, s néhány szóban elbeszéltem neki anyám utolsó napjainak szomorú történetét. Aztán közönyös tárgyra fordul a társalgás, úgy hogy a felindulástól, melyet magamnak okoztam, kinyugodhatom magamat s a szokott módon pihenőt találok szemlélődéseimben.

A társalgás alatt azonban egyszerre valami olyast fedezek föl a híres orvos magaviseletében, mely először bosszant, és azután azt a gyanút kelti föl bennem, hogy jelenlétének mélyebb oka van, melyet nem beszélt ki, de a mely némi vonatkozással volt reám. Mindegyre észrevettem, hogy szemei titkon érdeklődéssel és figyelemmel nyugosznak rajtam, amit azonban ő gondosan eltitkolni törekszik.

Ismét meg ismét azt veszem észre, hogy a közönyös beszéd tárgyáról elsiklani törekszik, s rá akar engem terelni, hogy magamról beszéljek és sir James, jóllehet ő egészen idegen rá nézve, egyetért vele és bátorítja őt.

Különböféle ürügyek alatt mult szenvedéseimről és jövő terveim felől kérdezősködnek. A többi dolgok közt, melyek rám nézve személyes érdeklődéssel bírnak, a társalgás rátért a természetfeletti megjelenésekre, látományokra is. Megkérdezték, hogy hiszek-e titkos, szellemi viszonyokban és meghalt vagy távollévő személyek szellemi megjelenésében. Ügyes, furfangos módon

odáig visznek, hogy sejtetni engedem, mennyiben vagyok befolyásolva néminemüképen saját tapasztalataim által, e nehéz és sokszor meghányt-vetett kérdésre vonatkozólag.

De a célzások nem elégségesek, hogy az orvos leplezetlen kíváncsiságát kielégítsék, arra akar rábírní, hogy egész pontossággal elbeszéljem, a mit e tekintetben láttam és éreztem. Én azonban tisztán látom a szándékot, kitérőleg felelek s állhatatosan kikerülöm, hogy barátomat bizalmamba vonjam. Mind világosabban, világosabban látom, hogy kísérletet akarnak velem csinálni, melyben sir James és az orvos egyként részt vesznek.

Mig most külsőleg egészen úgy mutatom, mintha az, ami itt körülém történik, legkevésbé sem költené fel gyanumat, magamban elhatározom, hogy még ma este kipuhatólom az orvos látogatásának valódi okát s kifürkészem azt is, mi bírta arra sir Jamest, hogy nevemben meghívja ebédre.

Épen amikor a desszertet fölszolgálták, kedvező alkalom nyílt kívánságomnak.

A pincér egy levelet nyújt át s jelenti, hogy a levél átadója választ vár. Felnyitom a boritékot s bepillantva néhány sort látok jogképviselőimtől, kik bizonyos üzleti ügy elvégzéséről értesítenek. Mindjárt megragadom a kívánt alkalmat. Ahelyett, hogy szóval küldenék választ a levél hozójának, kimentem magamat s a levél ürügye alatt szobámba vonulok.

Miután a küldőncel, ki alant várt, végeztem, a folyósóra megyek, hová szobáim nyílnak, s csöndesen kinyitom hálósobám ajtaját. Egy másik ajtónak, mely a laksobába vezet, a felső részén egy szelelőlyuk van. Ide tartom fületem, hogy minden szót, ami Sir James és az orvos közt folyik, meghallhassak.

- Tehát igaza van? - ezek voltak az első szavak, melyeket Sir Jamestől mondani hallottam.

- Teljesen, felelt az orvos.

- Minden lehető elkövettem, hogy ettől az egyforma életmódtól elvonjam, - folytatá sir James. Meghívtam magamhoz Skóciába, javasoltam neki, hogy utazzék velem a szárazföldre, kértem, hogy kísérjen el engem legközelebbi utazásomon a Yachtban. Mindenre csak egy felelete volt, - minden tanácsomra csak azt mondja: „nem”. Most már saját szájából hallotta ön, hogy semmi terve nincs a jövőre nézve. Mi fog itt belőle lenni? Mit fogunk itt vele kezdeni?

- Azt nagyon bajos megmondani - hallom az orvos választát. Őszintén beszélve, én e férfi idegrendszerét komolyan megrendültnek találom. Midőn első ízben meglátogatott, hogy anyja állapotára nézve kikérje tanácsomat, valami különöst figyeltem meg lényében. Tehát nem egyedül az anyja halála feletti bánat okozta rendkívüli állapotát. Az én nézetem szerint, kedélyállapota már régibb idő óta - hogy is fejezzem ki magamat? - rendtelenségben volt. Nagyon elzárkózott ember s attól tartok, hogy oly gondok nyomják, melyeket senkinek ki nem beszélt. Az ő korában a kimondhatlan gondot legtöbbsnyire asszonyok idézik elő. Jelleme után ítélve, ő a szerelmet regényes oldalról fogja fel, s napjaink praktikus asszonyainak egyikében bizonyosan keserűen csalódott. De bármi legyen is az előzmény, az eredmény fájdalom, elég világos, - hogy idegei tönkre mentek s természetes, hogy agyveleje is szenved, ha idegei szenvednek. Ismertem ugyanilyen állapotban szenvedő embereket, kik nagyon szomorú véget értek. Ha életmódján nem változtat, elmezavar is állhat elé ebből. - Hallotta saját nyilatkozatát, mikor a szellemekről beszéltünk?

- Igazi esztelenség! - jegyzi meg sir James.

- Igazi örültség volna a helyesebb kifejezés, - ismétli az orvos és ez minden pillanattal tovább fog terjedni, elhatalmasodni.

- De hát mit tegyünk, - tépelődik sir James; őszintén meg kell vallanom, hogy atyailag érdeklődöm a szegény fiatalember sorsa iránt. Anyja egyike volt legrégebb és legkedvesebb barátnéimnak és ő sok megnyerő, szeretetreméltó tulajdonságot örökölt tőle. Remélhetőleg az eset mégis nem annyira veszedelmes jelenleg, hogy figyelembe lehetne venni?

- Most még nem, semmi esetre, felel az orvos. E pillanatban még nincs semmi figyelemre méltó jel. De tényleg egy rendkívül nehéz, aggasztó esettel állunk szemben. Vigyáztasson rá titkon egy megbízható emberrel s meg ne akadályozza őt semmiben, amennyire csak lehetséges. A legcsekélyebb dolog felkölthetné gyanuját és ha egyszer felköltöttük, minden hatalmunkat elveszítettük felette.

- Nem gondolja, orvos ur, hogy már is gyanakszik ránk?

- Azt nem hiszem. Láttam, amint egyszer vagy kétszer bámulva nézett reám; de már nagyon rég az ideje, hogy elhagyta a szobát.

Ezzel most eleget hallottam. Visszamegyek a folyósón át a lakszobába s ismét elfoglalom helyemet az asztalnál.

Először életemben, dacára a felindulásnak, a mi ily körülmények közt természetes is, jó színésznek bizonyulok be. Megteszem a szükséges mentegetődzést hosszas távollétemért s újra részt veszek a társalgásban, de minden szót, mielőtt kiejtenék, jól megrágok, anélkül, hogy magaviseletemen a legcsekélyebb tartózkodást is észre lehetne venni.

Az orvos jóval este előtt bucsut vett tőlünk, hogy egy tudományos gyűlésen részt vehessen. Sir James még egy fél óránál tovább maradt társaságomban. Hogy egészségi állapotomat még egy újabb vizsgálatnak alávesse, ismétli meghívását Skóciába. Tettetem magamat, mintha makacs kívánsága, hogy vendége legyek, nagyon hizelgő lenne rám nézve és megígérem neki, hogy elutasító feleletem okait még egyszer meghányom-vetem, s másnap reggel a reggeli mellett közlöm vele elhatározásomat.

Sir James el van ragadtatva, barátságosan rázzuk meg egymás kezét, s mindkét részről jó éjt kívánunk egymásnak.

Végre most egyedül vagyok.

Pillanatnyi habozás nélkül megmaradtam elhatározásom mellett, melyet legközelebb tettem. Fölteszem magamban, hogy másnap reggel, míg sir James fölkelne, szép suttyomban elhagyom a szállodát.

Arra a kérdésre is, hogy hová megyek, csakhamar megfeleltem. Anyámmal gyakran beszéltem az ő utolsó napjaiban azokról a boldog napokról, melyeket a „zöld tó” partjain töltöttünk. Halála után most a vágy, a rég nem látott vidéket még egyszer újra látni, annyi idő múltán újra ott élni a régi kedves helyen, folyton csak növekedett.

Szerencsémre sem sir Jamesnek, sem senki másnak e vágyamról sohasem beszéltem, ha tehát a szállodából eltűntem, lehetetlen, hogy csak sejtelmük is legyen arról, hogy merre vettem utamat. Elhatároztam tehát, hogy már másnap reggel elutazom régi hazámba, a kedves emlékü Suffolkba. Míg ifjúkorom kedves helyeit bebarangolom, talán csak megszáll valami jó gondolat, hogyan viselhessem el legkönnyebben az élet terhét, mely jelenleg előttem fekszik, reám vár.

A mai napon szerzett tapasztalataim után nem bizom többé senkiben. Talán holnap már saját szolgálmat bérelnek fel kémnek, jóllehet én egészen az ellenkező oldaláról ismerem őt, hogy örökdjék felettem, figyelemmel kísérje minden lépésemet. Ha ma este bejő, hogy rendeletemet az éjjelre kikérje, csak azt mondom neki, hogy reggel korán, hat órákor költsön fel és

hogy többé nincs szükségem reá. Aztán írok két levelet. Azokat hátra hagyom az asztalon, ott elutazásom után maguk fognak helyettem beszélni.

Az első levélben egész nyugodtan értesítem sir Jamest, hogy fölfedeztem az igazi okot, a mért az orvost meghívta ebédre. Megköszönöm szíves jóindulatát s irántam táplált részvétét, de azt határozottan visszautasítom, hogy egészségi állapotomra vonatkozólag orvosi megfigyelések tárgyává tétessem. Meg fogom neki ígérni, hogy annak idejében közlöm vele a jövőre vonatkozó terveimet, addig pedig ne aggódjék miattam. Az is egyike az én beteges képzelődéseimnek, hogy képesnek hiszem magamat arra, hogy saját magamról gondoskodjam.

A másik levelém a szálloda tulajdonosához van intézve; egyszerűen podgyászaimról való rendelkezésem és számlám kiegyenlítése áll benne.

Azzal bemegyek háló szobámba, s uti táskámba belerakom a kisebb dolgokat, miket magammal vihetek. Pénzemet a tükör fiókjában tartottam, s mikor kinyitom, megtalálom benne kedves talizmánomat - a zöld lobogót.

Lehetséges volna, hogy visszamenjek a zöld tóhoz és az ispán házát újra lássam, a nélkül, hogy magammal vigyem az egyetlen emléket, mely a kis Marytól birtokomban van? Aztán nem ígértem-e meg ezen felül Dunrosz kisasszonynak, hogy Mary ajándékát mindenüvé magammal fogom vinni, s ígéretem, most midőn Dunrosz kisasszony halott, nem kétszeresen szent-e?

Leülök újra s hosszan, sokáig nézem a jelképet a lobogón, - a zöld alapra kötött fehér galambot aranyos olajággal csőrében. Emlémem visszatér gyermekéveim ártatlan szerelmi történetére és szemem elé tárul az iszonyu, félelmetes ellentét ama szép, boldog idők és mostani életem között. Összehajtogatom a zöld lobogót s gondosan elhelyezem utitáskámban. Ezzel most minden meg van téve, és napfelkeltéig nyugvásnak adhatom magamat.

Mégsem! Nemsokára észreveszem, miután lefeküdtem, hogy ez éjen nem tudok nyugodalmat találni.

Gondolataim, - miután semmi foglalatosság igénybe nem veszi többé és az első diadalézés a helyzet fölött, melybe barátaimat juttatom, kik összeesküvést kovácsoltak ellenem, - elmúlt, újra visszatérnek ama párbeszédre, melyet titkon kihallgattam s hirtelen egészen új megvilágításban mutatják azt nekem.

Először is az az ijesztő kérdés merül föl, ha valjon biztos vagyok-e abban, hogy az orvosnak nincs igaza, ki oly határozottan kimondotta véleményét?

E híres orvos csak ügyességével küzdötte fel magát az első orvosok egyikévé. Nem azok közé az orvosok közé tartozik, kik csak elcsépeltek, régi módszerekkel s az adott alkalmak ügyes felhasználásával érik el célukat. Még ellenségei is beismerik, hogy a betegségek megállapításánál páratlan, utólérhetetlen, s valódi művész a valódi kórtünetnek a lényegtelenből való megkülömböztetésében s tévedés nélkül vissza tudja vezetni mélyen elrejtett okaikra a betegség egyes jeleit.

Egy ilyen férfi épen velem szemben csalódnék? Nem sokkal valószínűbb, hogy én csalódom saját magamban?

Tekintsek vissza az elmúlt évekre, gondoljak rá a csodás eseményekre, melyeket időnként átéltem hittem, hogyan lehetek biztos a felől, hogy azok nem valóságok, a miknek tartottam, csak képzelt szüleménye volt beteges képzelődéseimnek, és mindenki más azoknak tartotta? Mik a Brandt asszonyról való álmaim, mik az ő szellem megjelenései, melyeket képzeletem látni vélt? Nem csalódások, melyek az évekkal együtt nőttek?

Csalódások, melyek közelebb, közelebb visznek az örüléshez? Nem valami beteges gyanu, mely a hü barátok ellenében, kik józan eszemet meg akarják menteni, annyira elkésérit? Nem beteges borzadály, rémület az, mely a szállodából menekülésre késztet, s mint egy tolvaj börtönéből, úgy szököm innen?

E kérdések epesznek az éj csöndjében. Ágyam elviselhetetlen kinpaddá lesz. Fölkelek és felöltözöm, s a nyitott ablakon kinézve az utcára, úgy várom a nap felköltét.

A nyári éj rövid. Mentő angyalként üdvözlöm a reggszürkületet, a pompás felkelő nap fénye felderíti lelkemet újra. Miért vesztegelnék a szobában, melyet még az éj sötét, szomorú kétségei töltenek be? Kezembe veszem utitáskámat, leveleimet a lakszoba asztalára teszem, s a lépcsőkön lemegyek a házkapuhoz. A portás, ki az éjjeli szolgálatot végzi, székében alszik. Midőn elmegyek mellette, felébred s úgy néz rám, mintha örültnek tartana.

- El akar már hagyni, uram? - kérdi, midőn kezemben megpillantja az utitáskát.

Bolond vagy okos, a feleletet készen tartom. Azt mondom, hogy kirándulást teszek ma s korán föl kellett kelnem, hogy a napot helyesen fölhasználhassam.

A férfi még mindig bámulva néz reám. Kérdi, hogy valakit ne hívasson-e, aki táskámat vigye. Nem kívánom, hogy senkit felzavarjanak értem. Aztán kérdi, hogy valamit nem üzenek-e vissza barátaimnak. Megmondom neki, hogy szobámban sir James és a szálloda tulajdonos számára hagytam hátra néhány sort. Végre aztán hátra tolja a zárt és kinyitja a kaput s záradékul úgy néz utánam, mintha csakugyan örültnek tartana.

Igaza volt vagy nem? Ki állapíthatja meg azt saját magára nézve? Hogy tudhatom én azt?

TIZENHATODIK FEJEZET.

Végső pillantás a zöld tóra.

Az ut a világos és üres utcákon keresztül s az üde levegő egészen fölviszlanak.

Amint nyugati irányban a nagy városon keresztül haladtam, bementem egy utazási irodába, megkeresvén avégett, hogy biztosítson részemre egy helyet a postakocsiban Ipswich felé. Innen utaztam a „zöld tó”-hoz legközelebb eső mezővároshoz.

A hűvös esti időben néhány mértföldet barangoltam a jól ismert mellékutakon, melyek régi házunkhoz vezettek. A lemenő nap utolsó sugarai megvilágították a jól ismert ablaksort a ház homlokzatán s láttam, hogy minden ablaktábla be van zárva. Köröskörül egyetlen élő lény se vala látható. Mikor a nagy kapu csöngettüjét megrándítottam, egy kutya se vonította el magát. A telek el volt hagyva, a ház bezárva.

Hosszas várakozás után nehéz lépteket hallottam a folyosón. Egy öreg ember nyitotta ki a kaput. Megismertem őt, dacára a nagy változásnak, hogy atyám egyik bérlője áll előttem a régi jó időkből.

Meglepetésére nevéen szólítottam. Ő a maga részéről eléggé megerőltette emlékezetét, de hasztalan, nem ismert reám. Kétségkívül kettőnk közül én voltam az, ki a legfájdalmasabb változáson ment keresztül, - nem tehettem mást tehát, mint hogy bemutassam magamat. A szegény öreg fonnyadt arca lassan s mintegy félénken felderült, mintha félig képtelen volna, félig pedig szorongana, hogy megengedje magának a mosolygás szokatlan fényűzését. Zavarában e szavakkal üdvözölt: „isten hozta ide haza!” - mintha a ház még az enyém volna.

A jó öreg a kis hátsó szobába vezetett, a melyben ő lakott, adott mindent, amit adhatott - szalonából és tojásból álló vacsorát s rá egy pohár maga főzte sört. Szemmel láthatólag

ugyan nehezen tudta megérteni, hogy látogatásom egyetlen célja az, amint én arról biztosítottam, hogy régi hazám bizalmas tájait újra látni akartam. Azonban készségesen felajánlotta szolgálatait s kifejezte, hogy ha kívánom, a legnagyobb örömére szolgálna ágyat vetni számomra.

Több volt egy événél, hogy a ház be volt zárva és hogy a cselédség is eltávozott. A gazdag kereskedő, ki a mi eltávozásunkkor idehurcolkodott volt és a házat kibérelte, később valóságos szenvedélylyel vásárolta össze a verseny paripákat s e miatt megbukott. Feleségével külföldre ment s ott élt csekély jövedelméből, amit vagyona romjaiból megmentett. A házat és a hozzá tartozó ingatlanokat oly rendetlen állapotban hagyta hátra, hogy idáig még nem találkozott rá új bérlő.

Most régi barátom, ki többé már nem volt munkaképes, ügyelt fel a birtokra. Dermody házacskája is üres volt s így tehát egészen tetszésem szerint bejárhattam. A ház kulcsa a többi kulcsokkal együtt egy csomóba volt kötve s az öreg férfi, ócska kalapjával fején, készen állott, hogy kíséren, a merre menni akarok. Nem fogadtam el kíséretét, valamint abbéli ajánlatát sem, hogy a magános házban ágyat vessen nekem, mivel nem akartam azzal fárasztani.

Az éj szép volt, a hold épen akkor jött fel. Elköltöttem a vacsorát és kinyugodtam magamat. Ha fölkerestem a helyeket, melyeket látni kívántam, még nagyon jól visszatérhetek a mezővárosba, és ott eltölthetem az éjet egy vendéglőben.

Elindultam tehát egyedül, kezemben a kulcsokkal, a mezőn át egyenest a Dermody háza felé.

Ismét az erdei utat követtem, melyen annyiszor haladtam át boldogan az én kis Marymmal. Minden lépésre megpillantottam valamit, a mi ő rá emlékeztetett.

Itt állott a kis pad, melyen a vén cedrusfa árnyékában ültünk és egymásnak örök hűséget esküdtünk. Amott csörgedezett a kis, világos csermely, melyből forró nyári napokon, ha fáradtak és szomjasak voltunk, inni szoktunk. Ugy tetszett, amint vidám, barátságos csörgedését hallgattam, mintha meg kellene neki itt jelenni az ő egyszerű, fehér ruhájában és szalmakalapjával, mint egykor, midőn a patak zenéjét énekével kísérte s a strucc tollakat kalapján mezei virágokkal frisitette föl, miközben azt a hűvös vízbe mártogatta.

Néhány lépésre tovább egy térhez értem az erdőben, s egy kis előhegy előtt állottam, melyről a legkedvesebb kilátás volt a zöld tóra. A partról egy fa gerenda nyult ki, mely a jó uszók számára volt oda illesztve, kik nem féltek róla a vízbe ugrani. Ide állottam meg és néztem magam körül.

A fák, melyek a tavat két oldalról szegélyezék, édes erdei dalt susogtak az éji csöndön át, mely a hold fényét lágyan megrezgetté a csacsogó habok felett.

Tovább néztem jobbra, s ott a régi fa födelet láttam, a mely alatt csolnakom állott ama napokban, midőn Mary kijárt velem a tóra és a zöld lobogót köté számomra. Balra feküdt az eleven sövény kerítés s mögötte emelkedtek a kacsafogó barna iveri, mely, miután nem volt használatban, veszendőben vala egészen. Kedvezvén a ragyogó holdfény, láthattam azt a helyet is, ahonnan Maryval a kacsafogást néztük. Most hirtelen a sövény hasadékán, melyen keresztül adta a jelt Dermody kacsafogásra dresszszírozott kutyájának, mintegy sötét árnyék a megvilágított földön, lépett át egy vízi patkány és eltűnt a tóba.

Bármerre fordítottam tekintetemet, mindenünnen a mult pillantott elő, mintegy gunyolódva, s hangjai mintegy szemrehányólag jutottak fülemhez: Nézd, minő volt életed egykor! Érdemes mostani életed az élet nevezetre?

Fölvettem egy követ és beledobtam a vízbe. Aztán láttam, a mint a víz kigyózott a hely körül, hol a kő elmerült. És elgondolkoztam a fölött, hogy ha egy olyan gyakorlott uszó, mint én

valék, megkísérelte volna a vízbe ölni magát, megmaradt volna-e oly szilárdul elhatározása mellett, hogy ellentálljon a kísérletnek: saját ügyességével szabadítván meg magát az elmerüléstől.

Rendkívül felizgatottnak éreztem magamat. A tó látása vagy valami más, mi e gondolattal összeköttetésben áll, tett-e izgatottá, nem tudom. De a szép kilátásnak hirtelen hátat fordítottam, s tovább mentem az erdei uton, mely az ispán házához vezetett.

Midőn az ajtót kinyitottam, előtapogatóztam a jól ismert lakszobáig s felnyitottam az ablaktáblákat, hogy a hold fénye bevilágíthasson.

Nehéz szívvvel néztem magam körül. A szoba minden részében érvényesítette néma jogát régi ismeretségem iránt az elavult berendezés, mely egyik vagy másik helyen meg vala ujtva.

A szende holdfény elárasztá a szobát, bekandikált a szögletbe, hol Maryval együtt szoktunk volt ülni, mig Dermody asszony az ablaknál misztikus könyveiből olvasgatott. A szemben levő szögletben fölfedeztem a sötétségtől elleplezve a magas, kényelmes, faragott tölgyfa karszéket, melyben a ház Sybillája ült amaz emlékezetes napon, a midőn bekövetkezendő elválásunkról beszélt és utolszor adta ránk áldását.

Mikor a szoba falain körszemlét tartottam, régi barátokat fedeztem fel ott: itt a tarkaszinü képeket, ott a berámázott horgolásokat, melyeket mi csodás műremekeknek tartottunk, a régi kerek tükört, melyhez Maryt gyakran föl kellett emelnem, ha meg akarta nézni arcát benne. Mindenütt, hová a hold fénye elhatolt, jól ismert tárgyak tüntek szemembe, melyek életem legboldogabb napjaira emlékeztettek.

S a mult újólag gunyosan tekintett reám. Ismét hallottam a régi idő szemrehányó hangjait. Lásd, minő volt életed egykor! Érdemes mostani életed az élet nevezetre?

Leültem az ablak mellé, honnan a fákon keresztül csillámlani láttam a tó vizét, s elgondoltam magamban: Mily messzire vetettem vissza életutamat! Miért nem fejezem itt be?

Ha holnap megtudják öngyilkosságomat, ki fog meggyászolni? Talán az összes élő emberek közt én valék, a kinek legkevesebb barátja van. A legcsekélyebb kötelességem sem vala másokkal szemben, semmi okom se volt habozni, ha bucsut akartam venni a világtól, mely nem nyújtott alkalmas mezőt becsvágyamnak, tárgyat szerelmemnek.

S miért volna szükség különben tudni az embereknek, hogy én magam kerestem halálomat? Nagyon könnyen elrendezhetem úgy, hogy szerencsétlen balesetnek fogja mindenki tartani halálom okát.

Nem volna az természetes, hogy ezen a szép nyári estén, mielőtt a hosszú ut után, pihenni dülnek ágymba, a tó hűvös hullámaiban megfürödtem? S dacára, hogy ügyes, gyakorlott uszó vagyok, nem esheték meg velem, hogy görcsöt kaptam? A zöld tó magános partján hiába kiáltana a vízbe fuló segítségért, főleg éjnek idején, szóval magától értetődne a „szerencsétlen” baleset. Egyedül tehát csak az a nehézség állott utamban, melyről már gondolkoztam a tó partján. Elég erős lennék-e ellenállani az önfentartás állati ösztönének, s az első ugrásnál nem küzdenék-e az elmerülés ellen?

A szoba levegője vastag volt és nehéz. Elhagytam és kimentem, most az árnyékban, majd a hold fényében járkálva föl s alá a ház előtti fák között.

E pillanatban egy erkölcsi ok se gyakorolt volna rám befolyást, mely az öngyilkosság ellen beszél. Én, a ki egykor nem tudtam mentséget találni Brandt asszony öngyilkossági kísérletére, s még csak megérteni se tudtam, most egész nyugodtan gondoltam a cselekedetre, mely borzalommal töltött el, midőn mástól végrehajtatni láttam!

Soha sem lehetünk elég biztosak, midőn embertársaink félrelépéseit elítéljük, mi magunk is nem teszünk-e hasonló kísérleteket, ugyanazon tévedésekbe esni?

Ha most amaz éj eseményeire visszagondolok, emlékszem, hogy csak egy gondolat tartotta vissza lábamat az iszonyu uttól, mely a tóhoz vezetett. Mindig csak azon kétségeskedtem, hogy egy olyan gyakorlott uszónak, mint én, lehetséges-e vízbe fuladni? Csupán ez nyugtalanított engem. Más különben végrendeletem el volt készítve, s csak néhány ügyem maradt volna rendetlenségben. A legkisebb reményt se tápláltam az iránt, hogy valaha enyém legyen Brandt asszony. Soha sem irt nekem s utolsó elválásunk óta álmaimban sem jelent meg többé. Bizonyosan kibékült sorsával a külföldön.

Megbocsátottam neki, hogy elfeledett. Rá és másokra is annak az embernek megengesztelődött érzületével gondoltam, kinek lelke már elvált e világtól, s kinek csak a halálára való gondolatok körül gyülekeznek képzelődései.

A föl- és alájárás ki kezdett fárasztani. A hely magánossága nyomasztólag hatott rám. Idegeim határozatlanságom tudatában elzsibbadtak. Végre, miután még egy hosszú pillantást vettem a fákon keresztül a tóra, szilárd elhatározásra jutottam. Meg akartam próbálni, ha egy gyakorlott uszó csakugyan vízbe fuladhat-e.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Éji megjelenés.

Visszatértem a házikó lakszobájába, egy széket huztam az ablakhoz s felütöttem jegyzőkönyvem egyik üres lapját. Hogy halálom esetén végrendeletem teljesítése körül valami nehézség vagy bizonytalanság elő ne forduljon, még néhány utasítást kellett leírnom. Félrevezetésül, végső rendelkezéseimnek a szokásos „jegyzetek Londonba való visszatérésemre” címet adtam, és aztán elkezdtem írni.

Mikor a jegyzőkönyv egy oldalát beírtam, és a másikat ütöttem fel, bizonyos nehézség szállott meg, mely megakadályozott, hogy gondolataimat az előttem fekvő tárgyra irányozzam. Mindjárt eszembe jutott egy ehez hasonló állapot, mely Shetlandban lepett volt meg, mikor hiába erőlködtem megfogalmazni a levelet anyámhoz, melyet Dunrosz kisasszony akart megírni.

Az akkori és a mostani állapotom közt tett összehasonlítás folytán, gondolataim most is, mint épen akkor, Brandt asszonyra terelődtek. Egy vagy két perccel később ismét azt a különös testi érzést tapasztaltam, a melyet első ízben a Dunrosz urék kertjében. Ugyanaz a titokteljes reszketés járta át testemet, tetőtől talpig. Most is körülnéztem, de nem volt világos tudatom a tárgyokról, melyeken szemeim nyugodtak. E szelid nyári estén ugy reszkettek idegeim, mintha villanyos folyamatok lettek volna a levegőben, melyeket viharnak kell követni.

Jegyzőkönyvem és plajbászomat letettem az asztra, és fölkeltem, hogy ismét kimenjek a fák közé. De bebizonyult, hogy maga az a csekélység: átmennem a szobán, felülmulta erőmet. Meggyökerezve állottam egy helyben s arcomat a nyitott ajtó felé fordítottam, melyen a hold fénye beömlött.

Nem sok idő mult el, midőn, a mint még mindig kinéztem az ajtón, észrevettem, hogy valami, messze a fák között, melyek a tó partját körül szegélyezték, megmozdult. Először azt a benyomást tette rám, mintha két szürke árnyék a fákon keresztül, hosszan felém kigyóznék. Csakhamar határozott körvonalakat nyertek az árnyékok, mig két teljesen felöltözött alakot láttam, a kik közül egyik nagyobb volt a másnál. A mint közelebb-közelebb jöttek, eltűnt

körülöttük a sötétszürke szín. Saját belső fényük szeliden megvilágította őket, midőn az ajtóhoz közelebb léptek.

Harmadszor láttam megjelenni Brandt asszony szellemalakját, s mellette, kézen fogva egy azelőtt soha nem látott alakot pillantottam meg, - gyermekének szellemalakja volt ez.

Igy állottak előttem mindaketten, kéz kézben, a világos holdfényen keresztül, körül sugározva földfeletti fényüktől. Az anya arca azzal a szomorú, kérő szemekkel tekintett reám most is, melyekre oly jól emlékeztem. A gyermek ártatlan arcán pedig angyali mosoly sugárzott. Kimerő feszültséggel vártam az első szót, melyet mondani, az első mozdulatot, melyet tenni fog.

A mozdulat megelőzte a szót. A gyermek szabadon bocsátá anyja kezét, s lassan fölfelé emelkedve, lebegett a légben, mint egy szeliden sugárzó tünemény, mely a fák sötét háttéréből előragyogott. Az anya besurrant a szobába s megállott az asztal előtt, melyre jegyzőkönyvet és plajbászomat letettem volt, miután nem tudtam többet írni belé. Mint az előbbi esetekben, most is kezébe vette a plajbászt, s irt valamit az üres oldalra, azután pedig intett, hogy lépjek hozzá.

Kiterjesztett kezekkel közeledtem hozzá, s újra érzem a titokteljes gyönyört, a mint megilleti keblemet, újra hallám ismételni az ő csöndes, melódikus hangján e szavakat: „Gondolj reám és jer hozzám”.

Keze mellemre hanyatlott. A halvány fény, mely alakját övezte, reszketett, halványabb lett és - eltűnt.

Beszélt és - eltűnt. Megragadtam a kinyitott jegyzőkönyvet s ez alkalommal csak a következő szavakat találtam szellemkezőtől leírva:

„Kövessd a gyermeket.”

Ujra kinéztem a magános, éji tájra. Ott lebegett, még mindig a légben a fák sötét háttérében nyájasan ragyogva, a gyermek szellemalakja csillagfényben.

A nélkül, hogy tisztában lettem volna magammal, mentem elő és léptem át az ajtó küszöbét. A fák között mozgott előttem a gyermek szeliden fénylő alakja. Követtem őt, mintha varázshatalom alatt állottam volna.

A kis szellem alak, mely még mindig előttem lebegett, átvezetett az erdőn, az én régi honomhoz, azokon a magános mellék utakon, melyeken a mezővárosból haza vándoroltam. A gyermek fénylő alakja, mely mélyen alatta lebegett a felhőtlen égnek, meg-megállapodott időnkint, mintha mind a ketten visszafelé vennők utunkat. Sugárzó arca mosolyogva tekintett le rám, majd intett kis kezével és újra tovább lebegett, miközben mutatta az utat, mint az óvilágban a csillagok kelet bölcseinek.

A városba értem. A gyermek légi alakja a fölé a ház fölé lebegett, hol este hátrahagytam volt kocsimat. Megrendeltem volt, hogy a lovakat tartsák készen a továbbutazásra. A kocsi további rendeletemre várt. Föltekintettem. A gyermek keze dél felé mutatott, a London felé vivő utra. Megparancsoltam a kocsisnak, hogy forduljon vissza oda, hol a kocsit felfogadtam.

A mint tovább utaztam, folyvást kinéztem a kocsik ablakán. A gyermek fényes alakja ott lebegett előttem, a felhőtlen ég alatt. Állomásról-állomásra változtattam a lovakat, s egész éjen át tovább utaztam, míg a nap feljött a keleti égen. Éj vagy nap volt, a gyermek alakja azért az ő egyforma, titokteljes fényében folyvást előttem lebegett. Egy mértföldet vezetett az uton dél felé, míg nem hátunk mögött hagytuk a vidéket, s a nagy város zür-zavarán át, a régi Tower árnyékába érkeztünk, hol az ott elhaladó folyamat pillantottuk meg.

A kocsis a kocsiajtóhoz jött és kérdezte, hogy van-e több szükségem szolgálatára. Midőn a gyermek alakját légi utjában megállapodni láttam, azt mondtam neki, hogy megállhat. Ismét föltekintettem. A gyermek keze a folyam felé mutatott. Kifizettem a kocsist s elhagytam a kocsit.

A gyermek, folyvást előttem lebegve, egy rakparthoz vezetett, mely tele volt utazókkal és málhákkal. Egy hajó állott a kikötőhid előtt, indulásra készen. A hajó széléhez vezetett a gyermek, s ott lebegett egy helyben az illatos légben. Mosolyogva tekintett le rám, s hosszan a folyamra mutatott, nyugotra a távol tenger felé. Mig szemeim szorosán az idáig vezető alakra valának függesztve, mind fönnebb-fönnebb láttam szállani őt, mig végre teljesen eltűnt szemem elől, mint egy pacsirta.

Ujra egyedül, magamra valék földi énemmel, nem maradt számomra más, mint tovább utazni nyugotra a távol tenger felé, a merre a gyermek keze mutatott.

Közelemben egy matróz a fődélzeten egy szabad horgonykötelet fejtett föl. Kérdeztem, hogy melyik kikötőbe evez a hajó. A férfi bámészan nézett reám és felelte:

„Rotterdamba.”

TIZENNYOLCADIK FEJEZET. **Szárazon és tengeren.**

Egy kissé aggasztott, hogy melyik kikötőbe megy a hajó, mindazonáltal tudtam, hogy bármerre menjek is, jó uton járok Brandt asszonyhoz.

Ujra szüksége volt reám s magához kívánt engem. A merre a gyermek szellemkeze mutatott, arra kellett vennem utamat, akár a külföldre, akár hazámba vitt is az. Meg voltam győződve, hogy tovább fogok vezetetni, mihelyt a szárazföldre léptem, és e hitemhez oly szilárdul ragaszkodtam, mint ahhoz a tudathoz, hogy a gyermek szellemalakja vezetett idáig.

Két éjen át nem aludtam - erőt vett most rajtam a kimerültség. Lementem a kajütbe s lefeküdtem egy üres szögletbe, hogy aludjam. Mikor újra fölébredtem, éj volt s a hajó a magas tengeren járt.

Fölmentem a fődélzetre, hogy friss levegőt szivjak, de rövid idő múlva visszatért a levertség érzete s ismét több óra hosszát aludtam. A velem megbarátkozott orvos a nyugvás szükségének e mindegyre visszatérő érzetét kétségtelenül agyvelőm kimerült állapotának tartotta, melyet az órákon keresztül tartott képzelgés izgatott fel oly nagyon. Csak kevés ideig maradtam most ébren s mint egy kifáradt állat mély álomba merültem.

Mikor Rotterdammal partra léptem, első dolgom volt az angol konzulátushoz menni. Minthogy nagyon kevés pénz volt kezemenél, tanácsosabbnak tartottam, mielőtt tovább folytatnám utamat, megtölteni újra erszényemet.

Utításkám nálam volt. Mikor a zöld tóhoz utaztam, hátrahagytam volt a kis mezővárosi fogadóban, s a szolgálta a kocsiába tette, mikor ismét elutaztam Londonba. A táskában volt egy-néhány levél, melyeknek személyazonosságom bebizonyítására a konzulátusnál használt vehettem. A konzulátus megadta aztán a szükséges ajánlóleveleket ahhoz a rotterdami házhoz, mely londoni bankárommal összeköttetésben állott.

Midőn a pénzt megkaptam s néhány szükséges dolgot bevásároltam, elindultam lassan az utcán, anélkül, hogy tudnám, merre fogok fordulni legközelebb. Alig tettem néhány száz lépést, midőn egy ház ablaktábláján, mely a látszat szerint, kereskedői célokra szolgált, a „Brandt” nevet láttam felírva.

A házajtó nyitva volt. Egy másik, a folyosó felől levő ajtó az üzlethelyiségbe vezetett. Beléptem a szobába és Brandt ur után kérdeztem. Egy fiatal embert hívtak, ki angol nyelven meg tudott érteni. Azt mondta nekem, hogy az üzlet három tulajdonosának nevét viseli s kérdé, hogy melyikkel akarok ezek közül beszélni. Emlékeztem még a Brandt keresztnévére és megneveztem őt; az üzletben azonban a „Brandt Ernő” név nem volt ismeretes.

- A mi házunk csak fiókja a Brandt cégnek, - mondá a fiatal ember. - A főüzlet Amsterdamban van. Ha ön ott megkérdezi, bizonyosan meg tudják mondani, hogy hol tartózkodik Brandt Ernő ur.

Kevéssé aggasztott engem, hogy hová visz utam, midőn a cél Brandt asszony volt. Minthogy e napon késő volt már elutazni, egy szállodába mentem aludni.

Az éj nyugodtan tölt el, és minden esemény nélkül. Másnap egy alkalmi kocsin elutaztam Amsterdamba.

Midőn megérkezésemtől ismétlem ott kérdezősködéseimet a főüzlet után, az egyik tulajdonoshoz utasítottak. Tökéletes jól beszélt angolul s oly érdeklődéssel fogadott, a minek okát egyelőre nem tudtam megmagyarázni magamnak.

- Brandt Ernő urat nagyon jól ismerem, - mondá. Szabad kérdenem, barátja vagy rokona ön annak a nőnek, akit ő feleségként mutatott be?

Igenlőleg feleltem a kérdésre és hozzá tettem, hogy azért jöttem ide, hogy segítsek rajta, amennyiben szüksége lesz rám.

A kereskedő legközelebbi szavai megmagyarázták nekem a látható érdeklődést, amit elfogadásomnál irántam mutatni látszott.

- Az isten hozta önt, mondá, mert társamat és engem nagy gondtól szabadit meg. Amit ezzel mondani akarok, csak úgy magyarázhatom meg, ha egy pillanatig cégem üzleti állásáról beszélek önnek. A régi Enkhuizen városban, a Zuider tó partján egy halászatunk van. Régebben része volt ebben Brandt Ernő urnak is, melyet később eladott. Az utóbbi években a nyereség nagyon meggyengült e forrásból, s már azon voltunk, hogy felhagyjunk ezzel az üzlettel, ha fáradozásainkat ez irányban jobb siker nem koronázza. Azon közben eszünkbe jutott Brandt Ernő ur, miután enkhuzeni üzletünkben egy betöltetlen hely volt, felszólítottuk őt, hogy mint irnok lépjen házunk szolgálatába. Az egyik társammal rokon, s fájdalom, mégis kénytelen vagyok bevallani az igazat, hogy ő nagyon rossz ember. Jóakarátunkat aljas hálátlansággal viszonzta, nagymennyiségű pénzt elsikkasztott és eltünt. Hogy merre, azt még eddig nem sikerült kitudnunk. Az angol nő gyermekével Enkhuizenben maradt vissza, s a míg ön ide nem jött, nem tudtuk elképzelni, hogy mit kezdjünk vele és gyermekével. Nem tudom uram, hogy ön értesülve van-e erről, de a nő helyzete most kétszeresen szomorú, mert nekem komoly kétségeim vannak a felett, hogy valóban Brandt asszony volna. Határozottan tudjuk, hogy néhány év előtt egy másik asszonynyal esküdött meg, és semmi bizonyíték nincs arra nézve, hogy az első feleség meghalt volna. Ha barátnőjének megmentésében segítségére lehetünk önnek, kérjük, rendelkezék velünk.

Nem szükség mondanom, hogy mily izgatottan hallgattam e szavakat. Most már bizonyosan vissza kell hogy térjen hozzám, a mint szegény anyám előre megjósolta volt. A remény, mely már egészen elhagyott volt, most újra megtöltötte szívemet és a jövő, melyre oly sokáig remegve gondoltam, bekövetkezendő boldogságotól beragyogva állott lelki szemeim előtt.

A jó kereskedőnek bensőséggel hálálkodtam, a mi őt egészen bámulatba ejtette.

- Csak abban legyen segítségemre, hogy Enkhuizenbe mehessek, - mondtam, a többit bátran rám bízhatja.

- Az utazás nagyobb kiadásokat fog önnek okozni, mondá a kereskedő. - Bocsásson meg, ha egyenesen e kérdést vetem föl, el van látva pénzzel?

- Nagyon jól.

- Helyesen! A többi nemsokára meg lesz téve. Egy hazájabeli embert adok ön mellé, ki több év óta van irodánkban alkalmazva. Mint idegennek, legkönnyebb lesz önre nézve, ha tengeren teszi meg útját és az én angol emberem segítségére lesz önnek egy kis hajó kibérlésénél.

Néhány perc múlva az irnokkal utban voltam a kikötő felé.

Kis hajót találni és a hozzá szükséges embereket fölfogadni, nagyobb nehézséggel járt, mint előre gondoltam volna. Mikor ez végre sikerült, az uti élelemről kellett gondoskodni. - Hála kísérom tapasztalt voltának és a szives készségnek, melylyel minden szükségest beszerzett, előkészületeim még este előtt meg voltak téve. Másnapra már rendeltetésem helyére vitorlázhattam.

A kapitány kajütje a hajó hátsó végén volt, a legénység három emberből állott. Miután a tér egyik oldalon a kapitány, a másikon a legénység számára volt beosztva, a kis hajó közepe nekem maradt fenn. Így tehát nem volt okom térhiány miatt panaszkodni, minthogy a hajó ötven-hatvan tonnára való volt. Volt kényelmes ágyam, asztalom és néhány székem.

A konyha kellemes távolságban feküdt tőlem, a hajó első részén. Saját kívánságomra, szolgálva vagy tolmács nélkül utaztam, mert a fő ohajom az volt, hogy egyedül legyek. A holland kapitány régebben a francia kereskedelmi tengerészetnél volt alkalmazva, s ha szükség volt rá, közlekedhettünk egymással francia nyelven.

Hátunk mögött hagytuk Amsterdam kapuit, s csöndesen vitorláztunk a Zuider tó vizén.

E csodás tó története már magában véve egy regény. Abban az időben, midőn Róma volt a világ ura, még nem létezett e tó. Hol most a habok locsognak, akkor nagy terjedelmű erdőségek határolták egy nagy belvizet, melynek egy folyam által volt kijárása a tóba.

Az örökös viharok által feldagasztva, a tó vize kicsapott partján s dühöngő habjai meg nem szüntek, míg utjokban minden akadályt szét nem törve, el nem érték az ország legkülső határát. A nagy északi tó berohant a megtört nyíláson s azon idő óta úgy áll a Zuider tó, amint most ismerjük.

Évek multak, nemzedékek következtek egymásra s az új óceán partján nagy és népes városok állottak elő, melyek gazdagok lettek a kereskedelem által, híresek a történelemben. Századokon keresztül tartott jólétük, míg veszedelmes átalakulások után, a jelenlegi helyzetbe jutottak. A Zuider tó városainak lakosai elkülönítve magukat a külvilágtól, hiuk voltak magukra és jólétükre s nem törődve a szomszéd nemzetek elhaladásával, ama végzetes tétlenségbe sülyedtek, mely az elkülönült népek tulajdona.

Azok a kevesek, kik megőrizték a régi energia ereklyéit, kivándoroltak, míg a visszamaradt tömeg türelmesen, közönynyel nézte a hanyatlást, az intézmények korhadását. Mikor a tizenkilencedik század elérkezett, a lakosság, melynek száma egykor ezrekre rugott, néhány százra apadott le. A kereskedelem szünetelt, a nagy utcák megnéptelenültek. A kikötőket, hol egykor nyüzsgöttek a hajók, most tönkre tette a homok felhalmozódása.

Most a mi időnkben, a hajdan virágzó városok elpusztulása ellen mit se lehet tenni, s a legközelebbi nagy átalakítás csak arra szorítkozik, hogy tervbe vétetett a hasznavehetlen vizek kiszáritása, hogy a jövő nemzedék számára a visszanyert szárazföldet gyümölcsözhetővé tegyék.

Ez röviden a Zuider tó története.

Amint elébb, elébb haladtunk, megfigyeltem a tó sárga fekete színét, melyet a homokpadok kölcsönöztek a víz felszínének s melyek a tapasztalatlan tengerészekre könnyen veszedelmesekké válhatnak vala.

Éjjelre egy halász-szigetehoz értünk, mely a nap utolsó fényétől megvilágítva, kietlen, elhagyott helységnek látszott. Itt-ott kis kunyhók emelkedtek, halmokra építve, feketén nézve a sötétszürke égre. Néha-néha megjelent a parton egy-egy emberi alak s elmerülve állott meg az idegen hajó csöndes vizsgálatában. Ez volt mindössze, amit a szigeten láttam.

Nehány pillanatra kétségessé lett előttem életem biztonsága, amint a csöndes éjben egy idegen tengeren ébren feküdtem.

Álom volt mindez? Öngyilkossági gondolataim, vízióm az anyáról és leányáról, visszautazásom a fővárosba, hová a gyermek szellemalakja vezetett, utazásom Hollandiába, éji utam az ismeretlen tavon: mindezek, - hogy úgy mondjam - töredékei voltak az én beteges, benső zavarodottságomnak, csalódás, melyből minden pillanatban felébredhetek, hogy ismét teljes birtokában érezzem magamat eszemnek, mint a londoni szállodában?

Minthogy kétségeim még mindig jobban zavarogtak s mind messzebb-messzebb jutottam egy határozott megállapodástól, elhagytam ágyamat és kimentem a födélzetre, hogy szétnézzek és friss levegőt szívjak ott.

A sziget egy sötét árnyékhoz hasonlított, körülöttem sötét pusztaság terült el. Az egyetlen hang, mely fülemhez jutott, a kapitány és embereinek nehéz lélekzése volt, kik mind a két oldalon alvának. Hallgatóztam és széttekintettem a sötétségben, mely körülött engem.

De nem mutatkozott semmi újabb megjelenés. Mikor ismét visszatértem a kajütbe és végre elszenderedtem, nem láttam álmot. Ugy tetszett, mintha mindent hátrahagytam volna Angliában, ami életem legutóbbi eseményeiben titokteljes és csodálatraméltó volt.

Mikor Hollandiába értem, eljárásomat csak egészen természetes körülmények és egészen mindennapi fölfedezések befolyásolták, aminő fölfedezéseket mindenki tehetett volna az én helyemben.

Elhagyott volna adományom, mint léleklátót, az új országban, idegen emberek között? Vagy sorsom arra a helyre vezetett, hol földi zarándoklásom gondjainak véget kelle érni? Ki tudná megmondani?

Másnap reggel igen korán vitorlázunk tovább.

Csaknem éjszaki irányban haladtunk. Egyik oldalon a sötét sárga tó feküdt előttem, melynek színe bizonyos időjárás befolyása alatt zavaros szürkébe ment át. Másik oldalon a keskeny kinyuló part feküdt, melyen a sárga homok zöld gyepvel váltakozott, közbe-közbe falvak és városok, melyeknek vörös cserép födelei és hegyes templomtornyai derülten néztek föl a tiszta, kék égre.

A kapitány ajánlotta, hogy látogassam meg Edam és Hoorn híres városokat, de én nem akartam most szárazföldre lépni.

Egyetlen kívánságom az volt, hogy abba a régi városba érjek, ahol Brandt asszony elhagyatva élt.

Midőn irányt változtattunk, hogy az előfokhoz evezünk, melyen Enkhuizen fekszik - a hajó egy más irányba kezdett nyomtatni és pedig oly erősen, hogy az utazás nehézségeit fölötte megnagyobbította.

Naplementekor elcsöndesült a szél ereje. Az éj felhőtlen volt s a tiszta égbolt halvány, szende fényt vetett reánk. Egy óra múlva a szeszélyes szél ismét kedvünk szerint járt. Tíz óra felé bevitortáztunk az enkhuizeni puszták kikötőbe.

A kapitány és emberei elköltötték egyszerű vacsorájokat s nyugalomra dültek, minthogy nehéz munkájuk nagyon kifárasztotta volt. Nehány pillanat múlva egyedül csak én voltam ébren a hajón.

Fölmentem a födéltre és szétnéztem. Hajónk egy elhagyott kikötőben kötött ki. Nehány kis hajón kívül, melyeket a miénkhez közel láttam, ez egykor jólétnek örvendő hely egy terjedelmes, magános víztócsa képét nyújtotta, melyet itt-ott homokbuckák szakítottak meg. A szárazföld felé csak a halott város magános házait láttam, melyek sötéten és mogorván állottak a titokteljes csillagfényben.

Sehol egy emberi lényt avagy csak egy eltévedett állatot se lehetett megpillantani. A hely oly üresnek és élettelennek látszott, mintha ragályos betegség dühöngött volna s csak száz év múlva érné el újra lakosságának hatvanezernyi számát. Lakosai tizedrésze voltak összezugsorodva, midőn most Enkhuizent magam előtt láttam.

Meghánytam-vetettem magamban, hogy mit kellene most legközelebb tennem.

Mindenesetre kevés kilátásom van arra, hogy Brandt asszonyt feltaláljam, ha éjnek idején egyedül és vezető nélkül a városba megyek. És mégis másfelől lehetséges volna, hogy most, midőn elértem a helyet, a hol ő gyermekével barátok nélkül és elhagyatva él, türelmesen bevárjam a hosszú időköz, míg reggel lesz s a város fölébred? Jobban ismertem nyughatatlan, tépelődő természetemet, semhogy ne az utóbbit válaszszam. Jöjjön, aminek jönni kell, elhatároztam, hogy a véletlenre bízva magamat, bekóborolom Enkhuizent, fölkeresem a halászati irodát és megtudom Brandt asszony címét.

Miután először a kajüt ajtaját gondosan bezártam, a hajóról a partra léptem s elindultam éji kóborlásomra a halott városon keresztül.

A kikötő fekvését zsebbeli iránytűmmel megállapítván, a legközelebbi utcába mentem, mely előttem feküdt. A mint elébb lépdeltem, a régi lesüppedt házak sötéten néztek rám mindkét oldalon, az ablakok mögött nem volt semmi fény, az utcákon nem égett egyetlen lámpa sem.

Egy negyedóra hosszat mentem, mind belebb-belebb a város belsejébe, anélkül, hogy egy élő lényvel is találkoztam volna, a csillagok fénye volt egyedüli vezetőm. Midőn végre egy olyan utcába fordultam, mely szélesebb volt a többinél, egy alakot láttam magam előtt, mely mozgott, de a házak árnyékában alig lehetett megkülönböztetni. Meggyorsítottam lépteimet s nemsokára észrevettem, hogy egy parasztruhát viselő férfit követtem. Amint meghallotta lépteimet, megfordult és rám nézett, s midőn látta, hogy idegen vagyok, vastag fütykösét fenyegetően emelte föl s rám kiáltott, mint mozdulataiból észrevettem - mert nyelvét nem értettem - hogy megálljak. Egy idegent, ki ilyenkor éjnek idején mutogatja magát Enkhuizenben, az idevaló polgár csak rablónak nézhetett!

Utközben megtanított volt rá a hajó kapitánya, hogy arra az esetre, ha egyedül járok ilyen idegen városban, hogy kell kérdeznem hollandul az utat és én most alkalmaztam is a leckét, megkérdezvén, hogy hol van Brandt ur halászsüzlete. Vagy teljességgel nem értette kérdésemet idegen kiejtésem miatt, vagy aggodalma akadályozta abban, hogy bizalmas legyen irántam. Ismét fölemelte botját és jelt adott, hogy ne közelítsek hozzá. Közelébe mennem

tehát hasztalan lett volna. Általmentem tehát az utca másik oldalára, s a megijedt ember nemsokára eltűnt szemem elől egyik ház kapujában.

Végre, az utcák kanyarulatait mind tovább-tovább követve, elértem arra a helyre, melyet én a város végének tartottam.

Az én ítéletem szerint körülbelül egy félmértföld, vagy még nagyobb terjedelmű rét terült el előttem, melyen szétszórva heverték a juhok, itt tartván éji pihenőjüket.

Tovább mentem a réten s itt-ott, hol a talaj magasabb, emelkedettebb volt, kőépületek elavult maradványait pillantottam meg. Midőn a rét közepén találtam magamat, szemben az ellenkező oldalon egy karcsu kapuivfélélet vettem észre, mely keskenyen és sötéten nyult be az éjbe, minden fal nélkül oldalain, s a nélkül, hogy széltében vagy hosszában valami szomszédos épületet fölfedezhettem volna.

Ez, amint később megtudtam, egyike volt a régi városkapuknak.

A romokba dőlt falak szét voltak hányva, mivel azt haszontalan akadálnak vélték az emberek. A kietlen réten egyszer a leggazdagabb kereskedők raktárai állottak, s a legbüszkébb északhollandi nemesek palotái.

S mi maradt fenn most mind ebből? Nehány szétrombolt kőfal halom, egy édes illatu füvel benőtt füzerdő és egy kis, alvó juhsereg.

Már e pusztulás pusztja látása, eltekintve a történeti emlékektől, a borzadály érzetével töltött el. Ugy jött nekem, mintha e borzadályos csöndben kedélyem elveszítette volna egyensúlyát. Kimondhatatlan elősejtelmek éreztem a szenvedéseknek, melyek reám vártak.

Első ízben bántam, hogy elhagytam Angliát, s gondolataim bűnbánólag tértek vissza a zöld tó erdős partjaira. Maradtam volna csak elhatározásom mellett, most békésen pihennék a zöld tó mély vizében. Minek éltem, minek szőttem terveket, miért utaztam, mióta Dermody házikóját elhagytam? Talán csak azért, hogy meggyőződjem, hogy a nőt, kit szerettem, elveszítettem - abban a pillanatban, midőn ugyanazon helyen valék vele?

Mikor a legkülső házsorhoz, mely még állott, újra elértem, körülnéztem azzal a szándékkal, hogy fölkeresem azt az utcát, melyen ide jöttem s azon megyek vissza. Abban a pillanatban, midőn ez utcát újra feltalálni véltem, egy másik élő lényt vettem észre e pusztán, kihalt városban.

Egy férfi állott a legvégső házak egyike előtt, jobbra tőlem és figyelmesen rám nézett.

Elhatároztam, hogy ha újabb durva fogadtatás veszedelmének is teszem ki magamat, még egy végső kísérletet teszek Brandt asszony föltalálására, mielőtt hajóhoz visszatérnék.

Mikor az idegen látta, hogy feléje közeledem, elém jött féligre. Ruhája és mozdulatai határozottan mutatták, hogy ez alkalommal nem az alsóbb társadalmi réteghez tartozó férfi állott előttem. Kérdéseimre udvariasan felelt az ő nyelvén. Midőn látta, hogy hasztalan iparkodtam megérteni feleleteit, jelekkel adta tudtomra, hogy kövessem.

Miután néhány pillanatig egy előttem egészen új irányban haladtunk tovább, egy kis négyszögletű helyen, melynek közepében egy egészen elhanyagolt kerthelyiség volt, megállottunk. Vezetőm, miközben egyik ház alacsony ablakára mutatott, melyen homályos fény csillámlott át, ezt mondá hollandul:

- Itt a Brandt-féle üzlet uram.

Ezzel udvariasan meghajtotta magát és - magamra hagyott.

Az ablakhoz léptem. Nyitva állott és én egyenesen oda tartottam fejemet. A szoba világa a fa ablaktábla hasadékein hatolt ki. Haboztam megérkezésemet egész hirtelen a házcsepenyű meghuzásával jelteni, mert még mindig a bekövetkezendő bajok sejtelve szorongatott.

Ki tudja, minő új veszedelem várhatna rám, ha az ajtót kinyitattám? Ott maradtam tehát az ablak alatt és hallgatóztam.

Alig múlt el egy perc, hogy női hangot hallottam a szobában. Csengésének varázsa félreismerhetetlen volt.

A Brandt asszony hangja volt ez!

- Jer kicsikém! - mondá. Nagyon későn van már, két órával ezelőtt ágyba kellett volna menned.

A gyermek hangja felelte:

- De én nem vagyok fáradt, mama.

- Gondold meg gyermekem, hogy beteg voltál. Ismét megbetegedhetel, ha este oly későn fekszel le. Csak feküdjél le előbb, aztán majd el fogsz aludni, ha a gyertyát eloltom.

- Oh kérlek, ne oltsd el a gyertyát, - mondá nagy nyomatékkal. Az új papám megérkezik. Hogy fogja megtalálni az utat, ha eloltod a világot?

Az anya élesen felelt, mintha a gyermek szavai felmérgezték volna.

- Bolondságot beszélsz, mondá - most már csakugyan le kell feküdnöd. Germaine ur semmit se tud rólunk. Germaine ur Angliában van.

Tovább nem tudtam uralkodni magamon. Bekiáltottam az ablakon:

- Germaine itt van!

Egy sikoltás a szobában tudatta velem, hogy meghallottak oda bent. Egy pillanatig minden csendes maradt, mignem a gyermek vadul és élesen kiejtett szavai érintették fületem:

- Nyisd ki a táblát, mama! Mondtam neked, hogy el fog jönni, látni akarom őt!

Pillanatnyi habozás következett erre, mielőtt az anya kinyitotta volna a táblákat.

Végre kinyitotta.

Láttam sötét alakját az ablakban, amint a gyertyát kezében tartá, s a gyermek feje alig láthatólag tünt elő az ablakmélyedés legalacsonyabb részéből. A kis teremtség gyorsan mozgott ide-oda, mintha a leányka, ki engem apjául választott, táncolt volna örömeiben.

- Hihetek-e szemeimnek? kiálta fel Brandt asszony. - Valóban ön az Germaine ur?

- Hogy van új papám? kiáltá a gyermek. Nyisd fel a nagy ajtót és jer be. Ugy szeretnék átölelni.

Az anya hideg, kétségeskedő hangja és a gyermek örvendező üdvözlése közt egy egész világ volt a különbség.

Nagyon korán jelentem meg Brandt asszony előtt? Mint minden gyöngédérmű embernek, meg volt neki is a vele született önbecsérzete, jobban mondva: a büszkeség, csak más név alatt.

Sértette volna büszkeségét a pusztá gondolat, hogy újra magánosan és megcsalva találtam föl, elhagyatva a férfitől, kiért annyit áldozott és szenvedett, gyámoltalan teherként idegenek megvetésének tárgyául dobtván? És ez a férfi tolvaj volt, ki azokat kik kenyeret adtak neki, megcsalta és azzal megszökött!

A nehéz tölgyfa ajtót ama félelem közt nyitottam ki, hogy ez volt elválkozásának valódi oka, melyet észrevettem rajta. Föltevéseim megerősödtek, midőn a belső ajtót, mely az udvarról a lakszobába vezetett, felnyitotta és bebocsátott rajta.

Mikor mindkét kezét megragadtam és megcsókoltam, gyorsan elfordította fejét, úgy hogy ajkaim csak arcát érintették. Mélyen elpirult; lesütött szemekkel fejezte ki néhány formaszerű szóban csodálkozását, hogy itt lát engem. Mikor a gyermek karjaimba repült, fölindultan kiáltotta:

- Ne alkalmatlankodj Germaine urnak!

Leültem és ölembe ültettem a kicsikét. Brandt asszony bizonyos távolságban foglalt tőlem helyet.

- Azt hiszem, szükségtelen kérdezni, hogy ön értesítve van-e a történetről és erre oly hirtelen elhalványult, mint az elébb pirult volt, s szemeit mereven a földre szegezte.

Mielőtt felelhettem volna, a gyermek egész jámborul kikotyogta apja eltűnését.

- A másik papa elfutott innen! Másik papám pénzt lopott! Ideje, hogy új papát kapjak, nem igaz?

Karját nyakam körül füzte.

- És most van is új papám! kiáltá az öröm legmagasabb hangján.

Az anya ránk nézett. Egy ideig sikerült a büszke, érzelmes asszonynak uralkodnia magán, de a fájdalmat, melyet érzett, nem lehetett hallgatva elviselni. Hosszu, fájdalmas kiáltással rejté arcát kezeibe. Saját lealacsonyodásának érzetétől legyőzve, szégyelte mutatni könyeit annak a férfinak, ki őt szerette.

Letettem ölemből a gyermeket. A lakszoba egyik ajtaja véletlenül nyitva volt hagyva. Ez a hálószobába vezetett, melyben a toilette-asztalon mécses égett.

- Menj be oda és játszdójál, - mondtam, mamáddal beszélnem kell.

A gyermek habozott, ajánlatomnak nem látszott örvendeni.

- Adj hát akkor játékszert, - monda. Az enyéimet nem használhatom többé. Hadd lássam, mi van a zsebedben?

Kis, fúrge kezei össze-vissza kotorásztak zsebeimben. Engedtem, hogy vegyen ki belőle, ami neki tetszik s azzal a hátsó szobába küldöttem. A mint eltűnt szemeink elől, az anyához közeledtem s leültem melléje.

- Nézze úgy a dolgot, mint én, mondtam. Most miután elhagyta önt, szabadon lehet az enyém.

Gyorsan fölemelte fejét.

- Most hogy elhagyott, - felelte - még méltatlanabb vagyok önhöz.

- Miért? kérdém.

- Miért! kiálta szenvedélyesen. Ha egy asszonynak meg kellett érni, hogy elhagyja egy gaz fickó, még ekkor sem jutott a lealacsonyodás legalsóbb fokára?

Jelenlegi kedélyállapotában lehetetlen volt vele beszélni. Megkísérlettem egy kevésbé kényes tárgyra terelni figyelmét, miközben közöltem vele a csodás eseményeket, melyek harmadszor vezettek hozzá. Ő azonban már a kezdeténél félbeszakított.

- Fölösleges, hogy most újra ismételjük, a mit már más alkalmakkal elmondottunk, - felelte. Fölfogom, hogy mi vezette ide. Ismét megjelentem önnek álomban, amint már kétszer megtörtént.

- Nem, mondtam. Nem úgy történt, mint a korábbi esetekben. Ez alkalommal gyermekével láttam.

E felelet felköltötte figyelmét. Elbámult és nyugtalanul tekintett a hálószoba ajtaja felé.

- Ne beszéljen hangosan - mondá. Nehogy valamit meghalljon belőle. Ezuttal önről való álmodom kínos benyomást hagyott hátra. A gyermek is bele van szövődve - és ezt nem szeretem. Aztán a hely is hol az álmat láttam -

Elhallgatott és nem fejezte be a mondatot.

- Ma este nagyon izgatott vagyok - folytatá, és nem szeretnék arról beszélni. Mindazonáltal szeretném tudni, ha valóban épen a b b a n a házacskában volt-e ön?

Lehetetlen volt valamit tulajdonitanom e kérdésnek. Az én fogalmaim szerint a fölfedezés nem oly különösen említésre méltó, hogy ő már volt egyszer Suffolkban és látta a zöld tavat. E tó vidéke kedves tartózkodási helye volt az előkelőbb társaságoknak az egész grófságban s Dermody házikója egyike volt a vidék legvonzóbb pontjainak. A mint most világosan láttam, fájdalmas emlékek fűtték őt az én régi kedves honomhoz és ez mindenesetre bámulatba ejtett.

Elhatároztam olyan módon felelni kérdésére, hogy ezáltal felbátorítsam őt bizalmába vonni engem. Még egy pillanat és megmondtam volna neki, hogy gyermekkoromat a zöld tónál töltöttem - még egy pillanat és megismertük volna egymást, ha egy igazán mindennapi eset vissza nem nyomja ajkamról a szavakat.

A gyermek kifutott a hálószobából, s egy diszesen készített kulcsot tartott kezében.

- Mi ez? - kérdé, amint felém közeledett.

- Ez az én kulcsom, feleltem neki.

- Minek a kulcsa?

- A kajüt ajtóé a hajón.

Anyja félbeszakította s újabb tárgyalás kezdődött köztük a lefekvés vagy fönmaradás felől. Eközben a kis teremtés engedélyt nyert, hogy még néhány perccel tovább játszhassék s a tárgyalás köztem és Brandt asszony között új fordulatot vett. Beszélgettünk a gyermek egészségi állapotáról s eközben természetesen rájöttünk a körülményekre is, melyek közt anyja álmakor állott.

- Lázban feküdt - kezdé Brandt asszony, és épen az nap kezdett megtérni, midőn e nyomorult helyen visszamaradtam, elhagyatva. Ugyanazon este ismét oly rosra fordult lázas betegsége, hogy szörnyü aggodalmak szállottak meg. Elvesztette eszméletét s kicsiny tagjai merevek és hidegek voltak. Egyetlen egy orvos él még itt, ki a várost el nem hagyta. Természetesen utána küldöttem. Ez ugy vélekedett, hogy az eszméletlenség kataleptikus rohamból származott s azt mondta, hogy nem kell tartani pillanatnyi életveszélytől s bizonyos szereket adott arra az esetre, ha a leirt tünetek ismét előfordulnának.

Ágyba fektettem és hevesen magamhoz szoritottam. Lehetségesnek tartja, a nélkül, hogy a mesmerizmusban hinnék, hogy bizonyos befolyást gyakoroltunk egymásra, mely a következőket megmagyarázza?

- Nagyon valószínű. Egyébiránt a mesmerizmusról való tan, ha hinne benne, még több felvilágosítással szolgálna. A mesmerizmus által nem csak azt lehet kimagyarázni, hogy ön és

a gyermek egymásra befolyással voltak, hanem azt is, hogy én, dacára a távolságnak, mindkettőjüknek a befolyása alatt állottam. E módon a mesmerizmus az én víziómat úgy magyarázná, mint a köztünk legmagasabb mérvben kifejlődött rokonszenvet. Azt mondja ön, hogy karjaiban gyermekével aludt?

- Igen. Egészen ki voltam merülve s dacára, hogy ébren akartam átvirrasztani az éjet, mélyen elaludtam. Vigasztalan helyzetemben, elhagyatva idegen helyen és emberek közt, beteg gyermekkel karjaimban, újra önről álmodtam és újra önhöz fordultam mint egyetlen védőmhöz és barátomhoz. Az egyetlen, ami az álomban másként volt mint a korábbiakban, az, hogy a gyermek mellettem volt, amint önhöz közeledtem és hogy ő mondotta a szavakat, melyeket a könyvbe irtam.

Ugy-e látta e szavakat? S midőn felébredtem, el voltak tűnve? Az én kicsikém még mindig úgy feküdt karjaim közt, mint egy halott. Az egész éjen keresztül tartott ez az állapot. Csak másnap délután tért eszméltre. Miért ijedez ön? Mi lepi meg elbeszélésemben?

Volt a mi megijeszsen s meg is mondtam azonnal. Ugyanazon napon és ugyanazon órában, midőn a gyermek magához tért, állottam a hajó fődélzetén és szellemalakját akkor láttam eltűnni szemem előtt.

- Mondott valamit, amikor ismét eszméltre tért?

- Igen. Ő is álmat látott és pedig azt, hogy az ön társaságában volt. Azt mondotta:

„Ő meg fog látogatni mama és én megmutattam neki az utat.”

- Kérdeztem, hol látta önt. Zavarosan beszélt különböző helyekről. Beszélt fákról, egy házikóról és tóról. Aztán mezőkről és magános utakról. Aztán ismét egy kocsiról és lovakról, hosszú, fehér utról, népes utcákról és házakról, folyamról és hajóról. Ami ez utolsó dolgokat illeti, semmi csudálatos nincs abban, amit mondott. Londontól Rotterdam felé való utunkban valóságban látta a házakat, folyamot és hajót, melyek álmában megjelentek neki. Ami meg a többi helyeket illeti, különösen a házikót és a tavat, melyeket leirt nekem, hajlandó vagyok hinni, hogy az ő álma az enyémmek visszahatása volt. Én a házikóról és a tóról álmodtam, amint egykor, sok, sok év előtt ismertem, és - isten tudja hogyan - e jelenetekkel önt összeköttetésbe hoztam. Ne hatoljunk azonban belebb. Nem tudom, mi történt velem, hogy oly könnyen beszélek régi emlékekről, melyek mostani helyzetemben oly fájdalmasan érintenek. Az elébb gyermekem egészségi állapotáról beszélgettünk, térjünk rá vissza.

Nehéz volt most a gyermek egészségi állapotára térni vissza, annyira felköltötte volt kívánságomat a zöld tóhoz való viszonyával. A kicsike még nyugodtan játszott a hálószobában. Másodszer kínálkozott az alkalom és én megragadtam azt.

- Nem akarom zavarni, mondám. Csak arra szeretném kérni, hogy mielőtt más tárgyra mennénk át, engedje meg egy kérdést tennem a házikóról és tóról.

A sors, mely minket üldözött, azt akarta, hogy ő maga legyen most az akadály egyik a másnak felismerésében.

- Ma este semmit többet nem mondhatok, ismétlé, miközben türelmetlenül felemelkedett. Ideje, hogy a gyermek ágyba menjen s különben is nem beszélhetek oly dolgokról, melyek fájdalmasak nekem. Várnia kell egy ideig, - ha ugyan ilyen idő bekövetkezhetik, - midőn nyugodtabb és boldogabb leszek, mint most.

A hálószoba felé fordult. Hirtelen megragadtam kezét és visszatartottam.

- Teljesen az ön akaratától függ, mondám, hogy a nyugodtabb, boldogabb idő már most, e pillanatban megkezdődjék.

- Az én akaratomtól? ismétlé. - Hogyan véli azt?

- Csak egy szót mondjon, - s gyermekével együtt uj hazát és jövőt talál, - mondtam.

Félig csodálkozva, félig haragosan nézett reám.

- Védelmét ajánlja föl nekem? - kérdé.

- Egy férj védelmét ajánlom fel, feleltem én. Kérem, akar-e feleségem lenni?

Egy lépéssel közelebb lépett s szemeit mereven arcomra szögezte.

- Ön e pillanatban nem tudja, hogy mi történt, mondá. Pedig a gyermek, isten látja, hogy elég világosan beszélt.

- A gyermek csak azt ismételte, amit már az uton hallottam, mielőtt ide jöttem volna.

- Mindent hallott?

- Mindent.

- S mégis nőül akar venni?

- Nem képzelhetek magamra nézve nagyobb boldogságot, mint önt enyémmek nevezhetni.

- Azok után, hogy tud mindent?

- Azok után amiket tudok, bizalomteljesen kérem a kezét. Az a férfi, ki az ön gyermekének apja, bárminő jogot is birt ön iránt, azzal, hogy semmirekellőleg elhagyta, elvesztette e jogát. - Ön a szó igaz értelmében szabad, kedvesem. Elég bánatunk volt az életben. Végre felénk int a boldogság, ó jöjjön hozzám - mondjon igent!

Át akartam ölelni. Ijedten lépett vissza.

- Soha! kiálta szilárdan.

A legközelebbi szavakat oly csöndesen sugtam, hogy a gyermek nem hallhatta a hálószobából.

- Egykor azt mondta, hogy szeretett engem.

- Szeretem most is!

- Oly mélyen, mint egykor?

- Mélyebben mint valaha!

- Csókoljon meg!

Akaratlanul felém hajolt. Megcsókolt, - hideg ajakkal, könnyekkel szemében.

- Ön nem szeret engem! kiálték haragosan. Ugy csókol meg, mintha kötelességet teljesitene azzal. Ajka hideg, - mint szive. Ön nem szeret többé!

Gyöngéd mosolylyal, szomoruan tekintett rám.

- Legalább egyiknek meg kell fontolni közölünk a különbséget, mely az ön állása és az enyém közt létezik, mondá. Ön szeplőtlen hirü férfi, aki magas állást foglal el a világban. És ki vagyok én? Egy gazfickó elhagyott kedvese. Nekem ezt nem szabad elfelednem, ha ön nagy-lelküen el is feledi. Én, én valóban hideg vagyok, nehéz szenvedés gyakorolja e befolyást rám és - megvallom, nagyon, de nagyon szenvedek most.

Szenvedélyesebben szerettem őt, hogy e szavaknál részvétet érezzek iránta, melyre ő határozottan számított. A férfi becsüli a nő fájdalmát, a meddig az némán van kifejezve a tekintetben, könnyekben, amint azonban szavakban nyer kifejezést, csak ingerli vagy boszantja őt.

- Ki az oka, hogy szenved? - Kérdém hidegen. Esküszöm, hogy az ön életét és az enyémet boldoggá teszem. Önt csak kegyetlenül megcsalták, de nem elaljasodott nő, méltó, hogy feleségemmé legyen és én kész vagyok azt nyilvánossá tenni. Jöjjön vissza velem Angliába, hajóm készen áll az ön számára.

Lerogyott a székre, kezei akaratlanul ölébe hanyatlottak.

- Mily kegyetlen! - susogta; mily kegyetlen, hogy így kísértget!

Néhány pillanat múlva újra visszanyerte iszonyu szilárdságát.

- Nem! mondá, és ha életembe kerül is, ellentálok magamnak, hogy önt megbecstelenítsem. Hagyjon el engem, Germaine ur! Ez az utolsó kegy, melyben részesíthet. Az istenért, hagyjon el engem!

Még egy utolsó kísérletet tettem megpuhítani.

- Tudja minő jövő vár reám, ha ön nélkül kell élnem? - kérdém. Anyám meghalt. Ön az egyetlen lény széles e világon, aki iránt szerelmet érzek és azt kívánja tőlem, hogy elhagyjam? Hová menjek? Mihez kezdjek? Kegyetlenségről beszél! Nem nagyobb kegyetlenség, hogy ön egy egész életre való boldogságomat akarja feláldozni gyöngéd érzete szánalomraméltó aggodalmaskodásának, a világ előítéletétől való oktalan félelmének? Én szeretem önt és - ön is engem. Minden más aggodalomnak nincs egy szalmaszál értéke. Jöjjön vissza velem Angliába! Jöjjön vissza és legyen feleségemmé!

Térdre esett, megragadta kezemet és némán vonta ajkaihoz. Megkísérlettem fölemelni. Hasztalan volt, határozottan ellentállott szándékomnak.

- Nemet akar ez jelenteni? kérdém.

- Ez azt jelenti, mondá csöndes, megtört hangon, hogy az ön becsületét fölébe helyezem boldogságomnak. Ha neje leszek, társadalmi állását saját neje semmisíti meg - a nap, melyen ezt be fogja vallani nekem, el fog következni és én inkább tudok szenvedni, - inkább meghalni, mintsem egy ilyen jövőnek elébe menjek. Bocsásson meg és feledjen el. Többet nem mondhatok semmit!

Elbocsátá kezemet és elesett a földön. A rettenetes kétségbeesés, mely e körülményből beszélt, többet mondott, mint minden szava, hogy elhatározása változhatatlan. Önkénytesen szakadt el tőlem, saját akarata volt ez.

Nem mozdultam meg, hogy a szobát elhagyjam, a szomorúságnak semmi jelét se mutattam. Szívem megkeményedett e nővel szemben, ki oly makacsul elutasított. Oly részvétlenül és oly haragosan állottam és néztem rá, hogy még most is borzalommal tölt el, ha e napra visszagondolok. Csak egy mentségem van számomra. Utolsó reményem összeomlása oly erős csapás volt rám nézve, hogy eszemnek nem volt elég ereje azt elviselni. Óriult valék ezen az éjen.

A hallgatást én törtem meg először.

- Álljon fel, mondám hidegen.

Fölemelte arcát a földről és kételkedve nézett rám, ha valjon helyesen hallotta-e.

- Vegye kalapját és köpenyét, - folytatám. Meg kell kérnem, hogy jöjjön el velem a hajóig.

Lassan állott föl. Szemei zavartan, bámészan nyugodtak rajtam.

- Miért kell önnel a hajóhoz mennem? - kérdé.

A gyermek meghallá ezt s egyik kezében kalapocskájával, másikban a kajüt kulcsával hozzánk futott.

- Készen vagyok! mondá. Én fogom fölnyitni a kajüt ajtaját.

Anyja visszautasította a hálósobába. Elment az udvarajtóig s ott csöndesen hallgatózva megállott. Hidegen fordultam Brandt asszonyhoz, hogy a kérdésre, melyet hozzá intéztem, feleljen.

- Önnek nincs szándékában e helyet elhagynia - mondám. Én pedig két óra múlva vissza fogok utazni. Ez alkalommal úgy válunk el, hogy egymást sohase lássuk. Mielőtt azonban elmennék, akarom, hogy jó körülmények közt hagyjam hátra. Pénzem a kajütben van utitáskámban és ez okból kell kérnem önt, hogy a hajóhoz elkísérjen.

- Köszönöm jóságát, - mondá, de nem vagyok oly segélytelen helyzetben, a mint föltételezi.

- Hasztalan akar engem elámitani, folytatám.

Beszéltem a Brandt ház főnökével Amsterdamban s egész pontosan ismerem a helyzetét. Az ön büszkeségének annyira legalább meg kell hajolni, hogy az én kezemből elfogadjon segélyt maga és gyermeke föntartására. Ha Angliában haltam volna -

Itt fönnakadtam. A ki nem mondott gondolat, mely agyamon keresztül futott, az volt, hogy végrendeletileg bizonyos összeget biztosítottam volna számára, melyet életemben is huzott volna tőlem, halálom után pedig végrendeletem teljesítőjének kezéből. Mikor e gondolatnak szavakat akartam adni, eszembe jutott öngyilkossági szándékom a tónál. A zavaros emlékek folytán, melyek föltámadtak bennem, egy terv kezdett kísérteni egész hivatlanul, mely bármily kimondhatatlanul gonosz volt is, mostani kedélyállapotomban oly ellenállhatatlanul lépett fel, hogy lelkem mélyéig megrendültem belé.

„Most már senkid sincs többé, a kiért élned kellene, most már vége annak, hogy ő a tied legyen”, sugta a gonosz ellenség nekem. „Merj átugorni a más világra s ragadd magaddal a nőt is, kit szeretsz.”

Mialatt még folyton rá néztem s az utolsó szavak, melyeket hozzá szólottam, még ajkamon lebegtek, szemem előtt teljes ingerrel bontakozott ki az iszonyu könnyelműség, melylyel a borzasztó kettős bűnös merénylet kivihető vala. - Hajóm ott feküdt az elhagyatott kikötőben, szélét a mély víz locsolta. Csak arra kellett rábeszélnem, hogy kövessen a hajó födelére, ekkor karjaim közé ragadnom és vele mielőtt segélyért kiabálhatna, leugranom a vízbe. Tapasztalásból tudtam, hogy az elaludt tengerészek nehezen ébreszthetők fel, s ha ébren lennének is, későre kullognak elő fekhelyeikről.

Már mind a ketten rég a vízbe fulladtunk, mig a legfiatalabb és a leggyorsabb is közülük ágyából a födélen terem. Igen! Mindketten ugyazon egy pillanatban törültetnénk ki az élők sorából. És miért ne? Szabad kezet engedjek neki, hogy ő, ki újra meg újra visszautasítá feleségemmé lenni, talán másodszor is visszatérjen Brandthoz?

Azon este, midőn a skót folyam hullámaiból kiszabadítottam őt, urává lettem sorsának. Megkísérlette vízbefulással vetni véget életének, most már fuladjon meg annak a férfinak a karjai közt, ki egykor közé és a halál közé állott!

Elmerülve ily vad gondolatokba, állék szemközt vele és nyugodtan tértem vissza megkezdett mondatomhoz.

- Ha Angliában haltam volna meg, végrendeletileg gondoskodtam volna önről. Most is elfogadhatja tőlem, amit akkor elfogadna. Jöjjön velem a hajóra.

Arca megváltozott míg én beszéltem, szemei csöndes kétséget fejeztek ki irántam. Egy kissé visszalépett, mielőtt valamit felelne.

- Jön a hajóra? ismétlém én.

- Nagyon későn van már.

E szavaknál gyermeke felé nézett, ki a szoba másik végén, az ajtónál várt.

- Jer Elfie! mondá, gyermekét kedvenc nevén szólítván. Jer, feküdjél le!

Én is Elfie néztem. Nem lehetne őt, mint ártatlan eszközt arra használni, gondolám magamban, hogy általa rávegyem anyját a ház elhagyására? Bizva a gyermek bátor jellemében, és hogy vágyott meglátni a hajót, kinyitottam az ajtót. Amint előre láttam, azonnal kifutott. A második ajtót, mely a négyszögletes térre vezetett, nem zártam volt el, midőn az udvarra beléptem. A másik pillanatban Elfie már künn termett a téren s ujjongott szabadságán. Csengő hangja áttörte a hely és az óra halálcsöndjét, s mindegyre kiáltozó nekem, hogy vezessem őt a hajóhoz.

Brandt asszonyhoz fordultam. A hadicsel sikerült. Elfie anyja nem vonakodott követni.

- Akar velünk jöni? kérdém, vagy a gyermektől küldjem el a pénzt?

Szemei a bizalmatlanság növekvő kifejezésével pihentek rajtam egy pillanatig, - aztán elfordult.

- Ön ma este egészen más, mint különben, mondá.

Anélkül, hogy egy szót is szólna tovább, vette a kalapját és köpenyét s kilépett a térre. Én követtem őt és bezártam utána az ajtót. Megkísérlette magához csalogatni a gyermeket.

- Jer ide kicsikém, mondá hizelegve, jer és add ide kezedet.

De Elfie nem engedte megfogatni magát, s csak biztos távolságból felelt.

- Nem, kiálta a gyermek, te vissza akarsz vinni és lefektetni.

Még egy kissé tovább ment és a kulcsot mutatta.

- Előre kell mennem, mondá, és az ajtót kinyitnom.

És ment elől a kikötő irányában s az utca szögletén megállva várakozott reánk. Anyja hirtelen felém fordult és merőn rám nézett.

- A hajón vannak a tengerészek? - kérdé.

E kérdés bámulatba ejtett. Sejtette talán szándékomat? Arcom intette volna tán a borzasztó veszélyre, ha a hajóra lép? Lehetetlen. A legvalószínűbb ok az volt e kérdésre, hogy új mentésért keresett bizonyosan, a mért nem léphet a hajóra. Ha azt felelem neki, hogy a tengerészek ott vannak, akkor azt kérhetné tőlem: „Miért nem küldi el hát egy tengerésztől a pénzt?”

Ezt én előre láttam, midőn neki feleltem.

- Ezek becsületes emberek ugyan - feleltem, miközben gondosan figyeltem rá - de még nem ismerem eléggé őket, hogy pénzt bizhassak rájuk.

Csodálkozásomra ugyanazzal a pontossággal vizsgált engem, amint én tettem és aztán futólag ismétlé a kérdést:

- Ott vannak a hajón a tengerészek?

Helyeslőleg bólintottam és feleltem:

- Igen.

Aztán elhallgattam és néztem, mit fog tenni. Feleletem megerősíteni látszott határozatát. Miután egy pillanatra elgondolkozott, arra fordult, hol a gyermek várt reánk.

- Akkor tehát mehetünk, mondá nyugodtan.

Nem mondtam rá semmit. Némán haladva egymás mellett, követtük Elfiet a hajó felé. Az utcákon egy élő lényvel se találkoztunk, egy fény se világolt, a mogorva, barátságtalan házakban. Kétszer állott meg a gyermek s ravaszul kiszámított távolságra futva anyjától, hozzám sompolygott, hogy kérdőre vonjon hallgatásomért.

- Miért nem beszélsz? kérdé. Összevesztél a mamával?

Nem feleltem neki. Semmi egyébire nem gondoltam most, mint a merényletre, melyet kivinni akartam. Sem félelem, sem lelkiismeret nem nyugtalanítottak. Ugy tetszett, mintha minden jobb ösztön, nemesebb érzés, mit egykor birtam, kihalt, megsemmisült volna bennem. Maga a gyermek jövőjére való gondolat sem indított meg. Nem volt rá erőm, hogy semmi másra gondoljak, mint leugorni a hajóról, ezen fölül nem létezett rám nézve semmi. Csak ismét lehetem, hogy azokban a pillanatokban erkölcsi érzésem egészen elsötétült volt s szellemi erőm egészen elveszítette az egyensúlyt. Állatias lényem élt és mozgott, mint mindig, az alacsony, állatias ösztönök belém gyökereződtek - ez volt minden.

Aki ekkor rám néz, nem fedezett volna fel egyebet buta nyugalomnál arcomon, és teljes elereszkedést mozdulataimban, s mégis nem volt örült valaha érettebb kényszerzubbonyra, vagy kevésbé beszámítható saját cselekedeteiben, mint én azokban a pillanatokban valék.

Az éji szél erősebben csapott arcánkba. Átmentünk az utolsó utcán is, a gyermektől vezetettve mindig, s ott állottunk az üres nyílt téren, mely a kikötőt határolá a száraz felől. Még egynehány perc és a parton állánk, egynehány lépésre a helytől, hol a hajó kikötött.

A kikötő kinézésében változást vettem észre, mióta utoljára láttam. Távollétem alatt néhány halászbárka érkezett oda. Részint felül, részint alul, az én hajóm körül voltak csoportosulva. Aggodalmasan néztem körül, hátha valamelyik hajós a parton és ébren van. De egy élő lényt se vettem észre magam körül. A férfiak nejeikkel és családjaikkal a városban voltak.

Elfie magasra emelte karját, hogy vigyem a hajóra. Brandt asszony közénk lépett, midőn lehajoltam, hogy fölemeljem.

- Mi itt várni fogunk, mondá, míg ön a kajütbe megy és a pénzt elhozza.

E szavak egész világosan mondák, hogy ő valami gyanut táplál ellenem, - gyanut, mely nem az életét, hanem a szabadságát félteti vele. Talán azt gondolta, hogy a hajómon fogva tartom és akarátja ellenére el akarom vinni.

A gyermek megkimélt a fáradságtól, hogy újra rá kelljen beszélnem.

- Nekem a hajóra kell mennem - kiálta és a kulcsot magasan tartá. - Nekem kell fölnyitanom az ajtót.

Kiserült anyja kezeiből és más oldalra futott hozzám. Egy pillanatra a hajó párkányára vittem. Mielőtt visszafordulhattam volna, anyja követett és - a hajó födelén állott.

Amint épen most állott, a kajüt ajtaja balján feküdt. A gyermek szorosán háta mögött állott, Előttünk fekvék a nyílt födél és a hajó alacsony szegélye kinyulott a vízből. Egy pillanatra átugorhattuk, egy pillanatra végbemehetett a végzetes ugrás. Csupán a gondolatra tetőfokára hágott örült elhatározásom. Képtelen voltam uralkodni magamon tovább. Hangos nevetéssel öleltem át derekát.

- Jöjjön, mondám, és megkisérlém a födél szélére vinni. - Jöjjön és nézzen a vízbe.

Egy hirtelen mozdulattal kiszabadította magát, a mi engem bámulatba ejtett. A borzalom egy csöndes sikoltásával fordult körül, megfogta gyermeke kezét, hogy visszajusson a partra. Én pedig a hajó széle és közéje állottam s elvágтам így a visszavonulást. Ő visszalépett és elvette a gyermek kezéből a kajüt kulcsát.

A kajüt volt az egyetlen menedékhely, a mely most számára fenmaradt, hová a hajófödélről eljuthatott. Nem is habozott pillanatnyi félelmében, azt fölkeresni. Fölnyitotta az ajtót s két vagy három lépcsőn lerepült a kajütbe, magával vezetvén gyermekét. Követtem őket. Jóllehet tudtam, hogy el vagyok árulva, még esztelenebbül, örültem ragaszkodtam sötét tervem kiviteléhez.

- Ha most egészen nyugodtnak mutatom magamat, gondoltam magamban, akkor mégis csak rá tudom venni, hogy a födéltre lépjen.

Lámpám még azon módulag égett, a mint elhagytam volt, utitáskám az asztalon feküdt. Brandt asszony, gyermekét kezén fogva, oly sáppadtan állott mint a halál és várt reám. Elfie bámész szemei kérdőleg pihentek arcomon, midőn beléptem. Pityeregni kezdett, annyira megijesztették anyjának heves mozdulatai. Megkísérlettem megnyugtani, mielőtt az anyához szólanék, különböző tárgyakat mutogatva a kajütban, melyek őt érdekelhették.

- Menj és nézd meg azokat, mondám. - Menj és mulasd magadat, Elfie.

De a gyermek vonakodott.

- Haragszol rám? kérdé.

- Nem, nem!

- A mamára haragszol?

- Dehogyan haragszom!

Brandt asszonyhoz fordultam.

- Mondja Elfienek, ha haragszom-e önre, mondám.

Nagyon is tudatával birt annak, hogy kinos helyzete megköveteli, engedelmeskedni nekem. Kettőnknek sikerült a gyermeket megnyugtani.

A legnagyobb élvezettel kotorászott az előtte új es idegen tárgyak között. Anyja és én azalatt együtt állottunk s a lámpa fényénél oly szokatlan nyugalommal néztük egymást, mely valódi képünket álarcként rejté el. A csodás és iszonyu, a minthogy e kettő egymás mellett fekszik mindig az életben, e félelmetes helyzetben is versenyzett egymással. Az egyetlen hang, mi a komor, ijesztő csöndet megzavarta körülünk, a kapitány és embereinek nehézkes horkolása volt.

Ő beszélt először.

- Ha a pénzt át akarja adni, - mondá és így akart engem megszelidíteni - most már kész vagyok elfogadni.

Felnyitottam utitáskámat.

Mikor bele pillantottam, hogy a pénzes tárcát megkeressem, erős vágyam: felcsalni a fedélzetre, és örült türelmetlenségem, hogy a végzetes tettet elkövessem, legyőzhetetlen erővel támadott fel bennem ujólag.

- A födélen hüvösebb lenne, mondám, engedje oda vinnünk a táskát.

Nagy bátorságot mutatott. Láttam, hogy ajkán volt a segélykiáltás és elnyomta azt. Lélekjelenléte nem hagyta el, azt gondolta, hogy bármi történjék, lesz még ideje felköltetni az alvó tengerészeket.

- Van itt lámpa, ennél megszámlálhatja a pénzt, mondá. Nekem a kajüt épen nem meleg. Engedje, hogy még egy kissé itt maradjunk. Látja, milyen jól mulat Elfie.

Szemei rajtam pihentek, a mig beszélt. Kifejezésében volt valami, a mi pillanatra megnyugtatót. Jóval nagyobb erőmmel könnyen felvihetném a födéltre, mielőtt a tengerészek megakadályozhatnának benne, de segély kiáltásai felébresztenék őket, meg kellene hogy hallják a víz loccsanását, s még elég hamar talpra állnának, hogy megmentsenek mindakettőnket.

Tanácsosabb volt tehát várni egy kissé s furfangos módon úgy eszközölni, hogy saját jószántából menjen fel a födéltre.

Ismét az asztra tettem a táskát és újra elkezdém keresgélni a pénzes tárcát. Kezeim bámulatatosan ügyetlenek és gyámoltalanok voltak. A tárcát csak azután sikerült megtalálnom, miután már az utitáska tartalmát félig az asztra hánytam. A gyermek közvetlen mellettem állott és figyelemmel kísérte, a mit csináltam.

- Ó, milyen ügyetlen vagy te! - kiálta az ő nyílt, bátor modorával. Kérlek, engedd, hogy én ürítsem ki a táskát. Kérlek, kérlek!

Türelmetlenül egyeztem bele kívánságába.

Elfie nyugtalan kívánsága, hogy folyvást foglalkozzék valamivel, a helyett, hogy szórakoztatott volna, mint ezelőtt, bosszantott most. Minden érdeklődés, a mit különben e bájos gyermek iránt éreztem, el vala tűnve. Amaz éjen az ártatlan szerelem szivem megmérgezett légkörében egészen megmerevült volt.

A pénz, mely nálam volt, többnyire angol bankjegyekből állott. Félretettem azt az összeget, a mennyi a Londonba való visszautazásra elkerülhetlenül szükséges volt, és a többit mind, a mi fenmaradt, Brandt asszony kezébe tettem.

Hiheti-e még ezután, hogy életére török?

- Jövöre Brandt urék utján összeköttetésbe léphetek önnel.

Gépiesen vette el a pénzt. Keze reszketett, szemei kérőleg keresték az enyéimet. Ujra föl akarta ébreszteni régi gyöngédségemet iránta, most másodsor fordult hozzám türelem és elnézésért.

- Nem akarunk barátokként elválni, - mondá csendes, reszkető hangon. - És mint barátok újra láthatjuk egymást, ha ön idővel szorosabban itéli meg, a mi ma este köztünk történt!

Kezét nyújtotta, de én ránéztem, a nélkül, hogy megfogtam volna kezét. Átláttam szándékán, minthogy még mindig gyanut táplált ellenem, s a lehető legjobb alkalmat kereste, hogy biztosan a partra juthasson.

- Minél kevesebbet beszélünk a történetekről, annál jobb, - felelém gunyos udvariassággal. Már nagyon késő van és ön velem egy véleményen van, hogy Elfiének le kell feküdnie.

A gyermek felé néztem, ki még mindig az utitáskában kotorászgatott két kezecskéjével, hogy abban mindent rendbe hozzon.

- Siess, Elfie, mamád haza akar menni.

Kinyitottam a kajüt ajtaját s karomat nyújtottam Brandt asszonynak.

- Jelenleg e hajó az enyém, mondám. Ha hölgyek tesznek nálam látogatást, elváláskor a födéltre kísérem. Kérem, fogadja el karomat!

Visszaretent. Másodszor volt azon ponton, hogy segítségért kiabáljon, s mégis ez utolsó mentő eszközt újra fenntartotta.

- De én még nem néztem meg kajütjét, mondá; szemeiből félelem és ijedtség beszélt, ajkán erőltetett mosoly ült, mig ezt mondá.

- Még egynehány tárgyat látok itt, melyek érdekelnek engem s még szívesen időznék itt egy pár pillanatig, hogy azokat megtekintsem.

Annak az ürügye alatt, hogy a kajütben néz körül, körül fordult s a gyermekhez igyekezett közeledni. Én őrt állottam a nyitott ajtón és figyelemmel kísértem őt. Más kísérletet is tett, ugyanis nagy zajjal egy széket, mintegy véletlenségből, odább lökött, és ezután hallgatózott, hogy sikerült-e a csel, felébredtek-e a tengerészek. Ezek azonban nyugodtan tovább horkoltak, s egyik oldalról sem lehetett hallani olyan forma hangot, a mely az emberek fölébredését jelentette volna.

- Az én embereim nagyon jól alszanak! - mondám, jelentőségteljesen nevetve. Ne aggódjék! Nem zavarta fel őket. Ha a holland tengerészek a kikötőben vannak, semmi fel nem költetheti őket.

Nem válaszolt semmit. Türelmemből kifogytam. Az ajtóból hozzá mentem. Néma borzadályal huzódott vissza és állott az asztal mögé, a kajüt végén. Követtem, mig elértem a kajüt végét és tovább nem lehetett menni. Tekintetünk találkozott, - ő egy szögletbe menekült, segítségért akart kiáltani, de a halálos félelemben, mely megszállotta, hangja megtagadta a szolgálatot. Csak egy csöndes, halk sikoly jött ajkára, mely nem volt hangosabb a suttogásnál.

Már lélekben ott állék vele a hajó párkányán, már éreztem is a víz hideg érintését, - midőn hátam mögött kiáltást hallottam.

Körül néztem. A kiáltás Elfietől jött. Valószínűleg újra talált táskámban valamit, a melyet most feje fölé tartott egész elragadtatással.

- Mama! mama! kiáltott a gyermek, nézd csak ezt a szép dolgot! Kérlek, kérlek, kérlek, mondd meg neki, hogy ajándékozza nekem.

Anyja megragadta ezt az alkalmat, hogy megszabaduljon tőlem és hozzá szaladt. Én követtem és kinyújtottam a kezemet utána, hogy szorosan tartsam. Hirtelen, mint egy egészen megváltozott lény fordult felém. Az öröm pirja ragyogott arcán, élénk csodálkozás sugárzott szemeiből. Elvette Elfie kezéből a különös becses tárgyat és elém tartá. Megismertem a lámpa fényénél.

A kis, elfeledett talizmán volt - a zöld lobogó.

- Hogy került ez önhöz? kérdé lélekzetszakadt izgatottsággal, feleletemet előre látva. Vonásai nem mutattak többé borzadályt, mely még néhány perc előtt görcsösen ült arcán.

- Hogy került ez önhöz? ismétlé a kérdést és megragadta karomat, miközben nagy türelmetlenségében hevesen megrázkódott.

Fejem szédült, szivem hangosan dobogott az érzelmek elleni küzködésében, melyeket bennem felébresztett ő. Szemeim a zöld lobogóra valának függesztve. Nem jöttek ajkamra a szavak, melyeket mondani akartam, s csak gépiesen feleltem:

- Gyermekkorom óta az enyém.

Elbocsátotta karomat s kezét a lelkesült hálaérzet kifejezésével emelte föl. Kedves, angyali fény ömlött el arcán, mint égi fény. Egy pillanatra megigézve állott; a másikban szenvedélyesen átölelt és fülembe sugta:

- Én Dermody Mary vagyok - ezt a te számodra készítettem volt!

E fölfedezés sokkal gyorsabban következett mindarra, amit az elébb szenvedtem, hogy elviselhettem volna. Összerogytam és eszméletlenül estem karjaiba.

Mikor ismét magamhoz tértem, ott feküdtem a kajütben, ágyamon. Elfie a zöld lobogóval játszott, Mary pedig mellettem ült s kezemet kezében tartá.

Hosszu, benső pillantást váltottunk, melyben a rokon lelkek újra egyesültek, mindkettőnk utja újra találkozik.

Vége az elbeszélésnek.

ZÁRADÉK.

Az asszony írja és fejezi be a történetet.

A bevezetés a „két lélek útjá”-hoz egy kis elbeszéléssel kezdődik, melyet talán el is feledett eddig az olvasó.

Én magam, az Egyesült-Államok egyik polgára, ki Angliában utazott, irtam azt. Ez ugyanis egy ebédről szólt, melyet Germaine ur és Germaine asszony adtak egybekelési ünnepélyükön, és melyen mi jelen voltunk, és azokat a körülményeket közöltem az olvasóval, melyek közt az elbeszélés, mely e lapokon befejeződött, reánk bízott. Mint emlékezhetnek, egyenesen ránk bízott az is, hogy a kézirat elolvasása után barátságos viszonyunkat Germaine ur és Germaine asszony iránt folytassuk-e vagy nem.

Délután három órakor fejeztük be az elbeszélés olvasását. Öt perccel később egy borítékba zártam, feleségem kalapot tett - és épen indulóban voltunk Germaine urékhoz, midőn a szolgálga egy feleségemhez címzett levelet nyújtott át.

Felbontotta, nézte az aláírást és a „Germaine Mary” név állott ott. Mikor e nevet láttuk, azonnal leültünk, hogy mielőtt egyebet tennénk, elolvassuk a levelét.

Érett megfontolás szerint tanácsosnak tartom, hogy az olvasó is olvassa el. Germaine asszony idáig bizonyosan érdeklődés tárgya lett s azért ő a legalkalmasabb arra, hogy e történetet bezárja. A levél a következő:

„Tisztelt asszonyom - vagy szabad barátnőmnek nevezni? - legyen készen egy kis meglepetésre. Midőn e sorokat olvassa, mi utban leszünk a szárazföld felé”.

„Ahogy önök tegnap eltávoztak, határozta ezt férjem, s miután láttam, mennyire fáj neki a sértés, melyet az asztalunkhoz meghívott hölgyek ejtettek lelkén, készségesen egyeztem határozatába és az azonnal való elutazásba. Tapasztalatból tudom, hogy Germaine ur, ha távol van kétszin barátaitól, kedélynyugalmát újra visszanyeri és ez elég nekem.

„Természetesen velünk jó leánykám is. Ma korán reggel kimentem a közel levő intézetbe, hol őt nevelték és elhoztam onnan. Hogy ő az utazásnak már hallatára is boldog, fölösleges mondanom. A tanítónőt szörnyen megijesztette, midőn kalapját kezébe véve ugrált és „hurrah”-t kiáltott. A jó hölgy mentegetődött, hogy a „hurrah” kiáltást nem az ő intézetében tanulta.

„Önök bizonyosan olvasták az elbeszélést, melyet kezükre bízom s alig merem kérdezni, hogy minő állást foglalok el most becsülésükben. Lehetséges volna, hogy ön és kedves férje felkeresnek, ha ily hirtelen el nem hagytuk volna Londont? De most már nem marad fenn más választás, mint levélben mondani meg önnek azt, amit oly végtelenül szívesebben mondtam volna el szóval, mialatt keze barátságosan nyugodnék az enyémben.

„Ön kétség kívül, emberismereténél fogva azoknak a hölgyeknek elmaradását a mi ebédünkről, az én rólam elterjesztett rossz híreknek tulajdonította. És ön nem téved. Mig én Elfiet az intézetből elhoztam, férjem Waring urat, egyikét azon barátjainak, kik tegnap nálunk ebédeltek, fölkereste es magyarázatra szőlította fel a történetekért. Waring ur arra a nőre utalt, ki önök előtt mint Brandt ur felesége ismeretes. Waring asszonynyal egy jótékony célu hangversenyen találkoztam s nagy érdeklődést mutatott irántam. Természetesen megmondtam nevemet is. Történetemből elbeszélve egy s más dolgot, Brandt ur eltaszított szeretőjének nézett Waring asszony, a ki befonta Germaine urat, hogy lealacsonyítsa magát a velem való egybekeléssel és gyámapja legyen gyermekemnek. Waring asszony elterjesztette, amit tudott, a többi asszonyok között, kikkel barátságban volt. Az eredményt ön maga látta a tegnapi ebéden.

„Közlöm önnel a történeteket, minden teketória nélkül. Germaine ur elbeszéléséből láthatta már, hogy én előre megmondottam a legsajnálattal több következményeket, melyeket házasságunk maga után vonni fog és hogy én e miatt ismét meg ismét, az isten tudja mily nagy és benső küzdelemmel, visszautasítottam kezét.

„Csak abban a pillanatban, midőn szegény, kis, zöld lobogóm egymásra ismertett, vesztettem el önuralmam. A régi boldog idők ott a tó partjain, felujultak lelkemben, szívem égve vágyódott régi kedvese után, és így történt, hogy igent mondtam, a mikor, amint ön is bizonyosan helyesnek találja, makacsul nemet kellett volna mondanom. Oszlja és elfogadja ön Dermody asszony nézetét, hogy a rokon lelkek, melyek egyszer egyesültek, többé nem szakíthatók el? Vagy csatlakozik az én egyszerűbb felfogásomhoz, hogy én őt oly bensőleg szeretem és a szívemhez van nőve ő?

„Végre is Angliából való elutazásunk a leghelyesebb eljárás, melyet a jelen körülmények közt követhettünk. Ha valaha alkalom kínálkozik, az az asszony a meddig él, mindig fogja ismételni, a mit felőlem mondott volt. Ha leányom nagyobb lesz, fülébe juthatnának a hírek anyjáról s e miatt sokat kellene szenvednie. Legalább egy időre, Nápoly közelében szándékozunk letelepedni. Ott, vagy még egy távolabbi helyen, reméljük, hogy felismerhetlenül élhetünk az egyszerű nép között s csendes életünket nem fogja zavarni senki és semmi. Bármi is történjék azonban, egy vigaszunk mindig marad: igaz, őszinte szerelmünk.

„Önök egy száraz földre tervezett utazásról beszéltek, midőn nálunk ebédeltek. Ha utjukat felénk vennék, az angol konzulnál Nápolyban megtalálják férjem címét, kinek a konzul jó barátja. Nagyon izgat, hogy valjon látjuk-e az életben egymást valaha?

„Gyakran nagyon fáj, hogy szomorú életem emléke rám nehezedik egész terhével, mintha bűnök volnának, a miket elkövettem.

„E levél végén, minthogy az én életemről beszélek, még meg akarom mondani, hogy a férfi, ki annyit ártott nekem, nehezen fog többé utamba állani. Brandt uréknak Amsterdamban határozott értesüléseik vannak arról, hogy ő utban van Uj-Zeeland felé. Abban az esetben, ha visszatérne, értesítnek róla, hogy kitérjek előle, de erre nehezen lesz alkalom.

„A kocsiját előtt áll, tehát istenhozádot kell önöknek mondanom. Férjem mindkettőjüket barátságosan üdvözli és minden jót kíván. Azon esetben, ha elhagyják Londont, kéziratának egész biztos helye lesz bankárjánál, kihez önök lesznek szívesek elküldeni, az ide mellékelt cím alatt. Ajánlom magam bizalomteljesen az ön jó akaratába, mert nem feledem soha, hogy megcsókolt engem, midőn elváltunk. Az ön hálás barátja, - ha annak elfogadja:

Germaine Mary.”

Mi, az Egyesült-Államok lakosai nagyon gyorsan határozzuk el magunkat s elindulunk hosszú száraz- vagy víziútra, anélkül, hogy a legcsekélyebb szünetet is tartanánk. Egymásra néztünk, midőn Germaine Mary levelét elolvastuk.

- London kiállhatatlan, - jegyzém meg és vártam, hogy minő hatása lesz nyilatkozatomnak.

Feleségem azonnal egészen helyesen fogta fel megjegyzésemet.

- Menjünk Nápolyba tehát! - mondá.

Ez volt minden. Engedjék meg, hogy bucsut mondjunk önöknek. Mi Nápolyba utazunk.

(Vége.)

